

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา
เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

โดย
นางสาววิลาพัฒน์ อรุณบุญลชาติ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน(การสอนสังคมศึกษา) แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา
เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน(การสอนสังคมศึกษา) แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

DEVELOPMENT OF CURRICULUM TO ENHANCE INSTRUCTIONAL
COMPETENCIES FOR ELEMENTARY SCHOOL STUDENT TEACHERS
TO DEVELOP CITIZENSHIP CHARACTERISTICS OF
ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy (CURRICULUM AND INSTRUCTION)

Department of Curriculum and Instruction
Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2018

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครูประถมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
โดย	วิลาพัฒน์ อรุณบุญนวลชาติ
สาขาวิชา	หลักสูตรและการสอน(การสอนสังคมศึกษา) แบบ 2.1 ปรัชญา ดุชนิพนธ์
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรพิน ศิริสัมพันธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุชนิพนธ์

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. บำรุง ชำนาญเรือ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรพิน ศิริสัมพันธ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประณัฐ กิจรุ่งเรือง)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา)

58262801 : หลักสูตรและการสอน(การสอนสังคมศึกษา) แบบ 2.1 ปรัชญาคุณภิวัตน์จิต

คำสำคัญ : หลักสูตร / สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ / ความเป็นพลเมือง / นักศึกษาครูประถมศึกษา

นางสาว วิลาพัณย์ อูรบุญนวลชาติ: การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรพิน ศิริสัมพันธ์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) พัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา 3) ทดลองใช้หลักสูตร ดังนี้ 3.1) ประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจพื้นฐานความเป็นพลเมือง และการออกแบบจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา 3.2) ประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา 3.3) ประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านเจตคติของการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา 3.4) ประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตร และ 4) เพื่อประเมิน และรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาครุสาขาวิชาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 471 409 การสัมมนาการประถมศึกษา ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2561 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้นำแนวคิดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) ความเป็นมา 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน 5) โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ 6) แนวทางการจัดการเรียนการสอน 7) สื่อการเรียนการสอน และ 8) แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2. หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีองค์ประกอบคือ 1) ความเป็นมา 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน 5) โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการประกอบด้วยโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร 7 โมดูล ได้แก่ โมดูลที่ 1 ปฐมนิเทศ โมดูลที่ 2 การเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง โมดูลที่ 3 พลเมืองศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาโมดูลที่ 4 รูปแบบ และวิธีสอนสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โมดูลที่ 5 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โมดูลที่ 6 การประเมินการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และโมดูลที่ 7 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ 6) แนวทางการจัดการเรียนการสอน 7) สื่อการเรียนการสอน และ 8) แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า 3.1) ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านความรู้ความเข้าใจพื้นฐานความเป็นพลเมือง และการออกแบบจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3.2) ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก 3.3) ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านเจตคติของการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ พบว่า 3.3.1) ด้านความสำคัญ นักศึกษาครูประถมศึกษาให้ความสำคัญของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ 3.2.2) ด้านคุณค่า นักศึกษาครูประถมศึกษาตระหนักถึงคุณค่าของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา และ3.3.3) ด้านประโยชน์ นักศึกษาครูประถมศึกษาตระหนักถึงประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา วิชาของนักเรียน และบริบทของสถานศึกษา

4. ผลการประเมินรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

58262801 : Major (CURRICULUM AND INSTRUCTION)

Keyword : CURRICULUM / INSTRUCTIONAL COMPETENCY / CITIZENSHIP / ELEMENTARY SCHOOL STUDENT

MISS WILAPHAN URABUNNUALCHAT : DEVELOPMENT OF CURRICULUM TO ENHANCE INSTRUCTIONAL COMPETENCIES FOR ELEMENTARY SCHOOL STUDENT TEACHERS TO DEVELOP CITIZENSHIP CHARACTERISTICS OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR ORAPIN SIRISAMPHAN, Ph.D.

This research aimed to 1) study and analyze basic data for curriculum design and development to enhance instructional competencies for elementary school student teachers to develop citizenship characteristics of elementary school students; 2) develop a curriculum to enhance instructional competencies for elementary school student teachers to develop citizenship characteristics of elementary school students; 3) test the application of this curriculum – 3.1) assess instructional competencies in relation to knowledge and understanding of the foundation of citizenship and instructional design to develop citizenship characteristics of elementary school students, 3.2) assess instructional competencies in relation to capabilities for instructional design and instruction to develop citizenship characteristics of elementary school students, 3.3) assess instructional competencies in relation to attitudes towards the importance, value, and benefits of instructional design and instruction to develop citizenship characteristics, 3.4) assess curriculum satisfaction; and 4) assess and approve the curriculum. The samples in this research consisted of elementary school student teachers who were 4th year students from the Program in Elementary Education, the Faculty of Education, Silpakorn University, who enrolled in the course: Seminar in Elementary Education (471 409), 1st semester, academic year 2018. This research involved content analysis and data analysis through mean, standard deviations, and t-test for dependent.

The findings are as follows:

1. Results of the study and analysis of basic data for curriculum design and development to enhance instructional competencies for elementary school student teachers to develop citizenship characteristics of elementary school students – The curriculum development concept has been adopted as an approach to the development of, and elements of, the curriculum to enhance instructional competencies for elementary school student teachers to develop citizenship characteristics of elementary school students. This concept consists of: 1) Rationale, 2) Principles, 3) Aims, 4) Instructional period, 5) Structure of its content and practice, 6) Instructional approaches, 7) Instructional materials, and 8) Approaches to measurement and evaluation of learning outcomes to develop citizenship characteristics of elementary school students.

2. The elements of this curriculum comprise: 1) Rationale; 2) Principles; 3) Aims; 4) Instructional period; 5) Structure of its content and practice which comprise seven learning modules: Module 1: Orientation, Module 2: Learning about citizenship, Module 3: Civic education in elementary schools, Module 4: Instructional patterns and methods to develop citizenship for elementary school students, Module 5: Materials and sources of learning for instruction to develop citizenship for elementary school students, Module 6: Assessment of learning about citizenship for elementary school students, and Module 7: Instruction for development of citizenship for elementary school students: From Concept to practice; 6) Instructional approaches; 7) Instructional materials; and 8) Approaches to measurement and evaluation of learning outcomes.

3. Results of the curriculum testing – 3.1) The samples' results of the post-test on knowledge and understanding of the foundation of citizenship and instructional design to develop citizenship characteristics of elementary school students were higher than the pre-test results at a statistically significant level of .001, 3.2) Their instructional competencies in relation to capabilities for instructional design and instruction to develop citizenship characteristics of elementary school students were at a high level; 3.3) Results of the evaluation of the instructional competencies in relation to the awareness of the importance, value and benefits of instructional design and instruction – 3.3.1) Importance: The samples were aware of the importance of instructional design and instruction which can develop citizenship characteristics which cover knowledge, skills, and attitudes; 3.2.2) Value: They were aware of the value of instructional design and instruction to develop citizenship characteristics of elementary school students, and 3.3.3) Benefits: They were aware of the benefits of instructional design and instruction to develop citizenship characteristics of elementary school students which are in line with objectives, contents, student ages, and context of educational institutions.

4. The results of the assessment and approval of the curriculum were at the highest level.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบัน พระปกเกล้า ประเภททุนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ ประจำปี 2561 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ และความกรุณาอย่างสูงในการให้ คำปรึกษา คำแนะนำ ความช่วยเหลือ และกำลังใจจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพิน ศิริสัมพันธ์ ผู้เป็น อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประณัฐ กิจรุ่งเรือง ผู้เป็น อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ ดร.บำรุง ชำนาญเรือ ประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา ผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้วิทยานิพนธ์ มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่พิจารณาหลักสูตร และให้ความกรุณาในการแนะนำแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิณี บุณนาค ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยศวีร์ สายฟ้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาธิณี ตรีวีร์บุญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวีร์ บุญคุ้ม ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิภาวี มณีเนตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรุณศรี จันทร์ทรง และอาจารย์ ดร.ปนรรฐพร คำหาญสุนทร ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดรุณี จำปาทอง อาจารย์ ดร.เกศินี ครุณาสวัสดิ์ อาจารย์ ดร.ชัยรัตน์ โตศิลา อาจารย์ ดร.ดวงหทัย โฮมไชยะวงศ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรัญญา จันทร์ชูสกุล และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการ ประเมิน และรับรองหลักสูตร ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.มนฤตย์พล อรุณบุญนวลชาติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรุณศรี จันทร์ทรง อาจารย์ ดร.ชัยรัตน์ โตศิลา อาจารย์ ดร.ปนรรฐพร คำหาญสุนทร และอาจารย์ ดร.ดวงหทัย โฮมไชยะวงศ์

ขอขอบพระคุณ ครอบครัวอรุณบุญนวลชาติ อันเป็นที่รักยิ่ง ผู้ซึ่งให้การอบรมเลี้ยงดู ให้ความรู้ความสามารถ และเป็นผู้อุปถัมภ์ทางการศึกษาแก่ผู้วิจัยทำให้ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิตที่มุ่งหมายไว้

ขอขอบคุณ นักศึกษาครู สาขาวิชาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (การสอนสังคมศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรที่เป็นกำลังใจให้เสมอมาจนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

วิลาพัฒน์ อรุณบุญนวลชาติ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ท
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	7
คำถามของการวิจัย.....	13
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	13
สมมติฐานของการวิจัย.....	14
ขอบเขตของการวิจัย.....	14
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	16
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	18
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	19
หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา (5 ปี) (ปรับปรุง พ.ศ. 2555) คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.....	19
ปรัชญาของหลักสูตร.....	20
ความสำคัญ.....	20
วัตถุประสงค์.....	20

โครงสร้างหลักสูตร	20
คุณลักษณะความเป็นพลเมือง.....	22
คุณลักษณะความเป็นพลเมือง	22
การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง	34
ความเป็นมาของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในประเทศไทย	34
การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองระดับประถมศึกษา	43
สมรรถนะครูประถมศึกษา	55
การพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนาโมดูล.....	65
การพัฒนาหลักสูตร	65
รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร	75
การพัฒนาโมดูล.....	81
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	87
งานวิจัยในประเทศ.....	87
งานวิจัยต่างประเทศ.....	91
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	94
วิธีการดำเนินการวิจัย	97
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตร เพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (Research- R ₁ /Analysis)	97
ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา(Development-D1/Design and Development)	102
ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (Research-R ₂ /Implementation).....	147

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล และรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษา ครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา (Development-D2 /Evaluation).....	154
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	159
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อ เสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความ เป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา.....	160
ตอนที่ 2 ผลการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา.....	180
ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา.....	201
ตอนที่ 4 ผลการประเมินผล และรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา.....	216
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	221
สรุปผลการวิจัย.....	221
อภิปรายผล.....	224
ข้อเสนอแนะ.....	239
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	240
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	240
รายการอ้างอิง.....	241
ภาคผนวก.....	251
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	252

ภาคผนวก ข	หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ตัวอย่างโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร	256
ภาคผนวก ค	ข้อมูลแสดงดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของ (ร่าง) หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และโมดูลการเรียนรู้ โดยวิธีการประชุมพิจารณาหลักสูตร โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) จำนวน 7 คน.....	293
ภาคผนวก ง	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย.....	315
ประวัติผู้เขียน.....		342

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา.....	47
ตารางที่ 2	สมรรถนะครูประถมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้.....	61
ตารางที่ 3	ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน.....	101
ตารางที่ 4	กรอบเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการตามหลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และ กรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา.....	108
ตารางที่ 5	โมดูลที่ 1 ความเป็นพลเมืองและการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง.....	111
ตารางที่ 6	โมดูลที่ 2 การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา.....	112
ตารางที่ 7	โมดูลที่ 3 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของนักเรียนระดับประถมศึกษา.....	113
ตารางที่ 8	โมดูลที่ 4 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความ เป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา.....	114
ตารางที่ 9	โมดูลที่ 5 การวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา.....	115
ตารางที่ 10	โมดูลที่ 1 ปฐมนิเทศและฝึกปฏิบัติกิจกรรมตระหนักรู้สู่ความเป็นพลเมือง.....	119
ตารางที่ 11	โมดูลที่ 2 การเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง.....	120
ตารางที่ 12	โมดูลที่ 3 พลเมืองศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา.....	121
ตารางที่ 13	โมดูลที่ 4 รูปแบบ และวิธีสอนสำหรับจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา.....	122
ตารางที่ 14	โมดูลที่ 5 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความ เป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา.....	123
ตารางที่ 15	โมดูลที่ 6 การประเมินการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา.....	124

ตารางที่ 16	โมดูลที่ 7 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ	125
ตารางที่ 17	ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ และพัฒนาหลักสูตร	146
ตารางที่ 18	ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร	153
ตารางที่ 19	ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล และรับรองหลักสูตร	158
ตารางที่ 20	รายละเอียดการปรับปรุงร่างหลักสูตรตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ	187
ตารางที่ 21	การเปรียบเทียบคะแนนความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็น พลเมืองและการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาก่อน และหลังเรียน	202
ตารางที่ 22	ผลการประเมินนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านความสามารถในการออกแบบการจัด กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา	203
ตารางที่ 23	ผลการประเมินนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านความสามารถจัดกิจกรรมการจัดการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	206
ตารางที่ 24	ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อ เสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	212
ตารางที่ 25	ผลการรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา	216
ตารางที่ 26	ดัชนีความสอดคล้องของ (ร่าง) หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของ นักเรียนระดับประถมศึกษา และโมดูลการเรียนรู้	294
ตารางที่ 27	ดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดความรู้ความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อ ความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความ เป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	300

- ตารางที่ 28 ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความรู้
ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัด
การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
วิเคราะห์ข้อสอบปรนัย โดยใช้สูตรวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูป..... 303
- ตารางที่ 29 ดัชนีความสอดคล้องแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรม
การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา 304
- ตารางที่ 30 ความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มี
ต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา
เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา 311

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1	กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	12
ภาพที่ 2	รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler	76
ภาพที่ 3	รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Taba	78
ภาพที่ 4	รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Saylor, Alexander and Lewis	80
ภาพที่ 5	ขั้นตอนการเรียนการสอนโดยโมดูล	83
ภาพที่ 6	แบบแผนการดำเนินการวิจัย	96
ภาพที่ 7	ขั้นตอนการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร	99
ภาพที่ 8	ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์	100
ภาพที่ 9	การกำหนดความเป็นมาของหลักสูตร	105
ภาพที่ 10	การกำหนดหลักการของหลักสูตร	106
ภาพที่ 11	การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	107
ภาพที่ 12	การพัฒนาร่างโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร	116
ภาพที่ 13	ขั้นตอนการออกแบบ และพัฒนาร่างหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร	126
ภาพที่ 14	ความสัมพันธ์ของหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา	128
ภาพที่ 15	ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และคุณภาพของร่าง หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อ พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาและโมดูล การเรียนรู้ตามหลักสูตร	131
ภาพที่ 16	ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความ เป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา	133

ภาพที่ 17	ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา	139
ภาพที่ 18	ขั้นตอนการสร้างแบบบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อสะท้อนเจตคติต่อการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา... 141	141
ภาพที่ 19	ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	145
ภาพที่ 20	ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	157
ภาพที่ 21	ผลการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองทั้งจากแหล่งข้อมูล เอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง	164
ภาพที่ 22	ผลการศึกษาแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองทั้งจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง.....	168
ภาพที่ 23	ผลการศึกษาแนวคิด และหลักการที่เกี่ยวกับสมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองทั้งจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง .	173

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างพลเมืองตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2475 ด้วยตระหนักว่าประชาธิปไตยจะพัฒนาได้ ประชาชนต้องมีการศึกษา และมีความรู้เป็นพื้นฐาน เริ่มตั้งแต่แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) จนถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2579) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: จ-ช) มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลตลอดช่วงชีวิตให้มีความรู้ ความคิด คุณธรรม พลานามัยที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และเป็นกำลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยได้มีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อความเหมาะสมตามสถานการณ์บ้านเมืองและความต้องการสร้างพลเมืองของยุคสมัยเสมอ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพประชาชนให้สอดคล้องเกื้อหนุนกับการเจริญเติบโตของประเทศผ่านกระบวนการทางการศึกษา กล่าวคือ สถาบันการศึกษาเป็นเครื่องมือและกลไกของรัฐใช้ในการกล่อมเกลา สั่งสอนให้คนมีความรู้ ความสำนึกในทางใดทางหนึ่ง เป็นสถานที่แรกที่รัฐใช้ในการบ่มเพาะและสอนระเบียบวินัยทางสังคม โดยมีครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ เป็นสังคมจำลองที่ผู้เรียนจะได้ใช้ฝึกทักษะชีวิต เพื่อให้มีประสบการณ์การอยู่ร่วมกับคนอื่นนอกเหนือจากการรับรู้ทางวิชาการ (ทิพย์พาพร ต้นตีสุนทร, 2556: 58-59) อันจะเห็นได้จากประเทศที่เป็นตัวอย่างของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี เป็นต้นว่า ราชอาณาจักรนอร์เวย์ได้รับการจัดอันดับด้านความเป็นประชาธิปไตย (Democracy Ranking) เป็นอันดับ 1 ของโลกในปี 2013 แนวการปฏิบัติสำหรับวิชาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองเน้นการสอนน้อย และนำประเด็นสังคมที่อยู่ในสถานการณ์ปัจจุบันมาใช้เป็นสื่อการสอน ใช้เป็นประเด็นการอภิปราย และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา โดยมีการใช้กระบวนการนี้ในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังมีการจัดการเรียนการสอนที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลายร่วมด้วย อาทิ การอภิปรายโต้แย้ง การจัดทำโครงการเป็นกลุ่ม เป็นต้น (เลิศพร อุดมพงษ์, 2558: ออนไลน์)

สำหรับกรอบแนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยผ่านกระบวนการจัดการศึกษาในระบบซึ่งเป็นกลไกหลัก และเป็นเครื่องมือของรัฐที่มีอยู่แล้วในการให้การศึกษา มีเป้าหมายหลักเพื่อหล่อหลอมบุคคลให้เป็นไปตามอุดมการณ์และระบบการปกครองของ

รัฐแก่พลเมืองตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยประเทศไทยมี “วิชาหน้าที่พลเมือง” สำหรับจัดการศึกษาในโรงเรียนตั้งแต่หลักสูตร พุทธศักราช 2503 กระทั่งมีการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 สาระของวิชาหน้าที่พลเมืองได้บูรณาการอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เมื่อมีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นสาระหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เป็นสาระที่ 2 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นสาระที่มุ่งให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมาของการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดี คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมประชาธิปไตย สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทย และสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 1-2, 43-48, 53-55) จากยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดีระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกรอบการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่เน้นให้ ความรู้เรื่องสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตย และความเป็นพลเมือง พัฒนาระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง และความเป็นประชาธิปไตยให้กับผู้เรียนโดยจัดให้เหมาะสมกับระดับชั้นและช่วงวัยของผู้เรียน เน้นกระบวนการกลุ่มและฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง ให้สถานศึกษาบูรณาการสาระความเป็นพลเมืองในส่วนที่หลักสูตรกำหนด โดยการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตเน้นปฏิบัติการทั้งใน และนอกโรงเรียน (สภาการศึกษา, 2554: ออนไลน์; ทิพย์พาพร ต้นตีสุนทร, 2556: 64-65 และ Thai Civic Education, 2556: 10)

อย่างไรก็ตามแม้การพัฒนาความเป็นพลเมืองมีเป้าหมายสำคัญเพื่อฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการของระบอบประชาธิปไตย การปฏิบัติตนตามพื้นฐานความเป็นพลเมือง อาทิ ความรับผิดชอบ ต่อตนเองและผู้อื่น การเคารพตนเองและผู้อื่น การเคารพกฎหมาย กฎ ระเบียบ เป็นต้น แต่พบว่า สภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นสำหรับการนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติยังไม่เกิดประสิทธิผลเพราะเมื่อผู้เรียนพ้นวัยเรียนไปแล้วก็ไม่ได้มีส่วนเรียนรู้อย่างเป็นระบบต่อเนื่องเยาวชนจะขาดพลังในการแสดงออก ไม่แสวงหาความถูกต้อง ตลอดจนจริยธรรมก็ลดน้อยถอยลง การหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ ขาดจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ไม่สนใจเรื่องส่วนรวม มุ่งแข่งขันกันเรียน เมื่อสำเร็จการศึกษาจะมุ่งเพียงการหาเลี้ยงชีพเพื่อประโยชน์ของตนเอง ทิ้งภาระให้สังคม การเมืองเป็นเรื่องของนักการเมือง และมีค่านิยมของการบูชายกย่องผู้มีความสำเร็จทางเศรษฐกิจมากกว่าการให้ความสำคัญกับการสร้างคนที่มี

ความรู้คู่คุณธรรม (วิชัย ต้นศิริ, 2547: 53) สอดคล้องกับรายงานการวิจัยของสถาบันพระปกเกล้า ด้านความเข้าใจต่อประชาธิปไตยในกลุ่มเยาวชน ที่พบว่าเยาวชนในประเทศไทยยังขาดความรู้ ความเข้าใจต่อความเป็นประชาธิปไตย อาทิ ขาดการวิเคราะห์เหตุผล มองไม่เห็นภาพของการมี ประชาธิปไตย ไม่ทราบว่าหากขาดการเคารพสิทธิผู้อื่นแล้วจะเกิดอะไรขึ้น ยึดความคิดเห็นของ ตนเอง โดยไม่สนใจความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน และเห็นว่าการเอาเปรียบบุคคลอื่นเป็นเรื่อง ธรรมดา (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2555: 7-13) นอกจากนี้ข้อมูลผลการศึกษาระดับนานาชาติ โครงการ ประเมินผลการศึกษาหน้าที่และความเป็นพลเมือง ครั้งที่ 3 โดย International Association for the Evaluation of Education Achievement (IEA) ซึ่งผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนไทยมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา มโนทัศน์ด้านความเป็นพลเมือง ความสามารถในการให้เหตุผลและการวิเคราะห์ เกี่ยวกับประเด็นด้านความเป็นพลเมืองอยู่ในลำดับที่ 34 จากทั้งหมด 38 ประเทศ จากผลการศึกษาจึง ชี้ให้เห็นว่านักเรียนไทยมีปัญหาความรู้ความเข้าใจ และการวิเคราะห์ประเด็นด้าน ความเป็นพลเมือง (International Association for the Evaluation of Education Achievement, 2010) อันเนื่องมาจากการ จัดการเรียนการสอนการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองยังเป็นเพียงมิติของการรับรู้ ป้อนความรู้ เพื่อจดจำ และการบอกให้นักเรียนทำ แต่ไม่ได้นำไปให้คิด ขาดการปฏิสัมพันธ์ในเชิงคุณค่าระหว่างครูกับ นักเรียน ขาดการสร้างบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตยให้มีชีวิตภายในห้องเรียน และการเรียนการสอน ไม่ได้สร้างบรรยากาศหรือสถานการณ์แวดล้อมที่จะก่อให้เกิดการแสดงออกถึงจุดยืนความคิด เน้นเพียง เรื่องหน้าที่ต่อชาติโดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับสิ่งรอบ ๆ ตัว หรือให้ความสำคัญกับเรื่องของชุมชน ของตนเอง (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555: 51-52 และทิพาพร ตันตีสุนทร, 2556: 58-59)

ดังนั้น การสร้างทักษะเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นพลเมือง ระบบการศึกษาไทย จึงต้องเปิดมิติใหม่ มิใช่มีเพียงมิติของผู้รับสาร หรือผู้รับการสอน ซึ่งต้องมีการแสดงออกถึงการ ใช้ เสรีภาพระหว่างครูกับนักเรียน นอกจากนี้ยังต้องเพิ่มมิติการสร้างประสบการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิต จริงทางสังคม โดยที่นักเรียนทุกคนล้วนเป็นสมาชิกของสังคม ความเชื่อมโยงตัวตนของนักเรียนกับ สังคม สามารถสร้างบทบาทและพื้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม จากกรณีศึกษาที่เกิดขึ้น ในชีวิตประจำวัน เช่น เรื่องน้ำเสีย สภาวะโลกร้อน โดยการสร้างบรรยากาศการอภิปรายโต้แย้ง การแสวงหาข้อมูลและความรู้จากตัวนักเรียน แล้วหาข้อสรุปร่วมกัน บรรยากาศเช่นนี้จะทำให้นักเรียนฝึกฝนการเรียนรู้ร่วมกัน ยอมรับและอดทนในความคิดที่แตกต่างกันยอมรับการอยู่ร่วมสังคม ที่มีการพึ่งพิงอิงกัน ซึ่งจะหล่อหลอมให้นักเรียนมีวัฒนธรรมของการเรียนรู้ที่สร้างคุณค่าและเพิ่ม คุณค่าในเรื่องส่วนรวม และประโยชน์สาธารณะ อันเป็นวิถีชีวิตจริงในสังคมประชาธิปไตย การศึกษา เรื่องหน้าที่พลเมืองจึงทำได้เพียงให้คนไทยรู้จักประชาธิปไตยเพียงการเลือกตั้ง เป็นการปกครองโดย เสียงข้างมาก แต่ขาดความเข้าใจถึงหลักการปกครองโดยเสียงข้างมากที่คุ้มครองเสียงข้างน้อย คือ การให้โอกาสเสียงข้างน้อยแสดงความคิดเห็นในอีกด้านหนึ่งอย่างเต็มที่อันเป็นรากฐานของ

ประชาธิปไตย ขาดทักษะชีวิต การคิด การใช้ชีวิตในแบบสังคมที่ประชาธิปไตยต้องการ การแสดงออก ถึงวุฒิภาวะในการใช้ความคิด การมีเหตุผล การมีความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นได้จริง ดังที่ นักการศึกษา ของไทย ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ได้แสดงทัศนะถึงการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย และ พลเมืองว่า “การเรียนรู้มีข้อจำกัด คือวิถีชีวิตในครอบครัวไทย ในการบริหารการจัดการศึกษา และวิถีชีวิต ในสังคมทั่วไป เพราะการเมืองไทยยังไม่ได้เป็นสังคมเปิดให้มีการเรียนรู้วิถีประชาธิปไตยมากพอ (Democratic Learning Society) ชีวิตนักเรียนจึงถูกพ่อแม่ ครูอาจารย์ครอบงำ กำกับ สั่งการทั้งหมด จึง จำเป็นต้องให้การศึกษาบรมพ่อแม่ ครู ผู้บริหารการศึกษาให้มากขึ้น” (ถวิลวดี บุรีกุล, 2551: 11-13; ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555: 51-52 และทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2556: 20-22) สอดคล้อง กับคำกล่าวของไอน์สไตน์ที่กล่าวว่า “โลกที่พวกเราสร้างขึ้นมานี้เป็นผลผลิตจากการคิดของพวกเรา ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้เลยถ้าเราไม่เปลี่ยนวิธีคิด” เป็นการนำเสนอว่านักเรียนในปัจจุบันนั้นแตกต่าง จากนักเรียนยุคที่ผ่านมา โดยเฉพาะในเรื่องวิถีการใช้ชีวิตเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับวิธีเรียนรู้และสื่อสารซึ่ง นักเรียนในวันนี้จะสามารถทำหลายสิ่งได้ในเวลาเดียวกัน (Multitasking) โดยไม่ผิดพลาด และจะเกิด ความเบื่อหน่ายการเรียนรู้ หากเป็นเช่นการเรียนแบบของนักเรียนในยุคอดีตที่ผ่านมา (Tileston, 2007: 11) จากที่กล่าวมาจึงจำเป็นต้องจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีมีโนทัศน์ด้านความเป็น พลเมืองที่ถูกต้อง เกิดความเข้าใจที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกสถานการณ์ รวมถึงความสามารถใน การวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและสังคมได้

การที่จะจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าวได้นั้น บุคคลสำคัญที่สุดในการ ขับเคลื่อนก็คือ “ครู” ดังนั้นการผลิตบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ซึ่งเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับ การพัฒนามนุษย์ผ่านวิทยาการด้านการสอนและการเรียนรู้โดยประยุกต์ทั้งศาสตร์และศิลป์ การผลิตครูใหม่ บุคลากรทางการศึกษาก่อนประจำการ รวมทั้งการพัฒนาครูและบุคลากรทางการ ศึกษาประจำการสำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยหรือ การเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการ จึงมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ เชื่อมโยงและบูรณาการกับ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาคนทั้งในวัยเรียนและนอกรั้วเรียนให้มี คุณภาพ สามารถพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืน นิสิตนักศึกษา ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์คือครูในอนาคตที่สถาบันการผลิตครูจัดเตรียมขึ้นเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการ อบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนให้เติบโตใหญ่เป็นพลเมืองดีเป็นกำลังของประเทศ เนื่องจาก วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า มีศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิ และได้รับการยกย่องกว่าอาชีพอื่นต้อง เสียสละอดทน พร้อมทั้งถูกคาดหวังจากสังคมให้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่พึ่งและ เป็นผู้อบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนไทยให้เจริญก้าวหน้าทั้งทางสติปัญญาความรู้ และให้มีความ ประพฤติที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ดังพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553) ที่ระบุว่าจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็น

มนุษย์ที่สมบูรณ์ และกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Chiang, 2001, อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช และคณะ, 2550: 9) การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นนั้น ครูยังเป็นผู้ที่มีความหมายมากที่สุดในห้องเรียนด้านการพัฒนาการเรียนรู้ เป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพ การศึกษา ทั้งนี้เพราะคุณภาพของนักเรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู (MacKinsey, 2007, อ้างถึงใน นพลักษณ์ หนักแน่น, 2555: 6 และดิเรก พรสีมา, 2554: 1) สอดคล้องกับผลทดสอบระดับนานาชาติ พบว่าประเทศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูง จะมีแนวโน้มการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงกว่า ขณะเดียวกันประเทศที่มีประชากรมีการศึกษาดีมีคุณภาพจะมีความเป็นประชาธิปไตยและเสถียรภาพ ทางการเมืองและสังคมสูงกว่า (Hanushek and Rivkin, 2010: 27-28) ครูจึงควรได้รับการพัฒนาคุณภาพ ให้มีศักยภาพเป็น “ครูเพื่อศิษย์” อย่างสมบูรณ์ โดยมีทักษะการเรียนรู้และต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต มีสมรรถนะและความเชี่ยวชาญในการทำงานที่ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ที่เน้นทักษะมากกว่าความรู้ เปลี่ยนวิธีการสอนที่เน้น “วิชาเป็นตัวตั้ง” เป็น “เน้นชีวิตนักเรียนเป็นตัวตั้ง” หรือมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญอย่างจริงจัง มีการพัฒนาวิชาชีพเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นครูที่มีค่า คือ เป็นครูที่ทำงานแต่ไม่ทำเงิน คิดถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ค้นคว้าเพิ่มพูนปัญญา และเปี่ยมไปด้วยความ เมตตากรุณา รวมถึงการเป็นบุคคลสำคัญในการฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีให้แก่ศิษย์ ซึ่งเป็นหน้าที่ และความรับผิดชอบของครูทุกคนต้องกระทำควบคู่กับการสอนศิลปะวิทยาการต่าง ๆ (วิจารณ์ พานิช, 2555: คำนำ; สุมน อมรวิวัฒน์, 2554: 29; กฤษณพงศ์ กีรติกร, 2557: 8; ประเวศ วะสี, 2552: 6; ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, 2555: 7 และยนต์ ชุ่มจิตร, 2553: 74)

จากที่กล่าวในข้างต้นจะพบว่าวิชาชีพครูมีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน นั่นคือการประถมศึกษาซึ่งเป็นการเรียนรู้ขั้นแรกของการ ศึกษาภาคบังคับ (Compulsory Education) เป็นขั้นที่ต่อเนื่องจากระดับปฐมวัย และก้าวสู่ระดับ มัธยมศึกษา เป้าหมายสำคัญของการศึกษาระดับนี้อยู่ที่การอ่านออก เขียนได้ คิดคำนวณได้ และสร้าง พื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ครูประถมศึกษาจึง เป็นครูที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กอายุ 6-12 ปี ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา สติปัญญา จิตใจ ร่างกายและอุปนิสัย สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้จัด กระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องและส่งเสริมระบบการเมืองการปกครอง สร้างค่านิยมในระบอบ ประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน โดยเน้นการบูรณาการการเรียนรู้ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษาในระดับสากล การที่ครูประถมศึกษาจัดการเรียนรู้พื้นฐานความรู้ได้หลายวิชาเอื้อต่อการ เชื่อมโยงเนื้อหาวิชา ทักษะ เจตคติ และคุณค่าของแต่ละวิชาเข้าด้วยกัน ครูประถมศึกษาจึงเป็นครูที่ต้องรู้ รอบในเนื้อหาวิชาพื้นฐานต่าง ๆ ตลอดจนมีความสามารถจัดการเรียนรู้โดยนำศาสตร์วิชาครูสู่การปฏิบัติ (Pedagogical Content Knowledge: PCK) โดยมีวิธีสอนเฉพาะที่จะทำให้นักเรียนประถมศึกษาเข้าใจ

การให้ครูหรือคนเก่งวิชานั้นไปสอนนักเรียน โดยไม่เข้าใจวิธีสอนให้นักเรียนเข้าใจได้ก็ไม่สามารถสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง, 2560: 170-181 และอารี สันถวิล, 2559: 3) สอดคล้องกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัยฮาวาร์ดร่วมกับมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่พบว่าครูประถมศึกษาคือบุคคลสำคัญที่พัฒนานักเรียนให้เป็นผู้สร้างความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคตได้ ทั้งนี้เพียงนักเรียนมีโอกาสเรียนรู้จากครูที่มีความสามารถเพิ่มคุณค่าการเรียนรู้ (High Value Added: HVA) ให้กับนักเรียนในคุณค่าของเขาเพียงปีเดียวในโรงเรียน (Massari, 2012: 1) ครูประถมศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญ เป็นผู้นำทางด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (Curriculum Leader) ระดับชั้นเรียน นอกจากนี้ความสำคัญดังกล่าวครูประถมศึกษามีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบสำหรับการพัฒนาพื้นฐานของความเป็น “มนุษย์” ที่สมบูรณ์ หรือ “ความเป็นพลเมืองดี” ให้กับนักเรียนประถมศึกษา สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาทั้งในประเทศไทยที่มีรากฐานมาจากรูปแบบการศึกษาในยุโรป โดยระบบการศึกษาระดับประถมศึกษาทั่วโลกมีลักษณะจุดร่วมที่พบ คือความพยายามที่จะสร้างการศึกษาให้มีความเป็นประชาธิปไตย เรียนรู้เรื่องระบบการเมือง การปกครอง สังคม และเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับความคิดและค่านิยมของชุมชน เพื่อสร้างรากฐานความเป็นพลเมืองดีสู่สังคม (Board, 2015: 1)

จากประเด็นการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่าโรงเรียนประถมศึกษามีหน้าที่สำคัญสำหรับการสอนรายวิชาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเนื่องด้วยทุกมิติของความเป็นพลเมืองของผู้ใหญ่มีรากฐานมาจากการได้รับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในช่วงวัยเด็ก การเรียนรู้เกี่ยวกับความพลเมืองเริ่มเมื่อเด็กได้การพัฒนาความคิดแรกเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก ประเด็นเรื่องความเป็นพลเมืองเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาทุกคน นักเรียนจะสะท้อนถึงสิ่งที่เกิดขึ้นกับพวกเขาในฐานะปัจเจกบุคคลและในฐานะสมาชิกของชุมชนที่มีความแตกต่างกัน อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของโลกที่พวกเขาอยู่ นักเรียนควรได้รับสิทธิในการรับรู้ถึงความหมายของการอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน และมีความอดทนอดกลั้นในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างกันทางความคิดและความเชื่อ รวมถึงการส่งเสริมให้เยาวชนเคารพผู้อื่น เรียนรู้วิธีการฟัง และตอบสนองที่ผ่านกระบวนการคิดซึ่งเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการเรียนรู้ที่จะเคารพผู้อื่น การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองมุ่งเน้นการพัฒนาลีลาการอภิปรายแบบประชาธิปไตย (The Art of Democratic Discussion) ด้วยความกล้าหาญ เพื่อให้สามารถยืนหยัดในความคิด ความเชื่อ และคุณค่าของตนเอง นอกจากนี้ยังมีกลยุทธ์มากมายที่จะสร้างความเคารพ และการยอมรับซึ่งกันและกัน ห้องเรียนคือห้องสำหรับฝึกปฏิบัติโดยจัดให้เหมาะสมกับระดับชั้น และช่วงวัยของนักเรียน (Holden, 2003: 25-26 and Health and Rowe & Breslin, 2008: 4-7)

ครูประถมศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมือง กล่าวคือ ครูประถมศึกษาต้องได้รับการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน และกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง และความเป็นประชาธิปไตยให้กับนักเรียน เน้นกระบวนการกลุ่ม และฝึกฝนให้นักเรียนเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง ซึ่งสามารถจัดเนื้อหา และกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับชั้น (สภาการศึกษา, 2554: ออนไลน์) จากหลักการดังกล่าวจึงจำเป็นต้องพัฒนาครูประถมศึกษาให้มีความรู้พื้นฐานของความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองผนวกกับศาสตร์วิชาครู เพื่อเป็นการนำความรู้สู่การปฏิบัติ (Pedagogical Content Knowledge: PCK) อย่างเป็นทางการ ดังนั้น การเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรที่มีความเฉพาะเจาะจง เน้นการฝึกปฏิบัติ และการนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้จริง

ในการนี้ผู้วิจัยจึงพัฒนานักศึกษาครูประถมศึกษาให้มีความรู้ ความชำนาญ ความสามารถ และเจตคติต่อการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้ ตลอดจนตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่ต้องพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ที่ครอบคลุมด้านความรู้ความเข้าใจพื้นฐานความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ด้านความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ รวมถึงมีเจตคติที่ดีในการเห็นความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ต่อการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และเป็นต้นแบบที่ดีแก่นักเรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างแท้จริง รวมทั้งเป็นครูประถมศึกษาที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่การพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้เป็นพลเมืองดีในอนาคตต่อไป

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิด หลักการเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมือง การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง และการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิด หลักการดังกล่าวสำหรับนำมากำหนดกรอบโครงสร้างเนื้อหา การฝึกปฏิบัติการ การจัดการ

เรียนการสอนตามหลักสูตร และแนวทางการออกแบบและจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา ดังนี้

1.1 คุณลักษณะความเป็นพลเมือง

ความเป็นพลเมือง หมายถึง สมาชิกของสังคมที่มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคนที่มีสิทธิ เสรีภาพ และพึ่งตนเองได้ในบริบทประชาธิปไตย ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ได้แก่ 1) การเข้าใจหลักการสำคัญ และสามารถปฏิบัติตนตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) การยอมรับ และปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน 3) การปฏิบัติตนตามมารยาทไทย ประเพณี วัฒนธรรมในครอบครัว ท้องถิ่น และเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่าง 4) การมีความเข้าใจในหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ 5) การมีความเข้าใจในหลักการใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบ 6) การปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน 7) การมีความสามารถในการเข้าใจ และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 8) การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยปฏิบัติตนเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี และ 9) การมีความสามารถคิดวิเคราะห์ในการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 43-57; สิริวรรณ ศรีพหล, 2554: 22-24; ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555: 31-35; Thai Civic Education, 2556: 17-24; ทิพย์พาพร ดันตีสุนทร, 2556: 55-56; Cogan and Derricott, 2000: 2-5; Karsten, et al, 2002: 168-183; Trilling and Fadel, 2009: 77-84; Ahmet, 2012: 22-23 and Print, 2012: Online)

1.2 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง คือ กระบวนการขัดเกลาบุคคลผ่านระบบการจัดการศึกษาเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการปกครองตนเองอย่างยั่งยืนตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้นกระบวนการเรียนการสอนเน้นกระบวนการคิดสู่การฝึกปฏิบัติที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับประสบการณ์ชีวิตจริงทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนโดยจัดให้เหมาะสมกับระดับชั้นและช่วงวัยของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะพื้นฐานความเป็นพลเมืองให้ปรากฏผลอย่างเป็นรูปธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 43; กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 14-15; ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555: 100-101; ทิพย์พาพร ดันตีสุนทร, 2556: 49-62)

1.3 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองระดับประถมศึกษา

การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองระดับประถมศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เป็นการช่วยให้เยาวชนสามารถเข้าใจสังคมที่ตนอยู่ สร้างความตระหนักในกลุ่มเยาวชนต่อสังคม โดยการออกแบบและจัดการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าว มีดังนี้

1) จัดการเรียนการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับประสบการณ์ชีวิตจริงทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในความเป็นพลเมือง และการพัฒนาประชาธิปไตยจนถึงการมีจิตสำนึก และจิตวิญญาณประชาธิปไตย 2) จัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่ฝึกฝนให้นักเรียนเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง คือ การรับฟังผู้อื่น การเคารพผู้อื่นว่าเสมอกับตนเอง การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง 3) จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เห็นความเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักว่าเราทุกคนล้วนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และการคลี่คลายแก้ไขปัญหา 4) จัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในชีวิตของโรงเรียน และชุมชนรอบตัวเพื่อตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ สิทธิ และหน้าที่ของพวกเขาในฐานะปัจเจกบุคคล และสมาชิกของชุมชน 5) สอนนักเรียนให้มีทักษะในการพูด และการฟัง มุ่งเน้นการพัฒนาลีลาการอภิปรายแบบประชาธิปไตยด้วยความกล้าหาญ เพื่อให้สามารถยืนหยัดในความคิด ความเชื่อ และคุณค่าของตนเอง และ 6) จัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี ความสามารถในการตัดสินใจ ความเห็นอกเห็นใจ การรับรู้ของบุคคล ซึ่งสามารถจัดกระทำได้ผ่านวิธีการสอน เทคนิคการสอน และยุทธวิธีการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554: ออนไลน์; Meisels, Atkins- Burnett and Nicholson, 1995: 12-15; DfEE/QCA, 1999: 136; Holden, 2003: 25-26; Health, Rowe and Breslin, 2008: 4-7)

2. แนวคิด หลักการเกี่ยวกับสมรรถนะครูประถมศึกษา และสมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิด หลักการดังกล่าวสำหรับนำมากำหนดกรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ดังนี้

2.1 สมรรถนะครูประถมศึกษา

สมรรถนะครูประถมศึกษา เป็นคุณลักษณะและพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความสามารถ ความชำนาญในการใช้ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการเป็นครูผู้สอนระดับประถมศึกษา โดยผู้วิจัยได้สรุปแนวคิด หลักการเกี่ยวกับสมรรถนะครูประถมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การวางแผน และออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีกลยุทธ์หลากหลายสอดคล้องกับแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน 2) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ 3) การมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ต้องสอนอย่างลึกซึ้ง และ 4) การออกแบบการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการเรียนรู้ (Council of Chief State School Officers, 2011: 8-9; Florida Department of

Education, 2014: 1-3; ประไพ ธรรมธัชและสำลีทองฉิว, 2553: 182-184 และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ, 2552: 17-19)

2.2 สมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

สมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง เป็นความสามารถในถ่ายทอดความรู้และทักษะด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ยืดหยุ่น ครอบคลุมในเรื่องของความรู้ ทักษะ ค่านิยม และทักษะ รวมถึงการวัดประเมินผลต้องส่งเสริมความสามารถของนักเรียนให้ทำตามหน้าที่ของตนเอง และดำรงตนเองให้อยู่ในสังคมโลก โดยผู้วิจัยได้สรุปสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับครูผู้สอนในรายวิชาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประกอบด้วย 1) การมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง 2) การมีความสามารถในการวางแผน ออกแบบ และการจัดการเรียนการสอน 3) การมีความสามารถในการดำเนินการวัด และประเมินผล 4) การมีความสามารถทางด้านสังคม และ 5) การมีความสามารถของครูในการประเมิน และปรับปรุงการเรียนการสอน (Dürr, Spajic-Vrakaš and Martins, 2000: 60; Huddleston, 2007: 9; Brett, 2009: 37-39; Mrnjaus, 2012: 82; Pepper, 2013: 13-18)

3. แนวคิด หลักการการพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนาโมดูล โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิด หลักการดังกล่าวสำหรับการพัฒนาหลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้ ดังนี้

3.1 การพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรเป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ทุกระดับ การศึกษา การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นกระบวนการหลักที่สถาบันการศึกษาต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดหลักสูตรที่มีคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Taba และรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Salor, Alexander and Lewis (Tyler, 1949; Taba, 1962; Salor, Alexander and Lewis, 1981) สำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้นำแนวคิดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler ที่เริ่มต้นจากการศึกษาปรัชญาการศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ ความต้องการจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง และการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง การพัฒนายุทธวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร (Oliva and Gordon, 2013: 129; Ornstein and Hunskin, 2013: 33) ได้แก่ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งนี้องค์ประกอบหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้

สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) ความเป็นมา 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน 5) โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ 6) แนวทางการจัดการเรียนการสอน 7) สื่อการเรียนการสอน และ 8) แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3.2 การพัฒนาโมดูล

โมดูลเป็นลักษณะหนึ่งของการผสมผสานการจัดหลักสูตร และการเรียนการสอน เข้าด้วยกันโดยเน้นการบูรณาการเนื้อหาสาระที่สัมพันธ์กัน เป็นการจัดหน่วยการสอนที่มีเนื้อหา และชุดกิจกรรมที่มีความสมบูรณ์ในตัวเองเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญในการทำกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย โมดูลอาจจะอยู่ในรูปแบบที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้โมดูลการเรียนรู้ควรจะมุ่งเน้นในเรื่องของความชัดเจน มีระเบียบแบบแผน ควรใช้เวลาสั้น และมีความยืดหยุ่น ดังนั้นโมดูลจึงจัดว่าเป็นสื่อการเรียนชนิดหนึ่งที่มีมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับความถนัด และความสามารถของผู้เรียน เป็นหลักสำคัญของการอบรม ทฤษฎี และนำสู่การปฏิบัติเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีทักษะสู่การปฏิบัติจริง โดยมีส่วนประกอบในโมดูล ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) เป้าหมาย 3) จุดประสงค์ 4) ระยะเวลาอบรม 5) เนื้อหา 6) ความรู้พื้นฐานที่ต้องมีมาก่อน 7) กิจกรรมการอบรม และ 8) การประเมินผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2541: 47-49; ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2544: 78; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554 และกฤษมันต์ วัฒนาณรงค์, 2553: 80-81) โดยโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีองค์ประกอบของโมดูล ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) เอกสารการเรียนรู้ 3) กิจกรรมนำทาง 4) กิจกรรมปฏิบัติการตามเอกสารการเรียนรู้ และ 5) รายการอ้างอิง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

คำถามของการวิจัย

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตร เพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นอย่างไร

2. หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นอย่างไร

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นอย่างไร

4. ผลการประเมิน และรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

3.1 ประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.2 ประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.3 ประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านเจตคติของการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.4 ประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

4. เพื่อประเมิน และรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

ผลการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจพื้นฐานความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาครู สาขาวิชาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 1-5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2561 จำนวน 174 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาครู สาขาวิชาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 471 409 การสัมมนาการประถมศึกษา (Seminar in Elementary Education) ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา (5 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2561 จำนวน 19 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้ชั้นปีเป็นหน่วยสุ่ม

2. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการทดลองเป็นไปตามโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วยโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร 7 โมดูล ได้แก่ โมดูลที่ 1 ปฐมนิเทศ โมดูลที่ 2 การเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง โมดูลที่ 3 พลเมืองศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

โมดูลที่ 4 รูปแบบ และวิธีสอนสำหรับจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โมดูลที่ 5 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โมดูลที่ 6 การประเมินการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และโมดูลที่ 7 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่

3.2.1 สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา 3 ด้าน ได้แก่

3.2.1.1 ด้านความรู้ คือ ด้านความรู้ความเข้าใจพื้นฐานความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.2.1.2 ด้านความสามารถ คือ การออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.2.1.3 ด้านเจตคติ คือ การตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.2.2 ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

4. ระยะเวลา

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรครั้งนี้ใช้เวลาดำเนินการทดลองทั้งสิ้น 16 สัปดาห์ โดยจัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลารวม 48 ชั่วโมง ตามตารางเรียนรายวิชา 471 409 การสัมมนาการประถมศึกษา (Seminar in Elementary Education) เริ่มตั้งแต่เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561 ถึง เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2561

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา หมายถึง เอกสารที่ใช้เป็นแนวทางของการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ด้านความสามารถ และด้านเจตคติของนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย 1) ความเป็นมา 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน 5) โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการผ่านโมดูลการเรียนรู้ 6) แนวทางการจัดการเรียนการสอน 7) สื่อการเรียนการสอน และ 8) แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หลักสูตรได้มาจากกระบวนการวิจัยและพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สำหรับนำไปใช้ออกแบบ และพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ และพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล และรับรองหลักสูตร

2. โมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา หมายถึง เอกสารประกอบหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยมีเนื้อหา และกิจกรรมฝึกปฏิบัติการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการตามหลักสูตร เพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ใช้สำหรับนำไปจัดการเรียนการสอน และฝึกปฏิบัติให้กับนักศึกษาครูประถมศึกษา ประกอบด้วยโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร 7 โมดูล ได้แก่ โมดูลที่ 1 ปฐมนิเทศ โมดูลที่ 2 การเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง โมดูลที่ 3 พลเมืองศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โมดูลที่ 4 รูปแบบ และวิธีสอนสำหรับจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โมดูลที่ 5 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โมดูลที่ 6 การประเมินการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และโมดูลที่ 7 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ องค์ประกอบของโมดูลเรียนรู้ตามหลักสูตร ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) เอกสารการเรียนรู้ 3) กิจกรรมนำทาง 4) กิจกรรมปฏิบัติการตามเอกสารการเรียนรู้ และ 5) รายการอ้างอิง

3. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความสามารถด้านความรู้ ด้านความสามารถ และด้านเจตคติในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ของนักศึกษาครูสาขาวิชาการศึกษา ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรที่ได้รับการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้

สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย

3.1 สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านความรู้ หมายถึง พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดความรู้ความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ

3.2 สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านความสามารถ หมายถึง พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถวัดได้จากแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบประเมินลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3.3 สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านเจตคติ หมายถึง พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถวัดได้จากแบบบันทึกผลการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นการบันทึกเชิงคุณภาพ แบบพรรณนาความ (Journal Writing)

4. คุณลักษณะความเป็นพลเมือง หมายถึง ความรู้ และพฤติกรรมการปฏิบัติตนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) การเข้าใจหลักการสำคัญ และเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตนตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) การยอมรับและปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และกฎหมาย 3) การมีความเข้าใจในหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ 4) การมีความเข้าใจในหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และเคารพเสรีภาพของผู้อื่น 5) การมีความรับผิดชอบต่อสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ต่อตนเอง และในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และสังคม 6) การเคารพความแตกต่างทางความคิดโดยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล 7) การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี และ 8) การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ประโยชน์ต่อนักศึกษา

นักศึกษาครูประถมศึกษาสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2. ประโยชน์ทางวิชาการ

มีแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อ
พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง

3. ประโยชน์เชิงนโยบาย

สถาบันการผลิตครูมีแนวทางสำหรับการพัฒนานักศึกษาครูประถมศึกษาด้านการ
จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู
ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษา
แนวคิด หลักการ ทฤษฎีจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินการวิจัย
ดังนี้

1. หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา (5 ปี) (ปรับปรุง พ.ศ. 2555)
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. คุณลักษณะความเป็นพลเมือง
3. การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง
4. การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองระดับประถมศึกษา
5. สมรรถนะครูประถมศึกษา
6. การพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนาโมดูล
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา (5 ปี) (ปรับปรุง พ.ศ. 2555)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เปิดสอนหลักสูตร
ระดับปริญญาบัณฑิต ชื่อหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา (5 ปี) (ปรับปรุง พ.ศ.
2555) ที่มีความสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยศิลปากรที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศทางด้านการค้นคว้าวิจัย
การรวบรวมและถ่ายทอดความรู้ ศิลปวิทยาการขั้นสูง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภาณิธานในการ
สร้างบัณฑิตให้มีภูมิปัญญาสูง มีความคิดสร้างสรรค์ยึดมั่นในคุณธรรมเพียบพร้อมด้วยจรรยาบรรณ
และจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การพัฒนาหลักสูตรจึงต้องเน้นและส่งเสริมการนำทฤษฎี
การเรียนรู้ ผลการวิจัยใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ เน้นการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อ
พัฒนาและแก้ปัญหาสังคม เพื่อตอบสนองพันธกิจ และปณิธานของมหาวิทยาลัย รวมถึงการใช้
เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความทันสมัยในการเรียนการสอนให้เกิดผลคุ้มค่ามากที่สุด โดยมีสาระสำคัญ
ดังนี้ (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555: 5,9,16,70)

ปรัชญาของหลักสูตร

เชี่ยวชาญการออกแบบการจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา เน้นบูรณาการ ควบคู่การพัฒนาตนเอง และวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

ความสำคัญ

ผู้สอนระดับประถมศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสร้างสังคมโลกในอนาคต เพราะการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเยาวชนที่สำคัญ ครูในระดับประถมศึกษาเป็นผู้เสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดี มีความรู้ความสามารถ พัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่มีทุนทางปัญญา สร้างสรรค์การศึกษาที่เป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งต้องทำหน้าที่อบรมสั่งสอน บ่มเพาะเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ และมีการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีต่อไป ในอนาคต การจัดทำหลักสูตรผลิตครูระดับประถมศึกษาจึงมีความจำเป็นและเป็นภารกิจหนึ่งที่จะช่วยสร้างบุคลากรครูที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัตินี้ของครูตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อผลิตบัณฑิตสาขาวิชาการประถมศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีเจตคติ คุณธรรม และจริยธรรมในการเป็นครูระดับประถมศึกษา
2. เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความเป็นผู้นำก้าวหน้าทันความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและวิทยาการ โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
3. เพื่อผลิตบัณฑิตที่สามารถพัฒนาตนเอง ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพที่เน้นการฝึกปฏิบัติ และการศึกษาต่อในระดับสูง

โครงสร้างหลักสูตร

จำนวนหน่วยกิต รวมตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 167 หน่วยกิต โดยมีโครงสร้างหลักสูตร ดังนี้

หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	ไม่น้อยกว่า	31 หน่วยกิต
วิชาบังคับ	จำนวน	9 หน่วยกิต
วิชาบังคับเลือก	จำนวน	12 หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์	ไม่น้อยกว่า	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	ไม่น้อยกว่า	3 หน่วยกิต
กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์กับวิทยาศาสตร์	ไม่น้อยกว่า	3 หน่วยกิต
วิชาเลือกที่กำหนดโดยคณะวิชา	จำนวน	10 หน่วยกิต

หมวดวิชาเฉพาะด้าน	ไม่น้อยกว่า	130 หน่วยกิต
วิชาชีพรู	ไม่น้อยกว่า	50 หน่วยกิต
วิชาชีพรูบังคับ	จำนวน	42 หน่วยกิต
วิชาชีพรูเลือก	ไม่น้อยกว่า	8 หน่วยกิต
วิชาเอก	ไม่น้อยกว่า	80 หน่วยกิต
วิชาเอกบังคับ	จำนวน	54 หน่วยกิต
วิชาการสอนวิชาเอก	ไม่น้อยกว่า	6 หน่วยกิต
วิชาเอกเลือก	ไม่น้อยกว่า	20 หน่วยกิต
หมวดวิชาเลือกเสรี	ไม่น้อยกว่า	6 หน่วยกิต

ทั้งนี้ในหมวดวิชาเฉพาะด้าน วิชาเอกบังคับ กำหนดให้นักศึกษาเรียนจำนวน 54 หน่วยกิต ซึ่งมีรายวิชา 471 409 การสัมมนาการประถมศึกษา (Seminar in Elementary Education) จำนวน 2 (1-2-3) หน่วยกิต ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา (5ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งเป็นรายวิชาที่มีโครงสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการสัมมนาวิเคราะห์ประเด็นและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและหาแนวทางการแก้ไข โดยสามารถจัดให้มีความยืดหยุ่นตามบริบทสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและการศึกษา

สำหรับการจัดการเรียนการสอนรายวิชา 471 409 การสัมมนาการประถมศึกษา (Seminar in Elementary Education) ในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2561 สาขาวิชาเล็งเห็นความจำเป็นในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาสากล นโยบายของรัฐบาล และจุดเน้นของหน่วยงานด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้อง จึงเห็นชอบให้ผู้วิจัยสามารถออกแบบรายวิชาเพื่อให้นักศึกษาครูประถมศึกษาได้ศึกษา วิเคราะห์ และฝึกปฏิบัติในประเด็นเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (สาขาวิชาการประถมศึกษา , 2561: 2) ทั้งนี้มีขอบข่ายเนื้อหาประกอบด้วยประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองระดับประถมศึกษา บทบาทครูประถมศึกษากับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และแนวทางการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา อันจะส่งผลให้นักศึกษาครูประถมศึกษาเข้าใจถึงกระบวนการใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และทำให้สามารถนำแนวคิดดังกล่าวสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

คุณลักษณะความเป็นพลเมือง

คุณลักษณะความเป็นพลเมือง

พลเมือง ประกอบด้วยคำว่า “พละ” และคำว่า “เมือง” จึงหมายถึง “กำลังของเมือง” ความเป็นพลเมือง (Citizenship) ในบริบทประชาธิปไตย หมายถึง สมาชิกของสังคมที่มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน มีอิสระ มีความรู้ มีเหตุผล มีส่วนร่วมในกิจการของส่วนรวม หรือกระบวนการทางนโยบาย มีส่วนเป็นผู้กระทำ มีจิตสาธารณะ เห็นประโยชน์ส่วนรวม เป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพ (Liberty) และพึ่งตนเองได้ (Independent) ใช้สิทธิเสรีภาพโดยควบคู่กับความรับผิดชอบ เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาค เคารพกติกา รวมถึงมีความสามารถในการสะท้อนความคิดของตนเองในแง่ของการแสดงออกทางความคิดโต้แย้งในประเด็นทางสังคมโดยปราศจากความรุนแรง รวมถึงความสามารถในการกล้าตัดสินใจในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม มีความกระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบหรือร่วมขับเคลื่อนสังคม และการแก้ปัญหาสังคมในระดับต่างๆ ตั้งแต่ในครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ ระดับอาเซียนและระดับประชาคมโลก (ประเวศ วะสี, 2551: ออนไลน์; สภาการศึกษา, 2554: ออนไลน์; Thai Civic Education, 2556: 16; ทิพย์พาพร ดันดิสุนทร, 2556: 13-14; Turner, 2000: 16-18; Barber, 2003: 31; Gollub, et al, 2005: 14-15; Parker, 1996b; Parker, 2003: 3) จากความหมายดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารของนักวิชาการที่ระบุถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 43-57) ดังนี้

1. การปฏิบัติตนตามระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน
3. การปฏิบัติตนตามมารยาทไทยประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัวและท้องถิ่น
4. การเคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น
5. การปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท และหน้าที่
6. การยอมรับความแตกต่างทางด้านความคิด ความเชื่อ ความสามารถของบุคคลอื่น โดยปราศจากอคติ
7. การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียนโดยมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในครอบครัว และโรงเรียน

8. ความรู้ความเข้าใจโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

9. การปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

10. การติดตาม เลือกรับและใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 7)

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

2. ซื่อสัตย์สุจริต

3. มีวินัย

4. ใฝ่เรียนรู้

5. อยู่อย่างพอเพียง

6. มุ่งมั่นในการทำงาน

7. รักความเป็นไทย

8. มีจิตสาธารณะ

สิริวรรณ ศรีพหล (2554: 22-24) กล่าวถึงคุณลักษณะของพลเมืองที่สำคัญ และจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันในประเทศชาติ และสังคมโลก ดังนี้

1. ตระหนักในความหลากหลายในเรื่องของเชื้อชาติ วัฒนธรรม ความเชื่อ สภาพแวดล้อมของพลเมืองในภูมิภาคอื่น ๆ ของโลก

2. ตระหนักว่าพลเมืองในภูมิภาคต่างๆ ของโลกต่างก็มีความต้องการพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตที่คล้ายคลึงกัน

3. ตระหนักว่าโลกของเราจะอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

4. ตระหนักว่าบทบาทหรือท่าทีของพลเมืองในภูมิภาคหนึ่งหรือประเทศใดประเทศหนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อไปยังพลเมืองในภูมิภาคอื่น ๆ ของโลกทั้งหมด

5. มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ถูกต้องว่าสิ่งต่าง ๆ หรือสภาพการณ์ต่าง ๆ ของโลกย่อมมีการเปลี่ยนแปลงได้

6. มีความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้อง ตลอดจนมีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในโลก และพร้อมที่จะแก้ไขความขัดแย้งด้วยวิธีสันติทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก

7. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างประสานสัมพันธ์และอย่างมีประสิทธิภาพ

8. เป็นผู้ที่มีเหตุผล มีความยุติธรรม และซื่อสัตย์

9. เป็นผู้ที่ยอมรับความแตกต่างและความคล้ายคลึงกัน

10. เป็นผู้ที่มีความสนใจและใฝ่รู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ
11. เป็นผู้ที่มีทัศนคติกว้างในการมองโลก
12. เป็นผู้ที่มีความสำนึกอันเหมาะสมในเรื่องรอบตัว และมีความเต็มใจในการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตเพื่อป้องกันสิ่งแวดล้อม
13. เป็นผู้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ยอมรับในการปฏิบัติตามกติกาและกฎเกณฑ์ของสังคม รวมทั้งยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

14. เป็นผู้รู้จักแสวงหาและใช้แหล่งความรู้ ตลอดจนสามารถรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

15. เป็นผู้รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

16. เป็นผู้ที่มีการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพภายในสังคม

ปรัชญา เทวานฤมิตรกุล (2555: 31-35) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของพลเมืองไทยในระบบประชาธิปไตย ดังนี้

1. รับผิดชอบและพึ่งตนเองได้ พลเมืองในระบบประชาธิปไตยจึงเป็นไท คือเป็นอิสระชน ที่รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ ไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจหรือภายใต้ระบบอุปถัมภ์ของผู้ใด เด็กจะกลายเป็น “ผู้ใหญ่” และเป็น “พลเมือง” หรือสมาชิกคนหนึ่งของสังคมอย่างแท้จริง เมื่อสามารถรับผิดชอบตนเองได้

2. เคารพสิทธิผู้อื่น การใช้สิทธิเสรีภาพในระบบประชาธิปไตยต้องมีขอบเขต คือใช้สิทธิเสรีภาพได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และจะต้องไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

3. เคารพความแตกต่าง พลเมืองในระบบประชาธิปไตยต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้และจะต้องไม่ใช่ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นแตกต่างไปจากตนเองถึงแม้จะไม่เห็นด้วย แต่จะต้องยอมรับว่าคนอื่นมีสิทธิที่จะแตกต่างหรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างจากเราได้ และไม่ต้องพยายามบังคับให้คนอื่นคิดเหมือนเรา

4. เคารพหลักความเสมอภาค พลเมืองต้องเคารพหลักความเสมอภาคและจะต้องเห็นคนเท่าเทียมกัน คือเห็นคนเป็นแนวระนาบ (Horizontal) เห็นตนเท่าเทียมกับคนอื่น และเห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตนเอง

5. เคารพกติกา พลเมืองต้องเคารพกติกาหรือกฎหมายในการปกครอง ดังนั้นพลเมืองที่เคารพกติกาและยอมรับผลของการละเมิดกติกา ระบบประชาธิปไตยจึงประสบความสำเร็จ

6. รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม พลเมืองในระบบประชาธิปไตยต้องตระหนักว่าตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม และรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ไม่ใช่คนที่ใช้สิทธิเสรีภาพตามอำเภอใจ ดังนั้นต้องตระหนักเสมอว่าการกระทำใดๆ ของตนเองย่อมมีผลต่อสังคมและส่วนรวม

พลเมืองจึงต้องรับผิดชอบต่อสังคม และมองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม เห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และลงมือทำด้วยตนเอง

ทิพย์พาพร ดันตีสุนทร (2556: 55-56) ระบุถึงคุณลักษณะของพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้

1. การเป็นผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษา และมีความสามารถที่จะมองเห็นและเข้าใจในสังคมของตนและสังคมโลกเช่นเป็นสมาชิกของสังคม
2. ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมและสังคมเป็นหลัก
3. มีความรักในเสรีภาพและมีความรับผิดชอบ
4. เคารพความเสมอภาค ความยุติธรรม
5. มีความสามารถที่คิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล
6. มีความเข้าใจเรื่องหลักสิทธิมนุษยชน และยอมรับความแตกต่างในความเป็นพหุสังคม
7. เคารพกฎหมาย และยึดหลักนิติรัฐ
8. มีความรู้ ความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทางการเมือง (Political Literacy) และเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) ในทุกระดับตั้งแต่ชุมชนท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ
9. ยึดมั่นในหลักสันติวิธีไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

Thai Civic Education (2556: 17-24) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองเป็น 4 ด้านหลักดังกล่าว ประกอบด้วยคุณลักษณะรองอีก 8 ประการ ดังนี้

คุณลักษณะ 4 ด้านหลัก ได้แก่

1. พลเมืองที่แข็งขัน (Active Citizen) เป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม
2. พลเมืองเป็นผู้ที่มีความรู้และมีข้อมูลเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่เพียงพอ (Informed/knowledgeable Citizen) อันประกอบด้วย ระบบการเมือง ระบบกฎหมาย สิ่งแวดล้อม ความยั่งยืน สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ
3. พลเมืองที่มีทักษะพื้นฐานประชาธิปไตย (Skilled Citizen) ประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณการทำงานเป็นหมู่คณะ การใช้กระบวนการประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือด้วยเหตุผล (deliberation)
4. พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (Democratic Citizen) มีความเชื่อมั่นในพหุนิยม (Pluralism) ความเป็นหนึ่งท่ามกลางความหลากหลาย การใช้สันติวิธีในการแก้ไขความขัดแย้งเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มาตรฐานความเสมอภาค ความยุติธรรมทางสังคม การตรวจสอบและถ่วงดุล (Check Balance) การพึ่งตนเอง การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างพึ่งพากัน (Inter-dependence) และเป็น

พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Accountable Citizens) มีบทบาทรับผิดชอบต่อผู้อื่น (Hold Others Accountable) และเคารพกฎหมาย

คุณลักษณะรอง 8 ประการ ดังนี้

1. รักความเป็นธรรมและความเสมอภาค (Adhere to Justice and Equality)

1.1 คุณค่า/เจตคติ

1.1.1 ตระหนักในผลเสียความไม่เป็นธรรมและความไม่เสมอภาค

1.1.2 เชื่อมั่นในความเป็นธรรมในสังคม

1.1.3 เชื่อมั่นในการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม

1.1.4 เคารพในสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียมทางเพศ และความหลากหลาย

ทางวัฒนธรรม

1.2 ความรู้ความเข้าใจ

1.2.1 สิทธิมนุษยชน (เสรีภาพ ความหลากหลาย และความเท่าเทียม)

1.2.2 สิทธิทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ

1.2.3 หลักความยุติธรรมบนพื้นฐานสำคัญของสังคมประชาธิปไตย

1.3 ทักษะและพฤติกรรมอันพึงประสงค์

1.3.1 เข้าใจผู้อื่น

1.3.2 ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียม

1.3.3 เรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมและสิ่งที่เห็นพ้องว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง

ดีงาม

1.3.4 แยกแยะว่าอะไรคือความเป็นธรรม ความไม่เป็นธรรม ความเสมอภาค

และความไม่เสมอภาค

2. ใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม

2.1 คุณค่า/เจตคติ

2.1.1 เคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

2.1.2 เคารพในเสรีภาพที่จะแสดงออกหรือการกระทำ

2.1.3 รับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการกระทำของตนเองที่จะมีผลต่อผู้อื่น

2.2 ความรู้ความเข้าใจ

2.2.1 สิทธิมนุษยชน (เสรีภาพ ความหลากหลาย และความเท่าเทียม)

2.2.2 ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น

2.3 ทักษะและพฤติกรรมอันพึงประสงค์

2.3.1 แก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

2.3.2 ให้ความสำคัญกับสิทธิและผลประโยชน์ของผู้อื่น

2.3.3 รับผิดชอบผลอันเกิดจากการกระทำ มีส่วนร่วมในวิถีชุมชนด้วยการทำงานอาสาสมัคร

3. ใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่

3.1 คุณค่า/เจตคติ

3.1.1 เห็นคุณค่าของการใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่ และตระหนักในผลร้ายของการใช้สิทธิอย่างไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่

3.1.2 ยึดหลักการใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่

3.2 ความรู้ความเข้าใจ

3.2.1 สิทธิมนุษยชน (เสรีภาพ ความหลากหลาย และความเท่าเทียม)

3.2.2 สิทธิทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ

3.3 ทักษะและพฤติกรรมอันพึงประสงค์

3.3.1 ปฏิบัติตามกฎหมาย

3.3.2 ถ่ายภาพ

3.3.3 ไปเลือกตั้งและออกเสียงประชามติอย่างมีวิจารณญาณ

3.3.4 กระตือรือร้นในการเป็นสังคมแบบประชาสังคม (Civil society)

3.3.5 มีส่วนร่วมกิจกรรมสาธารณะต่างๆ

3.3.6 กระตือรือร้นทางการเมือง

4. มี GRATITUDE และเคารพความแตกต่าง

4.1 คุณค่า/เจตคติ

4.1.1 เห็นคุณค่าของความแตกต่างหลากหลาย

4.1.2 เปิดใจกว้างต่อความเห็นต่าง เปลี่ยนแปลงความเห็นส่วนตนและ

ประนีประนอม

4.1.3 เคารพความเห็นที่แตกต่างกัน

4.1.4 ยอมรับหลักของประชามติ และยอมรับเสียงข้างน้อย

4.2 ความรู้ความเข้าใจ

4.2.1 สิทธิมนุษยชน (เสรีภาพ ความหลากหลาย และความเท่าเทียม)

4.2.2 ความรู้เกี่ยวกับสังคมที่มีความแตกต่างและความหลากหลายทาง

วัฒนธรรม

4.3 ทักษะและพฤติกรรมอันพึงประสงค์

4.3.1 แก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธีและสมานฉันท์

- 4.3.2 ความสามารถในการอยู่และทำงานท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม
- 4.3.3 เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์
5. ใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม
- 5.1 คุณค่า/เจตคติ
- 5.1.1 มีจิตสาธารณะ
- 5.1.2 มุ่งมั่นในหลักการที่ว่าคนมีความคิด ความเชื่อ และเห็นคุณค่าแตกต่างกัน แต่ทุกคนก็มีคุณค่าเท่าเทียมกัน
- 5.2 ความรู้ความเข้าใจ
- 5.2.1 แนวคิดและกระบวนการของประชาสังคม
- 5.2.2 แนวคิดและกระบวนการทำงานอาสาสมัคร
- 5.3 ทักษะและพฤติกรรมอันพึงประสงค์
- 5.3.1 ปฏิบัติตามคุณธรรมและความเป็นธรรมในสังคม
- 5.3.2 มีส่วนร่วมในชุมชนและประชาสังคม
- 5.3.2 การมีส่วนร่วมในชุมชนทางการเมือง ร่วมมือกับผู้อื่นและมีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ
6. มีส่วนร่วมทางการเมือง
- 6.1 คุณค่า/เจตคติ
- 6.1.1 ตระหนักและเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มทางการเมืองที่จะมีพลังในการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างสังคม
- 6.1.2 เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงตนเอง และความรู้ความสามารถของตนมีส่วน
- 6.1.3 ช่วยขับเคลื่อนคุณภาพของส่วนรวมได้
- 6.2 ความรู้ความเข้าใจ
- 6.2.1 ความรู้พื้นฐานทางการเมือง ระบอบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ กฎหมาย ประวัติการเมืองการปกครอง
- 6.2.2 สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญไทยในปัจจุบัน
- 6.2.3 การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา
- 6.2.4 การบริหารราชการแผ่นดินของไทยในปัจจุบัน
- 6.2.5 การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น

- 6.2.6 การมีส่วนร่วมและพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย
- 6.3 ทักษะและพฤติกรรมอันพึงประสงค์
- 6.3.1 สามารถนำความรู้พื้นฐานทางการเมืองไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม
- 6.3.2 เลือกตั้งและออกเสียงประชามติอย่างมีวิจารณญาณ
- 6.3.3 ติดตามและตรวจสอบพฤติกรรมและการทำงานของผู้แทน ตัวแทน และ
นักการเมือง
- 6.3.4 วิพากษ์ วิจารณ์ ตัดสินนโยบาย ผลงาน และกรณีต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง
เหมาะสม
- 6.3.5 นำหลักประชาธิปไตยไปใช้ในการดำเนินชีวิตและทำงานได้อย่างถูกต้อง
เหมาะสม
- 6.3.6 พัฒนาคุณค่าทางการเมืองให้แก่ตนเอง มีทักษะและความมั่นใจที่จะ
ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ
7. คิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล
- 7.1 คุณค่า/เจตคติ
เห็นคุณค่าของการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล และตระหนักในผลเสีย
ของการไม่คิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผล
- 7.2 ความรู้ความเข้าใจ
- 7.2.1 กระบวนการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ
- 7.2.2 กระบวนการและวิธีการสื่อสาร การให้เหตุผล
- 7.2.3 การตั้งคำถามและสืบเสาะหาความรู้เพิ่มเพื่อประกอบการตัดสินใจ
- 7.2.4 บทบาทของสื่อที่มีต่อบุคคลและสังคม รู้เท่าทันสื่อ
- 7.3 ทักษะและพฤติกรรมอันพึงประสงค์
- 7.3.1 ดีความเนือหาสาระจากสื่อ (การจงใจ การให้คุณค่า)
- 7.3.2 สามารถใช้สื่อในทางที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์
- 7.3.3 ความสามารถในการประเมินสถานะหรือการตัดสินใจ
- 7.3.4 แยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงและความคิดเห็น
- 7.3.5 สามารถจะประเมินข่าวสารต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณ
- 7.3.6 มีทักษะในการสื่อสารอย่างเป็นกระบวนการ สามารถให้การตัดสินใจนั้น
เกิดผลในระดับโครงสร้างหรือระดับรัฐ

8. เคารพกฎหมายและกฎกติกา

8.1 คุณค่า/เจตคติ

ชื่นชมในความหลากหลายของสิทธิ ได้แก่ สิทธิมนุษยชน และการประยุกต์เป็นความรับผิดชอบทั้งในระดับปัจเจกและองค์กร

8.2 ความรู้ความเข้าใจ

8.2.1 ความรู้เกี่ยวกับกฎ กฎหมาย กติกา (เหตุผลของการมีกติกา)

8.2.2 บทบาทของกฎหมายในการจัดระเบียบของสังคมและการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

8.2.3 การดำเนินการที่เป็นธรรมภายใต้กระบวนการของกฎหมาย

8.2.4 ความเป็นธรรมเมื่อมีการปรับใช้กับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

8.2.5 กระบวนการของกฎหมายที่มีการปรับเปลี่ยนโดยประชาชน และกระบวนการมีส่วนร่วมในสภา รัฐ และศาล

8.3 ทักษะและพฤติกรรมอันพึงประสงค์

8.3.1 ปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบ และกฎหมาย

8.3.2 รู้ว่าในสถานการณ์ใดที่จําแนเรื่องสิทธิมาใช้ในการปกป้องสิทธิ

8.3.3 ใช้ความรู้แนวคิดทางกฎหมายมาอธิบายหรือแก้ปัญหาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

8.3.4 ตั้งคำถามต่อกระบวนการและผลที่เกิดขึ้นจากการกำหนดกติกา

Trilling and Fadel (2009: 77-84) กล่าวถึงคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง ดังนี้

1. มีความสามารถที่จะเห็นและเข้าแก้ปัญหาอย่างสมานฉันท์ของสังคมโลก

2. มีความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นในลักษณะร่วมมือและร่วมรับผิดชอบในบทบาทหรือหน้าที่ของตนในสังคม

3. มีความสามารถที่จะคิดอย่างวิเคราะห์วิจารณ์เชิงสร้างสรรค์และเป็นระบบ

4. มีความเต็มใจที่จะเปลี่ยนสไตล์และวิถีดำรงชีวิตและนิสัยบริโภคเพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

5. มีความเต็มใจที่จะแก้ข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี

6. มีจริยธรรมคุณธรรม

7. มีความรู้ทั้งความรู้ทั่วไปในการดำรงชีวิตและความรู้เฉพาะในการประกอบอาชีพ

8. มีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมซึ่งประกอบด้วยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

9. มีทักษะทางเทคโนโลยี สื่อ และสารสนเทศซึ่งประกอบด้วยการปรับตัวและการยืดหยุ่น การกำกับตนเองและการริเริ่ม การทำงานข้ามกลุ่ม สังคมและวัฒนธรรม ความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและส่วนร่วม และภาวะผู้นำในการแนะและนำผู้อื่น

Cogan and Derricott (2002: 2-5) กล่าวถึงคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง ดังนี้

1. มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. มีบทบาทในการพัฒนาความยุติธรรมในสังคม
3. มีทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ
4. มีความสำนึกในวัฒนธรรมและมีความสามารถในการเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่าง
5. มีทักษะการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี
6. มีการเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
7. มีความเคารพและปกป้องสิทธิมนุษยชน
8. มีความสามารถในการต่อสู้เพื่อความยุติธรรม
9. มีส่วนร่วมในการเมืองระบอบประชาธิปไตย

Karsten, et al (2002: 168-183) กล่าวถึงคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง ดังนี้

1. มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยมีความรับผิดชอบต่อบุคคลตามบทบาทและหน้าที่ในสังคม

2. มีความสามารถในการเข้าใจ ยอมรับ และการรับความคิดเห็นของผู้อื่นภายใต้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม

3. มีการนำทักษะการแก้ปัญหาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

4. มีความเต็มใจที่จะแก้ไขข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี

5. มีทักษะการคิดวิจารณ์ญาณและคิดเป็นระบบ

6. มีความเต็มใจที่จะเปลี่ยนวิถีดำรงชีวิตและนิสัยบริโภคเพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

7. มีความสามารถในการหาแนวทางแก้ปัญหาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมโลก

8. มีการพัฒนาคุณค่าทางจิตใจ

9. มีความสามารถในการปรับตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลง

10. มีความสามารถในการสร้าง และรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

Ahmet (2012: 22-23) สรุปคุณลักษณะความเป็นพลเมืองไว้ ดังนี้

1. มีความเข้าใจและเห็นคุณค่าพื้นฐานและสถาบันในระบอบประชาธิปไตย

2. มีความเข้าใจในสิทธิและความรับผิดชอบต่อพลเมือง ซึ่งประกอบด้วย การเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

3. มีความเข้าใจและเห็นคุณค่าเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ
4. มีความเข้าใจและเห็นคุณค่าในความแตกต่างทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ และศาสนา ที่มีอยู่ในบริบทของท้องถิ่น ประเทศชาติ และโลก
5. เข้าในระบบการทำงานของกลุ่มอาสาสมัครและสังคมพลเมือง
6. เข้าใจบทบาทของสื่อที่มีผลต่อบุคคลและการใช้ชีวิตในสังคม
7. มีความเข้าใจและตระหนักถึงประเด็นและเหตุการณ์ปัจจุบันของภาครัฐและชุมชน ที่เกิดขึ้นที่มีผลต่อประเทศชาติและสังคมโลก
8. มีความรู้เกี่ยวกับรูปแบบของการมีส่วนร่วม
9. เห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในสังคม
10. เห็นคุณค่าและมีทัศนคติทางประชาธิปไตย เช่น การกังวลเกี่ยวกับสิทธิ และสวัสดิภาพของผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อสังคม ความอดกลั้นและเคารพต่อความแตกต่าง และสิทธิมนุษยชน ยอมรับในหลักนิติรัฐ เชื่อในประชาธิปไตยและสันติภาพ
11. มีความใจกว้างในการยอมรับคำติชม
12. มีความสามารถในการได้รับข้อมูลข่าวสารมาจากแหล่งข้อมูลที่มีความแตกต่างและ ประเมินข้อมูลดังกล่าวด้วยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตัดสินบนพื้นฐานของการประเมินข้อมูลด้วย เหตุผล แก้ปัญหาและเข้าใจในมุมมองที่มีความแตกต่างกัน
13. การแสดงออกทางการเมืองโดยใช้ความรู้ ทักษะ คุณค่า/ทัศนคติ และการยอมรับใน หน้าที่ของรัฐ เช่น การแก้ปัญหา การพูดในที่สาธารณะ การคัดค้าน และการออกเสียง
14. มีส่วนร่วมในชุมชนในฐานะสมาชิกในองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือทางวัฒนธรรม สังคม การเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ศาสนา ความสนใจและความเชื่อ
15. มีความสามารถในการจัดการความแตกต่างที่มีอยู่หลากหลายในสังคมและแก้ปัญหา ความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

Print (2012: Online) ได้แบ่งคุณลักษณะความเป็นพลเมืองออกเป็น 3 ด้านหลัก ดังนี้

1. ด้านความรู้และความเข้าใจ หลักการสำคัญของระบบการปกครองและกระบวนการ ของรัฐบาลในระบบรัฐสภาทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ สิทธิ และ ความรับผิดชอบของพลเมืองของชาติ และระบบการทำงานของกลุ่มอาสาสมัครเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และนานาชาติอย่างยั่งยืน
2. ด้านกระบวนการและทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการ และทักษะของความเป็นพลเมืองที่ส่งเสริมการเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย

ได้แก่ การคิดแบบวิเคราะห์และวิจารณ์ การทำงานร่วมกัน การประเมินและตัดสินใจ และทักษะในการสื่อสาร

3. ทศนคติและลักษณะนิสัย ลักษณะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย และการใช้ชีวิตในสังคมในรูปแบบของการมีส่วนร่วมในประชาธิปไตยในสังคมภาคพลเมือง

จากการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองจากเอกสารดั่งที่นักวิชาการได้กล่าวถึง ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยพิจารณาจากความสอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้แกนกลางของสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 สรุปได้ดังนี้ 1) การเข้าใจหลักการสำคัญ และสามารถปฏิบัติตนตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) การยอมรับ และปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน 3) การปฏิบัติตนตามมารยาทไทย ประเพณี วัฒนธรรมในครอบครัว ท้องถิ่น และเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่าง 4) การมีความเข้าใจในหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ 5) การมีความเข้าใจในหลักการใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบ 6) การปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน 7) การมีความสามารถในการเข้าใจ และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 8) การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยปฏิบัติตนเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี และ 9) การมีความสามารถคิดวิเคราะห์ในการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้นำข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสารมาผนวกกับแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) การเข้าใจหลักการสำคัญ และเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตนตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) การยอมรับ และปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และกฎหมาย 3) การเข้าใจหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ 4) การเข้าใจหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และเคารพเสรีภาพของผู้อื่น 5) การมีความรับผิดชอบตามสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ต่อตนเอง และในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และสังคม 6) การเคารพความแตกต่างทางความคิด โดยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล 7) การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี และ 8) การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

ความเป็นมาของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในประเทศไทย

นายปรีดี พนมยงค์ ผู้นำคณะราษฎร ฝ่ายพลเรือนได้พยายามจะดำเนินการเรื่อง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง โดยการก่อตั้ง “มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง” ขึ้นมา ในวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2477 เพื่อที่จะประศาสน์ความรู้ในวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองให้แก่ พลเมืองให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่ในครั้งนั้นก็ยังมิได้มีการศึกษาในระดับโรงเรียน และเมื่อเกิด รัฐประหารในปี พ.ศ. 2490 บ้านเมืองก็เข้าสู่ยุคเผด็จการ การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของ ประเทศไทยจึงต้องยุติลงไป (ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2555: 51-52) ต่อมาวิชาหน้าที่พลเมืองได้รับ จัดการศึกษาขึ้นอย่างเป็นทางการอีกครั้งในโรงเรียนตั้งแต่หลักสูตร ปี พ.ศ. 2503 กระทั่งมีการใช้ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 สาระของวิชาหน้าที่ พลเมืองได้บูรณาการอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เมื่อมีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นสาระหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม และปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในสังคม เป็นสาระที่ 2 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นสาระที่มุ่งให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาความ เป็นพลเมืองดีของผู้เรียน รายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมาของการจัดการศึกษาเพื่อความเป็น พลเมืองดี คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมประชาธิปไตย สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทย และสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 2) เมื่อพิจารณาแล้วการจัดการเรียนการสอนความเป็น พลเมืองของไทยก็คล้ายคลึงกับหลายประเทศทั่วโลกที่เรียนรู้การเมือง การปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยผ่านการศึกษาในระบบ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจต่อระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง จากยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็น พลเมืองดีระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกรอบการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อ สร้างความเป็นพลเมืองที่เน้นให้ความรู้เรื่องสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองระบอบ ประชาธิปไตย และความเป็นพลเมือง พัฒนาระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองและความเป็นประชาธิปไตยให้กับผู้เรียนโดยจัดให้เหมาะสมกับระดับชั้น และช่วงวัยของนักเรียน เน้นกระบวนการกลุ่มและฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็น พลเมือง ให้สถานศึกษابูรณาการสาระความเป็นพลเมืองในส่วนที่หลักสูตรกำหนด โดยการจัด

กระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตเน้นปฏิบัติการทั้งใน และนอกโรงเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของเวลาเรียน (สภาการศึกษา, 2554: ออนไลน์)

ความหมายการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

“พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถเกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติ หากจะต้องมีการเรียนรู้ และฝึกฝน “ความเป็นพลเมือง” จึงมีสิ่งที่เรียกว่า “การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง” เนื่องจากต้องการ “สร้าง” พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง จะตรงกับความหมาย Civic Education ในภาษาอังกฤษ หมายถึงการเตรียมความพร้อม สำหรับการปกครองตนเองอย่างยั่งยืน โดยการปลูกฝังค่านิยมผ่านการฝึกฝน ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ และผ่านกรอบการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อสร้างความสามารถให้กับพลเมืองได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบทางสังคมทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับรัฐ ทั้งในชีวิตทั่วไป และชีวิตที่เกี่ยวข้องกับสังคม และการเมืองที่จะทำให้คนในสังคมปราศจากการครอบงำ และชี้แนะทางความคิดสามารถนำตนเองได้ (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555: 39) จึงจำเป็นต้องฝึกฝนให้บุคคลเป็นพลเมืองที่ใส่ใจ และกระตือรือร้นต่อปัญหาของชุมชน สังคม และประเทศชาติ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และเจริญปัญญา การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองจึงต้องครอบคลุมตั้งแต่เด็กเล็ก จนถึงผู้ใหญ่ ทั้งที่เป็นการจัดการศึกษาอย่างมีระเบียบแบบแผน และการศึกษาตามอัธยาศัย อันเป็นการพัฒนาความสามารถ ทักษะ และการเรียนรู้ในแต่ละช่วงวัย สอดคล้องกับยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (พ.ศ. 2553-2561) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 14-15) ด้านมิติทางการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ระบุว่า ต้องดำเนิน จัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองให้ครอบคลุมสมาชิกทุกวัยของประเทศ เพื่อให้สมาชิกในชุมชน สังคม และประเทศ ที่มีความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกันสามารถอยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานของการรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน เคารพกฎ กติกาของสังคม เคารพผู้อื่น และเคารพหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังที่ Plato และ Aristotle บิดาทางรัฐศาสตร์ตะวันตก ได้กล่าวไว้ว่าระบบการเมือง และการปกครองกับพฤติกรรมมนุษย์ หรือบุคลิกภาพ และวัฒนธรรมทางการเมืองของสมาชิกในสังคมนั้นจะต้องสอดคล้องกัน ต้องมีการฝึกคนให้เข้ากับระบอบให้ได้ เนื่องด้วยมนุษย์เป็นสัตว์สังคมต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันมีเป้าหมายหนึ่งเดียวกันที่จะสร้างชีวิตที่ดีงามในสังคม จำเป็นต้องสร้างระบบการเรียนรู้ของประชาชนในชาติด้วยการสร้างกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม (Socialization) ซึ่งสามารถนำสู่การปฏิบัติให้เกิดผลด้วยการให้การศึกษา

สถาบันการศึกษา และโรงเรียน คือกลไกของรัฐในการใช้เพื่อการกล่อมเกลา สั่งสอนให้คนมีความรู้ ความสำนึกในทางใดทางหนึ่ง สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งแรกที่รัฐใช้บ่มเพาะระเบียบวินัยทางสังคม การเชื่อฟัง ความรักดีต่อครู ผู้ใหญ่ และระบบสังคมล้วนถูกกล่อมเกลาจาก

สถาบันการศึกษา และโรงเรียน โดยมีครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ เพราะโรงเรียนเปรียบเสมือนเป็นสังคมจำลองที่ผู้เรียนจะได้ฝึกฝนทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกันกับคนอื่น นอกเหนือจากการรับความรู้เพื่อให้อ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็น การสร้างทักษะเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นพลเมือง ระบบการศึกษาไทยจำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงการใช้เสรีภาพระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพิ่มมิติการสร้างประสบการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตจริงทางสังคม เพราะผู้เรียนทุกคนเป็นสมาชิกของสังคม อนึ่งการจัดการศึกษาอย่างมีระเบียบแบบแผน และการศึกษาตามอัธยาศัยต้องการการศึกษาทางการเมือง (Political Education) แก่เด็ก และเยาวชนให้เหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ซึมซับความรู้ความเข้าใจการเมืองการปกครอง ตั้งแต่ระดับชุมชนการปกครองท้องถิ่นจนถึงการปกครองระดับประเทศ และความสัมพันธ์ของประเทศ และโลก โดยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ทุกคนได้ร่วมแสดงออกซึ่งความคิดเห็น การแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง รวมถึงการฝึกฝนการใช้สิทธิ และเสรีภาพขั้นพื้นฐานของสังคมระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองจะช่วยให้เด็ก และเยาวชนเห็นความสำคัญของการใช้สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และมีความรับผิดชอบด้วยการใช้เหตุผล มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ปราศจากความมุงร้ายต่อผู้ที่แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากตน แต่ในทางกลับกันการคิดแตกต่างกันจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ที่เกิดจากการร่วมอภิปราย แสวงหาทางออกจากความแตกต่างทางความคิด ความเชื่อด้วยการประนีประนอม และสันติเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้สังคมในระบอบประชาธิปไตยขับเคลื่อนไปได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนจากทุกคนในสังคม ฉะนั้นการศึกษาที่มีความหมายควรเป็นการศึกษาที่ทำให้มนุษย์แต่ละคนสามารถที่จะเข้าใจ และเชื่อมโยงตัวตนกับสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการเมือง การปกครอง สังคม และโลกที่มีความเปลี่ยนแปลง การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองจึงนับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับมนุษย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (ทิพย์พาพร ดันดีสุนทร, 2556: 6, 49-621 ;กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 16-20)

ยุทธศาสตร์ และหลักการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561 โดยมีเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ รายละเอียดมีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 21-27)

เป้าหมาย

1. เพื่อให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จในประเทศไทย โดยการสร้าง “พลเมือง” ที่มีความสามารถในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ การเป็นสมาชิกในสังคมที่ใช้สิทธิเสรีภาพควบคู่กับความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม

2. เพื่อให้หน่วยงานที่จัดการศึกษาทุกภาคส่วน และหน่วยงานที่สนับสนุนความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว ฝึกสรรพความคิด และเครื่องมือที่สามารถยกระดับเด็ก และเยาวชน และประชาชนของประเทศสู่ “ความเป็นพลเมือง” ให้ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 35 ของประชากรทั้งหมด โดยที่ผู้เรียนทุกระดับการศึกษาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาร้อยละ 100 มีความเป็นพลเมืองในระยะแรกตามกรอบเวลาของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2553-2561)

3. เพื่อให้ประเทศไทยก้าวสู่ความเป็น “สังคมพลเมือง” (Civil Society) หมายถึง ประเทศที่ประกอบด้วยสมาชิกที่ตระหนักในพลังของตนเอง และร่วมกันสร้าง “สังคมที่เข้มแข็ง” ในมิติต่าง ๆ อาทิ การเมือง สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคง ประชาชนแต่ละกลุ่มความคิด ความเชื่อ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และปราศจากความรุนแรงภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. เพื่อเตรียมความพร้อมทรัพยากรบุคคลของประเทศในการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน และประชาคมโลกอย่างสมศักดิ์ศรี และเป็นพลังสำคัญในการสร้างสันติภาพถาวร รวมถึงเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมแก้ปัญหาของโลก และมนุษยชาติ ทั้งในฐานะพลเมืองไทย และพลเมืองโลก

ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองสำหรับเด็ก และเยาวชน

กระทรวงศึกษาธิการโดยเฉพะสถานศึกษาถือเป็นหน่วยงานหลักในการจัด “การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง” เพื่อสร้างเด็ก และเยาวชนรุ่นใหม่ของประเทศไทยให้เป็นพลเมือง โดยจะต้องดำเนินการทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา ทั้งในระบบ และนอกระบบด้วยมาตรการ ดังต่อไปนี้

1. ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน: การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในสถานศึกษา

1.1 เร่งให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา ตั้งแต่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกคน โดยเน้นการเป็นผู้สอน และการปฏิบัติ “ความเป็นพลเมือง” เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียนแทนการสอนให้รู้ ให้จำแบบดั้งเดิม

1.2 ปรับ และทบทวนเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในวิชาหน้าที่พลเมืองที่เน้น “ความรู้” ในเรื่องรัฐธรรมนูญ และการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้เหลือเท่าที่จำเป็น และเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน สำหรับเนื้อหาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้นำมาสอนเฉพาะมาตราสำคัญที่เป็นพื้นฐานเท่านั้น

1.3 พัฒนาระบบการเรียนการสอน และกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง และความเป็นประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน โดยจัดให้เหมาะสมกับระดับชั้น และช่วงวัยของนักเรียน เน้นกระบวนการกลุ่ม และฝึกฝนให้นักเรียนเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง คือ การรับฟังผู้อื่น การเคารพผู้อื่นว่าเสมอกับตนเอง การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง การคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงปัญหา และเชื่อมโยงตนเองกับปัญหา สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น โดยแยกแยะ “ข้อเท็จจริง” ที่เป็นวัตถุวิสัย (Objective) กับ “ความคิดเห็น” ที่เป็นอัตวิสัย (Subjective) มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น คำนึงถึงส่วนรวม และมีความรับผิดชอบต่องานของตนเอง ผู้อื่น และสังคม ผ่านการลงมือทำโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานศึกษา และผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นพลเมือง ซึ่งสามารถจัดเนื้อหา และกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับชั้น และช่วงวัยของผู้เรียน ดังต่อไปนี้

ชั้นอนุบาล ฝึกฝนการเคารพกติกาแบบง่าย ๆ ที่ปฏิบัติอยู่แล้วในห้องเรียน อนุบาล เช่น การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม การแบ่งปัน รอคอย ขอโทษ ให้อภัย รวมถึงการไม่ใช้ความรุนแรง เมื่อเกิดความขัดใจ เริ่มให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง เพื่อนๆ ห้องเรียน แบบง่าย ๆ สนุกสนาน เพื่อสร้างต้นทุนการเป็นพลเมืองให้กับนักเรียนตัวน้อย โดยครู และผู้ปกครองต้องเป็นแบบอย่างที่ดี สอนทัศนคติ วิธีคิด การแสดงออกทางพฤติกรรม และการพูดคุยกะไรเป็นหลัก หรือไม่นั้นการอบรมสั่งสอน แต่เน้นเรื่องวิถีชีวิต และการถ่ายทอดทางจิตวิญญาณ

ชั้นประถมศึกษา ฝึกฝนในเชิงต่อยอดจากระดับอนุบาล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม การเคารพกติกา เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง ทั้งมิติที่เห็นด้วยตา และมิติความคิด เคารพหลักความเสมอภาค และการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้กำลัง และช่วงวัยระดับประถมศึกษาเป็นช่วงที่ก้าวสู่การฝึกฝนนักเรียนให้เป็น “พลเมืองของโรงเรียน” ได้ดี โดยเฉพาะการฝึกให้นักเรียนมีความคิดเชื่อมโยงระหว่างตนเองกับสังคม รวมถึงการไม่สร้างภาระ สร้างปัญหาให้โรงเรียน และสังคม

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ฝึกฝนให้เป็น “พลเมืองของโรงเรียน” ในระดับขั้นสูงขึ้น เช่น คิดถึงส่วนรวม มีจิตสาธารณะ ด้วยการให้ทำโครงการเพื่อให้ร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งเป็นการปฏิบัติการที่เริ่มต้นจากตนเอง สำหรับเนื้อหา และกระบวนการที่ต้องต่อยอดต่อไป คือ

ฝึกฝนเคารพกฎหมาย การใช้สิทธิเสรีภาพโดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และไม่ขัดต่อศีลธรรม

ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ให้ทำโครงการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ปฏิบัติทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ออกมาสัมผัสกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมด้วย เริ่มจากชุมชนที่อยู่รอบโรงเรียน โดยให้มีการลงมือทำ และเชื่อมโยงกับกิจกรรมจิตอาสา หรือบำเพ็ญประโยชน์ของโรงเรียน ฝึกฝน “การปกครองตนเอง” ตามระบอบประชาธิปไตย เชื่อมโยงสถานักเรียน และการเลือกตั้งสถานักเรียนกับการเรียน และทำให้ประชาธิปไตยเป็นวิถีชีวิตในโรงเรียน

รูปแบบการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นการเรียนรู้แบบกลุ่ม แบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้พื้นฐานการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง บริบทจริงในชุมชน และท้องถิ่น

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารสถานศึกษา ต้องสร้างวิถีชีวิต และบรรยากาศในสถานศึกษาให้เป็นประชาธิปไตย หรือเป็นต้นแบบในการเป็นพลเมือง ที่สำคัญคือ การทำงานในเชิงแนวระนาบโดยรับฟังความคิดเห็นของครู และผู้ใต้บังคับบัญชา เคารพครู และผู้ใต้บังคับบัญชาในฐานะเพื่อนร่วมงาน ไม่เน้นสั่งการแบบอำนาจนิยมแนวดิ่ง แต่ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้งระดับบุคลากร และระดับนักเรียน

1.5 สถานศึกษามุ่งบูรณาการสาระความเป็นพลเมืองในส่วนที่หลักสูตรกำหนดให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต เน้นการปฏิบัติการทั้งในและนอกห้องเรียน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของเวลาเรียน นอกจากกิจกรรมลูกเสือ และเนตรนารี ที่ต้องให้ความสำคัญในการนำไปสู่การสร้างความเป็นพลเมืองอย่างจริงจัง รวมทั้งต้องบูรณาการกับวิชาอื่นๆ และเรื่องอื่น ๆ ในโรงเรียน เป้าหมายคือ ทำให้ประชาธิปไตย และความเป็นพลเมืองเป็นเรื่องของวิถีชีวิต เป็นวัฒนธรรมของโรงเรียนที่สอดแทรกในทุกกิจกรรม โดยที่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นตัวอย่าง และแรงบันดาลใจของความเป็นพลเมืองให้กับผู้เรียน

1.6 ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษาเป็นแกนนำในการเป็นตัวอย่างความเป็นพลเมือง และประสานการดำเนินงานติดตามประเมินผลความเป็นพลเมืองของนักเรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยใช้กระบวนการประชาธิปไตย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในเขตการศึกษา รวมถึงการเรียนรู้จากโรงเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดี ส่วนการประเมินผลให้วัดที่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโรงเรียน

1.7 จัดให้มีคู่มือการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในเชิงกระบวนการ รวมถึงสื่อประกอบกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่หลากหลาย เพื่อให้การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองปรากฏผลในวิถีชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม

1.8 ให้มีหน่วยงานรับผิดชอบติดตามประเมินผล เพื่อคัดเลือกกรณีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ และดำเนินการหาโรงเรียนตัวอย่างที่มีปฏิบัติการดีที่สุด ทั้งในด้านเนื้อหา และกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองเพื่อเผยแพร่และขยายผลต่อไป

2. ระดับอุดมศึกษา: การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในวิทยาลัย และมหาวิทยาลัย

2.1 สถาบันในระดับอุดมศึกษา ส่งเสริมหรือกำหนดให้ “วิชาพลเมือง” ในหลักสูตร “วิชาศึกษาทั่วไป” ซึ่งนิสิตนักศึกษาทุกคนต้องเรียน โดยอาจเป็นวิชาเฉพาะขึ้นมาใหม่ หรือปรับวิชาที่มีอยู่แล้วให้เป็นวิชาพลเมือง เพื่อสร้างนิสิต นักศึกษาให้เป็นพลเมืองที่เคารพผู้อื่น เคารพกติกา มีความรับผิดชอบต่อสังคม และเข้าใจเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยการลงมือปฏิบัติ เพื่อการเป็นพลเมืองในวิทยาลัย มหาวิทยาลัย การเลือกตั้ง และการปกครองตนเองนิสิต นักศึกษา ทั้งในรูปสภานักเรียน องค์กรนิสิต นักศึกษา อันจะส่งผลให้พลเมืองของชุมชน และของประเทศต่อไป ทั้งนี้ให้สถาบันการศึกษามีอิสรภาพในการเลือกใช้วิธีการ และกระบวนการเรียนการสอนเพื่อสร้างพลเมือง โดยหน่วยงานต้นสังกัดจะไม่ใช้ผู้กำหนดวิธีการเรียนการสอน แต่จะทำหน้าที่อำนวยความสะดวก ให้ความสนับสนุน มีการจัดฝึกอบรม การติดตามผล จะมุ่งเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผลจะมุ่งเน้นไปที่ผลที่เกิดกับตัวนักศึกษา และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดในสถาบันการศึกษา เมื่อมีพลเมืองเพิ่มมากขึ้น

2.2 สถาบันอุดมศึกษาเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนให้เป็น Service Learning หรือการเรียนเพื่อนำไปบริการสังคม และการบริหารสังคมเพื่อนำมาเรียน โดยการทำวิชา “จริยธรรม วิชาชีพ” หรือวิชา “จริยธรรม” ของแต่ละคณะให้เป็น Service Learning ใช้ปัญหา เป็นตัวตั้ง (Problem-based) ให้นักศึกษาลงชุมชนรอบมหาวิทยาลัย ให้ประมวลความรู้ตามสาขาที่ได้เรียนมา นำมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุ และเสนอวิธีแก้ไข

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองสำหรับผู้ใหญ่ ครอบครัว และชุมชน

การสร้างความเป็นพลเมืองในระบบการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายจะต้องสร้างความเป็นพลเมืองให้กับผู้ใหญ่ ครอบครัว ชุมชน ที่ผู้เรียนเกี่ยวข้องไปพร้อม ๆ กัน รายละเอียดมีดังนี้

1. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องสร้างหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองสำหรับผู้ใหญ่ โดยมีทั้งหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการศึกษาเรื่องการเมืองในหัวข้อต่างๆ ประชาชนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ

2. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน ร่วมกันจัดทำหลักสูตร และการอบรมพลเมืองและประชาธิปไตย

ในชุมชนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน เพื่อการฝึกฝนการเป็นพลเมืองที่เคารพกติกา การร่วมกันวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาท้องถิ่น และชุมชนด้วยการลงมือปฏิบัติ

3. จัดทำคู่มือการเลี้ยงให้เป็นพลเมือง เพื่อเผยแพร่ความรู้ และวิธีการในการเลี้ยงลูกให้เป็นพลเมือง และการสร้างประชาธิปไตยในครอบครัว หลักการเลี้ยงลูกให้เป็นพลเมือง คือการสอนให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม ใช้วิธีการสร้างกติกาที่มาจากข้อตกลงกันระหว่างพ่อแม่ ลูก ฝึกให้ลูกเคารพกติกาในครอบครัวให้เป็นประชาธิปไตย ฝึกให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวยอมรับความแตกต่าง เคารพความคิดเห็นกันและกัน โดยไม่พยายามเปลี่ยนหรือบังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างพลเมืองในวงกว้าง และการสร้างความตระหนักในสังคมโดยใช้สื่อมวลชน

การสร้างพลเมืองจำเป็นต้องมีการสร้างความตระหนักในสังคม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และความตื่นตัวในวงกว้าง จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินการโดยใช้สื่อมวลชนที่เข้าถึงได้ทั้งประเทศ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ตื่นตัว และคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย พัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองที่เคารพกติกา และร่วมกันแก้ปัญหาของสังคม สำหรับกระทรวงศึกษาธิการจัดให้มีรายการโทรทัศน์ในเรื่องพลเมืองสำหรับเยาวชน และผู้ใหญ่ เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ และการพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมือง รวมถึงมีรายการโทรทัศน์สำหรับครูในการเรียนรู้ทักษะ และเทคนิควิธีการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง อีกทั้งประสานความร่วมมือกับสมาคมวิชาชีพสื่อสารมวลชนโดยเพื่อกลไกการดำเนินงานเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และความตื่นตัวให้สื่อมวลชน สำหรับการมีส่วนร่วมในการสร้างพลเมือง และรณรงค์ ปลุกจิตสำนึกความเป็นพลเมือง โดยฝ่ายประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเชื่อมประสานเครือข่ายภาคข่ายภาครัฐและเอกชน

เพื่อเชื่อมประสานการทำงานระหว่างหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการกับหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ และเอกชนในการสร้างพลเมืองจึงต้องมีการสร้างเครือข่ายการสร้างความเป็นพลเมืองทั้งภาครัฐ และเอกชน โดยมีมาตรการ ดังนี้

1. หน่วยงานหลักของกระทรวงศึกษาธิการในการจัดการศึกษาของชาติ ต้องสร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อสร้างความพลเมืองร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรต่าง ๆ ในภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องโดยจัดให้มีการประชุมสัมมนาหน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครือข่ายการทำงานเชื่อมประสานร่วมกันสร้างพลเมืองด้วยวิธีการอันหลากหลาย แต่มีเป้าหมายเดียวกันคือการสร้างพลเมือง

2. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมสนับสนุนองค์กรเอกชน และองค์กรภาคประชาชนรวมถึงพรรคการเมือง และสาขาของพรรคการเมืองในการสร้างพลเมือง และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมือง

จากยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (พ.ศ. 2553-2561) ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555: 100-101) จึงได้เสนอหลักการการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ดังกล่าว รายละเอียดมีดังนี้

1. การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 ด้านนิติการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง จำเป็นต้องดำเนินการให้ครอบคลุมสมาชิกทุกวัยของประเทศ เพื่อให้สมาชิกในชุมชน สังคม ประเทศที่มีความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกัน หรือขัดแย้งกันสามารถอยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานของการรับฟังความคิดเห็น ของกันและกัน เคารพกติกาของสังคม เคารพผู้อื่น และเคารพหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองไม่ได้ปฏิเสธด้านดีของมนุษย์ แต่มนุษย์ที่แท้ต้องผ่านการขัดเกลาฝึกฝนในทุกมิติรวมถึงมิติความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุด แต่การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ หรือเป็นประชาธิปไตยที่เข้มแข็งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน สังคม และประเทศได้นั้น จำเป็นต้องมีกลไกที่ยกระดับสมาชิกของประเทศให้มีการเปลี่ยนแปลงมากพอ ดังนั้นจุดเปลี่ยนที่สำคัญคือการให้การศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยทุกระดับ และทุกประเภท การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาต้องมีความเป็นพลเมือง ร้อยละ 100 เพื่อเป็นแกนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาอันจะส่งผลต่อเนื่องไปจนถึงครอบครัว สังคม และสื่อมวลชน

3. หลักการสำคัญของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง จะไม่เน้นการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองแบบดั้งเดิมตามที่กระทรวงศึกษาธิการสั่ง หรือตามที่รัฐบาลสั่ง ไม่เน้นความรู้เรื่องประชาธิปไตย แต่ให้ความสำคัญกับความเป็นประชาธิปไตย ด้วยเหตุผลดังกล่าวการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองจึงไม่ใช่ การสอนด้วยการบรรยาย แต่ผู้สอนต้องพัฒนาการสอนในรูปแบบของกิจกรรมที่มีการลงมือปฏิบัติ หรือการเรียนการสอนที่ผ่านกระบวนการคิดสู่การฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นความเชื่อมโยงที่มีนัยสำคัญมาก คือ ให้ผู้เรียนตระหนักว่าเราทุกคนล้วนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และการคลี่คลายแก้ไขปัญหา สำหรับกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวจะปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นวิทยากรกระบวนการ ที่มีหน้าเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับประสบการณ์ชีวิตจริงทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในความเป็นพลเมือง และการพัฒนาประชาธิปไตย จนถึงการมีจิตสำนึก และจิตวิญญาณประชาธิปไตย

4. สำหรับการดำเนินงานเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง และสังคมประชาธิปไตยนั้น หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบดูแลการจัดการศึกษาของชาติทั้งในระบบการศึกษา และนอกระบบ การศึกษาทุกระดับต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงประสาน และอำนวยความสะดวกให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชนทำงานร่วมกันภายใต้ยุทธศาสตร์เดียวกันด้วยยุทธวิธีที่หลากหลาย

ผู้วิจัยได้ศึกษา และสังเคราะห์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง จึงสรุปได้ว่าการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง เป็นกระบวนการขัดเกลาบุคคลผ่านระบบ การจัดการศึกษาทั้งมีแบบแผน และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้สามารถปกครองตนเองได้อย่าง ยั่งยืน เป็นสมาชิกของสังคมที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม เคารพกฎ กติกาของสังคม เคารพผู้อื่น และเคารพหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข โดยมีแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 1) จัดการเรียนการสอนที่ เน้นการลงมือปฏิบัติเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับประสบการณ์ชีวิตจริงทั้งในห้องเรียน และนอก ห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในความเป็นพลเมือง และการพัฒนาประชาธิปไตย จนถึงการมีจิตสำนึก และจิตวิญญาณประชาธิปไตย 2) จัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่ฝึกฝนให้ นักเรียนเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง คือการรับฟังผู้อื่น การเคารพผู้อื่นว่าเสมอกับ ตนเอง การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง 3) จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เห็นความเชื่อมโยง เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักว่าเราทุกคนล้วนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และการ คลี่คลายแก้ไขปัญหา 4) จัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในชีวิตของโรงเรียน และชุมชนรอบตัวเพื่อตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ สิทธิ และหน้าที่ของพวกเขาในฐานะปัจเจก บุคคล และสมาชิกของชุมชน 5) สอนนักเรียนให้มีทักษะในการพูด และการฟัง มุ่งเน้นการพัฒนาลีลา การอภิปรายแบบประชาธิปไตยด้วยความกล้าหาญ เพื่อให้สามารถยืนหยัดในความคิด ความเชื่อ และ คุณค่าของตนเอง และ 6) จัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี ความสามารถในการตัดสินใจ ความเห็นอกเห็นใจ การรับรู้ของบุคคล

การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองระดับประถมศึกษา

การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เป็นการช่วยให้เยาวชนสามารถเข้าใจสังคมที่ตนอยู่สร้างความ ตระหนักในกลุ่มเยาวชนต่อสังคม และโลกที่พวกเขาอยู่ ก่อนที่จะเข้าสู่จะเข้าโรงเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาจึงมีหน้าที่สำคัญสำหรับการสอนรายวิชาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

เนื่องด้วยทุกมิติของความเป็นพลเมืองของผู้ใหญ่มีรากฐานมาจากการได้รับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในช่วงวัยเด็ก การเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองเริ่มเมื่อนักเรียน ได้ การพัฒนาความคิดแรกเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก ประเด็นเรื่องความเป็นพลเมืองเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของนักเรียนระดับประถมศึกษาทุกคน นักเรียนจะสะท้อนถึงสิ่งที่เกิดขึ้นกับพวกเขาในฐานะปัจเจกบุคคล และในฐานะสมาชิกของชุมชนที่มีความแตกต่างกัน อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในถึงความเปลี่ยนแปลงของโลกที่พวกเขาอยู่ นักเรียนควรได้รับสิทธิในการรับรู้ถึงความหมายของการอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน และมีความอดทนอดกลั้นในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างกันทางความคิด และความเชื่อ รวมถึงการส่งเสริมให้เยาวชนเคารพผู้อื่น เรียนรู้วิธีการฟัง และตอบสนองที่ผ่านกระบวนการคิดซึ่งเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการเรียนรู้ที่จะเคารพผู้อื่น การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองระดับประถมศึกษา จึงมุ่งเน้นการพัฒนาวิธีการอภิปรายแบบประชาธิปไตย (The Art of Democratic Discussion) ด้วยความกล้าหาญ เพื่อให้สามารถยืนหยัดในความคิด ความเชื่อ และคุณค่าของตนเอง นอกจากนี้ยังมีกลยุทธ์มากมายที่จะสร้างความเคารพ และการยอมรับซึ่งกันและกัน หลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองจะช่วยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายอย่างสม่ำเสมอ อันเป็นส่วนสำคัญสำหรับการเรียนรู้ของพวกเขา อีกทั้งการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองช่วยให้นักเรียนมีทักษะการคิดอย่างรอบคอบเกี่ยวกับโลกรอบตัวพวกเขา และพัฒนาความรู้สึกรู้ผิดรู้ชอบ ดังนั้นภาระงานหลักของโรงเรียนประถมศึกษา คือ การมีส่วนร่วม และขยายภาพสะท้อนของชีวิตในโลกที่ท้าทายมากขึ้น เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา มีหน้าที่หลัก 3 ประการ คือ ประการแรก การทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรม และประเพณีของตนเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหลักสูตรการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองระดับประถมศึกษา รวมถึงการชี้ให้เห็นว่าผู้ใหญ่หรือครูประถมศึกษาที่มีความสำคัญต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมเหล่านั้นสู่เยาวชนรุ่นหลังต่อไป ประการที่สอง การทำให้นักเรียนสามารถเติบโตขึ้นตามช่วงวัยที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้อาศัยอยู่ภายใต้สภาพสังคมที่ปลอดภัย รักษาความสัมพันธ์อันดี และมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างยั่งยืน และประการที่สาม การทำให้นักเรียนมีความรู้ และทักษะที่ไม่สามารถเข้าถึงได้สำหรับการศึกษาในระบบ (Holden, 2003: 25-26; Health, Rowe and Breslin, 2008: 4-7)

การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา มีขอบเขตหลัก 3 ด้าน ดังนี้

1. การศึกษาด้านสังคม และจริยธรรมความเป็นพลเมือง

การศึกษาด้านสังคม และจริยธรรมความเป็นพลเมืองถือเป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง คือการศึกษาทางสังคม และจริยธรรมความเป็นพลเมือง รวมถึงการส่งเสริมทักษะทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี ความสามารถในการตัดสินใจ ความเห็นอกเห็นใจ การรับรู้ของบุคคล และการตัดสินใจทางศีลธรรม (Meisels, Atkins-Burnett and Nicholson, 1995: 12-15) ตลอดจนการสอนเด็กให้มีทักษะในการพูด และการฟัง แต่ต้องเป็นกลุ่มการอภิปรายที่มุ่งเน้นเฉพาะในโลกของโรงเรียน แทนที่จะให้ครูวางระเบียบวาระการอภิปรายอยู่ตลอดเวลา เด็ก ๆ จะต้องได้รับโอกาสในการพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นที่อยู่ในความสนใจ Griffith (1996: 209) เตือนถึงอันตรายของเนื้อหาหลักสูตรที่ไม่เกี่ยวกับประสบการณ์หรือความสนใจของนักเรียนซึ่งไม่มีอยู่จริง และต่อสังคมโลก เพราะครูประณตศึกษามีความเชื่อถึงความไร้เดียงสาในวัยเด็กรู้สึกว่าเขาต้องปกป้องเด็กเล็กจากโลกภายนอกที่มีความสับสนวุ่นวาย และเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามเด็กช่วงอายุ 7 ปี ยังมีความกังวลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม มุมมองเกี่ยวกับความยากจน และความยุติธรรมในสังคม รวมถึงความตระหนักถึงปัญหาในระดับโลก การศึกษาเพื่อความพลเมืองถือเป็นเวที สำหรับการอภิปรายเกี่ยวกับความหวัง และความกังวลดังกล่าว รวมถึงการตั้งคำถามเกี่ยวกับประเด็นทางจริยธรรมทั้งในและนอกโรงเรียน เป็นโอกาสสำหรับนักเรียนในการริเริ่ม และยกระดับพื้นที่สำหรับการอภิปราย บทบาทของครูประณตศึกษาจึงเป็นหนึ่งในผู้ให้ข้อมูลของรูปแบบของระบบค่านิยม และผู้สนับสนุนการอภิปรายที่แท้จริง (Hicks and Holden, 1995: 19-25)

การศึกษาทางสังคม และจริยธรรมความเป็นพลเมือง คือการพัฒนากระบวนการคุณค่าสำหรับนักเรียน รวมถึงความเกี่ยวข้องกับค่านิยมทางศาสนา ถ้าเปรียบเสมือนโรงเรียนเป็นโบสถ์ต้องมีการแนะนำระบบคุณค่าด้านอื่น ๆ Starkey (1992: 186) ยืนยันว่าโครงการใด ๆ ที่ส่งเสริมคุณค่าด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน และสิทธิเด็ก เป็นหลักการที่ยอมรับกันในโลก ได้แก่ สิทธิมนุษยชน และสิทธิเด็ก ถือว่าเป็นกรอบด้านจริยธรรมในการใช้ชีวิตรวมกันในกลุ่มชนไม่ว่าจะเป็นท้องถิ่น หรือระดับโลก สามารถใช้ปฎิญาสากลเพื่อสิทธิมนุษยชน (1948) และปฎิญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก (1959) เพื่อช่วยให้เด็กนักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของคุณค่า และศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ ความเท่าเทียมกันของสิทธิ และความรับผิดชอบในการสร้างความมั่นใจว่าสิทธิของผู้อื่นได้รับความคุ้มครอง กฎบัตรสากลดังกล่าวมีประโยชน์ในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความเป็นพหุ ด้านภาษา วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ ประเด็นสำคัญสำหรับการเป็นพลเมือง การศึกษาทางสังคม และจริยธรรมความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย

1.1 เราสามารถช่วยนักเรียนให้มีคุณค่าในการทำงานของตนเอง อัตลักษณ์ และภูมิหลังทางวัฒนธรรมของตัวเองได้อย่างไร

1.2 เราสามารถมั่นใจได้อย่างไรว่าปัญหาทางสังคม และจริยธรรมที่เรานำมาใช้ในการอภิปรายเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตนักเรียนมากที่สุดหรือไม่

1.3 เราจะให้ความสำคัญกับคุณค่านักเรียนที่อิงความจริง ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต ความไว้วางใจ และความตระหนักของหน้าที่

1.4 เราทำอย่างไรกับนักเรียนที่แสดงถึงระบบคุณค่าที่แตกต่างจากของเรา

1.5 เรามีส่วนร่วมในระบบคุณค่าอย่างไร

2. การทำความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในชุมชน

ประเด็นที่สองที่ระบุว่าเป็นศูนย์กลางของการศึกษาที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเป็นพลเมือง คือความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมในชุมชน นับว่าเป็นเรื่องที่ทำนายสำหรับ โรงเรียนประถมศึกษาหลายแห่ง เนื่องจากการศึกษาทางสังคม และจริยธรรมความเป็นพลเมืองเป็นส่วนสำคัญในการศึกษาระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่ การสอนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ลดลง การมีส่วนร่วมของชุมชนเน้นการทำงานด้านการกุศลเป็นส่วนใหญ่ อนึ่งนักเรียนควรมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในชีวิตของโรงเรียน และชุมชนรอบตัวของพวกเขา รวมถึงการตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ สิทธิ และหน้าที่ของพวกเขาในฐานะปัจเจกบุคคล และสมาชิกของชุมชน พวกเขาเรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจและเคารพในมนุษยชาติความหลากหลายและความแตกต่าง (DFEE/QCA, 1999: 136)

3. การสอนด้านการเมือง และกฎหมาย

การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองถือเป็นรากฐานและนวัตกรรมที่สำคัญสำหรับการรู้ด้านการเมืองของเด็ก เป็นการส่งเสริมทักษะการมีส่วนร่วมในชุมชน ให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจ การเงิน และหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนสวัสดิการด้านต่าง ๆ ซึ่งความรู้และทักษะเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับในโลกที่นักเรียนอาศัยอยู่นำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีของแต่ละบุคคล และชุมชน มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) นักเรียนควรได้รับการสอนให้เข้าร่วมในการอภิปรายอย่างเรียบง่ายเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองที่ไม่ซับซ้อน และ 2) นักเรียนควรได้รับการสอนในการอภิปรายถึงปัญหา เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมรอบตัว และสังคมโลก รวมถึงความหมายของประชาธิปไตย ที่เกี่ยวกับห้องสถาบันพื้นฐานในระดับประเทศ (DFEE/QCA, 1999: 119)

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา จากการศึกษาสังเคราะห์ที่นักวิชาการได้กล่าวถึงและมีความสอดคล้องกันดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองของนักเรียน ประถมศึกษา	สหการศึกษา (2554:ออนไลน์)	กระทรวงศึกษาธิการ (2554)	ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล (2555: 100 –101)	พิพิธภัณฑสถาน (2556: 49–62)	Thai Civic Education (2555: 43)	Holden, 2003: 25 – 26; Health, Rowe & Breslin (2008: 4–7)	Meisels, Atkins-Burnett & Nicholson (1995)	DfEE/OCA (1999: 136)
จัดการเรียนการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติเชื่อมโยงการ เรียนรู้ในห้องเรียนกับประสบการณ์ชีวิตจริงทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจใน ความเป็นพลเมือง และการพัฒนาประชาธิปไตยจนถึงการมี จิตสำนึก และจิตวิญญาณประชาธิปไตย	●	●	●	●	●	●		●
จัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่ฝึกฝนให้นักเรียนเกิด ทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง คือการรับฟังผู้อื่น การเคารพผู้อื่นว่าเสมอกับตนเอง การเคารพความคิดเห็นที่ แตกต่าง	●	●	●	●	●	●	●	●
จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เห็นความเชื่อมโยงเหตุการณ์ ต่าง ๆ ที่สำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักว่าเราทุกคนล้วนเป็น ส่วนหนึ่งของปัญหา และการคลี่คลายแก้ไขปัญหา		●	●	●	●	●	●	●
จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในชีวิต ของโรงเรียน และชุมชนรอบตัวเพื่อตระหนักในหน้าที่ความ รับผิดชอบ สิทธิ และหน้าที่ของพวกเขาในฐานะปัจเจกบุคคล และสมาชิกของชุมชน			●	●	●	●	●	●
สอนเด็กให้มีทักษะในการพูด และการฟัง มุ่งเน้นการพัฒนา ลีลาการอภิปรายแบบประชาธิปไตยด้วยความกล้าหาญ เพื่อให้สามารถยืนหยัดในความคิด ความเชื่อ และคุณค่าของ ตนเอง	●	●	●	●	●	●	●	●
จัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริม ทักษะทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี ความสามารถในการตัดสินใจ ความเห็นอกเห็นใจ การรับรู้ ของบุคคล		●	●	●	●	●	●	●

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ซึ่งได้แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) จัดการเรียนการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับประสบการณ์ชีวิตจริงทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในความเป็นพลเมือง และการพัฒนาประชาธิปไตยจนถึงการมีจิตสำนึก และจิตวิญญาณประชาธิปไตย 2) จัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่ฝึกฝนให้นักเรียนเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง คือการรับฟังผู้อื่น การเคารพผู้อื่นว่าเสมอกับตนเอง การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง 3) จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เห็นความเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักว่าเราทุกคนล้วนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และการคลี่คลายแก้ไขปัญหา 4) จัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในชีวิตของโรงเรียน และชุมชนรอบตัวเพื่อตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ สิทธิ และหน้าที่ของพวกเขาในฐานะปัจเจกบุคคล และสมาชิกของชุมชน 5) สอนนักเรียนให้มีทักษะในการพูด และการฟัง มุ่งเน้นการพัฒนาลีลาการอภิปรายแบบประชาธิปไตยด้วยความกล้าหาญ เพื่อให้สามารถยืนหยัดในความคิด ความเชื่อ และคุณค่าของตนเอง และ 6) จัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี ความสามารถในการตัดสินใจ ความเห็นอกเห็นใจ และการรับรู้ของบุคคล

สำหรับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เป็นการช่วยให้เยาวชนสามารถเข้าใจสังคมที่ตนอยู่ สร้างความตระหนักในกลุ่มเยาวชนต่อสังคม ดังนั้นการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาดังกล่าว ครูประถมศึกษาจำเป็นต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ซึ่งสามารถจัดกระทำผ่านวิธีการสอน เทคนิคการสอน และยุทธวิธีการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองสำหรับเยาวชนของนักวิชาการที่เสนอไว้ มีสาระสำคัญ และรายละเอียดดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา (Case)

การใช้กรณีศึกษาในการจัดการเรียนการสอนมีมาเป็นเวลานานแล้วในสาขาวิชาการแพทย์ และกฎหมาย เพื่อช่วยให้บุคลากรในวิชาชีพเหล่านั้นพัฒนาทักษะที่จะสามารถรับผิดชอบภารกิจในสถานการณ์ที่เป็นจริง (เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง, 2534: 13) นอกจากนี้ Bailey (2006: 22) กล่าวว่า นอกเหนือจากกรณีศึกษาจะถูกนำมาใช้แพร่หลายในสาขาวิชากฎหมาย และธุรกิจแล้ว ยังมีการใช้ในการฝึกหัดครูและสาขาวิชาอื่น ๆ ทั่วไป ทั้งนี้ Wallace (2003: 13, อ้างถึงใน Bailey, 2006: 22) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาเป็นวิธีที่นิยมมากในการศึกษาทางวิชาชีพ

สำหรับความเป็นมาของการใช้กรณีศึกษานั้น พบว่า เริ่มใช้ครั้งแรกที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ในระหว่างปี ค.ศ. 1869-1870 โดย Christopher C. Langdell (กาญจนา เกียรติประวัติ, ม.ป.ป.: 134) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาสามารถพัฒนาการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยช่วยพัฒนาความสามารถในด้านต่าง ๆ 9 ด้าน ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการประยุกต์ใช้ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางสังคม ทักษะการวิเคราะห์ตนเอง และเจตคติ (Easton, 1992: 7-9) สอดคล้องกับทฤษฎี แคมมณี (2551: 362-363) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาว่าเป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาจริง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และเรียนรู้ความคิดของผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น มีขั้นตอนการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาประกอบด้วย

1. ผู้สอน หรือผู้เรียนนำเสนอกรณีศึกษา
2. ผู้เรียนศึกษากรณีศึกษา
3. ผู้เรียนอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ
4. ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายคำตอบ
5. ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาและวิธีแก้ปัญหาของผู้เรียน และสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ

2. การจัดการเรียนการสอนโดยการซักค้ำ (Jurisprudential inquiry Model)

Joyce & Weil (1996: 106-128) ได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยการซักค้ำอันเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการตัดสินใจอย่างชาญฉลาดในประเด็นปัญหาการขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องค่านิยมที่แตกต่างกัน ปัญหาดังกล่าวอาจเป็นปัญหาทางสังคม หรือปัญหาส่วนตัวที่ยากแก่การตัดสินใจ การตัดสินใจอย่างชาญฉลาด คือการสามารถเลือกทางที่เป็นประโยชน์มากที่สุด โดยกระทบต่อสิ่งอื่น ๆ น้อยที่สุด ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนให้รู้จักวิเคราะห์ปัญหา แยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น วิเคราะห์หาค่านิยมที่อยู่เบื้องหลังปัญหา ประมวลข้อมูล ตัดสินใจเลือกทางเลือกอย่างมีเหตุผล และแสดงจุดยืนของตนได้ ผู้สอนสามารถใช้กระบวนการซักค้ำอันเป็นกระบวนการที่ใช้กันในศาล มาทดสอบผู้เรียนว่าจุดยืนที่ตนแสดงนั้นเป็นจุดยืนที่แท้จริงของตนหรือไม่ โดยการใช้คำถามซักค้ำที่ช่วยให้ผู้เรียนคิดย้อนกลับไปพิจารณาความเห็นอันเป็นจุดยืนของตนซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนความคิดเห็นหรือจุดยืนของตนหรือยืนยันจุดยืนของตนอย่างมั่นใจยิ่งขึ้น กระบวนการเรียนการสอนโดยการซักค้ำมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 นำเสนอกรณีปัญหา

ขั้นที่ 2 ให้ผู้เรียนแสดงจุดยืนของตนเอง ผู้เรียนเลือกจุดยืนของตนเองจะเข้ากับฝ่ายใดและบอกเหตุผลของการเลือกนั้น

ขั้นที่ 3 ผู้สอนซักค่านจุดยืนของผู้เรียน ตัวอย่างคำถาม เช่น ถ้ามีจุดยืนอื่น ๆ ให้เลือกอีก ผู้เรียนยังยืนยันที่จะเลือกจุดยืนเดิมหรือไม่ เพราะอะไร หากสถานการณ์แปรเปลี่ยนไป ผู้เรียนยังจะยืนยันที่จะเลือกจุดยืน ถ้าผู้เรียนต้องเผชิญกับสถานการณ์อื่น ๆ จะยังยืนยันจุดยืนเดิมนี้หรือไม่ เป็นต้น

ขั้นที่ 4 ผู้เรียนทบทวนจุดยืนในค่านิยมของตนเอง ผู้สอนเปิดโอกาสให้เรียนพิจารณาปรับเปลี่ยน หรือยืนยันในค่านิยมที่ยึดถือ

ขั้นที่ 5 ผู้เรียนตรวจสอบและยืนยันจุดยืนใหม่และเก่าของตนอีกครั้ง และผู้เรียนพยายามหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ มาสนับสนุนค่านิยมของตนเพื่อยืนยันว่าสิ่งที่ตนยึดถืออยู่นั้นเป็นค่านิยมที่แท้จริงของตน

3. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ (Role Playing)

บทบาทสมมติ (Role Playing) เป็นรูปแบบการสอนที่มีรากฐานมาจากแนวทางการศึกษาของบุคคล และสังคมที่จะช่วยให้หาลักษณะเฉพาะของตนในสังคม และรู้จักแก้ปัญหาด้วยความช่วยเหลือของกลุ่ม สังคมยอมให้บุคคลทำงานด้วยกันเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาระหว่างบุคคล และพัฒนาวิถีประชาธิปไตยเพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ บทบาทสมมติได้รับใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัวของมนุษย์ เพราะว่าสังคมเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการมนุษย์ และบทบาทสมมติได้รับการนำเสนอว่าจะแก้ปัญหาระหว่างบุคคล และสังคมได้ การแสดงบทบาทสมมตินักเรียนจะสำรวจปัญหาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ด้วยการแสดงบทบาทแล้วอภิปรายร่วมกัน นักเรียนจะแสดงความรู้สึก แนวคิด ค่านิยม และกลยุทธ์ในการแก้ปัญหา บทบาทสมมติช่วยแก้ปัญหาโดยใช้การแสดง ปัญหาจะถูกหยิบยกขึ้นมาแสดงออก และอภิปราย ผู้เรียนบางคนแสดงบางคนสังเกตการณ์ ผู้เรียนแสดงบทบาทตัวละคร และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่ร่วมแสดงความเข้าใจ เห็นใจ โกรธ และความรักรวมกันอยู่ในบทบาทอันเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และคำพูดทุกคำในบทบาทที่แสดงจะได้รับการอภิปรายภายหลังเมื่อการแสดงจบลง ผู้สังเกตการณ์ต้องถามว่าเหตุใดตัวละครจึงตัดสินใจเช่นนั้น มีวิธีการอื่นหรือไม่ สาระสำคัญของบทบาทสมมติอยู่ที่การมีส่วนร่วมในสถานการณ์จริงรวมถึงปรารถนาในการแก้ปัญหา และความเข้าใจ กระบวนการของบทบาทสมมติ นำพฤติกรรมง่าย ๆ ของมนุษย์ที่ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความรู้สึก พัฒนาเจตคติ ค่านิยม และการรับรู้ พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา และเจตคติในการแก้ปัญหา และมองสิ่งต่าง ๆ ด้วยมุมมองที่หลากหลาย (กาญจนา คุณารักษ์, 2553: 382-383) ทั้งนี้ Joyce and Weil (2008: 266) ได้เสนอขั้นตอนการสอนบทบาทสมมติไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมพร้อม ระบุปัญหา ทำปัญหาให้ชัดเจน ตีความปัญหา เปิดประเด็น อธิบายบทบาท

ขั้นที่ 2 คัดเลือกตัวแสดง วิเคราะห์บท คัดเลือกตัวแสดง

ขั้นที่ 3 จัดขั้นตอน แบ่งการแสดง ระบุบทบาทเข้าสู่สถานการณ์

ขั้นที่ 4 เตรียมผู้สังเกตการณ์ ตัดสินใจว่าจะดูอะไร มอบหมายภาระงานในการสังเกต

ขั้นที่ 5 แสดง เริ่มแสดง แสดง พักช่วงแสดง

ขั้นที่ 6 อภิปรายและประเมินผล ทบทวนการแสดง อภิปรายประเด็นสำคัญ ปรับปรุงการแสดงต่อไป

ขั้นที่ 7 แสดงอีกครั้ง แสดงซ้ำอีกครั้ง แนะนำก้าวต่อไป หรือสร้างทางเลือกใหม่

ขั้นที่ 8 อภิปรายและประเมินผล ทบทวนการแสดง อภิปรายประเด็นสำคัญ

ขั้นที่ 9 แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป เชื่อมโยงสภาพปัญหาเข้ากับสถานการณ์จริง และปัญหาจริงในปัจจุบัน

4. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ละคร (Dramatization)

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ละคร เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการให้ผู้เรียนแสดงละคร ซึ่งเป็นเรื่องราวที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามเนื้อหา และบทละครที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ทำให้เรื่องราวนั้นมีชีวิตขึ้นมา และสามารถทำให้ผู้แสดงและผู้ชมเกิดความเข้าใจและจดจำเรื่องนั้นได้นาน เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพของเรื่องราวที่ต้องการเรียนรู้ประจักษ์ชัดด้วยตาตนเอง ทำให้เรื่องราวนั้นมีชีวิตขึ้นมา ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจน และจดจำได้นาน มีขั้นตอนดังนี้ (ทิตนา เขมมณี, 2551: 353-356)

ขั้นที่ 1 การเตรียมบทละคร ผู้สอนและผู้เรียนควรมีการอภิปรายถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนที่จะใช้ละครเป็นวิธีการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดผู้เรียนควรมีบทบาทในการเลือกเรื่องราวที่จะแสดง ผู้สอนอาจเตรียมบทละครให้ผู้เรียนแสดงโดยต้องเตรียมเนื้อหาการแสดงตั้งแต่ต้นจนจบ

ขั้นที่ 2 การศึกษาบทละคร ผู้สอนและผู้เรียนควรช่วยเลือกบทบาทที่เหมาะสมและความสามารถของผู้เรียนกับบทที่จะแสดง ควรจะเลือกผู้ที่มีบุคลิกลักษณะตรงกับเรื่อง และมีความสามารถที่ตีบทแตก

ขั้นที่ 3 การศึกษาบท ซ้อมการแสดง เตรียมผู้ชม และเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เมื่อได้ตัวแสดงแล้ว ผู้แสดงแต่ละคนต้องศึกษาเรื่องราว และบทของตนเป็นพิเศษพร้อมฝึกซ้อมการแสดงร่วมกัน

ขั้นที่ 4 การแสดงและชมละคร เมื่อเตรียมทุกอย่างพร้อมแล้วจึงเริ่มการแสดง ขณะแสดงผู้สอนและผู้ชมไม่ควรขัดการแสดงกลางคัน มีการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตในจุดที่สำคัญ

ขั้นที่ 5 การอภิปรายเพื่อสรุปการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ และจดจำ เรื่องราวที่ได้มานั้นได้นานจึงต้องมีการอภิปรายสะท้อนเรื่องราวทั้งด้านความรู้ และเจตคติที่ได้จากการชม ละคร

5. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation)

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง คือกระบวนการสอนที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนลงไปเล่นในสถานการณ์ที่มี บทบาท ข้อมูล และกติกาการเล่น ที่สะท้อนความเป็นจริง และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ใน สถานการณ์นั้น โดยใช้ข้อมูลในความเป็นจริงในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งการตัดสินใจนั้น จะส่งผลถึงผู้เล่นในลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้สภาพความเป็นจริงและเกิดความเข้าใจในสถานการณ์หรือเรื่องที่มีตัวแปรจำนวนมากที่มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง มีขั้นตอนดังนี้ (ทศนา แคมมณี, 2551: 370-372)

ขั้นที่ 1 การเตรียมการ ผู้สอนต้องเตรียมสถานการณ์จำลองที่จะใช้สอน โดยอาจ สร้างขึ้นเอง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือผู้สอนอาจเลือกสถานการณ์จำลองที่มีผู้สร้างไว้ แล้วหากตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ขั้นที่ 2 การนำเสนอสถานการณ์จำลอง ผู้สอนควรนำเสนออย่างเป็นไปตามลำดับ ขั้นตอน ควรแจ้งวัตถุประสงค์แก่ผู้เรียนว่าการเล่นในสถานการณ์จำลองนี้ให้อะไร พร้อมให้ รายละเอียดกติกา และบทบาท

ขั้นที่ 3 การเลือกบทบาท ผู้เรียนทุกคนควรได้รับบทบาทในการเล่น ซึ่งผู้เรียนเป็นผู้ เลือกเองหรือครูอาจกำหนดบางบทบาทให้ผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ตรงกับ ความต้องการหรือความจำเป็นของผู้เรียนคนนั้น

ขั้นที่ 4 การเล่นในสถานการณ์จำลอง ผู้เรียนเล่นสถานการณ์จำลอง โดยมีผู้สอน ติดตามอย่างใกล้ชิดเพื่อสังเกตพฤติกรรมการเล่นของผู้เรียน และจดบันทึกข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้

ขั้นที่ 5 การอภิปราย การอภิปรายเป็นการขยายภาพความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นจริงที่สถานการณ์นั้นจำลองขึ้นมา การอภิปรายจึงควรมุ่งประเด็นไปที่การเรียนรู้ความเป็นจริงว่า ในความเป็นจริง สถานการณ์เป็นอย่างไร อะไรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งผู้เรียน มักได้เรียนรู้จากการเล่นของตนในสถานการณ์นั้น จึงทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

6. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning)

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเริ่มต้นใช้ในทางการแพทย์ ในปี ค.ศ. 1950 ที่โรงเรียนแพทย์ McMaster University Ohio ประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก จนกระทั่ง ปี ค.ศ. 1969 โรงเรียนแพทย์ McMaster University Ontario ประเทศแคนาดา ได้นำไปใช้เป็นหลักสูตรทั้งหมดของโรงเรียนแพทย์ จึงทำให้แพร่หลายเป็นที่รู้จักทั่วโลกตั้งแต่นั้นมา การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นวิธีการที่ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้น และเน้นกิจกรรมของผู้เรียน โดยอาศัยปัญหาจริงในการปฏิบัติวิชาชีพนั้นจะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบ คิดเป็นแก้ปัญหาเป็น เป็นวิธีการฝึกคนให้มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับการดำรงชีวิตจริงที่ต้องมีการพึ่งพาจึงจะสามารถอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีลักษณะเฉพาะ (กาญจนา คุณารักษ์, 2553: 395-396) ดังนี้

1. จุดเริ่มต้นของการเรียนรู้คือปัญหา
2. ปัญหาที่ผู้เรียนประสบคือปัญหาที่ผู้เรียนจะได้พบในการประกอบอาชีพในวันข้างหน้า
3. ความรู้ที่ผู้เรียนได้รับการคาดหวังว่าจะได้รับในระหว่างการศึกษาจะได้รับการสอดแทรกไว้ในรูปแบบของปัญหาแทนการให้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ
4. ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเหมาะสม มีความสำคัญมากพอ ๆ กับการได้รับความรู้ทางทฤษฎี
5. ผู้เรียนทั้งที่เป็นรายบุคคลและกลุ่ม เป็นผู้รับผิดชอบต่อการเรียนการสอนด้วยตนเอง
6. การเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในลักษณะของการลงมือปฏิบัติแทนที่จะเกิดจากการรับฟังบรรยาย

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีขั้นตอนในการดำเนินการ 6 ขั้นตอน มีรายละเอียด (กาญจนา คุณารักษ์, 2553: 401-402) ดังนี้

1. การกำหนดปัญหา
2. การทำความเข้าใจปัญหา
3. การรวบรวมข้อมูลปัญหา การเรียนรู้การแก้ปัญหาต้องมีตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ และเชื่อมโยงแนวคิดกับการดำเนินชีวิตจริง เพื่อให้รู้จักการแยกแยะปัญหาจนสามารถหาวิธีแก้ปัญหาคือ
4. การเชื่อมโยงปัญหา การแยกแยะประเด็นปัญหาด้วยใจเป็นกลางโดยใช้ประสบการณ์ที่เคยพบเห็นในชีวิตจริงเทียบเคียง จะได้ข้อมูลที่ชัดเจนเป็นพื้นฐาน
5. การประชุมกลุ่มย่อยเพื่ออภิปรายปัญหา การจัดให้มีการอภิปรายกลุ่มย่อยเป็นขั้นตอนสำคัญของการเรียนรู้ การได้แสดงความคิดเห็นและได้ฟังความคิดเห็นผู้อื่น การมีกิจกรรมการทำงานร่วมกัน จะช่วยเพิ่มทักษะในการทำงานกลุ่ม ผู้เรียนทุกคนจะมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับการดำรงชีวิตจริงที่ต้องมีการพึ่งพากัน
6. การนำเสนอผลการอภิปราย

7. การจัดการเรียนการสอนแบบรับใช้สังคม (Service Learning)

การจัดการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม หมายถึง การดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์ในการรับใช้สังคม ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ลงมือปฏิบัติการรับใช้สังคมตามแผน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณาไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หรือสมมติฐานต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปทดลอง หรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ โดยมีหลักการสำคัญ คือ การช่วยเหลือสังคมโดยตรงแล้ว ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับยังสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการช่วยเหลือสังคม และสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนได้อย่างดี การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นการเรียนรู้จากความเป็นจริงตามสภาพที่แท้จริง จึงเป็นการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตและสังคมได้จริง มีตัวบ่งชี้ที่สำคัญ (ทิตานา แคมมณี, 2551: 132-133) ได้แก่

1. ผู้เรียนมีการกำหนดขอบเขตของการศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้ในเรื่องที่กำหนด
2. ผู้เรียนมีการศึกษาความต้องการของชุมชน และเลือกกิจกรรมที่จะรับใช้สังคม
3. ผู้เรียนมีการวางแผนการรับใช้สังคมในกิจกรรมที่เลือก
4. ผู้เรียนมีการจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติการรับใช้สังคม
5. ผู้เรียนมีการวิเคราะห์เหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติการรับใช้สังคม และมีการคิดพัฒนา และสร้างข้อสรุปเป็นความคิดรวบยอด หลักการ สมมติฐาน
6. ผู้เรียนมีการนำความคิดรวบยอด หลักการ สมมติฐานที่ได้ไปทดลองใช้ หรือนำไปประยุกต์ใช้ในสภาพการณ์ใหม่ ๆ
7. ผู้สอนมีการติดตามผลการนำความรู้ ความคิด หลักการ สมมติฐานไปใช้ส่งเสริมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลการนำไปใช้ และอภิปรายหาข้อสรุป ความรู้ ความคิดใหม่ ๆ หรือปรับเปลี่ยนความคิดตามความเหมาะสม

8. ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ประกอบกับการประเมินผลของผู้สอนด้วย และการวัดและประเมินผลจะต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของเรื่องที่เรียนรู้ มิใช่วัดผลการรับใช้สังคม

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ครูประถมศึกษาจำเป็นต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการสอน เทคนิคการสอน และยุทธวิธีการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา การจัดการเรียนการสอนโดยการชกค้ำ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ละคร การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนการสอนแบบรับใช้สังคม

ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปใช้สำหรับเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาตามโมเดลการเรียนรู้ตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

สมรรถนะครูประถมศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด หลักการจากเอกสารเกี่ยวกับสมรรถนะครูประถมศึกษา และสมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ครูประถมศึกษา คือ บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ซึ่งการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากการศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐาน ความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม ทั้งนี้ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาจึงเป็นผู้มีบทบาทสร้างสังคมโลกในอนาคต เพราะการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเยาวชนที่สำคัญ ครูในระดับประถมศึกษาเป็นผู้เสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดี มีความรู้ความสามารถ พัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่มีทุนทางปัญญา สร้างสรรค์การศึกษาที่เป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งต้องทำหน้าที่อบรมสั่งสอน บ่มเพาะเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ และมีการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีต่อไปในอนาคต ดังนั้นครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียสมรรถนะครูประถมศึกษา ซึ่งเป็นคุณลักษณะ และพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความสามารถ ความชำนาญ ในการใช้ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการเป็นผู้สอนระดับประถมศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายการจัดการศึกษาเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดีได้ (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555: 6)

สำหรับบัณฑิตสาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จะต้องมีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF: HEd) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการวัดมาตรฐาน ผลการเรียนรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละแห่งว่าสามารถผลิตบัณฑิตให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ ได้กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา

การประถมศึกษา และการกระจายความรับผิดชอบสู่รายวิชา (Curriculum Mapping) ที่คาดหวังให้บัณฑิตมี ซึ่งประกอบด้วย มาตรฐานผลการเรียนรู้ 6 ด้าน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา แห่งชาติ, 2552: 17-19)

1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม
 - 1.1 รักและเมตตาผู้เรียน โดยให้ความเอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมการเรียนรู้
 - 1.2 อบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะแก่ผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ
 - 1.3 ประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี
 - 1.4 พัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ เศรษฐกิจ และสังคม
2. ด้านความรู้ บูรณาการความรู้
 - 2.1 หลักการและแนวคิดพื้นฐานทางการประถมศึกษา
 - 2.2 หลักการและแนวคิดด้านการจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา
 - 2.3 หลักการและแนวคิดเสริมสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้
3. ด้านทักษะทางปัญญา
 - 3.1 สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินแนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้องกับการประถมศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ แก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียน
 - 3.2 สามารถนำแนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้องในศาสตร์ทางการศึกษามาประยุกต์ใช้เพื่อการวิจัย สร้างสรรค์และต่อยอดองค์ความรู้
 - 3.3 ปฏิบัติงานด้านการประถมศึกษาอย่างมีวิสัยทัศน์
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
 - 4.1 มีทักษะการสื่อสารกับบุคคลที่หลากหลายและสามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 4.2 มีความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกของผู้เรียนระดับประถมศึกษา
 - 4.3 สามารถพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้อื่น
 - 4.4 มีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตาม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเคารพสิทธิและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
 - 5.1 มีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาทั้งในเชิงการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้
 - 5.2 มีวิจารณ์ญาณในการเลือกและเสนอสารสนเทศแก่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษา

6. ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้

6.1 มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาโดยใช้รูปแบบวิธีการและเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์

6.2 มีความเชี่ยวชาญในการใช้นวัตกรรมจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาที่มีความต้องการพิเศษ

6.3 มีความเชี่ยวชาญในการบูรณาการศาสตร์ทางการประถมศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้

Council of Chief State School Officers (2011: 8-9) กล่าวถึง สมรรถนะมาตรฐานหลัก (Core Standard Competencies) สำหรับครูทุกระดับโดยแบ่งออกเป็น 4 สมรรถนะหลัก และมาตรฐานย่อย 10 มาตรฐาน มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านผู้เรียน และการเรียนรู้ (The Learner and Learning)

การสอนเริ่มต้นด้วยผู้เรียน เพื่อให้มั่นใจว่านักเรียนแต่ละคนจะได้เรียนรู้ความรู้และทักษะใหม่ ๆ ครูต้องเข้าใจว่ารูปแบบการเรียนรู้ และการพัฒนาแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลผู้เรียน นำความแตกต่างของแต่ละบุคคลไปสู่กระบวนการเรียนรู้ รวมถึงผู้เรียนต้องมีสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ ความมั่นคง และความปลอดภัยสำหรับพัฒนาของแต่ละช่วงวัย ครูที่มีประสิทธิภาพมีความคาดหวังสูงสำหรับผู้เรียนแต่ละคน ใช้การพัฒนาที่เหมาะสมกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความท้าทายในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่หลากหลายซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนทุกคนมีคุณสมบัติตามมาตรฐานสูง และสามารถเข้าถึงศักยภาพได้เต็มที่ เมื่อครูปฏิบัติเช่นนี้แล้วจะนำไปสู่การมีฐานความรู้ระดับมืออาชีพรวมทั้งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาด้านภาษา สังคม อารมณ์ และร่างกายด้วยการตระหนักรู้ว่าผู้เรียนเป็นบุคคลมีภูมิหลัง ครอบครัว ทักษะ ความสามารถ มุมมอง ประสบการณ์ และความสนใจที่แตกต่างกัน ครูร่วมมือกับผู้เรียน เพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารสถานศึกษา ครอบครัวของผู้เรียน สมาชิกชุมชน และองค์กรชุมชนเพื่อทำความเข้าใจผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น และเพิ่มการเรียนรู้ให้มากที่สุด ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนยอมรับความรับผิดชอบในการเรียนรู้ และทำงานร่วมกับพวกเขาเพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานที่ 1 การพัฒนาผู้เรียน (Learner Development) ครูเข้าใจว่าผู้เรียนเติบโตและมีพัฒนาการอย่างไร โดยตระหนักรู้อารมณ์ รูปแบบการเรียนรู้ และพัฒนาการแตกต่างกันไปในแต่ละด้าน อาทิ ด้านความรู้ความเข้าใจภาษา สังคมอารมณ์ และร่างกาย ควรการออกแบบการเรียนการสอน และใช้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม

มาตรฐานที่ 2 ความแตกต่างทางการเรียนรู้ (Learning Differences) ครูใช้ความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างของแต่ละบุคคล วัฒนธรรมที่หลากหลาย และพื้นฐานชุมชนของผู้เรียนมี

ความหลากหลาย เพื่อให้แน่ใจว่าการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคน มีคุณสมบัติตรงตามมาตรฐานสูง

มาตรฐานที่ 3 สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (Learning Environments) ครูทำงานร่วมกับผู้อื่นในการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละบุคคล ร่วมกัน และกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในเชิงบวกการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และมีแรงจูงใจในตนเอง

2. ด้านเนื้อหา (Content)

ครูต้องมีความเข้าใจลึกซึ้ง มีความยืดหยุ่นเกี่ยวกับเนื้อหา และสามารถดึงความรู้ด้านเนื้อหาจากประสบการณ์ขณะทำงานร่วมกับผู้เรียนเพื่อเข้าถึงข้อมูลนำความรู้ในเชื่อมโยงกับโลกแห่งความเป็นจริง และแก้ไขปัญหาอย่างมีความหมายเพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียนเข้าใจเนื้อหา ครูต้องสามารถทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้โดยใช้วิธีการสื่อสารแบบต่าง ๆ รวมถึงสื่อดิจิทัล และเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการมีทักษะแบบสหวิทยาการ เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร เพื่อช่วยให้ผู้เรียนใช้เนื้อหาสำหรับการเสนอแนวทางแก้ไขความเข้าใจใหม่ แก้ปัญหา และจินตนาการถึงความเป็นไปได้ ท้ายที่สุดครูจะสร้างความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยการเชื่อมโยงกับประเด็นในท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับโลก

มาตรฐานที่ 4 ครูมีความรู้เข้าใจเกี่ยวกับสาระเนื้อหา (Content Knowledge) ครูต้องเข้าใจแนวคิดหลักของสาระเนื้อหาต่างๆ เครื่องมือสำหรับการแสวงหาความรู้ และโครงสร้างของหลักการสอนต่างๆ และสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียน ซึ่งเป็นหลักประกันถึงการมีความชำนาญ และเชี่ยวชาญในเนื้อหา

มาตรฐานที่ 5 การประยุกต์ใช้เนื้อหา (Application of Content) ครูเข้าใจวิธีการเชื่อมโยงแนวคิดและใช้มุมมองที่แตกต่างกันเพื่อสร้างแรงจูงใจผู้เรียนเกิดการคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาร่วมกันซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาในท้องถิ่น และระดับโลกอย่างแท้จริง

3. ด้านการปฏิบัติการด้านการเรียนการสอน (Instructional Practice)

การปฏิบัติการด้านการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลจำเป็นที่ครูจะต้องเข้าใจในกระบวนการวางแผน และกลยุทธ์การเรียนการสอนด้วยวิธีที่ประสานการมีส่วนร่วม เริ่มต้นด้วยเป้าหมาย ครูจะกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และมาตรฐานเนื้อหาของนักเรียนก่อน และออกแบบการประเมินผลให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์เหล่านั้น ครูต้องเข้าใจวิธีการออกแบบนำไปปฏิบัติ และตีความผลลัพธ์จากการประเมินผลเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความจำเป็นสำหรับการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อให้ครูสามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของนักเรียน และปรับเปลี่ยนเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน การวางแผนมุ่งเน้นที่การใช้กลยุทธ์การเรียนการสอนที่เหมาะสม และตรงตามเป้าหมาย การมีแนวทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย

รวมถึงการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เพิ่มประสิทธิภาพ และสร้างความแตกต่างหลากหลายในการเรียนรู้ อีกทั้งให้ผู้เรียนสามารถรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองและทำในรูปแบบที่สร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 6 การประเมิน (Assessment) ครูเข้าใจและใช้วิธีการประเมินหลายวิธีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเองของผู้เรียน รวมถึงการติดตามความคืบหน้าในการเรียนรู้ และเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจของครู และผู้เรียน

มาตรฐานที่ 7 การวางแผนสำหรับการเรียนการสอน (Planning for Instruction) ครูวางแผนการเรียนการสอนที่สนับสนุนนักเรียนทุกคนได้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่โดยอาศัยความรู้เกี่ยวกับสาระเนื้อหา หลักสูตร ทักษะการจัดการเรียนการสอนแบบสหวิทยาการ และการเรียนการสอนที่สัมพันธ์ความรู้ของผู้เรียน และบริบทของชุมชน

มาตรฐานที่ 8 กลยุทธ์การเรียนการสอน (Instructional Strategies) ครูเข้าใจและใช้ความหลากหลายของกลยุทธ์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจในเนื้อหาสาระ และสามารถเชื่อมโยงของตนเอง และสร้างทักษะในการประยุกต์ใช้ความรู้อย่างมีความหมายกับตนเอง

4. ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ (Professional Responsibility)

การสร้าง และสนับสนุนสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มั่นคง และมีประสิทธิผลซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในระดับสูงสุด นั่นคือความรับผิดชอบต่อหลักของครู ครูต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่มีความหมาย และการศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่อง การสะท้อนตนเอง และการทำงานร่วมกันในวิชาชีพ มีวงจรของการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการเป็นผู้นำทางวิชาชีพ ที่ควรได้รับการเกื้อหนุนสนับสนุนจากวิทยาลัย และการทำงานร่วมกันขององค์กรทางวิชาชีพ การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการเรียนรู้ และการทำงานร่วมกัน อันเป็นผลให้เกิดการค้นพบแนวทางปฏิบัติสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนที่ดีขึ้น ครูยังมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแนวทางการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เพื่อบรรลุภารกิจและเป้าหมายของโรงเรียน ครูจะได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันกับผู้เรียน ครอบครัว เพื่อนร่วมงาน ผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น ๆ และสมาชิกในชุมชน ครูต้องแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้นำด้วยการสร้างต้นแบบพฤติกรรมทางจริยธรรมที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติในเชิงบวก และความก้าวหน้าในวิชาชีพ

มาตรฐานที่ 9 การเรียนรู้ในวิชาชีพ และการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณ (Professional Learning and Ethical Practice) ครูมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการประเมินผลการปฏิบัติของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองที่มีต่อผู้อื่น (ผู้เรียน ครอบครัว ผู้เชี่ยวชาญด้านอื่น ๆ และชุมชน) รวมถึงปรับเปลี่ยนการปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน

มาตรฐานที่ 10 ความเป็นผู้นำและการร่วมมือร่วมพลัง (Leadership and Collaboration) ครูมีบทบาทความเป็นผู้นำที่เหมาะสมตามโอกาส การรับผิดชอบการเรียนรู้ของนักเรียนต้องประกอบด้วยการทำงานมีความร่วมมือกับผู้เรียน ครอบครัว เพื่อนร่วมงานผู้เชี่ยวชาญด้านโรงเรียนอื่น ๆ และสมาชิกในชุมชนเพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนมีการพัฒนา เป็นการนำไปสู่ความก้าวหน้าในวิชาชีพ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟลอริดา (Florida Department of Education, 2014: 1-3) ได้ระบุถึงสมรรถนะครูประถมศึกษาไว้ 12 สมรรถนะ ดังนี้

1. การประเมิน ใช้กลวิธีการประเมินแบบเดิมและหลากหลาย เพื่อช่วยพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
 2. การสื่อสาร ใช้เทคนิคการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับนักเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
 3. การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เข้าร่วมการพัฒนาความเป็นมืออาชีพอย่างต่อเนื่องด้วยตนเองและกับโรงเรียน
 4. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ใช้เทคนิคและกลยุทธ์ที่ส่งเสริมและเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดอย่างสร้างสรรค์ และการประเมินให้กับนักเรียนอย่างเหมาะสม
 5. ความหลากหลาย ใช้การสอนและกลยุทธ์การเรียนรู้ที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของนักเรียนแต่ละคน รูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน ความต้องการพิเศษ และพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียน
 6. จริยธรรม ยึดมั่นในจรรยาบรรณและหลักการของการเป็นมืออาชีพในการจัดการศึกษา
 7. การพัฒนามนุษย์และการเรียนรู้ ใช้ความเข้าใจในการเรียนรู้และการพัฒนามนุษย์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นบวกที่สนับสนุนการพัฒนาปัญญาส่วนบุคคลและสังคมของนักเรียนทุกคน
 8. ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา แสดงให้เห็นถึงความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่ลึกซึ้ง เพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกกับระดับความรู้ของนักเรียน
 9. สภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมที่นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการเรียนรู้ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเรียนแบบร่วมมือและมีแรงจูงใจในตนเอง
 10. การวางแผน จัดทำแผน การนำแผนไปใช้ และประเมินผลการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ที่หลากหลาย
 11. บทบาทของครูในการทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาต่าง ๆ ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ในการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
 12. เทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้
- นอกจากนี้ ประไพ ธรรมธัช และสำลี ทองธิว (2553: 182-184) ได้สังเคราะห์สมรรถนะครูประถมศึกษาจากการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาและนักวิชาการต่าง ๆ โดยผลการศึกษากำหนดเป็นสมรรถนะทางวิชาการ (Academic Competency) หมายถึงกลุ่มความสามารถเชิง

พฤติกรรมของบุคคลที่เป็นความรู้ ทักษะที่จำเป็นในการนำไปใช้ปฏิบัติงานด้านวิชาการที่รับผิดชอบได้สำเร็จ และผลการปฏิบัติเป็นที่ยอมรับจากเพื่อร่วมงานในองค์กร ประกอบด้วย

1. สมรรถนะด้านการจัดการสอน หมายถึง กลุ่มพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการออกแบบการสอน การดำเนินการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

2. สมรรถนะด้านการเป็นผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์สมรรถนะครูประถมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้จากการสังเคราะห์ที่นักวิชาการได้กล่าวถึง และมีความสอดคล้องกันดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 สมรรถนะครูประถมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้

สมรรถนะครูประถมศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้	Council of Chief State School Officers (2011:8-9)	Florida Department of Education (2014: 1-3)	ประไพ ธรรมรัชต์และสาลี ทองธำ (2553)	สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา แห่งชาติ (2552)
มีความสามารถในการออกแบบการสอน การดำเนินการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน	●	●	●	
มีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา แสดงให้เห็นถึงความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่ลึกซึ้งเพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกกับระดับความรู้ของนักเรียน	●	●		●
มีความหลากหลายในการสอนและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของนักเรียนแต่ละคน รูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียน ความต้องการพิเศษ และพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของนักเรียน	●	●	●	
มีความเข้าใจในการเรียนรู้และการพัฒนามนุษย์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นบวกที่สนับสนุนการพัฒนาปัญญาส่วนบุคคลและสังคมของนักเรียนทุกคน	●	●		

ตารางที่ 2 สมรรถนะครูประถมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

สมรรถนะครูประถมศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้	Council of Chief State School Officers (2011: 8-9)	Florida Department of Education (2014: 1-3)	ประไพ ธรรมธัชและสำเภา ทองจิว (2553)	สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา แห่งชาติ (2552)
จัดสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมที่นักเรียนมีส่วนร่วม อย่างเต็มที่ในการเรียนรู้ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเรียนแบบ ร่วมมือและมีแรงจูงใจในตนเอง	●	●		
ออกแบบการประเมิน ใช้กลวิธีการประเมินแบบเดิมและหลากหลาย เพื่อช่วยพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง	●	●	●	
มีการวางแผน จัดทำแผน การนำแผนไปใช้ และประเมินผลการเรียน การสอนที่มีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ที่ หลากหลาย	●	●	●	●

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะครูประถมศึกษา
ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การวางแผน และออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีกลยุทธ์
หลากหลายสอดคล้องกับแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน 2) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุน
การเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ 3) มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ต้อง
สอนอย่างลึกซึ้ง และ 4) การออกแบบการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อส่งเสริม
ประสิทธิภาพในการเรียนรู้

จากการศึกษาเอกสารสมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง
Mrnjaus (2012: 82) Dürr, Spajic-Vrakaš and Martins (2000: 60) (Huddleston) 2007: 9
Brett (2009: 37-39) and Pepper (2013: 13-18) ได้กล่าวว่าครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัด
การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียน โดยมีบทบาทที่สำคัญคือ การมีหน้าที่สนับสนุนให้
นักเรียนพัฒนาความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และคุณค่าที่จำเป็นเพื่อให้ นักเรียนบรรลุศักยภาพสูงสุดใน
ฐานะการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในสังคม ดังนั้นการพัฒนาสมรรถนะ และเตรียมครูด้านการสอน
การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญ สมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษา
เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองนั้นต้องครอบคลุมในเรื่องของความรู้ ทักษะคิด ค่านิยม และทักษะการ
ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยแล้วนั้น ครูต้องยึดมั่นในคุณค่าของประชาธิปไตย สิทธิ

มนุษย์ชน จริยธรรม คุณธรรม การเป็นแบบอย่างของการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม อันเป็นสิ่งสำคัญต่อกระบวนการจัดการเรียนสอนเพื่อเตรียมความพร้อมเด็ก และเยาวชนสำหรับชีวิตในสังคมประชาธิปไตย ดังนั้นครูต้องมีความรู้ที่ลึกซึ้งที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และทักษะด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ยืดหยุ่น การวัดประเมินผล และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ส่งเสริมความสามารถของนักเรียนให้ทำตามหน้าที่ของตนเอง และสามารถดำรงตนอยู่ในโลกที่ซับซ้อน สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับครูผู้สอนในรายวิชาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียน ประกอบด้วย

1. การมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง การมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่สอนอย่างถ่องแท้ นั้นจะทำให้สามารถสร้างสมดุลระหว่างความรู้ ทักษะ ทศนคติ และค่านิยมในการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อการบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

2. การมีความสามารถในการวางแผน ออกแบบ และการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเตรียมความพร้อมในสอนการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัด และประเมินการเรียนรู้ เนื่องจากการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองมีจุดประสงค์เพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย ครูจำเป็นต้องมีความสามารถในการส่งเสริมให้นักเรียนมีการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน มีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบและทำงานร่วมกัน ตัวอย่างของวิธีการสอน เช่น การอภิปราย การแก้ปัญหา การแสดงบทบาทสมมติ การระดมความคิด การเรียนรู้ผ่านสื่อ การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง และได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้อง

3. การมีความสามารถในการดำเนินการวัด ประเมินผล การใช้วิธีการวัดผลที่หลากหลาย และการใช้ข้อมูลจากผลการประเมินสำหรับการติดตาม และพัฒนานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การมีความสามารถทางด้านสังคมของครู ตัวอย่างเช่น ครูรู้วิธีการกระตุ้นให้เกิดการอภิปราย และการได้วาทีในห้องเรียนบนพื้นฐานของบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ทำให้นักเรียนมีทักษะคิดอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องรับมือกับประเด็นทางสังคมที่มีความขัดแย้ง และละเอียดอ่อน นอกจากนี้ยังหมายถึงความสามารถที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วม โดยมอบหมายบทบาทและความรับผิดชอบที่เฉพาะเจาะจงให้นักเรียน รวมไปถึงความสามารถในการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในนักเรียน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนในการริเริ่มหรือทำกิจกรรมชุมชน มากไปกว่านี้ยังหมายถึงทักษะในการทำงานร่วมกันของครู ที่ทำให้ครูสามารถทำงานกับคนอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น เพื่อนครูและผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาอื่น ๆ ผู้ปกครองหรือครอบครัว สื่อ องค์กรภาคประชาสังคม และผู้แทนทางการเมือง

เป็นต้น เพื่อที่จะได้วางแผนสู่การนำมาปฏิบัติได้จริงในหลายๆ โอกาส เพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับปัญหาความเป็นพลเมืองในชุมชน และสังคมที่ใหญ่ขึ้น

5. การมีความสามารถของครูในการไตร่ตรองพิจารณา การประเมิน และการปรับปรุง การเรียนการสอน ด้วยความที่วิชาพลเมืองศึกษาเป็นวิชาที่มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาทางสังคม วัฒนธรรมการเมืองและเศรษฐกิจ จึงต้องการครูที่มีความคิดวิเคราะห์ และสามารถพัฒนากิจกรรม การเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงความสามารถในการพัฒนาวิชาชีพเพื่อปรับปรุง และ สร้างสรรค์ความสามารถในการสอนของครูนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

จากการศึกษาแนวคิด หลักการจากเอกสารเกี่ยวกับสมรรถนะครูประถมศึกษา และ สมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินการ วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า สมรรถนะครูประถมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1)การวางแผน และออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีกลยุทธ์หลากหลายสอดคล้องกับแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน 2) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ 3) การมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ต้องสอนอย่างลึกซึ้ง และ 4) การออกแบบ การวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการเรียนรู้ และสมรรถนะ ครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองนั้นต้องครอบคลุมในเรื่องของความรู้ ทักษะ ค่านิยม และทัศนคติ ประกอบด้วย 1) การมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง 2) การมีความสามารถในการวางแผน ออกแบบ และการจัดการเรียนการสอน การมีความสามารถในการ ดำเนินการวัด และประเมินผล 3) การมีความสามารถทางด้านสังคม และการมีความสามารถของครู ในการประเมิน และปรับปรุง และ4)การเรียนการสอน ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้นำข้อมูลจากการสังเคราะห์ เอกสารมาผนวกกับแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่าสมรรถนะครูประถมศึกษาที่ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะเป็นความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ คือ การมี ความรู้ ความเข้าใจด้านความเป็นพลเมืองตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) ด้านทักษะ คือ การออกแบบและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ สื่อและการวัดและประเมิน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง และ3) ด้านเจตคติ คือ ตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่าของการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็น พลเมือง

การพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนาโมดูล

การพัฒนาหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

การศึกษาเป็นสิ่งที่มีการเปรียบเทียบแผน จึงต้องมีการวางแผน เพราะการปฏิบัติงานวิชาชีพครูที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในแต่ละระดับนั้น จำเป็นต้องมีหลักสูตรสำหรับเป็นแนวทางการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ นักการศึกษาได้อธิบายความหมาย และความสำคัญของหลักสูตรไว้อย่างหลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรัชญาความเชื่อของนักการศึกษา การให้คำนิยามของหลักสูตรในมุมมองที่แคบที่สุดนั้นหลักสูตรหมายถึง วิชาต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดสอน ส่วนในมุมมองที่กว้างที่สุด หมายถึงประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้กับผู้เรียน ทั้งที่เป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นภายใน และภายนอกโรงเรียน (Oliva and Gordon, 2013: 3) ซึ่งสอดคล้องกับ Doll (Doll, 1989: 7-8) ที่ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 2 ลักษณะ คือ 1) หลักสูตร คือแบบแผนการเรียนรู้ในด้านความรู้ และประสบการณ์ รวมถึงสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องรู้ เข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยมีการสร้างองค์ความรู้และมวลประสบการณ์ไว้อย่างเป็นระบบ และ 2) หลักสูตร คือการเรียนรู้ประสบการณ์ที่หลากหลายอย่างไม่มีแบบแผนและการวางรูปแบบไว้สำหรับการเรียนรู้ ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ภายนอกห้องเรียน และยังมีนักการศึกษาให้ความหมายของหลักสูตรในลักษณะที่ใกล้เคียงกันว่า หลักสูตร คือ การวางแผน ประสบการณ์การเรียนรู้ และการกำหนดสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องรู้ เข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ ภายหลังจากที่ได้สำเร็จกระบวนการในการเรียนรู้แล้ว โดยมีการสร้างองค์ความรู้และมวลประสบการณ์ไว้อย่างเป็นระบบของโรงเรียน สำหรับให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ความสามารถในการใช้ชีวิต และสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข (Tanner, อ้างถึงใน Shuster and Ploghoft, 1977: 4) นอกจากนี้ยังสามารถอธิบายถึงคำนิยามของหลักสูตรว่าเป็นชุดของการวางแผนการจัดการเรียนการสอนที่มีการออกแบบและการเรียบเรียงอย่างเป็นเรื่องราว โดยเกิดจากการที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ และทักษะสำคัญไปประยุกต์ใช้ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จของผู้เรียน (Pennsylvania Department of Education, 2007, อ้างถึงใน Glatthorn, Boschee and Whitehead, 2009: 4) อีกทั้งหลักสูตรยังเป็นกลไกในการขับเคลื่อนขององค์ความรู้ ในลักษณะของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน (Kelly, 2009: 9)

เมื่อวิเคราะห์ความหมายดังกล่าวจะพบคำสำคัญที่นักวิชาการกล่าวไว้อย่างสอดคล้องกันสรุปได้ว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์การเรียนรู้ และองค์ความรู้ที่อยู่ในรูปแบบของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่จัดขึ้นไว้อย่างเป็นระบบทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน โดยในหลักสูตรมีการกำหนดสิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ เข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการดำรงชีวิตส่วนตนซึ่งจะเป็นผลทำให้สามารถปฏิบัติตนได้ดีในสังคมและสามารถอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข หลักสูตรนั้นมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนพิมพ์เขียวสำหรับผู้สอน และผู้เรียน ซึ่งเป็นความสำคัญของหลักสูตรในบริบทของสถานศึกษา หลักสูตรถือเป็นหัวใจของการปฏิบัติงานวิชาชีพครูที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ เพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางในการเรียนการสอน สามารถสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติ และในทางกลับกันสังคมก็ทำให้หลักสูตรต้องเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน ซึ่งในหลักสูตรแต่ละหลักสูตรนั้นประกอบด้วยหลักการ จุดหมาย กิจกรรมการเรียนการสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ในสังคมอย่างมีคุณภาพ และมีความสุข อีกทั้งช่วยทำให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง รู้จักกำหนดแนวทางในการประกอบอาชีพตามความสามารถ (กาญจนา คุณารักษ์, 2553: 9, 11 และ ชำรง บัวศรี, 2542: 4) ฉะนั้นบทบาทของหลักสูตรจะเป็นในลักษณะของการวางแผนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนด้านสติปัญญา และการประพฤติ ปฏิบัติจะมีศักยภาพได้นั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรควรเกิดจากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน รวมถึงการคำนึงถึงการใส่ใจในการรวบรวมข้อมูลทางความคิด ความรู้สึก ลักษณะเฉพาะ และความสามารถของผู้เรียนด้วย (Ornstein and Hunkins, 2013: 20) ถึงแม้ว่าหลักสูตรจะมีการออกแบบที่ดี และเป็นระบบ สิ่งที่จะทำให้หลักสูตรมีความสำคัญ มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลกับผู้เรียน มากน้อยเพียงใดนั้นต้องขึ้นอยู่กับการนำหลักสูตรไปใช้ด้วย ดังนั้นครูผู้สอนจึงเป็นผู้นำทางด้านหลักสูตร (Curriculum Leader) ความสำเร็จของการพัฒนาหลักสูตร และนำหลักสูตรไปสู่การจัดการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญเนื่องจากครูคือผู้ร่วมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และเป็นผู้พัฒนาหลักสูตรระดับชั้นเรียน (Wiles, 2009: 10) จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะทำให้ผู้เรียนได้เข้าถึงหลักสูตรเหล่านั้น เนื่องจากในการจัดการเรียนการสอนนั้นผู้เรียนจำเป็นต้องทราบล่วงหน้าว่าจะได้เรียนรู้อะไร และจะได้รับผลอย่างไร นอกจากนี้จะต้องเตรียมการอย่างไรจึงจะสามารถเรียนรู้และได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายซึ่งการ

เรียนการสอนจะบรรลุผลได้ทั้งผู้เรียนและผู้สอน อีกทั้งยังช่วยให้แต่ละฝ่ายสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสอดคล้องกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน (ฮาร์ง บัควี, 2542: 7)

พื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานด้านต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการความต้องการของผู้เรียนและสังคม การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา ได้ศึกษาพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ปรัชญาการศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ และพื้นฐานจากสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปรัชญาการศึกษา

การศึกษาเป็นกระบวนการให้ส่งเสริมให้บุคคลเจริญเติบโตและมีความเจริญงอกงามทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาจนเป็นสมาชิกของสังคมที่มีคุณธรรมสูง การศึกษาจึงนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เป็นเครื่องมือสำหรับการเตรียมประชากรของชาติให้มีคุณภาพ โดยการศึกษาควรไปในลักษณะของการสัมผัสความจริงทางธรรมชาติ ความจริงทางสังคม วัฒนธรรม ความจริงโดยการทำงานและกิจกรรม ความจริงที่เป็นสุนทรีย์ และความจริงทางข้อมูลข่าวสาร (ประเวศ วะสี, 2537, อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2551: 177) สอดคล้องกับลีปพนนท์ เกตุทัต (2543, อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2551: 178) ที่แสดงทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาไว้ว่า ชีวิตต้องเรียนรู้เรื่องความจริง จากคำกล่าวของนักการศึกษาในข้างต้นแสดงให้เห็นถึงแนวความคิดหรือความเชื่อ และจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาว่าควรจะเป็นไปในทิศทางใด ฉะนั้นการศึกษาจะบรรลุเป้าหมายได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยหลายๆ ด้านในการขับเคลื่อนให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ ซึ่งการที่จะบรรลุผลสำเร็จทางการศึกษา จำเป็นต้องมีการกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาที่แน่นอนและชัดเจน เพราะความมุ่งหมายของการศึกษาจะเป็นแนวทางหรือเกณฑ์ในการประเมินผลการศึกษานั้นๆ ว่าประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ซึ่งสิ่งหนึ่งที่จะนำการศึกษาให้ดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายได้นั้น คือหลักสูตร โดยการพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องมีกรอบแนวคิด ความเชื่อทางปรัชญาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาจุดหมาย วิธีการ และจุดหมายปลายทางของหลักสูตร (กาญจนา คุณารักษ์, 2553: 44)

ปรัชญา ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Philosophy ซึ่งมาจากคำในภาษากรีกว่า Philosophos มีความหมายว่า Loving หรือความรัก คำว่า Sophos หมายถึงความฉลาดรอบรู้ (Wise) ดังนั้นคำว่าปรัชญา หรือ Philosophy ตามหมายเดิม จึงหมายถึงความรักที่มีต่อความฉลาดหรือความรอบรู้ (Loving of Wisdom or Loving of Knowledge) (Guralnik, 1962, อ้างถึงใน กาญจนา คุณารักษ์, 2553: 45) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของ

ปรัชญาว่า เป็นสาขาหนึ่งว่าด้วยกำเนิดลักษณะและความถูกต้องแห่งความรู้ ตลอดจนวิธีหาความรู้ Ornstein และ Hunkins (2013: 28) ได้อธิบายความหมายของปรัชญาว่า เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ การวางจุดมุ่งหมายของชีวิตว่าควรจะหันไปสู่ทิศทางใดทิศทางหนึ่ง เป็นแนวทางในการจัดระเบียบ ทางความคิดของมนุษย์ รวมถึงเป็นสิ่งที่สามารถอธิบายความหมายของความเป็นจริงของชีวิต ส่วน ธำรง บัวศรี (2542: 44) ได้ให้คำนิยามในเชิงวิชาการว่า ปรัชญา หมายถึง การศึกษาหาความจริงหรือแก่นแท้ของสรรพสิ่งที่มีอยู่ในโลกและจักรวาล อย่างมีระบบ และมีระเบียบแบบแผน โดยมีแนวความคิดของปรัชญาแม่บทหลายแนวคิด เช่น ลัทธิจิตนิยม (Idealism) ลัทธิสัจนิยม (Realism) ลัทธิปฏิบัตินิยม (Pragmatism) และลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialism) จากหลักความคิดของปรัชญา แม่บทดังกล่าวก็นำมาใช้เป็นรากฐานของปรัชญาการศึกษา สำหรับการกำหนดกรอบนโยบายทางการศึกษา จุดมุ่งหมายทางการศึกษา และการดำเนินการจัดการศึกษา อันจะนำไปสู่ความคิดในการ พัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล ปรัชญาการศึกษาจึง หมายถึงระบบหรือแนวความคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญของการศึกษาในด้านการพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอน โดย Oliva and Gordon (2013: 129) Ornstein and Hunkins (2013: 33, 48) ทิศนา แคมมณี (2551: 25 - 28) และกาญจนา คุณารักษ์ (2553: 76 - 99) ได้อธิบายถึงความหมาย ลักษณะเฉพาะ และบทบาทของปรัชญาการศึกษาแต่ละกลุ่มต่อการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. ปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism)

ปรัชญาสารัตถนิยม เป็นปรัชญาการศึกษาที่ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาจิตนิยม (Idealism) และปรัชญาสัจนิยม (Realism) ปรัชญาสารัตถนิยม มีความเชื่อว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือ ในการสืบทอดมรดกทางสังคม เป็นแก่นสาระสำคัญของสังคมให้ดำรงอยู่ต่อไป ดังนั้นหลักสูตร การศึกษาจึงประกอบด้วยความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม และวัฒนธรรม เน้นการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจะเน้นบทบาทของผู้สอนในการถ่ายทอดสาระความรู้ต่าง ๆ

2. ปรัชญานิรันดรนิยม (Perennialism)

ปรัชญานี้ได้รับแนวความคิดมาจาก Plato และ Aristotle กลุ่มของปรัชญาที่มี รากฐานของลัทธิเทวนิยม ประกอบด้วยสองส่วนคือ 1) มนุษย์มีความสามารถที่จะใช้ความคิด ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ความรู้ที่ได้มาจากการคิด และ 2) การพัฒนาความดีของแต่ละคนไม่ขึ้นอยู่กับ พันธุกรรมหรือสิ่งแวดล้อม หากต้องอาศัยวินัยในตน และยึดมั่นในสิ่งดีงาม โดยเนื้อหาสาระใน หลักสูตรประกอบด้วยเนื้อหาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ความสามารถทางสติปัญญา ควบคู่กับ คุณงามความดีด้านจิตใจ ดังนั้นผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาให้ได้รับความรู้ ความจริง ความเป็นคน มีเหตุผล มีความจำ และมีความตั้งใจในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามที่ผู้สอนหรือให้ปฏิบัติโดยไม่มี การโต้แย้ง

3. ปรัชญาพิพัฒน์นิยม (Progressivism)

ปรัชญานี้มีต้นกำเนิดมาจากปรัชญาแม่บท คือ ปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ซึ่งได้รับแนวความคิดมาจาก Charles S. Pierce โดยมีแนวคิดว่าการศึกษาคือเครื่องมือที่ให้บริการแก่มนุษย์ ค่านิยม วิชาการต่าง ๆ ดังนั้นการศึกษามีหน้าที่สร้างสิ่งเหล่านี้ให้เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล รวมถึงการสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ ให้แก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต่อมา John Dewey ได้นำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ และเรียนรู้จากการคิด การลงมือทำ (Learning by Doing) และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ดังนั้นลักษณะสำคัญของหลักสูตรคือ มีความยืดหยุ่น มีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้สอนมีหน้าที่แนะแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ พร้อมทั้งจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างสูงสุด รวมถึงสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามศักยภาพ

4. ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism)

ปรัชญานี้มีความเชื่อว่า การปฏิรูปสังคม หรือการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น โดยการช่วยกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม การจัดระเบียบของสังคม การอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และการส่งเสริมประชาธิปไตย เป็นหน้าที่ของสมาชิกในสังคม และการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้ ดังนั้นจุดเน้นของหลักสูตรมีลักษณะตระหนักถึงปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครองทั้งระดับชาติ และนานาชาติทั้งปัจจุบัน และอนาคต ทั้งนี้ต้องอาศัยข้อมูลจากศาสตร์ด้านสังคมศาสตร์ และการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ฉะนั้นผู้สอนทำหน้าที่เสมือนผู้จัดการ และผู้นำทางการศึกษาควบคู่กับการค้นคว้าวิจัย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรับรู้ถึงปัญหา และพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับปัญหาของมวลมนุษยชาติ

5. ปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism)

ปรัชญานี้ให้ความสนใจที่ตัวบุคคล หรือความเป็นอยู่ มีอยู่ของมนุษย์ ปรัชญานี้เชื่อว่าความจริง (Truth) เป็นเรื่องนามธรรมที่ไม่มีคำตอบสำเร็จรูป เพราะสาระความเป็นจริงก็คือความมีอยู่ของมนุษย์ (Existence) มนุษย์แต่ละคนจะต้องกำหนดหรือแสวงหาสาระสำคัญ (Essence) ด้วยตนเอง โดยการเผชิญกับสถานการณ์ที่เรียกว่า “Existential Situation” ซึ่งบุคคลมีเสรีภาพที่จะเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง ดังนั้นจุดเน้นของหลักสูตรจะประกอบไปด้วยมวลประสบการณ์กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเองและเป็นตัวของตนเอง เน้นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ที่ซึ่งจะช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการตัดสินใจหรือการกระทำของตนเอง

เมื่อวิเคราะห์ความหมาย ลักษณะเฉพาะ และความสัมพันธ์ของปรัชญาการศึกษา แต่ละแนวคิดกับการพัฒนาหลักสูตรจากนักการศึกษาในช่วงต้นนั้น พบว่าปรัชญาการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการศึกษา เพราะการพัฒนาหลักสูตรต้องมีแนวทางของ

ปรัชญาการศึกษาสำหรับเป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทาง จุดมุ่งหมาย มาตรฐานการเรียนรู้ และโครงสร้างของหลักสูตร ตลอดจนแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และการวางแนวทางในการวัดและประเมินผลผู้เรียน สำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีการผสมผสานทั้งปรัชญาการศึกษาพัฒนานิยมและปฏิรูปนิยมเพื่อมาเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร ลักษณะสำคัญของหลักสูตรคือ มีความยืดหยุ่น มีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้สอนมีหน้าที่แนะแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมกับจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ อย่างสูงสุด รวมถึงสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามศักยภาพการศึกษา อาศัย ข้อมูลจากศาสตร์ด้านสังคมศาสตร์ และการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผู้สอนทำหน้าที่เสมือนผู้จัดการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดียิ่งขึ้น

ทฤษฎีการเรียนรู้

การทำผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาได้นั้นจุดเริ่มต้นผู้สอนต้องมีความเข้าใจต่อลักษณะ และธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย ซึ่งการเรียนรู้จะทำให้บุคคลเกิดการรับ และปรับเปลี่ยนประสบการณ์ไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลา เพื่อนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม ระยะเวลาของการเรียนรู้จึงครอบคลุมทั้งช่วงชีวิตของทุกคน โดยเกิดขึ้นทั้งภายในโรงเรียน ภายนอกโรงเรียน และเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นการที่จะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ด้านการเกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนได้นั้น ต้องอาศัยศาสตร์ทางด้านจิตวิทยาการศึกษาในกลุ่มของทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องธรรมชาติของการเรียนรู้ การเกิดการเรียนรู้ และปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของมนุษย์ เพื่อให้สามารถนำไปใช้จัดการกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรต้องคำนึงถึงแนวคิดในเรื่องการเรียนรู้ของมนุษย์ เพื่อให้สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง

ทฤษฎีการเรียนรู้เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถอธิบายลักษณะของการเกิดการเรียนรู้ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลมาจากที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2533: 34-44; 135-139) และ ทิศนา แคมมณี (2551: 50-70) ได้แบ่งกลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ พร้อมทั้งเสนอแนวทางสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาได้ดังนี้

1. ทฤษฎีกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) แนวคิดของกลุ่มนี้มองว่าการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์เกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอก พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (Stimulus-Response) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง กลุ่มพฤติกรรมนิยมเน้นการศึกษาด้านพฤติกรรมเพราะเป็นสิ่งที่สามารถสังเกตเห็นได้ชัด สามารถวัดได้ และทดสอบได้ ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มนี้ประกอบด้วยแนวคิดสำคัญ 2 แนวคิด คือ

1.1 ทฤษฎีการเชื่อมโยงของ Thorndike (Thorndike's Connectionism) ซึ่งเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง โดยบุคคลจะมีการกระทำแบบลองผิดลองถูกจนกระทั่งจะพบกับรูปแบบที่สามารถทำให้ได้ผลที่พึงพอใจมากที่สุด และบุคคลก็จะใช้รูปแบบการตอบสนองนั้นเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าในการเรียนรู้ต่อไป โดยกฎการเรียนรู้ของ Thorndike สรุปได้ดังนี้ การเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีความพร้อมก็จะเกิดผลดี และได้รับความพึงพอใจ (Law of Readiness) การเรียนรู้ของผู้เรียนหากไม่ได้กระทำบ่อยๆ ความถูกต้อง และความชำนาญก็จะลดลง (Law of Exercise) การเรียนรู้ของผู้เรียนจะมั่นคงหากได้มีการนำไปใช้บ่อยๆ โดยเกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง (Law of Use and Disuse) และการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นเมื่อการกระทำของผู้เรียนสร้างความพึงพอใจในสถานการณ์ที่กำหนดมาให้ (Law of Effect)

1.2 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบ Operant (Operant Conditioning) ของ Skinner มีความคิดว่าพฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์ มนุษย์จะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเอง ดังนั้นการวางเงื่อนไขเชิงปฏิบัติการ คือ การตอบสนองเชิงปฏิบัติการถูกกระตุ้นด้วยการเสริมแรงก็จะทำให้การตอบสนองต่อสิ่งเร้าเพิ่มมากขึ้น แต่หากกระทำใด ๆ ที่ไม่มีการเสริมแรง ความถี่ของการกระทำมีแนวโน้มลดลง และหายไปที่สุดในที่สุด โดยการเสริมแรงมีผลต่อพฤติกรรม การตอบสนอง ความเร็วในการทำงาน และความเพียรพยายามของบุคคล การเสริมแรงแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.2.1 การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) จะเกิดขึ้นเมื่อการกระทำนำไปสู่การปรากฏของสิ่งดี หรือให้ผลทางบวกกับผู้เรียน เช่น ผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นเรียนยกย่องชมเชยด้วยคำพูด สายตา หรือการให้รางวัล เมื่อผู้เรียนตอบคำถามในชั้นเรียนถูกต้อง

1.2.2 การเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) คือ การกำจัด หรือการทำให้สิ้นสุดของบางสิ่งบางอย่างที่เป็นผลลบ เป็นการพยายามที่จะทำให้การตอบสนองเพิ่มมากขึ้นโดยกำจัดสิ่งเร้าที่ไม่พึงประสงค์ออกไป เช่น ผู้เรียนที่ทำรายงานส่งตามกำหนดเวลาจะไม่เกิดความวิตกกังวลอีกต่อไป ดังนั้นในครั้งต่อไปผู้เรียนก็จะรีบทำรายงานให้เสร็จตรงตามเวลา หรือผู้สอนให้ความสนใจที่จะกระตุ้นและแก้ไขในคำตอบที่ผิดโดยไม่ใช้การตำหนิหรือลงโทษอาจทำให้ผู้เรียนลดความกังวลเมื่อถูกผู้สอนเรียกให้ตอบคำถาม และจะทำให้มีความพยายามที่จะมีส่วนร่วมในการตอบคำถามในครั้งต่อไป

2. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) แนวคิดของกลุ่มนี้เชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ไม่ใช่เรื่องของพฤติกรรมที่เกิดจากกระบวนการตอบสนองต่อสิ่งเร้าเพียงเท่านั้น การเรียนรู้ของมนุษย์เป็นกระบวนการทางความคิดที่เกิดจากการสะสมข้อมูล การสร้างความหมาย และความสัมพันธ์ของข้อมูล และการดึงข้อมูลออกมาใช้ในการกระทำ และการแก้ปัญหาต่าง ๆ การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญาของมนุษย์ในการที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ตนเอง ซึ่งในที่นี้จะขอยกตัวอย่างทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม 2 ทฤษฎี คือ

2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ได้อธิบายว่าการเรียนรู้ของเด็กเป็นไปตามพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งจะมีพัฒนาการไปตามวัยต่าง ๆ เป็นลำดับขั้น พัฒนาการเป็นสิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติ โดยการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในช่วงที่เด็กกำลังพัฒนาไปสู่ขั้นที่สูงกว่า จะสามารถช่วยให้เด็กพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ มีดังนี้

2.1.1 ขั้นรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส (Sensorimotor Period) ช่วงอายุ 0-2 ปี การรับรู้ของเด็กและการกระทำยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง

2.1.2 ขั้นก่อนปฏิบัติการคิด (Preoperational Period) ช่วงอายุ 2-7 ปี ความคิดของเด็กวัยนี้ขึ้นอยู่กับกรรับรู้เป็นส่วนใหญ่ยังไม่สามารถที่จะใช้เหตุผลอย่างลึกซึ้ง สามารถเรียนรู้การใช้สัญลักษณ์ได้

2.1.3 ขั้นการคิดแบบรูปธรรม (Concrete Operational Period) ช่วงอายุ 7-11 ปี เป็นขั้นที่การคิดของเด็กจะไม่ขึ้นอยู่กับกรรับรู้จากรูปร่างเท่านั้น เด็กสามารถสร้างภาพในใจ และสามารถคิดย้อนกลับได้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวเลข และสิ่งต่างๆ มากขึ้น

2.1.4 ขั้นการคิดแบบนามธรรม (Formal Operational Period) ช่วงอายุ 11-15 ปี เด็กสามารถคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ และสามารถคิดตั้งสมมติฐาน และใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) (David Ausubel) โดยแนวคิดนี้เชื่อว่าการเรียนรู้ต้องเป็นไปด้วยความเข้าใจ และมีความหมาย ซึ่งแนวคิดนี้เน้นบทบาทของครูเป็นศูนย์กลาง โดยครูมีหน้าที่สำคัญคือ ต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจสิ่งที่จะสอน และสามารถจะเตรียมบทเรียนโดยสรุปใจความสำคัญของบทเรียน พร้อมกับให้คำจำกัดความของความคิดรวบยอดที่สำคัญๆ เพื่อผู้เรียนจะได้ใช้เป็นพื้นฐานในการรับและเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ (Subsume) ให้เข้ากับความรู้เดิม (Cognitive Structure) ดังนั้นการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสิ่งที่ครูสอนมีความหมายต่อผู้เรียน (สุรงค์ ใศวตระกูล, 2533: 205-206)

3. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์โดยมองว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความดี มีอิสระสามารถนำตนเองและพึ่งตนเองได้ เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ทำประโยชน์ให้สังคม มนุษย์จึงมีอิสระที่จะเลือกทำสิ่งต่าง ๆ โดยยึดการเรียนรู้จากแรงจูงใจเป็นหลัก แนวคิดกลุ่มนี้จึงไม่ยอมรับว่าการเรียนรู้เกิดจากการกำหนดเงื่อนไขและกลไกต่าง ๆ ซึ่งลักษณะของการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดนี้จะเน้นที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered) และเน้นการเสริมสร้างคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) ให้เกิดกับผู้เรียน โดย Carl R. Rogers เป็นหนึ่งในนักจิตวิทยาคนสำคัญของกลุ่มนี้ ซึ่งมีแนวคิดว่ามนุษย์จะสามารถพัฒนาตนเองได้ดีหากอยู่ในสภาพการณ์ที่ผ่อนคลาย และเป็นอิสระ การจัดบรรยากาศการเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Teaching) โดยครูเป็นผู้ใช้วิธีการสอนแบบชี้แนะ (Non-Directive) และทำหน้าที่อำนวยความสะดวก

ความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน (Facilitator) และการเรียนรู้จะเน้นกระบวนการ (Process Learning)

จากตัวอย่างทฤษฎีการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มพฤติกรรมนิยม กลุ่มพุทธินิยม และกลุ่มมนุษยนิยม ก็จะสามารถทำให้วิเคราะห์ได้ว่าในการพัฒนาหลักสูตร ผู้สร้างหลักสูตรต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของผู้เรียน โดยนำความรู้ด้านจิตวิทยาการศึกษามาเป็นพื้นฐานในการพิจารณาจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมิน ซึ่งจะทำให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรบรรลุตามจุดมุ่งหมายตามที่ต้องการ การออกแบบหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาได้ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม และกลุ่มมนุษยนิยมมาใช้เป็นแนวในการกำหนดเนื้อหา กิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม และวิธีการสอนเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของนักศึกษาครูประถมศึกษา ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่เหมาะสม โดยผู้สอนมีหน้าที่จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้นักศึกษาครูประถมศึกษาได้มีโอกาสแสดงออกซึ่งการคิด การแก้ปัญหา การรับรู้ทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม นอกจากนี้ยังทำให้ผู้วิจัยได้มีแนวทางสำหรับการจัดเรียงลำดับเนื้อหาในหลักสูตรที่ไม่เป็นการเร่งรัดให้ผู้เรียนมากเกินไป อันจะนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาด้านความรู้ความสามารถ และเจตคติอย่างมีประสิทธิภาพ

พื้นฐานทางสังคม

พื้นฐานทางสังคมเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร เลือกรื้อเนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้ ตลอดจนการนำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมสำหรับการออกแบบหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทางสังคม รายละเอียดดังนี้

1. แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2579) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: จ-ซ, 79) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับทบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้งการพัฒนาบุคคลตลอดช่วงชีวิตให้มีความรู้ ความคิด คุณธรรม พละนาถายที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และเป็นกำลังในการ

พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยได้มีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อความเหมาะสมตามสถานการณ์บ้านเมืองและความต้องการสร้างพลเมืองของยุคสมัยเสมอ

2. ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 21-27) ที่มีเป้าหมายหลัก คือ การทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จในประเทศไทย โดยการสร้างพลเมืองที่มีความสามารถในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย การให้หน่วยงานที่จัดการศึกษาทุกภาคสามารถยกระดับเด็ก และเยาวชน และประชาชนของประเทศสู่ ความเป็นพลเมือง การประเทศไทยก้าวสู่ความเป็นสังคมพลเมือง หมายถึง ประเทศที่ประกอบด้วยสมาชิกที่ตระหนักในพลังของตนเอง เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคง ประชาชนแต่ละกลุ่มความคิด ความเชื่อ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการเตรียมความพร้อมทรัพยากรบุคคลเพื่อเป็นพลังสำคัญในการสร้างสันติภาพถาวร รวมถึงเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมแก้ปัญหาของโลก และมนุษยชาติ ทั้งในฐานะพลเมืองไทย และพลเมืองโลก โดยมียุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองสำหรับเด็ก และเยาวชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา ตั้งแต่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกคน โดยเน้นการเป็นผู้สอน และการปฏิบัติตนให้มีความเป็นพลเมืองเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียน การปรับและทบทวนเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในวิชาหน้าที่พลเมืองให้สอดคล้องกับช่วงวัยของผู้เรียน และการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน และกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง และความเป็นประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน โดยจัดให้เหมาะสมกับระดับชั้น และช่วงวัยของนักเรียน เน้นกระบวนการกลุ่ม และฝึกฝนให้นักเรียนเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง

3. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 2) มีเป้าหมายหลักเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาความเป็นพลเมืองดีของผู้เรียน รายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมาของการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดี คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตย สิทธิหน้าที่ เสรีภาพ และการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

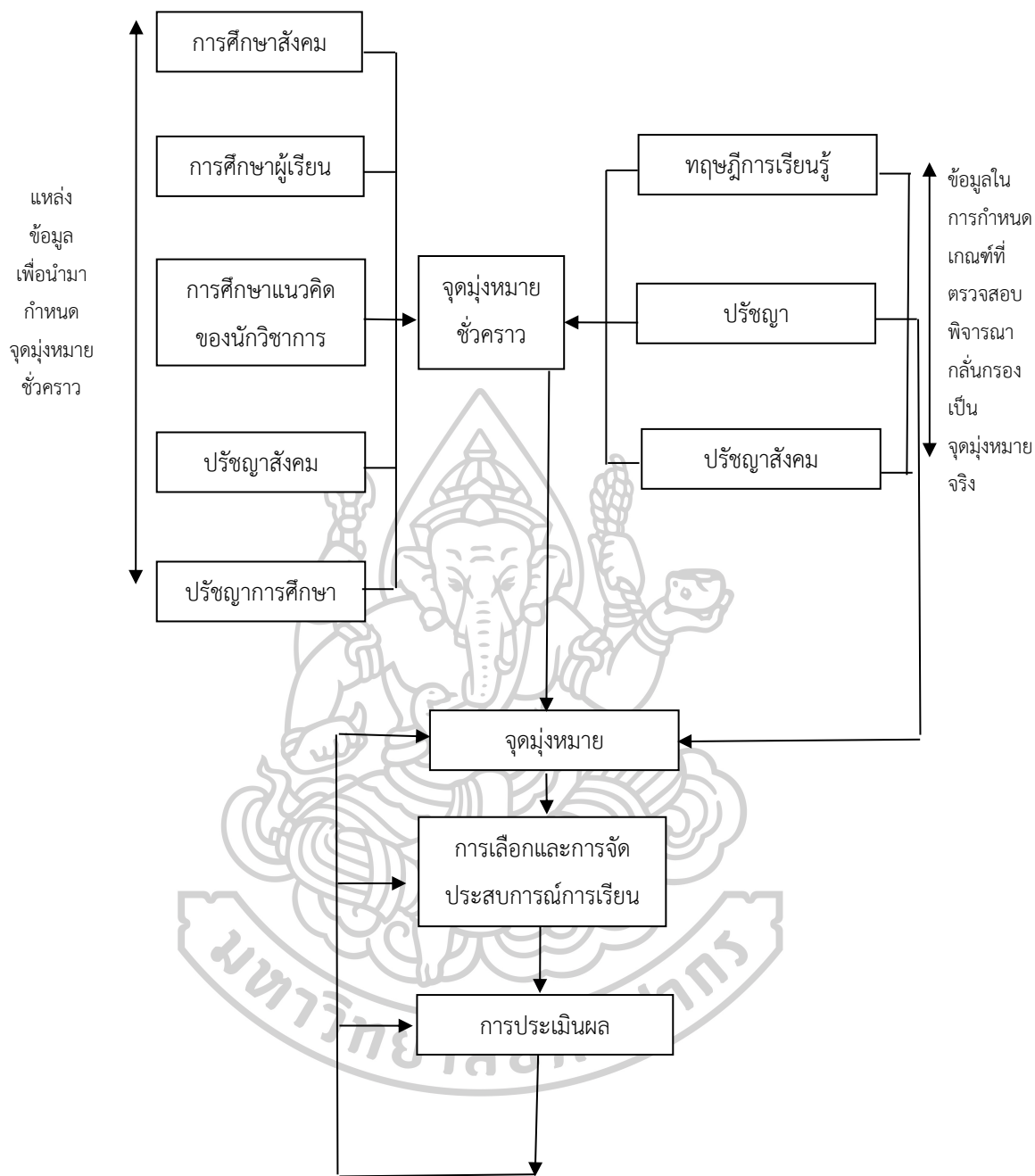
รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตร เพราะเปรียบเสมือนพิมพ์เขียว (Blueprint) ที่จะใช้เป็นฐานในการสร้างหลักสูตรอย่างมีทิศทาง วิชัช วงษ์ใหญ่ (2554: 43-56) ได้ศึกษาแนวคิดจากนักศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรที่ถือว่าเป็นหลัก (Classic Curriculum) สำหรับการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler

Tyler ได้เขียนหนังสือการพัฒนาหลักสูตรและการสอน คือ Basic Principles of Curriculum and Instruction ขึ้นในปี ค.ศ. 1949 ซึ่งถือว่าเป็นหนังสือต้นแบบทางด้านหลักสูตร และใช้เป็นหลักในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรในสถาบันการศึกษาของสหรัฐอเมริกา และในประเทศไทย แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler ได้แก่ หลักการและเหตุผลในการพัฒนาหลักสูตร (Tyler's Rationale) ซึ่งเน้นว่าการพัฒนาหลักสูตรและการสอนมีคำถามพื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่ 1) มีวัตถุประสงค์อะไรที่สถาบันการศึกษาต้องการบรรลุ 2) จะมีวิธีการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไรจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์ 3) จะจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไรจึงจะมีประสิทธิภาพ และ 4) จะประเมินประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างไร Tyler ได้วางรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้วิธีการและเป้าหมาย (Means Ends Approach) (Tyler, 1949, อ้างถึงใน Ornstein and Hunkins, 2013) สรุปเป็นภาพต่อไปนี้

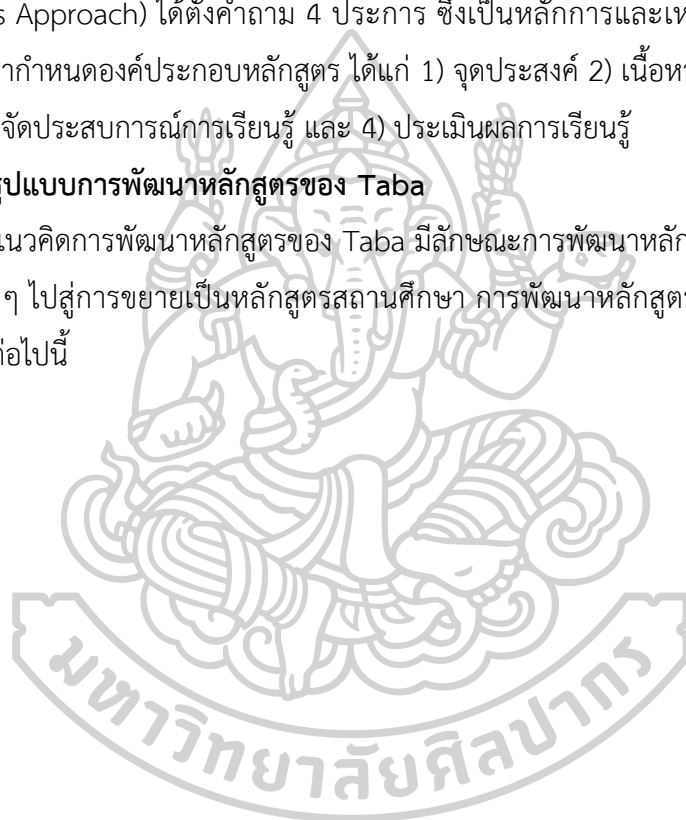
ภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler

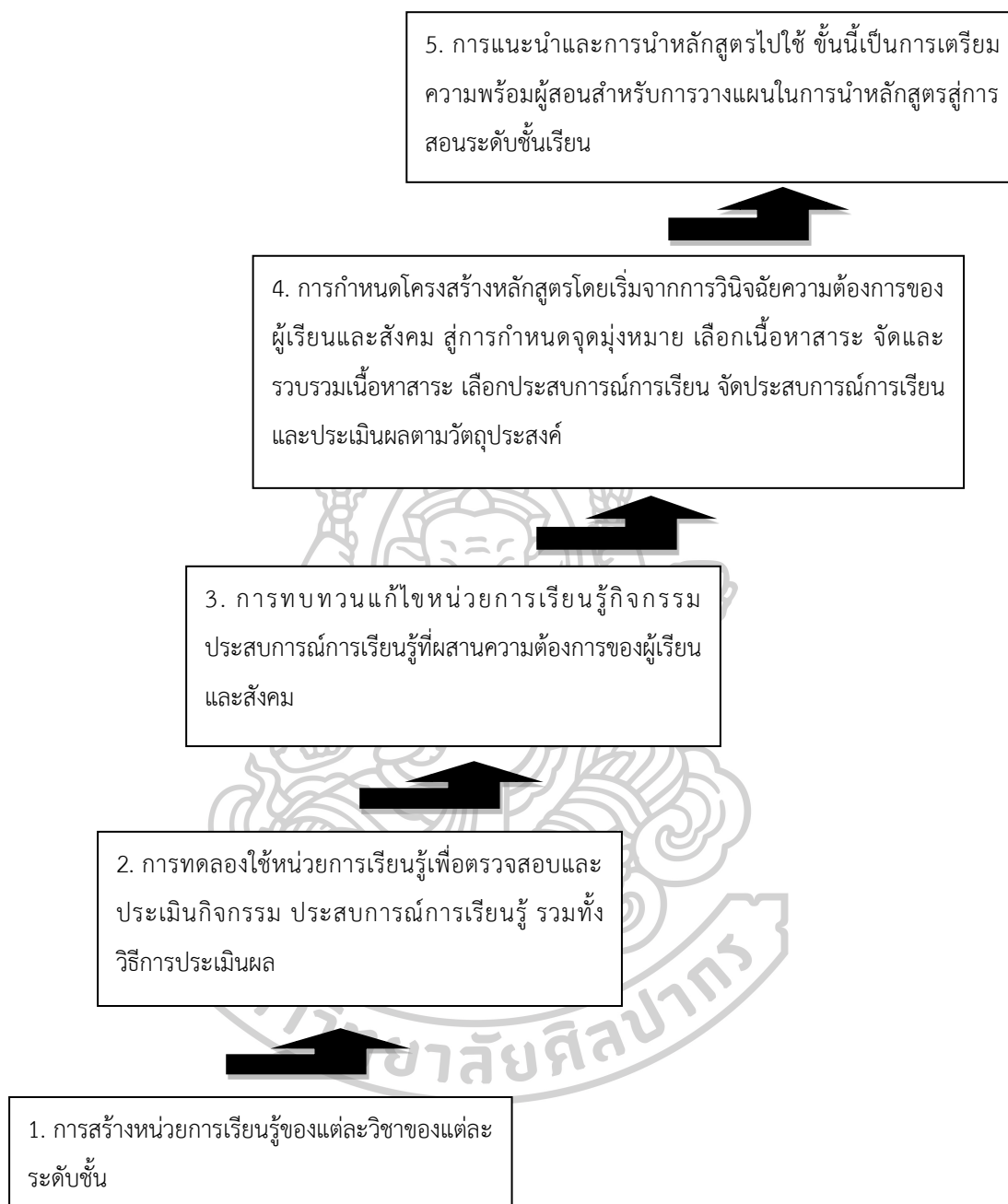
ลักษณะเด่นของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของ Tyler นั้นใช้จุดประสงค์เป็นกำหนดควบคุมการเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ดังนั้นการกำหนดจุดประสงค์เริ่มจากการกำหนดจุดประสงค์ชั่วคราวก่อนแล้วจะต้องหาวิธีการและเกณฑ์จากทฤษฎีการเรียนรู้ ปรัชญาการศึกษา และปรัชญาสังคม มากลั่นกรองจุดประสงค์ชั่วคราวเพื่อให้ได้มาเป็นจุดประสงค์ที่แท้จริงของหลักสูตร ในกระบวนการนี้พื้นฐานทางจิตวิทยาและปรัชญาในการพัฒนาหลักสูตรจะเข้ามามีบทบาทและช่วยตรวจสอบแสวงหาความชัดเจนของหลักสูตรได้มาก

จากแนวคิดของ Tyler เกี่ยวกับการวางแผนหลักสูตรโดยใช้วิธีการและเป้าหมาย (Means Ends Approach) ได้ตั้งคำถาม 4 ประการ ซึ่งเป็นหลักการและเหตุผลสำหรับการพัฒนาหลักสูตร นำมากำหนดองค์ประกอบหลักสูตร ได้แก่ 1) จุดประสงค์ 2) เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ 3) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 4) ประเมินผลการเรียนรู้

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Taba

แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ Taba มีลักษณะการพัฒนาหลักสูตรจากหน่วยการเรียนการสอนย่อย ๆ ไปสู่การขยายเป็นหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Taba สรุปลงเป็นภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Taba

ที่มา : Taba, 1962: 456-459, อ้างถึงใน Oliva and Gordon, 2013: 111

Taba ระบุว่าหลักสูตรมีองค์ประกอบ 7 ประการคือ 1) ความต้องการของผู้เรียนและสังคม 2) จุดมุ่งหมาย 3) เลือกเนื้อหาสาระ 4) จัดและรวบรวมเนื้อหาสาระ 5) เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 7) ประเมินผลตามวัตถุประสงค์ แนวคิดของ Taba มีจุดเด่น คือ ยุทธวิธีการสอน (Teaching Strategies) และประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นสิ่งกำหนดสถานการณ์เงื่อนไขการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้งจะมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นผลผลิต ดังนั้นการจัดรูปแบบของการเรียนการสอนจะต้องแสดงลำดับขั้นตอนของวิธีการเรียนรู้ด้วย

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Salor, Alexander and Lewis

Salor, Alexander and Lewis (1981, อ้างถึงใน Lunenburg, 2011: 5-7) ได้เสนอแนวคิดกระบวนการวางแผนหลักสูตรซึ่งประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และขอบเขตการออกแบบหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมิน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และขอบเขต (Goals, Objectives, and Domains) นักพัฒนาหลักสูตรจะเริ่มจากเป้าหมายหลักของการศึกษาก่อน จากนั้นจึงกำหนดเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมายหลักของการศึกษา Salor, Alexander and Lewis ได้กำหนดขอบเขตของเป้าหมายไว้ 4 ประการ คือ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย พัฒนาการของบุคคล ความสามารถทางสังคม ทักษะการเรียนรู้ และความชำนาญเฉพาะด้าน

2. การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Designing) เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และขอบเขต สำหรับตัดสินใจในกระบวนการออกแบบหลักสูตรโดยพิจารณาจากข้อมูลด้านอื่น ๆ ได้แก่ ธรรมชาติของวิชา รูปแบบของสถาบันทางสังคมที่สัมพันธ์กับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

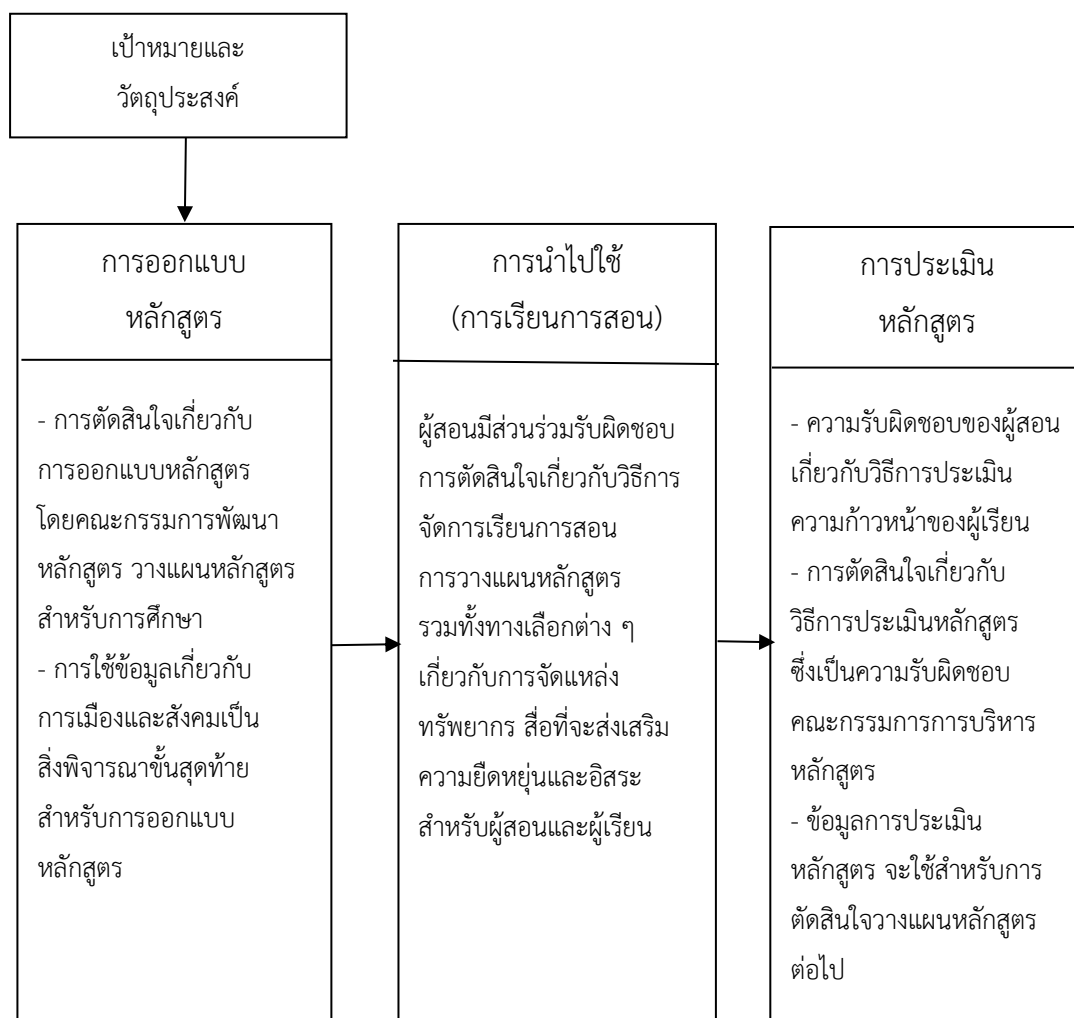
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) เมื่อออกแบบหลักสูตรเสร็จสมบูรณ์แล้ว ผู้สอนจะมีบทบาทเกี่ยวกับการวางแผนหลักสูตร ในช่วงส่วนการเรียนการสอนจะพิจารณาเลือกวิธีการสอนที่มีส่วนสัมพันธ์กับผู้เรียนและหลักสูตร จุดเน้นของรูปแบบเหล่านี้จะช่วยเสนอแนะเกี่ยวกับจุดประสงค์ของการเรียนรู้

4. การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum Evaluation) เป็นขั้นสุดท้ายของการวางแผนหลักสูตร มีจุดเน้น 2 ประการ คือ

4.1 การประเมินผลรวมของการใช้หลักสูตรทั้งสถานศึกษา ซึ่งรวมถึงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ จุดประสงค์การเรียนรู้ ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในแต่ละส่วนของการจัดโปรแกรมการเรียนรู้

4.2 การประเมินหลักสูตร เป็นการประเมินกระบวนการหลักสูตรทั้งระบบ ตั้งแต่การออกแบบหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ว่าเป้าหมายนั้นสถานศึกษาสามารถบรรลุได้รวมทั้งวัตถุประสงค์และการเรียนการสอนว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพเพียงใด

Salor, Alexander and Lewis ได้เน้นถึงรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรซึ่งเน้นกระบวนการวางแผนหลักสูตร โดยการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถาบันการศึกษาการออกแบบหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผลหลักสูตร ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Salor, Alexander and Lewis

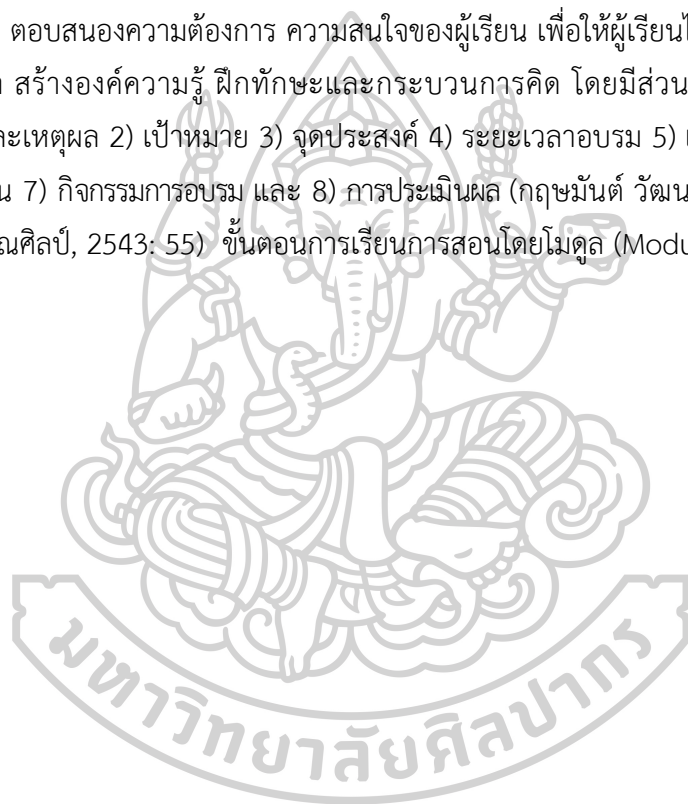
การพัฒนาหลักสูตรของ Salor, Alexander and Lewis กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และขอบเขต (Goals, Objectives, and Domains) 2) การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Designing) 3) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) และ 4) การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum Evaluation) มีจุดเด่นคือ เน้นการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถาบันการศึกษา การออกแบบหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผลหลักสูตร

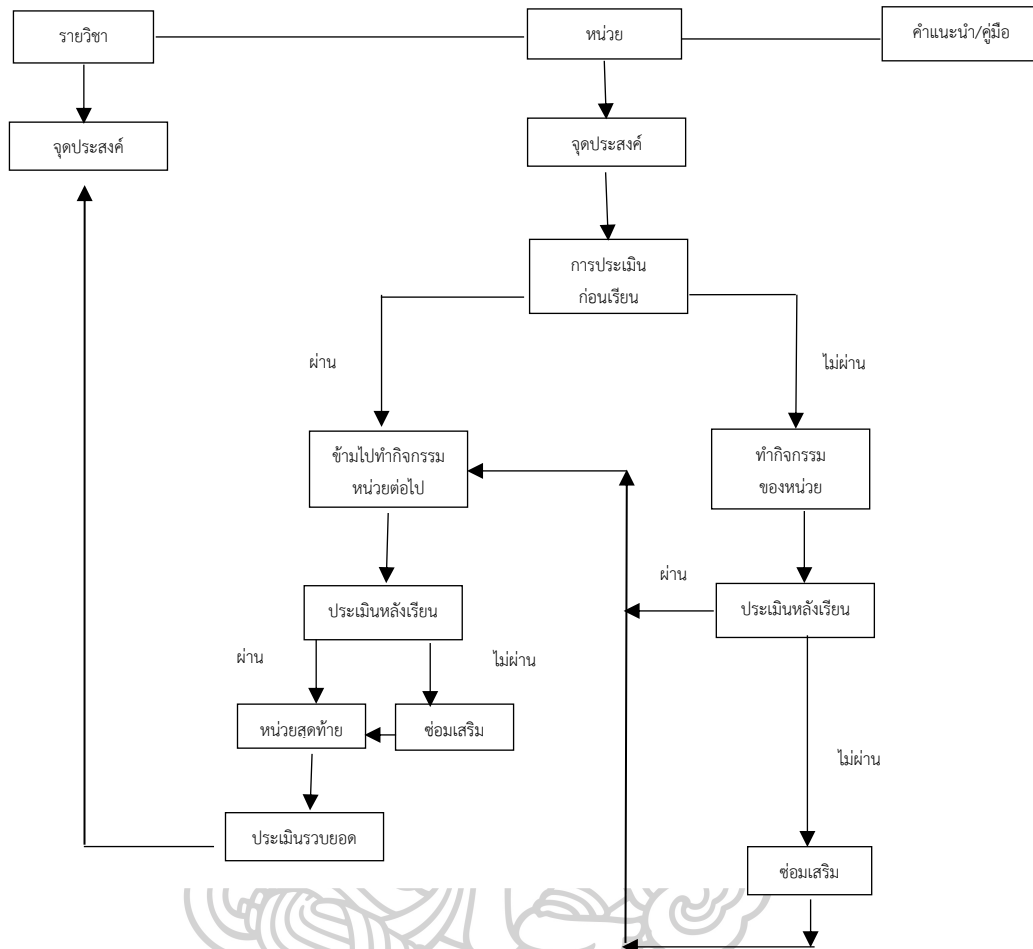
จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรจากนักวิชาการที่เสนอไว้ พบว่ารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรเป็นทิศทางที่มีความสำคัญและจำเป็นเพื่อการพัฒนาหลักสูตร สำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้นำแนวคิดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler ที่เริ่มต้นจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง และการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง การพัฒนายุทธวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ปรัชญาการศึกษาพิพฒนนิยมนิยมและปฏิรูปนิยม ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม และกลุ่มมนุษยนิยม และพื้นฐานทางสังคมมาสำหรับใช้เป็นแนวในการกำหนดเนื้อหา กิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม และวิธีการสอนเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของนักศึกษาครูประถมศึกษา ซึ่งข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร ทั้งนี้องค์ประกอบหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) ความเป็นมา 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน 5) โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ 6) แนวทางการจัดการเรียนการสอน 7) สื่อการเรียนการสอน และ 8) แนวทางการวัดและประเมินผล การเรียนรู้

การพัฒนาโมดูล

โมดูลเป็นลักษณะหนึ่งของการผสมผสานการจัดหลักสูตร และการเรียนการสอนเข้าด้วยกันโดยเน้นการบูรณาการเนื้อหาสาระที่สัมพันธ์กัน เป็นการจัดหน่วยการสอนที่มีเนื้อหา และชุดกิจกรรมที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรม (ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2544: 78) โมดูล หรือหน่วยการเรียนรู้ (Instructional Module) เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย โมดูลอาจจะอยู่ในรูปแบบที่แตกต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของแต่ละวิชาที่สร้างขึ้นให้ผู้เรียนได้เรียนเอง ประกอบด้วยสื่อการสอน และกระบวนการ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวอย่างใดอย่างหนึ่ง โมดูลการฝึกอบรมควรจะมีเรื่องของความชัดเจน มีระเบียบแบบแผน ควรใช้เวลาสั้น และมีความยืดหยุ่น ดังนั้นโมดูลจึงจัดว่าเป็นสื่อการเรียนชนิดหนึ่งที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับความถนัด และความสามารถของผู้เรียน เป็นหลักสำคัญของการอบรม ทฤษฎี และนำสู่การปฏิบัติเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีทักษะสู่การปฏิบัติจริง สอดคล้องกับวิชัย วงษ์ใหญ่ (2554: 37-38) ที่กล่าวว่า การออกแบบหลักสูตรและการเรียนการสอนโมดูลที่มีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา การออกแบบหลักสูตรจะมุ่งเน้นการฝึกสมรรถภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ (Competencies Based) มีเกณฑ์ทางด้านความรู้ (Knowledge

Criteria) เกณฑ์ด้านการแสดงออก หรือการปฏิบัติงาน (Performance Criteria) เกณฑ์ทางด้านการประเมินผลความรู้ของผู้เรียน และการแสดงออกตามความสามารถของผู้เรียน (Consequence Criteria) กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และแสดงสมรรถภาพด้านความรู้ สมรรถภาพด้านทักษะและสมรรถภาพทางเจตคติในวิชาการและวิชาชีพ รูปแบบของโมดูลจะออกแบบเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มีความสำเร็จในตัวเอง วัตถุประสงค์ของโมดูลจะวิเคราะห์สมรรถภาพตลอดหลักสูตรที่จำนวนเท่าใด และจะนำสมรรถภาพมาออกแบบหน่วยการเรียนการสอน หรือเรียกว่าหนึ่งโมดูล (Modular System of Course Design) หลักสูตรหนึ่งจะมีหลายโมดูล ซึ่งมีความยืดหยุ่นในตัวเอง ทำให้หลักสูตรมีความยืดหยุ่น ผู้เรียนแต่ละคนเรียนรู้ได้ตามความสนใจของแต่ละบุคคล ระบบการบริหารจัดการสะดวก ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ มีวิธีการเรียนรู้ การแก้ปัญหา สร้างองค์ความรู้ ฝึกทักษะและกระบวนการคิด โดยมีส่วนประกอบในโมดูล ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) เป้าหมาย 3) จุดประสงค์ 4) ระยะเวลาอบรม 5) เนื้อหา 6) ความรู้พื้นฐานที่ต้องมีมาก่อน 7) กิจกรรมการอบรม และ 8) การประเมินผล (กฤษมันต์ วัฒนานรงค์, 2553: 80-81; สุนันทา สุวรรณศิลป์, 2543: 55) ขั้นตอนการเรียนการสอนโดยโมดูล (Module) แสดงดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ขั้นตอนการเรียนการสอนโดยโมดูล

ส่วนประกอบของบทเรียนโมดูล

บุญชม ศรีสะอาด (2541: 47-49) กล่าวว่าโมดูลทุกแบบจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ

ดังนี้

1. หลักการและเหตุผล เป็นส่วนที่รวมเอาหลักการและเหตุผลไว้ด้วยกันซึ่งหลักการและเหตุผลจะอธิบายเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1.1 ความสำคัญของความมุ่งหมายของบทเรียนโมดูลที่มีต่อนักเรียนและการศึกษาโมดูล

1.2 คำโครงสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนจากโมดูลนั้น ถ้าผู้เรียนเข้าใจความมุ่งหมายของบทเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้มาก คำโครงละเอียดนี้จะเป็นขอบข่ายของโมดูลด้วย จะบอกให้ผู้เรียนทราบว่าต้องผ่านการเรียนอะไรหรือมีความรู้พื้นฐานอะไรมาก่อนและบอกวิธีการดำเนินการอย่างคร่าว ๆ ที่จะทำให้บทเรียนโมดูลนี้สำเร็จ

2. จุดประสงค์ เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของบทเรียนโมดูลทุกประเภทจุดประสงค์จะต้องชัดเจน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจ จะต้องกำหนดว่าสมรรถภาพอะไร พฤติกรรมอะไรที่ผู้เรียนจะต้องแสดงออกได้เมื่อจบบทเรียนนี้แล้ว จุดประสงค์จะทำให้ผู้พัฒนาโมดูลวางแผนและประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดี สำคัญที่สุด คือ จุดประสงค์เป็นส่วนที่ช่วยวางโครงสร้างของโมดูลช่วยเสนอแนะกิจกรรมการเรียนรู้ได้อีกด้วย

3. การประเมินผลก่อนเรียน หมายถึง การวัดว่าผู้เรียนมีพื้นฐาน ทักษะกับสิ่งที่จะเรียน ในบทเรียนโมดูลหรือไม่ ซึ่งการประเมินผลก่อนเรียนสามารถกระทำได้หลายแบบ เช่น แบบปรนัย อัตนัย อภิปราย เป็นต้น ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ เนื้อหา และระดับของผู้เรียน

4. กิจกรรมการเรียนการสอน ต้องจัดตามจุดประสงค์ของโมดูล เน้นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความพร้อมของผู้เรียน

5. การประเมินผลหลังเรียน เพื่อเป็นการนำผลการประเมินมาอธิบายถึงการเรียนรู้ว่าผู้เรียนสามารถบรรลุตามจุดประสงค์มากน้อยเพียงใด อีกทั้งผลการประเมินหลังเรียนยังชี้ให้เห็นข้อบกพร่องในการเรียนการสอนของบทเรียนโมดูลเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาโมดูลต่อไป สามารถออกแบบการประเมินหลังเรียนไม่ต้องเหมือนกับการประเมินก่อนเรียน

บุญชม ศรีสะอาด (2541: 49-51) อธิบายถึงกระบวนการสร้างบทเรียนโมดูล มีขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผน (Planning) ก่อนลงมือสร้างบทเรียนโมดูลต้องมีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบโดยคำนึงถึงหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร นำเนื้อหา มาศึกษาและวิเคราะห์เพื่อเป็นรากฐานในการสร้างบทเรียนโมดูล แล้วแยกออกเป็นสมรรถภาพที่ต้องการจะให้เกิดแก่ผู้เรียนเมื่อผู้เรียนเรียนจบแล้ว ในขั้นวางแผนผู้สร้างบทเรียนโมดูลต้องจัดลำดับสมรรถภาพตามขั้นตอนของการเรียนรู้ ตามลักษณะของเนื้อหาวิชา มาแบ่งเป็นโมดูลต่าง ๆ จนครอบคลุมจุดมุ่งหมายของรายวิชา และครอบคลุมตลอดหลักสูตร ในขั้นวางแผนจะต้องพิจารณาถึงปัญหาการสอน ตัวผู้เรียน แหล่งวัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ทางเลือกของกิจกรรมการเรียน และการประเมินผล นอกจากนี้ต้องวางแผนด้านการบริหารงบประมาณค่าใช้จ่าย ระยะเวลาที่จะใช้สร้างบทเรียนโมดูล ตลอดจนทดลองใช้และการประเมินผลบทเรียนโมดูล

2. การผลิต (Production) โดยการนำสมรรถภาพนี้วิเคราะห์ออกมาเป็นโมดูล แล้วสร้างเป็นบทเรียนโมดูลตามรูปแบบที่ต้องการ ผู้สร้างบทเรียนโมดูลจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้สร้างที่เข้าใจบทเรียนโมดูลเป็นอย่างดี อาจจะเป็นคณะ โดยมีการประชุม

ระดมพลังความคิด วิचारณ์และปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ ก่อนการประชุมปฏิบัติการควรให้ผู้สร้าง
โมดูลทุกคนพิจารณาสิ่งต่อไปนี้

- 2.1 ระบุสมรรถภาพซึ่งจะต้องพัฒนาเป็นบทเรียนโมดูล
- 2.2 แปลสมรรถภาพออกเป็นจุดมุ่งหมายเฉพาะของผู้เรียน โดยกำหนดเกณฑ์ไว้ด้วย
- 2.3 กำหนดและนำสื่อการเรียนต่าง ๆ ซึ่งจะใช้เป็นประโยชน์ในการเรียน

ก่อนลงมือสร้างบทเรียนโมดูลเมื่อเขียนบทเรียนโมดูลจริงตามที่ได้วางแผนไว้ รวมทั้ง
การกำหนดสื่อการเรียนที่จะใช้ในโมดูล ต่อจากนั้นจะต้องนำโมดูลนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไข
ควรประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาวิชาที่จะนำมาสร้างบทเรียนโมดูล และผู้เชี่ยวชาญด้าน
การสร้างบทเรียนโมดูล การให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบนี้อาจทำได้หลายวิธี เช่น การสนทนากลุ่ม
ผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) วิธีเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ตรวจสอบหรือ
ประเมินบทเรียนโมดูลนั้น ต่อจากนั้นประมวลข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขบทเรียน
โมดูลแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง อาจทำได้หลายครั้งจนกว่าจะได้ความคิดเห็นของ
ผู้เชี่ยวชาญเห็นพ้องว่าสามารถนำไปใช้ได้

3. การทดลองก่อนเริ่มใช้จริง (Prototype Testing) หลังจากที่ได้ปรับปรุงแก้ไข
บทเรียนโมดูลตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วก็นำไปทดลองกับกลุ่มย่อยเป็นการทดลองต้นแบบใน
ระหว่างการทดลอง ควรได้สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน เจตคติของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้
บทเรียนโมดูลที่สร้างขึ้น ข้อมูลที่ได้จากการทดลองควรนำมาใช้ในการประเมินและปรับปรุงโมดูลให้มี
ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินกิจกรรมการเรียนได้กำหนดขึ้น รวมทั้งระยะเวลา
ที่ใช้ในการเรียนการสอน เมื่อได้ทดลองบทเรียนโมดูลกับกลุ่มย่อย และนำมาปรับปรุงแก้ไขก็อาจนำไป
ทดลองกับกลุ่มทดลอง (Pilot Group) ซึ่งอาจประกอบด้วยผู้เรียนหนึ่งห้องเรียน จำนวน 30 คน หรือ
มากกว่านั้น หรืออาจจะทดลองมากกว่าหนึ่งห้องเรียน ในขั้นนี้อาจจัดการทดลองในรูปของการวิจัย
เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนโมดูล กับการเรียนโดยวิธีอื่น ๆ ผลที่ได้จากการทดลองจะเป็นข้อมูล
ที่นำมาใช้ในการปรับปรุงบทเรียนโมดูล

4. การใช้บทเรียนโมดูล (Implementation) บทเรียนโมดูลที่ผ่านการทดลองและหา
ประสิทธิภาพแล้วก็สามารถนำมาใช้จริงในหลักสูตรได้ ในระหว่างการใช้ก็ต้องรวบรวมข้อมูลจากการ
ประเมินผลมาปรับปรุงแก้ไขบทเรียนโมดูลต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ กระบวนการพัฒนาบทเรียนโมดูล
จึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ผู้ใช้บทเรียนโมดูลคือผู้สอนที่มีความรู้ความเข้าใจในวิธีสอน
โดยใช้บทเรียนโมดูลเป็นอย่างดี เพราะบทเรียนโมดูลจะให้ได้ผลดีมีขั้นตอนของการใช้บทเรียนโมดูลนี้
จึงควรมีการอบรมผู้สอนให้มีความรู้ในการใช้บทเรียนโมดูล ถ้าหากไม่ได้มีการวางแผนและการเตรียม
ผู้สอนอย่างรอบคอบ และชัดเจนแล้วการสอนโดยบทเรียนโมดูลก็อาจประสบความล้มเหลวได้

5. การประเมินผล (Evaluation) การประเมินผลบทเรียนโมดูลนั้น ควรสร้างแบบประเมินผลขึ้นให้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบของบทเรียน รวมทั้งการบริหารและการจัดดำเนินการใช้บทเรียนโมดูลด้วย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ข้อดีและข้อบกพร่องของการใช้บทเรียนโมดูล ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลจะต้องมีความเที่ยงตรง เชื่อถือได้ และจะต้องวิเคราะห์โดยใช้จุดมุ่งหมายของบทเรียนเป็นเกณฑ์ โดยศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการเรียน สื่อการเรียน การประเมินผล ข้อมูลที่ได้จากการประเมินต้องนำมาใช้ในการปรับปรุงบทเรียนโมดูล และจัดดำเนินการต่อไปจากกระบวนการและขั้นตอนในการสร้างบทเรียนโมดูล ดังที่ได้กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า การสร้างบทเรียนโมดูลเป็นงานที่จะต้องจัดวางแผนเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่เป้าหมายของหลักสูตรจนกระทั่งถึงการนำเป้าหมายของหลักสูตรมาจำแนกเป็นสมรรถภาพของผู้เรียน แล้วนำมาสร้างเป็นจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้แล้ว จึงลงมือสร้างบทเรียนโมดูล นำบทเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและทดลองกับผู้เรียนกลุ่มย่อย ๆ ก่อน ต่อจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนจึงนำไปใช้ ระหว่างการใช้ก็รวบรวมข้อมูลจากการประเมินผลมาปรับปรุงแก้ไขอย่างสม่ำเสมอ กระบวนการพัฒนาบทเรียนโมดูลจึงเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง

สรุปโมดูลเป็นลักษณะหนึ่งของการผสมผสานการจัดหลักสูตร และการเรียนการสอนเข้าด้วยกันโดยเน้นการบูรณาการเนื้อหาสาระที่สัมพันธ์กัน เป็นการจัดหน่วยการสอนที่มีเนื้อหา และชุดกิจกรรมที่มีความสมบูรณ์ในตัวเองเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย โมดูลอาจจะอยู่ในรูปแบบที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้โมดูลการฝึกอบรมควรจะมุ่งเน้นในเรื่องของความชัดเจน มีระเบียบแบบแผน ควรใช้เวลาสั้น และมีความยืดหยุ่น ดังนั้นโมดูลจึงจัดว่าเป็นสื่อการเรียนชนิดหนึ่งที่มีมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับความถนัด และความสามารถของผู้เรียน เป็นหลักสำคัญของ การอบรมทฤษฎี และนำสู่การปฏิบัติเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีทักษะสู่การปฏิบัติจริง โดยมี ส่วนประกอบในโมดูล ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) เป้าหมาย 3) จุดประสงค์ 4) ระยะเวลาอบรม 5) เนื้อหา 6) ความรู้พื้นฐานที่ต้องมีมาก่อน 7) กิจกรรมการอบรม และ 8) การประเมินผล โดยโมดูล การเรียนรู้ตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วยโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร 7 โมดูล ได้แก่ โมดูลที่ 1 ปฐมนิเทศ โมดูลที่ 2 การเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง โมดูลที่ 3 พลเมืองศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โมดูลที่ 4 รูปแบบ และวิธีสอนสำหรับจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โมดูลที่ 5 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โมดูลที่ 6 การประเมินการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และโมดูลที่ 7

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติองค์ประกอบของโมเดลเรียนรู้ตามหลักสูตร ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) เอกสารการเรียนรู้ 3) กิจกรรมนำทาง 4) กิจกรรมปฏิบัติการตามเอกสารการเรียนรู้ และ 5) รายการอ้างอิง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

วิเชียร ชำรงโสทธิสกุล (2553: 142-144) ได้ศึกษาเรื่องการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรรายวิชาการแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวคิดกรอบอัตลักษณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรรายวิชาแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวคิดกรอบอัตลักษณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรรายวิชาการแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวคิดกรอบอัตลักษณ์มีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 6 หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน 48 ชั่วโมง แบ่งเป็นเรียนเนื้อหา 16 ชั่วโมง และฝึกปฏิบัติ 32 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วยเรื่องความขัดแย้ง ความรุนแรง อัตลักษณ์ วาทกรรม การแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวคิดกรอบอัตลักษณ์ และการฝึกปฏิบัติแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวคิดกรอบอัตลักษณ์ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการความรู้ และแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวคิดกรอบอัตลักษณ์ซึ่งการแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวคิดกรอบอัตลักษณ์ ประกอบด้วย 6 ชั้น ได้แก่ 1) การระบุประเด็นความขัดแย้ง 2) การวิเคราะห์อัตลักษณ์ของกลุ่มตนเอง 3) การแสดงจุดยืนในประเด็นความขัดแย้ง 4) การวิเคราะห์สาเหตุความขัดแย้ง 5) การเปลี่ยนไปวิเคราะห์อัตลักษณ์ของกลุ่มอื่น และ 6) การสรุปจุดยืนของตนเอง

ไพฑูรย์ ฤทธิกระโทก (2554: 178-181) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิด การผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา มีองค์ประกอบ 10 องค์ประกอบ ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร สารของหลักสูตร คำอธิบายของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้/หน่วยการเรียนรู้ย่อย โครงสร้างเวลาเรียน แนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ โครงสร้างของหลักสูตร ได้พัฒนาขึ้นจากข้อมูลสภาพพื้นที่และปัญหาในชุมชน ข้อมูลความ

ต้องการและสภาพปัญหาในชีวิตจริงของผู้เรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็น ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ตามแนวความคิดผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืนโดยการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในสถานที่จริงด้วยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีชีวิตอยู่รอดได้ เนื้อหาที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยสาระใหญ่ ๆ 3 สาระ คือ 1) ภัยพิบัติทางธรรมชาติ 2) การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเมื่อเผชิญภัยพิบัติทางธรรมชาติ และ3) การดำรงชีวิตขณะตกอยู่ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ผลจากการทดลองใช้หลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวความคิดผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ พบว่าหลังการทดลองใช้หลักสูตรผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจในสาระตามหลักสูตรสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีทักษะการอยู่รอดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ด้านการควบคุมสติ การตัดสินใจ ความเป็นผู้นำ การแบ่งหน้าที่ปฏิบัติงาน และการปฏิบัติงานตามเวลาที่กำหนด โดยแต่ละด้านมีระดับของพฤติกรรมอยู่ 4 ระดับ ได้แก่ ไม่แสดงพฤติกรรมอยู่รอดเลย แสดงพฤติกรรมอยู่รอดโดยดูตัวอย่างจากผู้อื่น แสดงพฤติกรรมอยู่รอดภายใต้คำแนะนำของผู้อื่น และแสดงพฤติกรรมอยู่รอดได้ด้วยตนเอง ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการทางทักษะการอยู่รอดสูงขึ้นโดยผู้เรียนมีพฤติกรรมอยู่รอดภายใต้การแนะนำของผู้อื่น

ดनुชา ปนคำ (2555: 131-140) ได้ศึกษาเรื่องการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการเสริมสร้างจิตสาธารณะตามทฤษฎีการศึกษาเพื่อสังคมที่ดีกว่าสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรตามทฤษฎีการศึกษาเพื่อสังคมที่ดีกว่าสำหรับนักเรียนประถมศึกษา และเพื่อประเมินคุณภาพของหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาหลักสูตรการเสริมสร้างจิตสาธารณะตามทฤษฎีการศึกษาเพื่อสังคมที่ดีกว่าสำหรับนักเรียนประถมศึกษาหลังการทดลองใช้หลักสูตรนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และมีความสามารถในการปรับปรุงสาธารณประโยชน์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2555: 251-262) ได้ศึกษาเรื่องความเป็นพลเมืองในประเทศไทย วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง 1) การจัดทำตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองที่เหมาะสมกับสังคมไทย 2) ประเด็นความสำคัญที่แสดงถึงคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในทัศนะของประชาชนชาวไทย และ 3) การมีอยู่ของความเป็นพลเมืองของประชาชนชาวไทย ผลการวิจัย พบว่า คุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ประชาชนให้ความสำคัญสูงสุด 5 อันดับแรก คือ การทำงานแบบสุจริต การมีความภาคภูมิใจในการเป็นคนไทย การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษี และการปฏิบัติตามกฎหมาย ในขณะที่คนไทยมีคุณสมบัติของการเป็นพลเมือง 5 อันดับแรก คือ การมีความภูมิใจในการเป็นคนไทย การทำงานแบบสุจริต การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษี และการปฏิบัติตามกฎหมาย

มิ่งขวัญ คงเจริญ (2555: 105-121) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยเป็นการวิจัยกรณีศึกษาชุมชนตัวอย่างที่ได้รับรางวัลด้านความเป็นประชาธิปไตยในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยสนับสนุนและบริบทที่ส่งเสริมการเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยของชุมชนดังกล่าว ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณในการวิเคราะห์องค์ประกอบของการเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย และแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์ชุมชนที่ทำการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยมี 3 องค์ประกอบหลัก และ 18 องค์ประกอบรอง และรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยมีองค์ประกอบด้านทักษะบุคคล ด้านการมีส่วนร่วมชุมชนและสังคม และด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย

สมใจ อีรทฐ (2556: 216-221) ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ การวิจัยมีความมุ่งหมายคือ การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ โดยสังเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ เวียดนาม อินโดนีเซีย และไทย และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มความรู้ ได้แก่ ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน และความรู้ทางวิชาการที่ได้มาตรฐานสากล กลุ่มทักษะ ได้แก่ ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารการทำงานเป็นทีม และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และกลุ่มเจตคติ ได้แก่ การมีสุขภาพกายและใจดี การมีคุณธรรมและจริยธรรม ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย และความพอเพียง กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ 5 ประเด็น คือ การศึกษาและกำหนดแนวทางผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในประเทศและในอาเซียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองดังกล่าว การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียนและสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ

และเอกชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และการเสริมสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน

ประพิมพ์พรรณ สุวรรณภูมิ (2557: 185-195) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบกิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนโดยใช้ทฤษฎีแอนดราโกจี แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสและแนวคิดความเป็นพลเมืองโลก เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบกิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้น และเพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการนำรูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้น การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทย ระยะที่ 2 การออกแบบรูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทย ระยะที่ 3 การทดลองและศึกษาผลการทดลองการใช้รูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทย และระยะที่ 4 การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการนำรูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทยไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองใช้รูปแบบผู้เรียนมีความรู้การเป็นพลเมืองโลกเพิ่มขึ้นทุกด้าน ด้านความรู้ความเป็นพลเมืองโลกผู้เรียนมีผลการเรียนรู้มากที่สุดเกี่ยวกับการยึดหลักสันติภาพและขจัดความขัดแย้ง ด้านทักษะความเป็นพลเมืองโลก ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้มากที่สุดเกี่ยวกับการเคารพตนเองและสิ่งต่าง ๆ และด้านเจตคติความเป็นพลเมืองโลกผู้เรียนมีผลการเรียนรู้มากที่สุดเกี่ยวกับการพร้อมรับความแตกต่างสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปฎิมาภรณ์ ธรรมเดชะ (2558: 144-147) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดพื้นที่เสรีสำหรับการสานเสวนาและการสืบสอบเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ด้านความเป็นพลเมืองและความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดพื้นที่เสรีสำหรับการสานเสวนาและการสืบสอบเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ด้านความเป็นพลเมืองและความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และศึกษารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดพื้นที่เสรีสำหรับการสานเสวนาและการสืบสอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนมโนทัศน์ด้านความเป็นพลเมืองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยคะแนนมโนทัศน์ด้านความเป็นพลเมืองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และค่าเฉลี่ยของคะแนน

ความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อมูลงานวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่าประเทศไทยให้ความสำคัญการสร้างความเป็นพลเมืองในเยาวชน โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือหลักที่เกิดจากการออกแบบหลักสูตรและการเรียนการสอนของครูที่มีประสิทธิภาพ อันส่งผลให้ผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถนำความรู้ สู่การปฏิบัติตนในให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองได้อย่างเป็นรูปธรรม

งานวิจัยต่างประเทศ

Peterson and Knowles (2009: 39-59) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาค้นคว้าความเข้าใจการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในสังคมของนักศึกษาครู วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าความเข้าใจของนักศึกษาครูที่เข้าร่วมหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตศึกษาในประเทศอังกฤษ ว่าเข้าใจถึงค่าของการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในสังคมหรือไม่ นักศึกษาฝึกสอนได้รับการฝึกอบรมการสอนในรายวิชาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักเรียนอายุระหว่าง 11-16 หรือ 11-18 ปี กลุ่มตัวอย่างประกอบไปด้วย นักศึกษาฝึกสอน 149 คน จากสถาบันอุดมศึกษา 12 แห่งในประเทศอังกฤษ ผลจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ร้อยละ 67% ของนักศึกษาฝึกสอนรับรู้ว่าเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในสังคมนั้นมีส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในชุมชน และโรงเรียน รวมไปถึงบทบาทของครูมีต่อความหมายของวิชาพลเมืองศึกษา

Kerr, et al (2010: 134-138) รายงานวิจัยของ IEA ของยุโรปในการศึกษาหัวข้อการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง และความเป็นพลโลก ประจำปี 2009 (ICCS) แสดงให้เห็นว่าครูมีความมั่นใจในการสอนหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง และความเป็นพลเมืองโลกค่อนข้างสูง ซึ่งค่าเฉลี่ยทั่วไปของประเทศที่เข้าร่วมในทวีปยุโรปส่วนใหญ่นั้นพบว่า ร้อยละ 79 % ครูรู้สึกมั่นใจที่จะสอนเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และระบบการเมือง ร้อยละ 78 % เรื่องสหภาพยุโรป ร้อยละ 77 % เรื่องประชาคมโลก และองค์การระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามมีผลการศึกษาอื่นๆ ในทางตรงข้ามพบว่า มีหลายข้อบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นว่าครูมีความเชื่อว่าหากไม่ได้รับการฝึกอบรมอย่างเพียงพอในการสอนการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ทำให้ครูขาดแนวคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง และรู้สึกไม่มั่นใจในการสอน รวมทั้งไม่แน่ใจว่าจะใช้วิธีการสอนแบบใดที่เหมาะสม

Sarac-Suzer and Alagozula (2010: 79-95) ได้ศึกษาเรื่องการตรวจสอบความเชื่อของนักศึกษาครูต่อประชาธิปไตย และการศึกษาประชาธิปไตย วัตถุประสงค์ของการวิจัยมี 3 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อระบุทัศนคติของครูว่าประชาธิปไตยคือสิ่งใดโดยพิจารณาจากประสบการณ์ในสังคมที่อาศัย 2) เพื่อศึกษาว่าครูมองเห็นลักษณะของการศึกษาประชาธิปไตยในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

อย่างไร และ 3) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยเขียนข้อมูลตามความเชื่อของตนเกี่ยวกับความหมายของประชาธิปไตย และพรรณาลักษณะการศึกษาประชาธิปไตยที่โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ทักษะคิดของครูประชาธิปไตย คือ อีสระภาพ ความเท่าเทียม และความยุติธรรม ผู้ชนะการเลือกตั้งจะถือครองอำนาจสูงสุดเหนือประชาชน โรงเรียนที่มีความเป็นประชาธิปไตย นักเรียนและครูจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

Isac, Maslowski and Werf (2011: 313-333) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของแบบจำลองความเข้าใจทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพกับความรู้ด้านความเป็นพลเมืองของนักเรียน ได้ใช้การวิเคราะห์หลายระดับกับชุดข้อมูลของ IEA Civic Education Study (CIVED) ซึ่งได้นำมาทดลองกับนักเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และครูจากทั้งหมด 28 ประเทศ ผลของการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าความรู้ด้านความเป็นพลเมืองของนักเรียนนั้นมีหลายระดับ ซึ่งความรู้ และทักษะด้านพลเมืองของนักเรียนที่แตกต่างกันเนื่องจากคุณภาพการจัดการเรียนการสอนการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในชั้นเรียน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการปฏิบัติด้านความเป็นเมืองนั้นขึ้นอยู่กับจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของครู

Gainous and Martens (2012:232-266) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในห้องเรียนของประเทศอเมริกา ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ความสามารถทางด้านการเมือง และความสนใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของนักเรียนซึ่งประสิทธิผลของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย รวมถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายครู จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองนั้นมีอิทธิพลต่อความสามารถทางประชาธิปไตยของนักเรียน และการที่ครูผู้สอนที่ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายช่วยเพิ่มพูนความรู้ ส่งเสริมความสามารถทางประชาธิปไตยของนักเรียน

Willemse, et al (2015: 118-127) ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง โดยโครงการวิจัยได้ร่วมกับโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา 11 แห่ง เพื่อศึกษาว่าครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอนของการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง จุดประสงค์หลักของการศึกษาในครั้งนี้เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจของครูที่เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง อันเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับความต้องการจำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอนในรายวิชาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในวิชาชีพครู ซึ่งผลของการศึกษาพบว่า ครูมีความตระหนักถึงความสำคัญการพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเพิ่มมากขึ้น และเพิ่มความเป็นมืออาชีพด้านการเรียนการสอนในระดับมาก

Estelles and Romero (2016: 21-43) ได้ศึกษาเรื่องครูศึกษากับการพัฒนาความเป็นพลโลก กรณีศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแคนตาเบรีย (University of Cantabria) ประเทศสเปน วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของครูศึกษากับการพัฒนาความเป็นพลโลก โดยทำการสำรวจกลุ่มนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแคนตาเบรีย ผลการศึกษาพบว่า อาจารย์ผู้สอนในคณะครุศาสตร์ และศึกษาศาสตร์มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเมืองโลกให้กับผู้เรียน ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มมุมมองเกี่ยวกับโลกในความคิดของนักศึกษาครู และวิธีที่นักศึกษาครูจะนำไปใช้จัดการเรียนการสอนหลักประชาธิปไตยในโลกโลกาภิวัตน์ให้กับนักเรียน

Zoe (2017: 41-61) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาความเป็นพลเมืองสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษาของประเทศกรีซ วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อเตรียมนักศึกษาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นหนึ่งในบทบาทหลัก และเป้าหมายสำคัญการศึกษาของประเทศกรีซ เพราะการขัดเกลาทางการเมือง และการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองยังคงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ดังนั้นทุกคนจะต้องเตรียมพร้อมและรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของพลเมือง การศึกษาได้ทำการวิเคราะห์จากกิจกรรม 103 กิจกรรมที่ได้รับการออกแบบบนพื้นฐานของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษาของประเทศกรีซ กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ของประเทศกรีซ ประกอบด้วยนักศึกษาภาคประถมศึกษาจำนวน 54 คนและนักศึกษาจากภาคปฐมวัย 49 คน ซึ่งอายุเฉลี่ยของนักศึกษาที่เข้าร่วมในการศึกษาคั้งนี้อยู่ที่อายุ 20 ปี 3 เดือน จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่านักศึกษาจากภาคประถมศึกษาเลือกเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางประชาธิปไตย โดยนักศึกษาสามารถพัฒนาประสบการณ์การสอนของตนเองจากกิจกรรมในระดับสูง สามารถวางแผน และจัดกิจกรรมได้สมบูรณ์ในระดับสูง

ข้อมูลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่าประเทศต่าง ๆ ในโลกทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งมีระบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง และประเทศที่กำลังพัฒนาต่างให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็นพลเมือง โดยใช้ระบบการศึกษาเป็นเครื่องมือที่ทุกประเทศใช้ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองให้กับประชาชนของตน การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองมีการดำเนินการในทุกระดับชั้น ทั้งนี้ครู โรงเรียน และชุมชน ต่างมีส่วนสนับสนุนเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) พัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา 3) ทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น 4) ประเมิน และรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยประยุกต์แบบแผนของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (Research- R₁/Analysis)

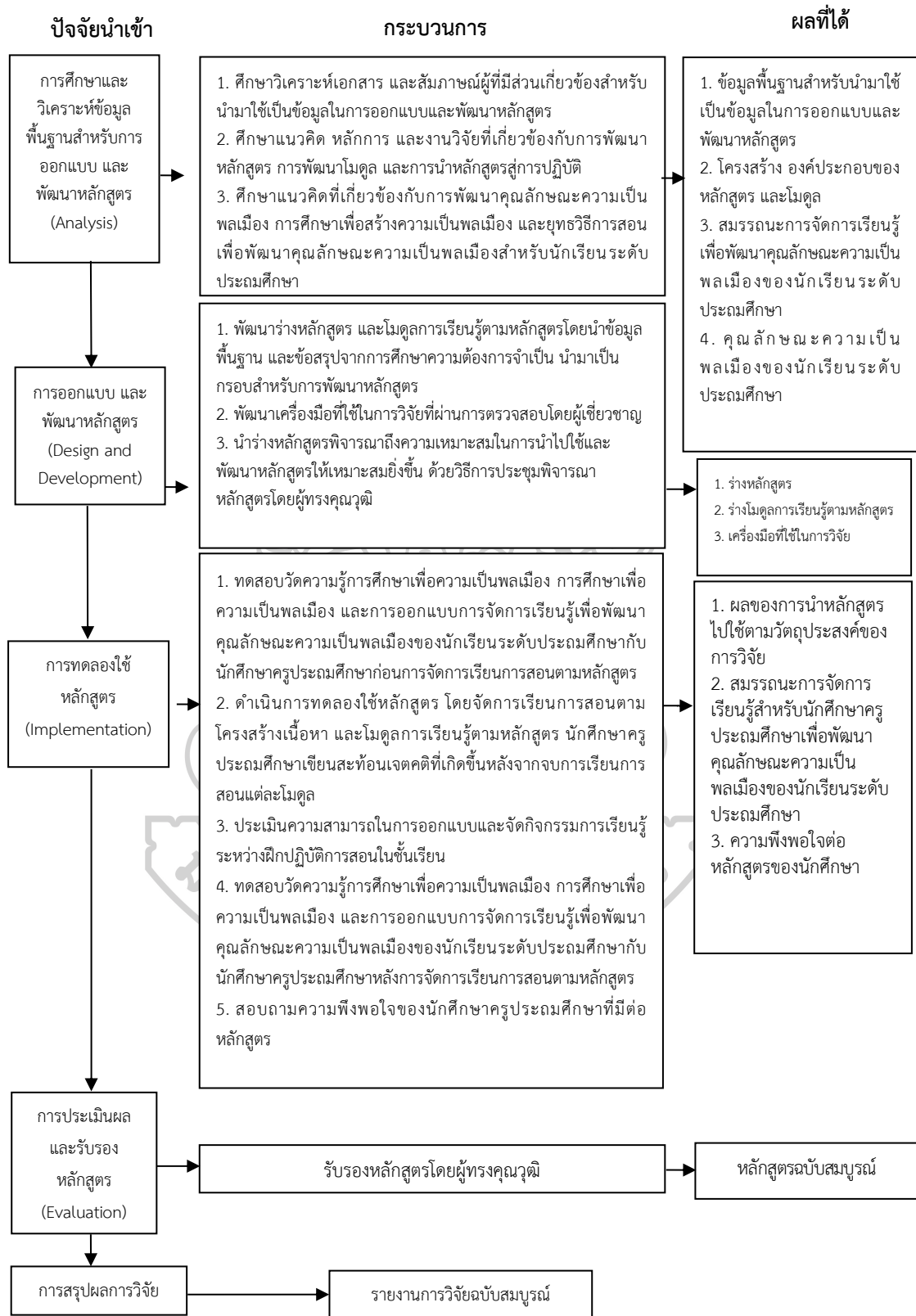
ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา(D₁/Design and Development)

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (Research-R₂/Implementation)

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล และรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้
สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา (Development-D₂/Evaluation)

แสดงขั้นตอนการวิจัยที่ดำเนินการ ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แบบแผนการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (Research- R₁/Analysis)

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร

1.1 ศึกษาแนวคิด หลักการเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมือง การจัดการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง และการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองระดับประถมศึกษา

1.2 ศึกษาแนวคิด หลักการเกี่ยวกับสมรรถนะครูประถมศึกษา และสมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

1.3 ศึกษาแนวคิด หลักการการพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนาโมดูล

2. การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประกอบด้วย อาจารย์สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 2 คน อาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 1 คน ครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานการศึกษาเอกชน จำนวน 3 คน นักศึกษาครูสาขาวิชาการประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2560 จำนวน 15 คน รวมทั้งหมด 21 คน

3. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

3.1 อาจารย์สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

3.2 อาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.3 ครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานการศึกษาเอกชน

3.4 นักศึกษาครูสาขาวิชาการประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบวิเคราะห์เอกสารข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

4.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อใช้ในการศึกษาความต้องการจำเป็นสำหรับนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

5. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

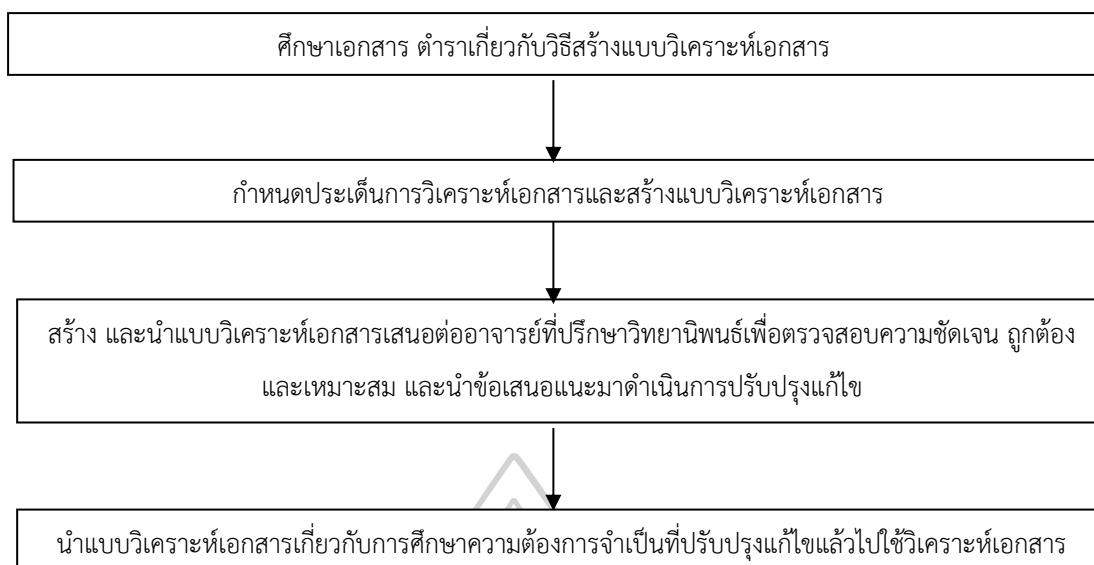
5.1 แบบวิเคราะห์เอกสารข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

5.1.1 ศึกษาเอกสาร ตำราเกี่ยวกับวิธีสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร

5.1.2 กำหนดประเด็นการวิเคราะห์เอกสารและสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร

5.1.3 สร้าง และนำแบบวิเคราะห์เอกสารเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความชัดเจน ถูกต้องและเหมาะสมของภาษาที่ใช้ รวมถึงความครอบคลุมของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อนำข้อเสนอแนะมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

5.1.4 นำแบบวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการศึกษาความต้องการจำเป็นที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้วิเคราะห์เอกสารข้อมูลพื้นฐาน สรุปได้ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 ขั้นตอนการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร

5.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อใช้ในการศึกษาความต้องการจำเป็นสำหรับนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

5.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำราเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

5.2.2 กำหนดประเด็นสัมภาษณ์ และสร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง แบบสัมภาษณ์

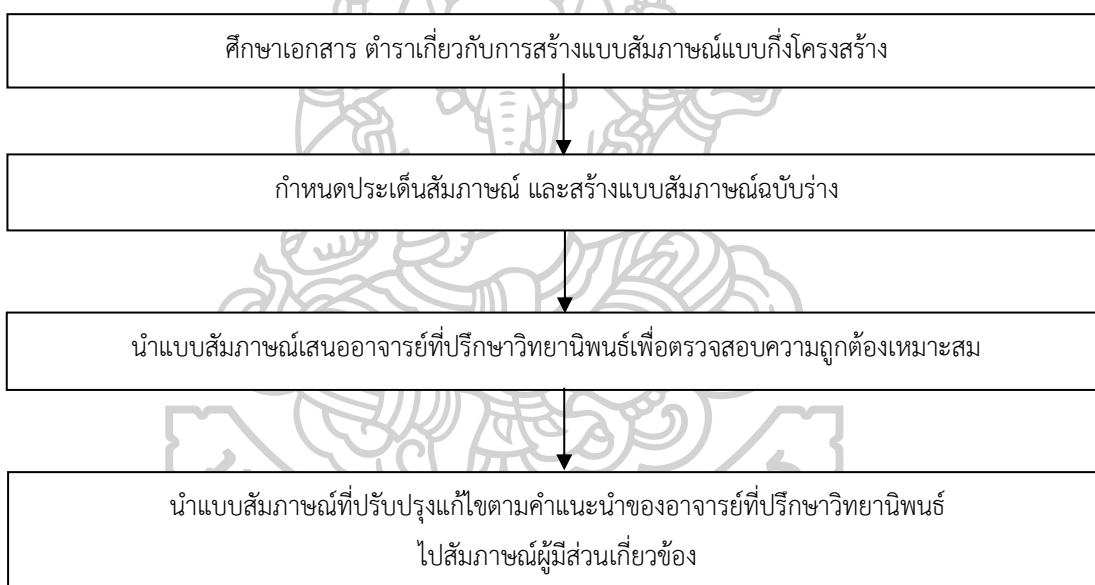
มี 2 ฉบับ ได้แก่

1) แบบสัมภาษณ์สำหรับอาจารย์สาขาวิชาการประถมศึกษา อาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ และครูประถมศึกษา ประกอบด้วยประเด็นสัมภาษณ์ ดังนี้ 1) ข้อดี และ/หรือข้อจำกัดการจัดการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551) 2) คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และแนวทางพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง 3) สมรรถนะ (ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ) ของครูผู้จัดการเรียนรู้อาจารย์สาขาวิชาหน้าที่พลเมืองสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และ 4) รูปแบบหรือลักษณะหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2) แบบสัมภาษณ์สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาการประถมศึกษา ประกอบด้วยประเด็นสัมภาษณ์ ดังนี้ 1) คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และแนวทางพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง และ 2) เทคนิค กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

5.2.3 นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม

5.2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วไปสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย อาจารย์สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 2 คน อาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 1 คน ครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานการศึกษาเอกชน จำนวน 3 คน นักศึกษาครุสาขาวิชาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2560 จำนวน 15 คน รวมทั้งหมด 21 คน โดยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยตนเอง และส่งแบบสัมภาษณ์ผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ สรุปได้ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครุประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

จากขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครุประถมศึกษาเพื่อพัฒนา

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถสรุปขั้นตอนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้
เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร	ศึกษาแหล่งข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	1. อาจารย์สาขาวิชาการประถมศึกษา 2. อาจารย์สาขาวิชา รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ 3. ครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานการศึกษาเอกชน 4. นักศึกษาครูสาขาวิชาการประถมศึกษา	1. แบบวิเคราะห์เอกสารข้อมูลพื้นฐาน 2. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง	วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)	1. ข้อมูลพื้นฐานสำหรับนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตร 2. โครงสร้างองค์ประกอบของหลักสูตร และโมดูล 3. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา 4. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (Development-D1/Design and Development)

วัตถุประสงค์เพื่อออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้
สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. พัฒนาร่างหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู
ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และโมดูลการ
เรียนรู้ตามหลักสูตร

2. พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของ ร่าง
หลักสูตรและโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ แบบทดสอบวัดความรู้ด้านความเป็น
พลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา แบบประเมิน
ความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็น
พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา แบบบันทึกผลการเรียนรู้
เพื่อสะท้อนเจตคติต่อการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัด
กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และ
แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการ
จัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน
ระดับประถมศึกษา

3. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาร่างหลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร จำนวน
7 คน ประกอบด้วย

ด้านความเป็นพลเมือง และการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง	จำนวน 1 คน
ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน	จำนวน 1 คน
ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอนประถมศึกษา	จำนวน 2 คน
ด้านการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา	จำนวน 2 คน
ด้านการวัดและประเมินผล	จำนวน 1 คน

3.2 ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา	จำนวน 3 คน
ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนประถมศึกษา	จำนวน 1 คน
ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล	จำนวน 1 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร

4.2 แบบประเมินความเหมาะสมของ ร่างหลักสูตรและโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ

4.3 แบบทดสอบวัดความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา

4.4 แบบประเมินความสามารถในการออกแบบและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา

4.5 แบบบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อสะท้อนเจตคติต่อการตระหนักถึงความสำคัญคุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

4.6 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

5. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

5.1 ผู้วิจัยพัฒนาร่างหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยนำข้อมูลพื้นฐาน การศึกษาความต้องการจำเป็น และข้อสรุปเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา นำมาเป็นกรอบสำหรับการออกแบบ และพัฒนาร่างหลักสูตรประกอบด้วย 1) ความเป็นมา 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน 5) โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ 6) แนวทางการจัดการเรียนการสอน 7) สื่อการเรียนการสอน และ 8) แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และร่างโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร 5 โมดูล ได้แก่ โมดูลที่ 1 ความเป็น

พลเมือง และการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง โมดูลที่ 2 การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา โมดูลที่ 3 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โมดูลที่ 4 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และโมดูลที่ 5 การวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยในแต่ละโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร ประกอบด้วยเนื้อหา และการฝึกปฏิบัติการ สำหรับการพัฒนาร่างหลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร มีการดำเนินการดังนี้

5.1.1 การดำเนินการพัฒนาร่างหลักสูตร

5.1.1.1 การกำหนดความเป็นมาของหลักสูตร

ผู้วิจัยกำหนดความเป็นมาของหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย และเป้าหมายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง และการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองระดับประถมศึกษา บทบาทของครูประถมศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา งานวิจัยในประเทศ และต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในเยาวชน ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากบุคคลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 9

การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร	การวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
<ol style="list-style-type: none"> 1. แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2579) 2. ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561 3. มาตราฐานและตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 4. กรอบการจัดการศึกษา และบทบาทครูประถมศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ รายงานการวิจัยของสถาบันพระปกเกล้า เกี่ยวกับความเข้าใจต่อประชาธิปไตยในกลุ่มเยาวชน 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ โครงการประเมินผลการศึกษาหน้าที่และความเป็นพลเมือง ครั้งที่ 3 โดย International Association for the Evaluation of Education Achievement (IEA) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนประถมศึกษา 2. บทบาท และคุณลักษณะของครูประถมศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา 3. แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา

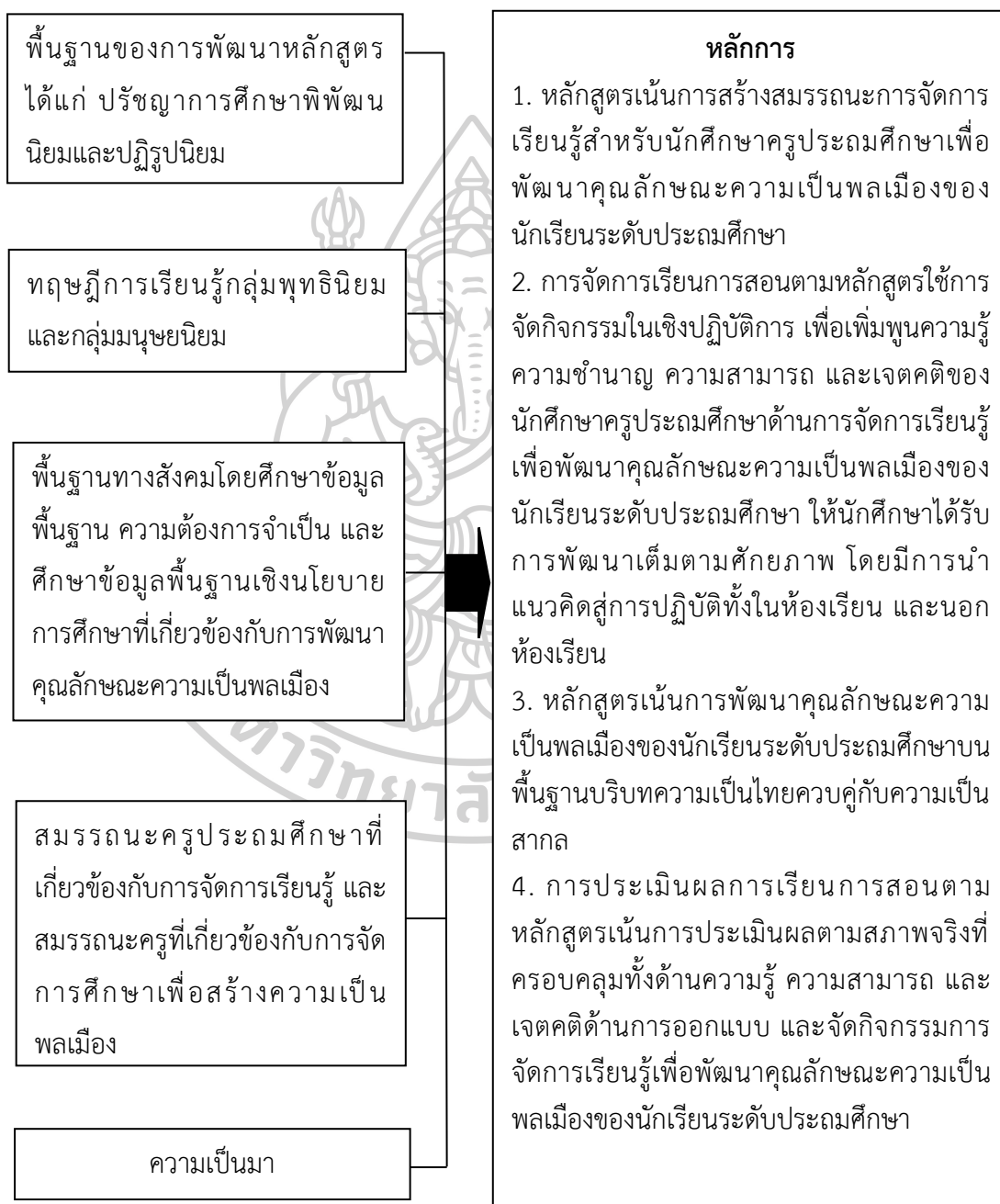
ความเป็นมา

การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษาได้กำหนดกรอบที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจต่อระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องผ่านการศึกษา ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการของระบอบประชาธิปไตย โดยฝึกฝนการเรียนรู้ร่วมกัน ยอมรับและอดทนในความคิดที่แตกต่างกัน ยอมรับการอยู่ร่วมสังคมที่มีการพึ่งพิงอิงกัน จึงมีความจำเป็นต้องปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และซึมซับแนวคิดความเป็นพลเมืองให้มากที่สุดเพื่อยกระดับระบอบประชาธิปไตยให้เจริญก้าวหน้าและยั่งยืน สอดคล้องกับ John Dewey นักการศึกษากลุ่มปรัชญาการศึกษาพัฒนานิยม (Progressivism) กล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นมากกว่าที่รัฐกำหนดให้มา ทั้งนี้ประชาธิปไตยคือปัจจัยเบื้องต้นของการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งเกิดจากการสื่อสารประสบการณ์ระหว่างกัน การศึกษาจึงเป็นกระบวนการของสังคม ความมั่นคง และทิศทางการพัฒนาผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผ่านการมีส่วนร่วมในชีวิตภายในกลุ่มของพวกเขา แต่อย่างไรก็ตามแม้การพัฒนาความเป็นพลเมืองจะมีเป้าหมายที่มีความสำคัญจากรายงานการวิจัยของสถาบันพระปกเกล้า เกี่ยวกับความเข้าใจต่อประชาธิปไตยในกลุ่มเยาวชน พบว่าเยาวชนในประเทศไทยมีความสับสนต่อประชาธิปไตย ขาดการวิเคราะห์เหตุผล และมองไม่เห็นภาพของการมีประชาธิปไตย ไม่ทราบว่าหากขาดการเคารพสิทธิผู้อื่นแล้วจะเกิดอะไรขึ้น ยึดความคิดเห็นของตนเอง โดยไม่สนใจความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน และเห็นว่าการเอาเปรียบบุคคลอื่นเป็นเรื่องธรรมดา สอดคล้องกับผลการศึกษาระดับนานาชาติ โครงการประเมินผลการศึกษาหน้าที่และความเป็นพลเมือง โดย International Association for the Evaluation of Education Achievement (IEA) พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนไทยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาและมิติศันด้านความเป็นพลเมือง ความสามารถในการให้เหตุผลและการวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นด้านความเป็นพลเมืองในลำดับที่ 34 จาก 38 ประเทศ ทั้งนี้การที่จะจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าวได้นั้น บุคคลสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนก็คือครูประถมศึกษา โดยมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบสำหรับการพัฒนาพื้นฐานของความเป็นพลเมืองที่ดีให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา ทั้งนี้ทุกมิติของความเป็นพลเมืองของผู้ใหญ่มีรากฐานมาจากการได้รับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในช่วงวัยเด็ก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนานักศึกษาครูประถมศึกษาให้มีความรู้ ความชำนาญ ทักษะ และเจตคติด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้

ภาพที่ 9 การกำหนดความเป็นมาของหลักสูตร

5.1.1.2 การกำหนดหลักการของหลักสูตร

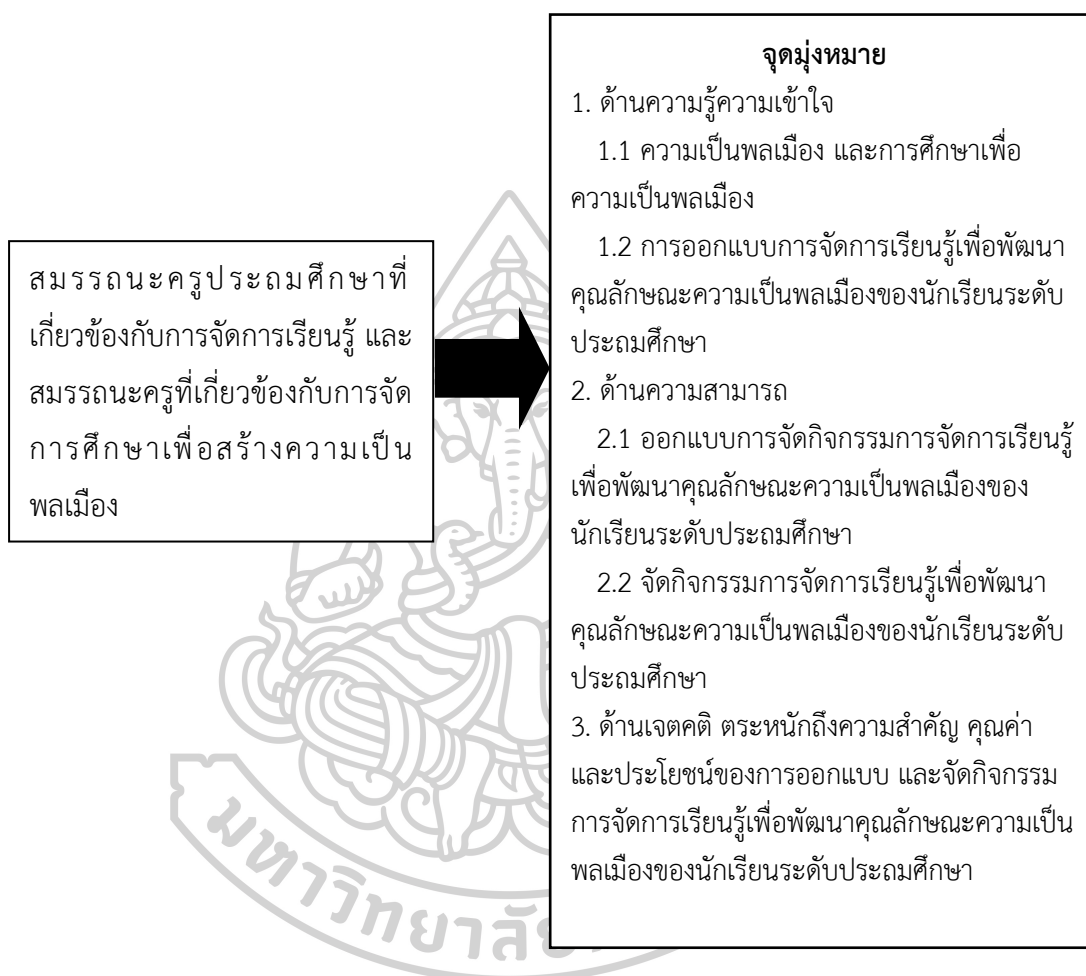
ผู้วิจัยกำหนดหลักการของหลักสูตรโดยวิเคราะห์จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตร สมรรถนะครูประถมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ และสมรรถนะครูที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ร่วมกับความ เป็นมาของหลักสูตร สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 การกำหนดหลักการของหลักสูตร

5.1.1.3 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรโดยวิเคราะห์จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะครูประถมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ และสมรรถนะครูที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

5.1.1.4 การกำหนดระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน

ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาการจัดการเรียนการสอนตามตารางเรียนรายวิชา 471 409 การสัมมนาการประถมศึกษา (Seminar in Elementary Education) เริ่มตั้งแต่เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561 ถึง เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร เพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาครั้งนี้ใช้เวลาทั้งสิ้น 16 สัปดาห์ โดยจัดการเรียนการสอน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลารวม 48 ชั่วโมง

5.1.1.5 การกำหนดโครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ

ผู้วิจัยกำหนดโครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ ตามหลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และกรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วยด้านความรู้ความเข้าใจความเป็นพลเมือง และการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้านความสามารถในการออกแบบและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และด้านเจตคติ การตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยมีกรอบเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ ดังนี้

ตารางที่ 4 กรอบเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการตามหลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และกรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา

โมดูลที่	กรอบเนื้อหา	ระยะเวลา (ช.ม.)
1	ความเป็นพลเมืองและการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง	9
	เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ	
	1.1 ความหมาย ความสำคัญของความเป็นพลเมือง	3
	1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองและระบอบประชาธิปไตย	3
	1.3 ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง	3
2	การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา	9
	เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ	
	2.1 ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา และบทบาทของครูศึกษากับการพัฒนาความเป็นพลเมือง	6
	2.2 สารสำคัญหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับประถมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	3

ตารางที่ 4 กรอบเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการตามหลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และกรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา (ต่อ)

โมดูลที่	กรอบเนื้อหา	ระยะเวลา (ช.ม.)
3	การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของนักเรียนระดับประถมศึกษา	18
	เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ	
	3.1 หลักการ แนวคิดการออกแบบการจัดการเรียนรู้	3
	3.2 หลักการ แนวคิดการออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา	3
	3.3 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของนักเรียนระดับประถมศึกษา	12
4	สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความ เป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	6
	เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ	
	การออกแบบและแนวทางการเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา	6
5	การวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา	6
	เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ	
	5.1 การออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของ นักเรียนระดับประถมศึกษา	3
	5.2 การออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	3

5.1.1.6 การกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมุ่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้จัดการเรียนการสอนเน้นการให้นักศึกษาสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรม

เชิงปฏิบัติการ ใช้กระบวนการกลุ่มในการตรวจสอบ แลกเปลี่ยนความรู้ของตนเอง โดยการจัดการเรียนการสอนอาจารย์จะต่อยอดหรือปรับโมทัศน์ของนักศึกษา อีกทั้งนักศึกษามีการศึกษาข้อมูลสร้างความเข้าใจ และความหมายของข้อมูลด้วยตนเอง อาจารย์คอยช่วยกระตุ้น และให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม โดยอยู่บนพื้นฐานการเรียนที่เน้นการคิดสู่การปฏิบัติด้วยความกระตือรือร้น (Active) เป็นการเรียนการสอนเพื่อสร้างสมรรถนะทั้งส่วนบุคคล และเป็นทีม ภายใต้การดูแลแนะนำปรึกษาอย่างใกล้ชิดจากอาจารย์

5.1.1.7 การกำหนดสื่อการเรียนการสอน

ผู้วิจัยกำหนดสื่อการเรียนการสอนอธิบายขยายความเข้าใจและเสริมประสบการณ์ของนักศึกษาให้กว้างขวางและครอบคลุมยิ่งขึ้น โดยการวิเคราะห์หลักการ กรอบเนื้อหา และการฝึกปฏิบัติการ

สื่อการเรียนการสอนในหลักสูตร มีดังนี้

- 1) สื่ออิเล็กทรอนิกส์
- 2) สื่อนำเสนอในรูปแบบ PowerPoint
- 3) หนังสือ ตำรา
- 4) วิดีทัศน์
- 5) การสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต
- 6) แหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

5.1.1.8 การกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วยด้านความรู้ ความสามารถ และเจตคติ แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีดังนี้

1) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และความรู้ความเข้าใจด้านการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดความรู้การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง

2) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถวัดได้จากแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองนักเรียนระดับประถมศึกษา

3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้านเจตคติ โดยตระหนักถึงประโยชน์ ความสำคัญ และคุณค่าของการออกแบบและการจัดเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง สามารถวัดได้จากแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้ เพื่อสะท้อนเจตคติสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา

5.1.1.9 การดำเนินการพัฒนาร่างโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร

ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำร่างโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 (Research- R₁/Analysis) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน องค์ประกอบของหลักสูตร และสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มาใช้พัฒนาร่างโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร ประกอบด้วยโมดูลการเรียนรู้จำนวน 5 โมดูล องค์ประกอบของโมดูล ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) เนื้อหา 3) กิจกรรมฝึกปฏิบัติการ และ 4) รายการอ้างอิง ผู้วิจัยกำหนดรายละเอียดของแต่ละโมดูล ดังนี้

ตารางที่ 5 โมดูลที่ 1 ความเป็นพลเมืองและการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมฝึกปฏิบัติการ	ระยะเวลา (ช.ม.)
1. อธิบายความหมายของความเป็นพลเมือง	1.1 ความหมาย ความสำคัญของความเป็นพลเมือง	กิจกรรมที่ 1 World Café	3
2. วิเคราะห์พื้นฐานและแนวคิดสำคัญของการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย	1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองและระบอบประชาธิปไตย	กิจกรรมที่ 2 ไคร์ครวญ ตรึกตรอง	3
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองและระบอบประชาธิปไตย	1.3 ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง	กิจกรรมที่ 3 สนทนารอบวง: One Question and Many Answers	3
4. วิเคราะห์แนวคิดสำคัญการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง			
5. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง			
6. อธิบายความสำคัญของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองที่มีต่อการพัฒนาความเป็นพลเมือง			

ตารางที่ 6 โมดูลที่ 2 การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมฝึกปฏิบัติการ	ระยะเวลา (ช.ม.)
1. อธิบายแนวคิดสำคัญ การศึกษาเพื่อพัฒนาความ เป็นพลเมืองในโรงเรียน ประถมศึกษา	2.1 ความเป็นมาและแนวคิด สำคัญการศึกษาเพื่อพัฒนาความ เป็นพลเมืองในโรงเรียน ประถมศึกษา และบทบาทของครู	กิจกรรมที่ 1 คิด คู่ แลกเปลี่ยน	6
2. วิเคราะห์บทบาทของครู ประถมศึกษากับการพัฒนา ความเป็นพลเมือง	ประถมศึกษากับการพัฒนา ความเป็นพลเมือง		
3. วิเคราะห์สาระสำคัญ สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนิน ชีวิตในสังคมระดับ ประถมศึกษา กลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551	2.2 สาระสำคัญหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตใน สังคม ระดับประถมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	กิจกรรมที่ 2 การ์ดความคิด	3
4. วิเคราะห์ข้อดีและ ข้อจำกัดของสาระหน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม ระดับประถมศึกษา กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตาม หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551			
5. อธิบายความสำคัญของ ครูประถมศึกษากับการ พัฒนาความเป็นพลเมือง นักเรียนระดับประถมศึกษา			

ตารางที่ 7 โมดูลที่ 3 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของ
นักเรียนระดับประถมศึกษา

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมฝึกปฏิบัติการ	ระยะเวลา (ช.ม.)
1. อธิบายหลักการ แนวคิด การออกแบบการจัดการ เรียนรู้	3.1 หลักการ แนวคิดการ ออกแบบการจัดการเรียนรู้	กิจกรรมที่ 1 การสังเคราะห์ แนวคิด	3
2. อธิบายวิธีการสอน เทคนิคการสอน และกล ยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาคุณลักษณะความ เป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา	3.2 หลักการ แนวคิดการ ออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อ พัฒนาคุณลักษณะความ เป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา	กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์ ลักษณะเฉพาะของวิธีสอนแต่ ละวิธี (Critical attributes) โดยเลือกมา 3 วิธี กิจกรรมที่ 3 ออกแบบการ จัดการเรียนรู้โดยผสมผสาน วิธีสอนอย่างน้อย 2 วิธี	3
3. ออกแบบและจัดการ เรียนรู้เพื่อพัฒนา คุณลักษณะความ เป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา	3.3 การออกแบบการจัดการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา	สำหรับสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนิน ชีวิตในสังคม กิจกรรมที่ 4 สาธิตการ จัดการเรียนรู้สาระหน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการ ดำเนินชีวิตในสังคม	12
4. อธิบาย ความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา คุณลักษณะความ เป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา			

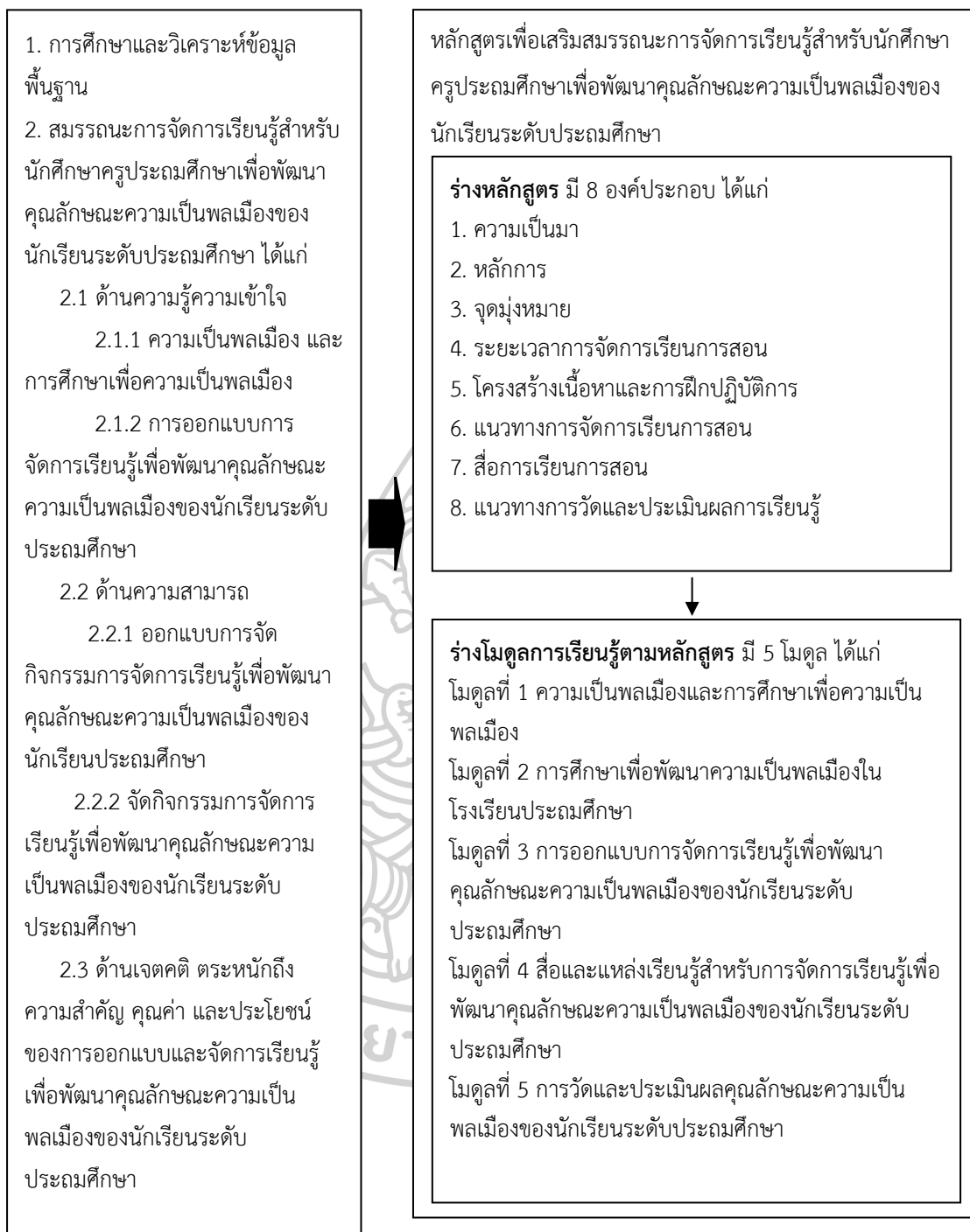
ตารางที่ 8 โมดูลที่ 4 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมฝึกปฏิบัติการ	ระยะเวลา (ช.ม.)
1. อธิบายความหมายของสื่อและแหล่งเรียนรู้	การออกแบบและแนวทางการเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	กิจกรรมที่ 1 ศึกษาค้นคว้าตัวอย่างสื่อและแหล่งการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	3
2. อธิบายขั้นตอนการออกแบบสื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา			3
3. ยกตัวอย่างสื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา			กิจกรรมที่ 2 ออกแบบสื่อและแหล่งการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
4. ออกแบบสื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา			
5. อธิบายความสำคัญ และประโยชน์ของสื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา			

ตารางที่ 9 โมดูลที่ 5 การวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมฝึกปฏิบัติการ	ระยะเวลา (ช.ม.)
1. อธิบายความหมายของวิธีการวัดและประเมินผล	5.1 การออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	กิจกรรมที่ 1 ออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลด้านสติปัญญา เจตคติ และทักษะของสาระหน้าที่พลเมือง	3
2. อธิบายขั้นตอนการออกแบบวิธีและเครื่องมือการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	5.2 การออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม	3
3. ออกแบบวิธี และเครื่องมือการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา		กิจกรรมที่ 2 ออกแบบเครื่องมือที่ใช้สำหรับการประเมินผลด้านสติปัญญา เจตคติ และทักษะของสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม	
4. อธิบายประโยชน์ และ			
ความสำคัญของการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา			

จากการดำเนินการจัดทำร่างโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 12

ภาพที่ 12 การพัฒนาร่างโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร

5.1.2 ผู้วิจัยนำร่างหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบ ความถูกต้อง และความเหมาะสม แล้วจึงนำไปปรับปรุงแก้ไข

5.1.3 ผู้วิจัยนำร่างหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น พิจารณาถึงความเหมาะสมในการนำไปใช้และพัฒนา หลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยวิธีการประชุมพิจารณาหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) จำนวน 7 คน ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย

ด้านการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง	จำนวน 1 คน
ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน	จำนวน 1 คน
ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอนประถมศึกษา	จำนวน 2 คน
ด้านการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา	จำนวน 2 คน
ด้านการวัดและประเมินผล	จำนวน 1 คน

5.1.4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมจากผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณหาค่าดัชนีความ สอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.72-0.94 ซึ่งแสดงว่าร่างหลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความ เหมาะสม/สอดคล้อง นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยนำผลการพิจารณาร่างหลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้ตาม หลักสูตรจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 คน นำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปทดลองใช้ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ควรสรุปเนื้อหาในแต่ละเอกสารการเรียนรู้ของโมดูลการเรียนรู้ตาม หลักสูตรให้ง่ายต่อการศึกษาด้วยตนเองของนักศึกษาครูประถมศึกษา

2) ปรับเนื้อหา กิจกรรมปฏิบัติการ และเวลาของโมดูลการเรียนรู้ตาม หลักสูตรให้มีความสอดคล้องกัน

3) เพิ่มเติมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ที่ได้จากการสังเคราะห์แหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคลในโมดูล ได้แก่ ทั้งจากแหล่งข้อมูล เอกสาร และแหล่งข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย 1) การเข้าใจหลักการสำคัญ และเห็น คุณค่าของการปฏิบัติตนตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น

ประมุข 2) การยอมรับ และปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา และกฎหมาย 3) การเข้าใจหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ 4) การเข้าใจหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และเคารพเสรีภาพของผู้อื่น 5) การมีความรับผิดชอบต่อสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ต่อตนเอง และในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และสังคม 6) การเคารพความแตกต่างทางความคิดโดยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล 7) การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี และ 8) การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

4) เพิ่มเติมโมดูล และกิจกรรมปฏิบัติการของแต่ละโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร ดังนี้

4.1 โมดูลที่ 1 เพิ่มการพัฒนาโนทัศน์ ทักษะและเจตคติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาให้แก่ นักศึกษาครูประถมศึกษา เพื่อสร้างความตระหนักถึงบทบาทครูประถมศึกษากับการพัฒนาความเป็นพลเมือง รวมถึงเห็นคุณค่าและความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองผ่านการปฏิบัติกิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้

4.2 โมดูลการเรียนรู้อื่น ๆ ให้เพิ่มเติมกิจกรรมให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาความเป็นพลเมืองเพื่อนำเข้าสู่การเรียนการสอน อาทิ ประเด็นทางปัญหาทางสังคมทั้งในประเทศ และต่างประเทศมาเป็นสื่อการเรียนการสอนสำหรับการตั้งประเด็นเพื่อให้นักศึกษาครูประถมศึกษาร่วมกันอภิปราย

4.3 โมดูลการเรียนรู้สุดท้ายให้เป็นการนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติ โดยนำความรู้ และทักษะที่นักศึกษาครูประถมศึกษาได้เรียนรู้ตั้งแต่โมดูลการเรียนรู้ที่ 1 ถึงโมดูลการเรียนรู้ที่ 6 สู่การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้

5.1.5 ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ และร่างโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิขอคิดเห็นร่วมกัน

5.1.6 ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงร่างโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร โดยนำข้อมูลจากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป ซึ่งประกอบด้วยโมดูลการเรียนรู้ จำนวน 7 โมดูล องค์ประกอบของโมดูล ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) เอกสารการเรียนรู้ 3) กิจกรรมนำทาง 4) กิจกรรมปฏิบัติการตามเอกสารการเรียนรู้ และ 5) รายการอ้างอิง ผู้วิจัยกำหนดรายละเอียดของแต่ละโมดูล ดังนี้

ตารางที่ 10 โมดูลที่ 1 ปฐมนิเทศและฝึกปฏิบัติกิจกรรมตระหนักรู้สู่ความเป็นพลเมือง

วัตถุประสงค์	การศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์	กิจกรรมฝึกปฏิบัติการ	ระยะเวลา (ช.ม.)
<p>1. วิเคราะห์ประเด็นปัจจุบันและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาประถมศึกษา ปัจจัยและแนวโน้มทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาประถมศึกษาในอนาคต</p> <p>2. วิเคราะห์และอธิบายถึงบทบาทครูประถมศึกษากับการพัฒนาความเป็นพลเมือง</p> <p>3. อธิบายคุณค่าและความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองต่อการจัดการศึกษาประถมศึกษา</p>	-	กิจกรรมตระหนักรู้สู่ความเป็นพลเมือง: สภากาแฟ	3

ตารางที่ 11 โมดูลที่ 2 การเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง

วัตถุประสงค์	การศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์	กิจกรรมฝึกปฏิบัติการ	ระยะเวลา (ช.ม.)
1. อธิบายความหมายของความเป็นพลเมือง	เอกสารการเรียนรู้ที่ 1 ความหมายและความสำคัญของความเป็นพลเมือง	กิจกรรมนำทาง: เสวนาพาที กิจกรรม: World Café	3
2. วิเคราะห์พื้นฐานและแนวคิดสำคัญของการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย	เอกสารการเรียนรู้ที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองและระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	กิจกรรม: ไคร์ครวญ ตรีกร ตรง	3
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองและระบอบประชาธิปไตย			
4. วิเคราะห์แนวคิดสำคัญการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง	เอกสารการเรียนรู้ที่ 3 ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง	กิจกรรม: สนทนารอบวง: One Question & Many Answers	3
5. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง	กับการพัฒนาความเป็นพลเมืองประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ได้แก่		
6. อธิบายความสำคัญของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองที่มีต่อการพัฒนาความเป็นพลเมือง	<ul style="list-style-type: none"> - การยอมรับ และปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และกฎหมาย - การเข้าใจหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ - การเข้าใจหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และเคารพเสรีภาพของผู้อื่น 		

ตารางที่ 13 โมดูลที่ 4 รูปแบบ และวิธีสอนสำหรับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

วัตถุประสงค์	การศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์	กิจกรรมฝึกปฏิบัติการ	ระยะเวลา (ช.ม.)
1. อธิบายรูปแบบและวิธีสอนเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	เอกสารการเรียนรู้ รูปแบบและวิธีสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	กิจกรรมนำทาง: ร่วมหาทางออก กิจกรรม: Critical attributes	3
2. ออกแบบและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับและใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม	กิจกรรม: ออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง กิจกรรม: สาธิตกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง	3
3. อธิบายประโยชน์ ความสำคัญ และคุณค่าของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา			

ตารางที่ 14 โมดูลที่ 5 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

วัตถุประสงค์	การศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์	กิจกรรมฝึกปฏิบัติการ	ระยะเวลา (ช.ม.)
<p>1. อธิบายความหมายของสื่อและแหล่งเรียนรู้</p> <p>2. อธิบายขั้นตอนการออกแบบสื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา</p> <p>3. ออกแบบสื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา</p> <p>4. ยกตัวอย่างสื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา</p> <p>5. อธิบายประโยชน์และความสำคัญของสื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา</p>	<p>เอกสารการเรียนรู้ที่ 1 การออกแบบสื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา</p> <p>เอกสารการเรียนรู้ที่ 2 แนวทางการเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา</p> <p>ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับและใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม</p>	<p>กิจกรรมนำทาง: ฉายภาพความคิด</p> <p>กิจกรรม: ค้นคว้าใฝ่รู้</p> <p>กิจกรรม: สื่อและแหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติมการเรียนรู้</p>	3

ตารางที่ 15 โมดูลที่ 6 การประเมินการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา

วัตถุประสงค์	การศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์	กิจกรรมฝึกปฏิบัติการ	ระยะเวลา (ช.ม.)
1. อธิบายความหมายของ วิธีการวัดและประเมินผล	เอกสารการเรียนรู้ที่ 1 การ ออกแบบวิธีการวัดและประเมินผล	กิจกรรมนำทาง: อย่าตัดสิน ใคร	3
2. อธิบายขั้นตอนการ ออกแบบวิธีและเครื่องมือ การวัดและประเมินผล คุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของ นักเรียนระดับประถมศึกษา	กิจกรรม: ออกแบบวิธีการวัด และประเมินผลเพื่อพัฒนา คุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา	
3. ออกแบบวิธีและ เครื่องมือการวัดและ ประเมินผลคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองของ นักเรียนระดับประถมศึกษา	เอกสารการเรียนรู้ที่ 2 การ ออกแบบเครื่องมือการวัดและ ประเมินผลคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา	กิจกรรม: ออกแบบเครื่องมือ ประเมินผลเพื่อพัฒนา คุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา	3
4. อธิบายประโยชน์ และ ความสำคัญของการวัดและ ประเมินผลคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองของ นักเรียนระดับประถมศึกษา	ประกอบด้วยคุณลักษณะความ เป็นพลเมืองด้านการมี ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่าง เหมาะสม		

ตารางที่ 16 โมดูลที่ 7 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ

วัตถุประสงค์	การศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์	กิจกรรมฝึกปฏิบัติการ	ระยะเวลา (ช.ม.)
	<ul style="list-style-type: none"> - การมีความรับผิดชอบตามสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ต่อตนเอง และในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และสังคม - การเคารพความแตกต่างทางความคิดโดยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี - การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม 		

ขั้นตอนการออกแบบ และพัฒนาร่างหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร สรุปลงได้ดังภาพที่ 13

ภาพที่ 13 ขั้นตอนการออกแบบ และพัฒนาร่างหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้
สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน
ระดับประถมศึกษา และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร

จากกระบวนการดำเนินการในขั้นตอนที่กล่าวมา สามารถสรุปความสัมพันธ์ของ
หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ดังภาพที่ 14

ความเป็นมา

การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษาได้กำหนดกรอบที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจต่อระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องผ่านการศึกษา ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการของระบอบประชาธิปไตย โดยฝึกฝนการเรียนรู้ร่วมกัน ยอมรับและอดทนในความคิดที่แตกต่างกัน ยอมรับการอยู่ร่วมสังคมที่มีการพึ่งพิงอิงกัน จึงมีความจำเป็นต้องปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และซึมซับแนวคิดความเป็นพลเมืองให้มากที่สุดเพื่อยกระดับระบอบประชาธิปไตยให้เจริญก้าวหน้าและยั่งยืน สอดคล้องกับ John Dewey นักการศึกษากลุ่มปรัชญาการศึกษาพัฒนานิยม (Progressivism) กล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นมากกว่าที่รัฐกำหนดให้มา ทั้งนี้ประชาธิปไตยคือปัจจัยเบื้องต้นของการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งเกิดจากการสื่อสารประสบการณ์ระหว่างกัน การศึกษาจึงเป็นกระบวนการของสังคม ความมั่นคง และทิศทางการพัฒนาผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผ่านการมีส่วนร่วมในชีวิตภายในกลุ่มของพวกเขา แต่อย่างไรก็ตามแม้การพัฒนาความเป็นพลเมืองจะมีเป้าหมายที่มีความสำคัญจากรายงานการวิจัยของสถาบันพระปกเกล้า เกี่ยวกับความเข้าใจต่อประชาธิปไตยในกลุ่มเยาวชน พบว่าเยาวชนในประเทศไทยมีความสับสนต่อประชาธิปไตย ขาดการวิเคราะห์เหตุผล และมองไม่เห็นภาพของการมีประชาธิปไตยไม่ทราบว่าจะหากขาดการเคารพสิทธิผู้อื่นแล้วจะเกิดอะไรขึ้น ยึดความคิดเห็นของตนเอง โดยไม่สนใจความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน และเห็นว่าการเอาเปรียบบุคคลอื่นเป็นเรื่องธรรมดา สอดคล้องกับผลการศึกษาระดับนานาชาติ โครงการประเมินผลการศึกษาหน้าที่และความ เป็น โดย International Association for the Evaluation of Education Achievement (IEA) พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนไทยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาและมิติทัศน์ด้านความเป็นพลเมือง ความสามารถในการให้เหตุผลและการวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นด้านความเป็นพลเมืองในลำดับที่ 34 จาก 38 ประเทศ ทั้งนี้การที่จะจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าวได้นั้น บุคคลสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนก็คือครูประถมศึกษา โดยมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบสำหรับการพัฒนาพื้นฐานของความเป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์หรือความเป็นพลเมืองดีให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา ทั้งนี้ทุกมิติของความเป็นพลเมืองของผู้ใหญ่มีรากฐานมาจากการได้รับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในช่วงวัยเด็ก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนานักศึกษาครูประถมศึกษาให้มีความรู้ ความชำนาญ ทักษะ และเจตคติด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาได้

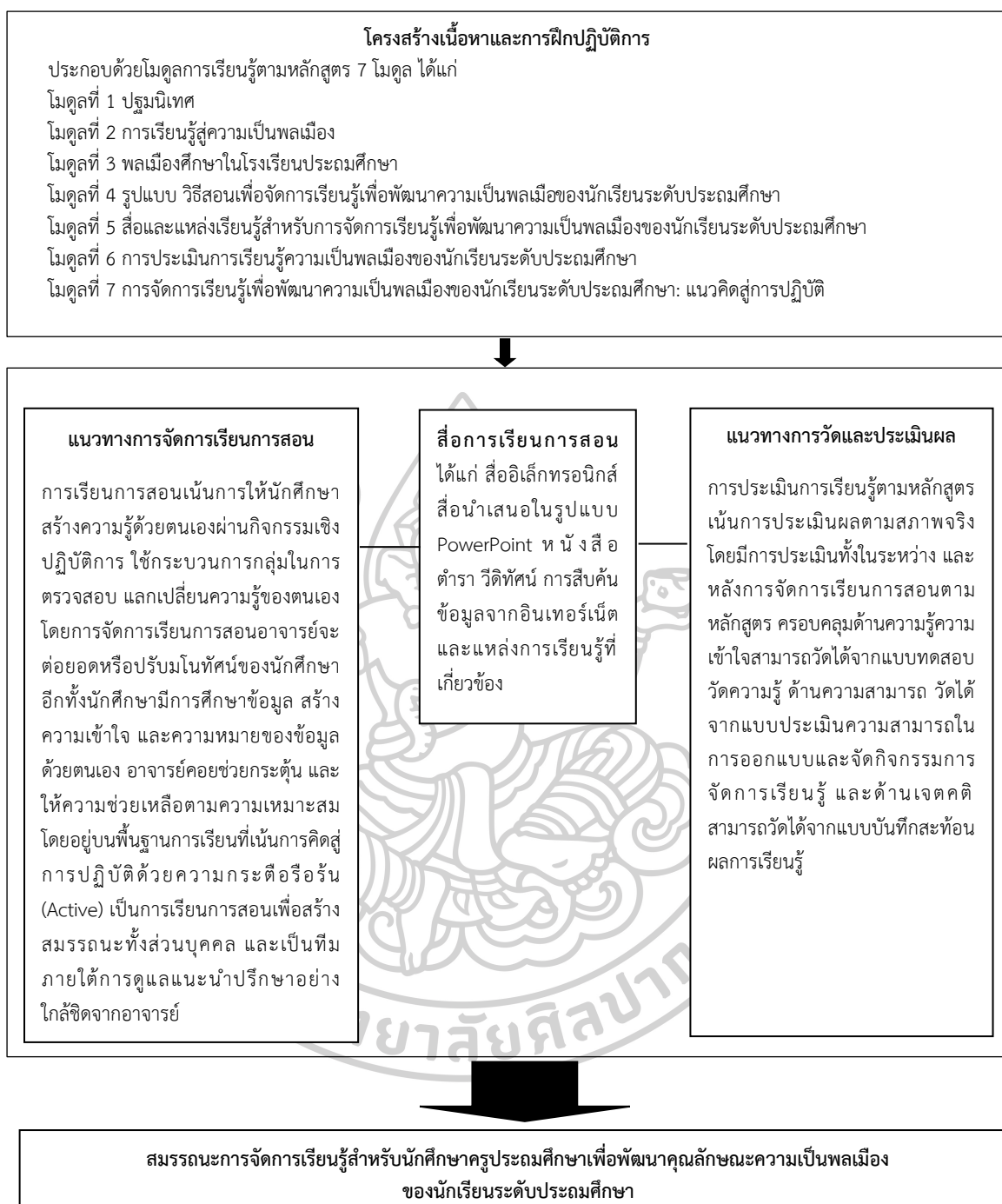
หลักการ

1. หลักสตรเน้นการสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. การจัดการเรียนการสอนตามหลักสตรใช้การจัดการกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ทักษะ และเจตคติของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยมีการนำแนวคิดสู่การปฏิบัติทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน
3. หลักสตรเน้นการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาบนพื้นฐานบริบทความเป็นไทยควบคู่กับความ เป็นสากล
4. การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสตรเน้นการประเมินผลตามสภาพจริงที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และเจตคติ ด้านการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

จุดมุ่งหมาย

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสตรมุ่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ และเจตคติ ดังนี้

- (1) ด้านความรู้ความเข้าใจ
 - 1.1 ความเป็นพลเมือง และการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง
 - 1.2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
- (2) ด้านความสามารถ
 - 2.1 ออกแบบการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
 - 2.2 จัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
- (3) ด้านเจตคติ การตระหนักถึงประโยชน์ ความสำคัญ และคุณค่าของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ภาพที่ 14 ความสัมพันธ์ของหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

5.2 แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และคุณภาพของร่างหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาและโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิใช้ประเมิน โดยแบบประเมินแบ่งเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 การประเมินหลักสูตร และตอนที่ 2 การประเมินโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรจำนวน 5 โมดูล มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

5.2.1 ศึกษาแนวคิด หลักการเกี่ยวกับการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และคุณภาพหลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวทางและประเด็นในการสร้างแบบประเมิน

5.2.2 สร้างแบบประเมินให้ครอบคลุมองค์ประกอบของหลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร โดยแบ่งตามองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การประเมินเอกสารหลักสูตร ได้แก่

- 1) ความเป็นมา
- 2) หลักการ
- 3) จุดมุ่งหมาย
- 4) โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ
- 5) ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน
- 6) แนวทางการจัดการเรียนการสอน
- 7) สื่อการเรียนการสอน
- 8) แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ตอนที่ 2 การประเมินโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร จำนวน 5 โมดูล ได้แก่

โมดูลที่ 1 ความเป็นพลเมืองและการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง

โมดูลที่ 2 การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในโรงเรียน

ประถมศึกษา

โมดูลที่ 3 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

โมดูลที่ 4 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

โมดูลที่ 5 การวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

แต่ละโมดูลมีรายการประเมิน ดังต่อไปนี้

- 1) วัตถุประสงค์สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2) เนื้อหาสอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร
 3) กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของโมดูล
 4) กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจและมีความใหม่
 5) กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม
 โดยการหาค่าความเหมาะสม ความเป็นไปได้และคุณภาพของร่าง
 หลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร ใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective
 Congruence: IOC) มีเกณฑ์การประเมินดังนี้

1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าการประเมินดังกล่าวมีความเหมาะสม

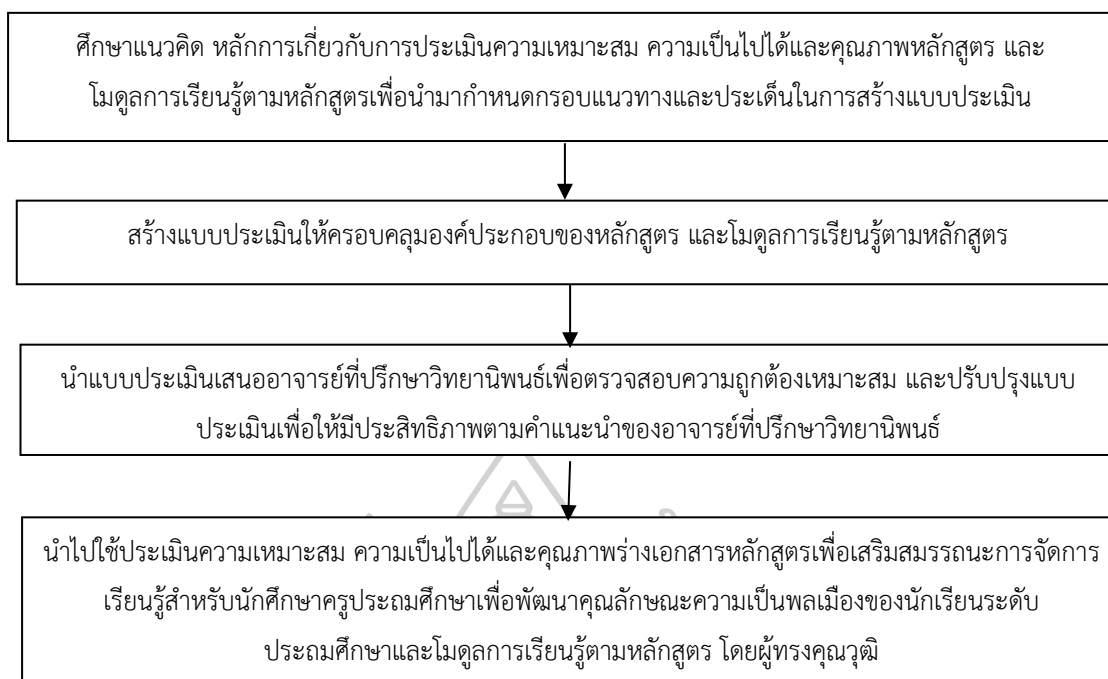
0 หมายถึง ท่านไม่แน่ใจกับการประเมินดังกล่าว

-1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าการประเมินดังกล่าวไม่มีความเหมาะสม

5.2.3 นำแบบประเมินเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความ
 ถูกต้องเหมาะสม

5.2.4 นำแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และคุณภาพของร่างหลักสูตร
 และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรมาปรับปรุง แก้ไขสำนวนภาษาให้สื่อความหมายชัดเจนยิ่งขึ้นเพื่อให้
 มีประสิทธิภาพตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จึงนำไปใช้ประเมินความเหมาะสม
 ความเป็นไปได้และคุณภาพหลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรต่อไป

ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และคุณภาพ
 ของร่างหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนา
 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาและโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร สรุป
 ได้ดังภาพที่ 15

ภาพที่ 15 ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และคุณภาพของร่างหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาและโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร

5.3 แบบทดสอบวัดความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

5.3.1 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

5.3.2 สร้างแบบทดสอบวัดความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองและการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประศึกษามีลักษณะเป็นแบบทดสอบปรนัยแบบเลือกตอบ จำนวน 65 ข้อ

5.3.3 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาและความถูกต้องในการใช้ภาษา แล้วปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

5.3.4 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณา คือ

1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าการประเมินดังกล่าวมีความสอดคล้องและความเหมาะสม

0 หมายถึง ท่านไม่แน่ใจกับการประเมินดังกล่าว

-1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าการประเมินดังกล่าวไม่มีความสอดคล้องและความเหมาะสม

5.3.5 นำข้อมูลที่รวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าความสอดคล้องระหว่างรายการ 0.71-0.96 ซึ่งแสดงว่าแบบทดสอบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม/สอดคล้อง นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยนำผลการพิจารณาแบบทดสอบวัดความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา

5.3.6 ทดลองใช้แบบทดสอบวัดความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา สาขาวิชาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ภาคเรียนปลาย ปีการศึกษา 2560 ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ต่อไป

5.3.7 นำคะแนนที่ได้จากการทดลองใช้ (Tryout) มาวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบ รายข้อหาค่าความยาก และค่าอำนาจจำแนกข้อสอบทั้งฉบับ โดยความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.29-0.88 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และวิเคราะห์หาคุณภาพด้านความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.86

5.3.8 ปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบทดสอบวัดความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร จำนวน 40 ข้อ เพื่อนำไปใช้ทดสอบวัดความรู้กับนักศึกษาครูประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา สรุปลงได้ดังภาพที่ 16

ภาพที่ 16 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา

5.4 แบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครู ประถมศึกษา แบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษ เป็นแบบประเมินลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สำหรับใช้ประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา การประเมินแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบการจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนการฝึกปฏิบัติจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และด้านจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เป็นการประเมินนักศึกษาครูประถมศึกษาระหว่างการฝึกปฏิบัติจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยพิจารณาจากเกณฑ์ ดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีการปฏิบัติในระดับมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีการปฏิบัติในระดับน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

การแปลค่าคะแนนเฉลี่ยทักษะการออกแบบและการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษ เป็นระดับดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาในระดับน้อยที่สุด

มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

5.4.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ แล้วนำข้อมูลมาพิจารณาถึงความเหมาะสม และความสอดคล้องกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา เพื่อจัดทำเครื่องมือประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา

5.4.2 กำหนดกรอบในการสร้างแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา และสร้างแบบประเมินตามข้อบ่งชี้เนื้อหาที่กำหนด โดยแบ่งตามองค์ประกอบ ได้แก่ ด้านออกแบบการจัดการจัดการเรียนรู้ และด้านจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

ด้านการออกแบบการจัดการจัดการเรียนรู้

1) ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้

1.1) วิเคราะห์และกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

1.2) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาที่ต้องการพัฒนา

1.3) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ

2) ด้านเนื้อหา

2.1) วิเคราะห์และกำหนดเนื้อหาสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

2.2) จัดลำดับเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด

2.3) จัดลำดับเนื้อหาสอดคล้องกับกระบวนการจัดเรียนรู้ที่กำหนด

- 2.4) กำหนดเนื้อหาที่พัฒนา/ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมือง
ของนักเรียนประถมศึกษาครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ
- 2.5) กำหนดปริมาณเนื้อหาสอดคล้องกับวัยของนักเรียน และเวลา
- 2.6) อ้างอิงแหล่งที่มาของเนื้อหา
- 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้
- 3.1) กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การ
เรียนรู้
- 3.2) กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจ
เนื้อหา
- 3.3) กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นลำดับขั้นตอน เรียงลำดับ
จากง่ายไปหายาก
- 3.4) กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนา/ส่งเสริมคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาที่ต้องการพัฒนา
- 3.5) กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะความเป็น
พลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ
- 4) ด้านสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้
- 4.1) กำหนดสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหา
- 4.2) กำหนดสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมหรือสนับสนุน
การเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาครอบคลุมด้านความรู้
ทักษะ และ เจตคติ
- 4.3) มีการผสมผสานสื่อพื้นฐาน (Traditional materials) และสื่อ
เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT)
- 4.4) อ้างอิงที่มาของแหล่งการเรียนรู้
- 5) ด้านการวัดและประเมินผล
- 5.1) กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การ
เรียนรู้
- 5.2) กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับกระบวนการ
จัดการเรียนรู้
- 5.3) กำหนดเครื่องมือสอดคล้องกับวิธีการวัดและประเมินผล
- 5.4) กำหนดเงื่อนไขและเกณฑ์การประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์
การเรียนรู้

5.5) กำหนดวิธีการวัด เครื่องมือ และเกณฑ์การประเมินผลสอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา

ด้านจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้

1) ด้านการประยุกต์ใช้เนื้อหา

1.1) อธิบายแนวคิดหลักของเนื้อหาได้ชัดเจน และครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ

1.2) เชื่อมโยงแนวคิดหลักของเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์/ประเด็นทางสังคมหรือประสบการณ์ชีวิตของนักเรียน

1.3) ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เนื้อหาสำหรับการแสวงหาความรู้เพื่อต่อยอดความรู้ความเข้าใจ

1.4) นำเสนอเนื้อหาถูกต้อง แม่นยำ และเป็นลำดับ

2) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

2.1) ฝึกฝนให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ในห้องเรียนกับเหตุการณ์หรือประเด็นทางสังคม

2.2) เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.3) ฝึกฝนให้นักเรียนมีทักษะการอภิปรายแบบประชาธิปไตย ได้แก่ การพูดเพื่อยืนยันความคิดของตนเองด้วยเหตุผล และเคารพหรือเชื่อฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง

2.4) สร้างโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (Common good) เพื่อตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบระดับปัจเจกบุคคลและสมาชิกของชุมชน

2.5) สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ภายในห้องเรียนกับประสบการณ์ชีวิตจริง

2.6) สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดการคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ และการคิดแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคมอย่างแท้จริง

2.7) ลำดับกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่ชัดเจน และเป็นระบบ

2.8) จัดสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้เชิงบวกเพื่อให้นักเรียนมีแรงจูงใจ และส่วนร่วมในการเรียนรู้

2.9) ให้นักเรียนเข้าถึงเนื้อหาด้วยวิธีการสื่อสาร และสื่อความหมายได้ชัดเจน

- 2.10)บริหารเวลาดำเนินการจัดการเรียนรู้เหมาะสม
- 3) ด้านการใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้
- 3.1) ใช้สื่อหรือแหล่งเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหา และกระบวนการเรียนรู้
- 3.2) ใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ได้เกิดประโยชน์ และคุ้มค่า
- 3.3) ใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ในตำแหน่ง และวิธีการที่เหมาะสม
- 3.4) นำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน

- 4) ด้านการประเมินผล
- 4.1) ประเมินผลครอบคลุมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด
- 4.2) ประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลายสอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาครอบคลุมด้านความรู้ทักษะ และเจตคติ
- 4.3) ติดตามผลการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง
- 4.4) นำผลการประเมินสำหรับเสริมแรงนักเรียนในการเรียนรู้

5.4.3 นำแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และเหมาะสม แล้วจึงให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณา คือ

1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าการประเมินดังกล่าวมีความสอดคล้องและความเหมาะสม

0 หมายถึง ท่านไม่แน่ใจกับการประเมินดังกล่าว

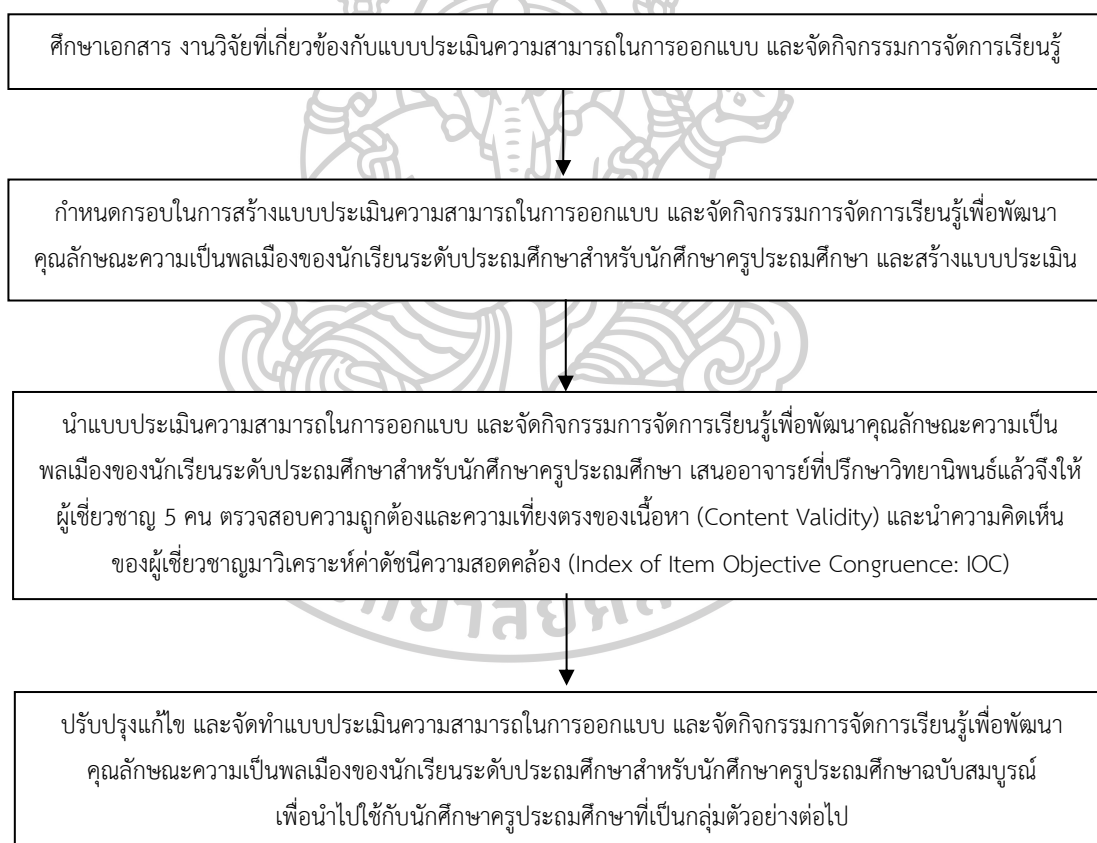
-1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าการประเมินดังกล่าวไม่มีความสอดคล้องและความเหมาะสม

5.4.4 นำผลการพิจารณาแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.95-1.00 ซึ่งแสดงว่าแบบประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนา

ขึ้นมีความเหมาะสม/สอดคล้อง นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยนำผลการพิจารณาแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา

5.4.5 ปรับปรุงแก้ไข และจัดทำแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับนักศึกษาครูประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา สรุปได้ดังภาพที่ 17

ภาพที่ 17 ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา

5.5 แบบบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อสะท้อนเจตคติต่อการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

แบบบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อสะท้อนเจตคติต่อการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาหลังจากจบการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีลักษณะเป็นการบันทึกเชิงคุณภาพแบบพรรณนาความ (Journal Writing) มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

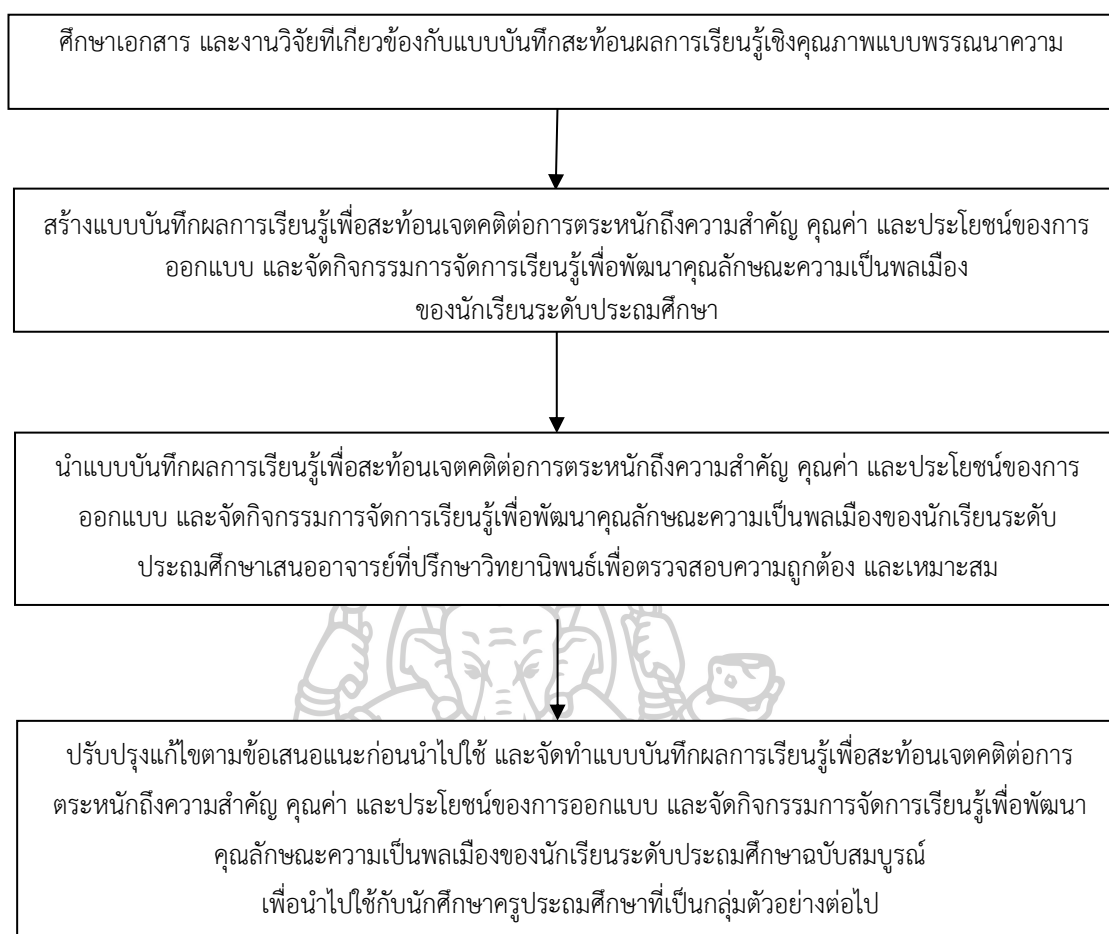
5.5.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบบันทึกสะท้อนผลการเรียนรู้เชิงคุณภาพแบบพรรณนาความ

5.5.2 สร้างแบบบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อสะท้อนเจตคติต่อการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

5.5.3 นำแบบบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อสะท้อนเจตคติต่อการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และเหมาะสม

5.5.4 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้ และจัดทำแบบบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อสะท้อนเจตคติต่อการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับนักศึกษาครูประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ขั้นตอนการสร้างแบบบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อสะท้อนเจตคติต่อการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สรุปได้ดังภาพที่ 18

ภาพที่ 18 ขั้นตอนการสร้างแบบบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อสะท้อนเจตคติต่อการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

5.6 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา เพื่อสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยแบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านความพึงพอใจภาพรวม แบบสอบถามนี้ใช้หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาระดับความพึงพอใจ ดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความพึงพอใจต่อหลักสูตร
ในรายการนั้นระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความพึงพอใจต่อหลักสูตร
ในรายการนั้นระดับมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความพึงพอใจต่อหลักสูตร
ในรายการนั้นระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความพึงพอใจต่อหลักสูตร
ในรายการนั้นระดับน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความพึงพอใจต่อหลักสูตร
ในรายการนั้นระดับน้อยที่สุด

การแปลค่าคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาต่อหลักสูตร
เพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความพึงพอใจต่อ
หลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความพึงพอใจต่อ
หลักสูตรอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความพึงพอใจต่อ
หลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความพึงพอใจต่อ
หลักสูตรอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความพึงพอใจต่อ
หลักสูตรอยู่ในระดับน้อยที่สุด

มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

5.6.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามที่มี
ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แล้วนำข้อมูลมาพิจารณาถึงความเหมาะสมและ
ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเพื่อจัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มี
ต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนา
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

5.6.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อ
หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ตามขอบข่ายเนื้อหาที่กำหนด โดยแบ่งตาม

องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ 2) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน 4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และ 5) ความพึงพอใจภาพรวม มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ

1.1 เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติเรียงลำดับจากง่ายไปยาก

1.2 เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติเป็นประโยชน์และนำไปใช้ได้จริง

1.3 เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้

สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา ครอบคลุมความรู้ ทักษะ และเจตคติ

2) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

2.1 กิจกรรมนำทางช่วยเตรียมความพร้อมและกระตุ้นให้นักศึกษาได้ เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมและสร้างประสบการณ์ใหม่เกี่ยวกับเนื้อหาที่ต้องเรียนรู้

2.2 กิจกรรมฝึกปฏิบัติทำโมเดลทำให้นักศึกษาต่อยอดการเรียนรู้ และทักษะในการเรียนรู้

2.3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนเน้นการลงมือปฏิบัติจริงแบบ กลุ่มและรายบุคคล ช่วยเพิ่มพูนความรู้ และทักษะในการเรียนรู้

2.4 การฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอส่งเสริมให้นักศึกษามีความ เชี่ยวชาญในเรื่องที่เรียนมากขึ้น

2.5 กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีการเชื่อมโยงการเรียนรู้ใน ห้องเรียนสู่โรงเรียนประถมศึกษาทำให้นักศึกษาสามารถนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

2.6 การใช้กระบวนการกลุ่มในการตรวจสอบ โดยแลกเปลี่ยนความรู้ ของตนเอง ทำให้นักศึกษาสามารถต่อยอดการเรียนรู้ และทักษะในการเรียนรู้

2.7 กระบวนการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้มีสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของ นักเรียนประถมศึกษาที่ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ

2.8 ระยะเวลาการจัดกระบวนการเรียนการสอนมีความเหมาะสม

3) ด้านสื่อการเรียนการสอน

3.1 สื่อประกอบการเรียนการสอนน่าสนใจและนำไปสู่ความรู้ความ เข้าใจในเรื่องที่เรียน

3.2 สื่อประกอบการเรียนการสอนมีความหลากหลาย ครบถ้วน เพียงพอ และเหมาะสมที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน

3.3 สื่อประกอบการเรียนการสอนส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้
 3.4 สื่อและวัสดุอุปกรณ์มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา

4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

4.1 การประเมินผลการเรียนรู้เน้นการประเมินผลตามสภาพจริง โดยมีการประเมินทั้งในระหว่างการจัดการเรียนการสอน (Formative assessment) และหลังการจัดการเรียนการสอน (Summative assessment)

4.2 การประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะการปฏิบัติ และด้านเจตคติ

5) ความพึงพอใจภาพรวม

5.6.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้นเสนอต่อเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง และเหมาะสม แล้วจึงให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณา คือ

1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าการประเมินดังกล่าวมีความสอดคล้องและความเหมาะสม

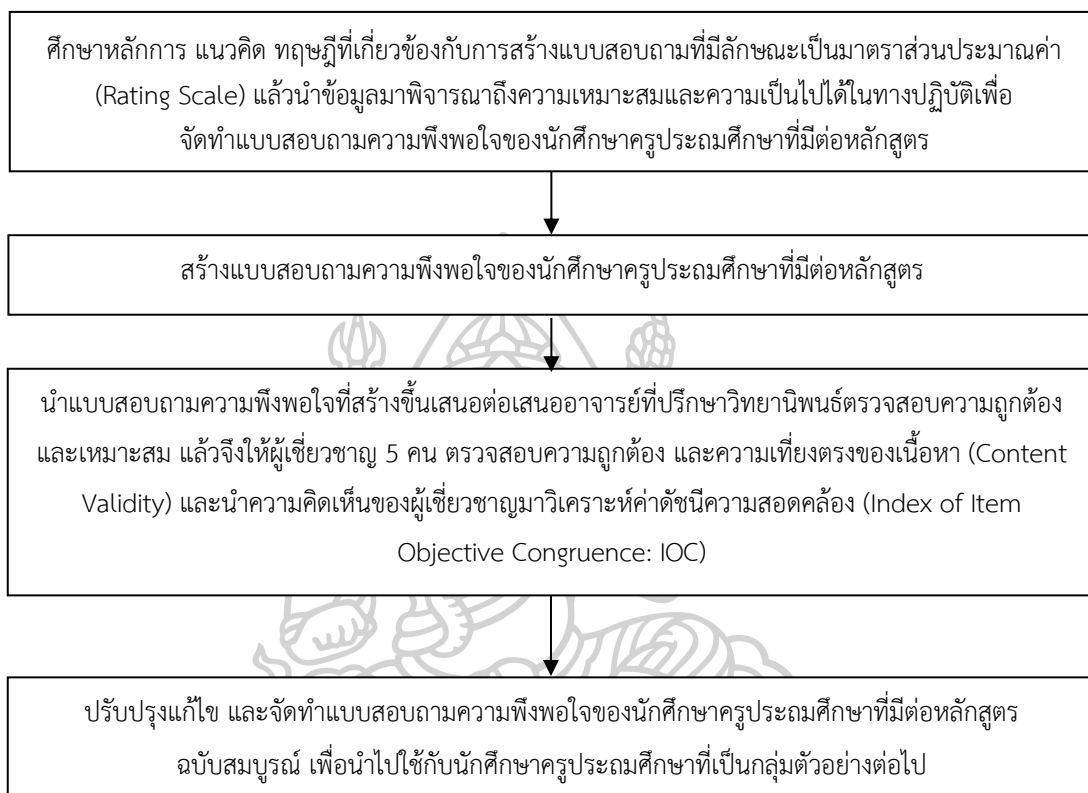
0 หมายถึง ท่านไม่แน่ใจกับการประเมินดังกล่าว

-1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าการประเมินดังกล่าวไม่มีความสอดคล้องและความเหมาะสม

5.6.4 นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruency: IOC) ผู้วิจัยนำผลการพิจารณาแบบสอบถามความพึงพอใจจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 คน ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามความพึงพอใจจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม/สอดคล้อง นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยนำผลการพิจารณาแบบสอบถามความพึงพอใจนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้

5.6.6 ปรับปรุงแก้ไข และจัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครู ประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับ นักศึกษาครูประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สรุปรูปได้ดังภาพที่ 19

ภาพที่ 19 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของคะแนนความเหมาะสม/สอดคล้องของร่างหลักสูตรหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร จากแบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้และคุณภาพของหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

6.2 ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของคะแนนความเหมาะสม/สอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ

จากขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล สามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินการดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ และพัฒนาหลักสูตร

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้
ออกแบบ พัฒนา หลักสูตร และ พัฒนา เครื่องมือที่ใช้ ในการ รวบรวมข้อมูล	1. ออกแบบ และ พัฒนาหลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้ และ ประชุมพิจารณา ร่างหลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้ โดย ผู้ทรงคุณวุฒิ 2. พัฒนา เครื่องมือที่ใช้ใน การรวบรวม ข้อมูล และ ตรวจสอบ คุณภาพของ เครื่องมือโดย ผู้เชี่ยวชาญ	1. ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาร่าง หลักสูตร และ โมดูลการเรียนรู้ ตามหลักสูตร จำนวน 7 คน 2. ผู้เชี่ยวชาญใน การตรวจ คุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ใน การเก็บรวบรวม ข้อมูล จำนวน 5 คน	1. แบบประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และคุณภาพของ หลักสูตร 2. แบบประเมิน คุณภาพของ เครื่องมือที่ใช้ใน การเก็บรวบรวม ข้อมูล	วิเคราะห์ค่าดัชนี ความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของ คะแนนความ เหมาะสม/ สอดคล้องของ หลักสูตร โมดูล การเรียนรู้ตาม หลักสูตร และ เครื่องมือที่ใช้ใน การเก็บรวบรวม ข้อมูล	1. หลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้ที่ผ่าน วิธีการประชุม พิจารณา หลักสูตรโดย ผู้ทรงคุณวุฒิ 2. เครื่องมือ ที่ใช้ในการ รวบรวมข้อมูล ที่ผ่านการ ประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (Research-R₂/Implementation)

วัตถุประสงค์เพื่อทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ
นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มี
รายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาครู สาขาวิชาการประถมศึกษา
ชั้นปีที่ 1-5 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา
2561 จำนวน 173 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาครู สาขาวิชาการประถมศึกษา ชั้นปี
ที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 471 409 การสัมมนา
การประถมศึกษา (Seminar in Elementary Education) ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา
การประถมศึกษา (5ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2561 จำนวน
19 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้ชั้นปีเป็นหน่วยสุ่ม

2. แบบแผนการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยเชิงทดลองขั้นพื้นฐาน (Pre
Experimental Design) แบบ One Group Pretest-Posttest Design (Tuckman, 1999: 58) ดังนี้

T ₁	X	T ₂
----------------	---	----------------

T₁ แทนการทดสอบวัดความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็น
พลเมืองและการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน
ระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูศึกษาก่อนจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริม
สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง
ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

X แทนการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ
นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

T₂ แทนการทดสอบวัดความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองและการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาหลังจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการทดลองเป็นไปตามโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วยโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร 7 โมดูล ได้แก่ โมดูลที่ 1 ปฐมนิเทศ โมดูลที่ 2 การเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง โมดูลที่ 3 พลเมืองศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โมดูลที่ 4 รูปแบบ วิธีสอนเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โมดูลที่ 5 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โมดูลที่ 6 การประเมินการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และโมดูลที่ 7 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาครั้งนี้ใช้เวลาดำเนินการทดลองทั้งสิ้น 16 สัปดาห์ โดยจัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลารวม 48 ชั่วโมง ตามตารางเรียนรายวิชา 471 409 การสัมมนาการประถมศึกษา (Seminar in Elementary Education) เริ่มตั้งแต่เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561 ถึง เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2561

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.1 หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

5.2 แบบทดสอบวัดความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองและการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา

5.3 แบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

5.4 แบบบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อสะท้อนเจตคติต่อการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

5.5 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

6. ขั้นตอนการดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยนำหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

6.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถึงคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษากับนักศึกษาครู สาขาวิชาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 4 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 471 409 การสัมมนาการประถมศึกษา (Seminar in Elementary Education) ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2561 จำนวน 19 คน

6.2 ผู้วิจัยทดสอบวัดความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูศึกษาก่อนจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา

6.3 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยจัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างเนื้อหา และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้กับนักศึกษาครู สาขาวิชาการประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยด้วยตนเอง โดยจัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลารวม 48 ชั่วโมง ทั้งนี้ผู้วิจัยนำแบบบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาเขียนสะท้อนด้านเจตคติที่เกิดขึ้นหลังจากจบการเรียนการสอนแต่ละโมดูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โมดูลที่ 1 ปฐมนิเทศ ระยะเวลา 3 ชั่วโมง เพื่อสร้างความเข้าใจกับกลุ่มตัวอย่างถึงโครงสร้างเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน การฝึกปฏิบัติการ การวัดและประเมินผล และระยะเวลาจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และฝึกปฏิบัติการกิจกรรมตระหนักรู้สู่ความเป็นพลเมือง เพื่อสร้างความตระหนักถึงบทบาทครูประถมศึกษากับการพัฒนาความเป็นพลเมือง รวมถึงเห็นคุณค่าและความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองต่อการจัดการศึกษาประถมศึกษา

โมดูลที่ 2 การเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง ระยะเวลา 9 ชั่วโมง

ครั้งที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมนำทาง: เฝ้ายความจริง ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์ความหมาย ความสำคัญของความเป็นพลเมือง และฝึกปฏิบัติการกิจกรรมที่ 1 World Café

ครั้งที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองและระบอบประชาธิปไตย และฝึกปฏิบัติการกิจกรรมที่ 2 ใคร่ครวญ ตรึกตรอง

ครั้งที่ 3 ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง และฝึกปฏิบัติการกิจกรรมที่ 3 สนทนารอบวง: One Question & Many Answers

โมดูลที่ 3 พลเมืองศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ระยะเวลา 6 ชั่วโมง

ครั้งที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมนำทาง: รวมพลังคิด ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา และบทบาทของครูศึกษากับการพัฒนาความเป็นพลเมือง และฝึกปฏิบัติการกิจกรรมที่ 1 คิด คู่ แลกเปลี่ยน

ครั้งที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับประถมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และฝึกปฏิบัติ กิจกรรมที่ 2 การ์ดความคิด

โมดูลที่ 4 รูปแบบ วิธีสอนเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ระยะเวลา 9 ชั่วโมง

ครั้งที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมนำทาง: ร่วมหาทางออก ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์รูปแบบ วิธีสอนเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และฝึกปฏิบัติการกิจกรรมที่ 1 Critical attributes

ครั้งที่ 2 กิจกรรมที่ 2 ฝึกปฏิบัติออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง

ครั้งที่ 3 กิจกรรมที่ 3 สาธิตกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง
โมดูลที่ 5 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความ
เป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ระยะเวลา 3 ชั่วโมง

ปฏิบัติกิจกรรมนำทาง: ฉายภาพความคิด ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์การ
ออกแบบและแนวทางการเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่ 1
ค้นคว้าใฝ่รู้ และกิจกรรมที่ 2 สื่อและแหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติมการเรียนรู้

โมดูลที่ 6 การประเมินการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา ระยะเวลา 6 ชั่วโมง

ครั้งที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมนำทาง: อยาตัดสินใคร ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์
การออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา และฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่ 1 ออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนา ความเป็น
พลเมือง

ครั้งที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์การออกแบบเครื่องมือการวัดและ
ประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และฝึกปฏิบัติ
กิจกรรมที่ 2 ออกแบบเครื่องมือประเมินผลเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง

โมดูลที่ 7 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ ระยะเวลา 12 ชั่วโมง

ครั้งที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์หลักการ แนวคิดการออกแบบการ
จัดการเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่ 1 การสังเคราะห์แนวคิด

ครั้งที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์หลักการ แนวคิดการออกแบบการ
จัดการเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่ 2 แนวคิดสู่การปฏิบัติ: ออกแบบแผนการจัดการ
เรียนรู้

ครั้งที่ 3-4 ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็น
พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่ 3 แนวคิดสู่การปฏิบัติ:
การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา

6.4 ผู้วิจัยประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้
ของนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษาระหว่างฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยการประเมินแบ่งออกเป็น 2 ด้าน
ได้แก่ ด้านการออกแบบการจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ก่อน
การฝึกปฏิบัติจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และด้านจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นการประเมิน

นักศึกษาครูประถมศึกษาระหว่างการฝึกปฏิบัติจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

6.5 ผู้วิจัยทดสอบวัดความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองและการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของระดับนักเรียนประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาหลังจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

6.6 ผู้วิจัยสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดในชั้นที่ 3 มาทำการวิเคราะห์ และสรุปผลสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองและการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียนตามหลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent)

7.2 การประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

7.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และคุณภาพจากแบบบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อสะท้อนเจตคติต่อการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยการใช้การคำนวณค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

7.4 การประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

จากขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินการ ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้
เพื่อทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	1. ขอนหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้หลักสูตร 2. ทดสอบวัดความรู้ก่อนจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร 2. ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรตามโครงสร้างเนื้อหาและฝึกปฏิบัติการผ่านโมดูลการเรียนรู้	นักศึกษาครูสาขาวิชาการประถมศึกษา ชั้นปีที่ 4 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 471 การสัมมนา 409 การสัมมนา การภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2561 จำนวน 19 คน	1. หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา 2. แบบทดสอบวัดความรู้ 3. แบบประเมินความสามารถในการออกแบบและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	1. การทดสอบค่าที่ แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent) ของคะแนนด้านความรู้ 2. วิเคราะห์ผลการประเมินความสามารถในการออกแบบและการจัดการเรียนรู้โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	1. ผลของการนำหลักสูตรไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ตารางที่ 18 ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร (ต่อ)

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้
	3. ประเมินความสามารถในการออกแบบและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา ระหว่างฝึกปฏิบัติจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน 4. ทดสอบวัดความรู้หลังจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร 5. ประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตร		4. แบบบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อสะท้อนเจตคติ 5. แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตร	3. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพจากแบบบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อสะท้อนเจตคติ โดยการใช้การคำนวณค่าร้อยละ และวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 4. วิเคราะห์ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	3. ผลความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรของนักศึกษาครูประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล และรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษา ครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (Development-D2 /Evaluation)

วัตถุประสงค์เพื่อประเมิน และรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

การประเมินผล และรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ประเมินผล และรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

2. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

การประเมินรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

ด้านความเป็นพลเมืองการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง	จำนวน 1 คน
ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอนสังคมศึกษา	จำนวน 1 คน
ด้านการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา	จำนวน 1 คน
ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอนประถมศึกษา	จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

4. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

แบบประเมินรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาเพื่อสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิใช้ประเมิน มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

4.1 ศึกษาแนวคิด หลักการเกี่ยวกับการประเมินความเหมาะสม และคุณภาพหลักสูตรเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวทางและประเด็นในการสร้างแบบประเมิน

4.2 สร้างแบบประเมินให้ครอบคลุมองค์ประกอบของหลักสูตร โดยแบ่งตามองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

- 1) ความเป็นมา
- 2) หลักการ
- 3) จุดมุ่งหมาย
- 4) โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ ได้แก่

โมดูลที่ 1 ปฐมนิเทศ

โมดูลที่ 2 การเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง

โมดูลที่ 3 พลเมืองศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

โมดูลที่ 4 รูปแบบ และวิธีสอนสำหรับจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

โมดูลที่ 5 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

โมดูลที่ 6 การประเมินการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน
ระดับประถมศึกษา

โมดูลที่ 7 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของ
นักเรียนระดับประถมศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ

5) ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน

6) แนวทางการจัดการเรียนการสอน

7) สื่อการเรียนการสอน

8) แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

โดยแบบประเมินรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้
สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ในการประเมินความ
เหมาะสม ซึ่งกำหนดเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง รายการประเมินมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง รายการประเมินมีความเหมาะสมในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง รายการประเมินมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง รายการประเมินมีความเหมาะสมในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง รายการประเมินมีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

การแปลค่าคะแนนเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะ
การจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของ
นักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง รายการประเมินมีความเหมาะสมในระดับ
มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง รายการประเมินมีความเหมาะสมในระดับมาก

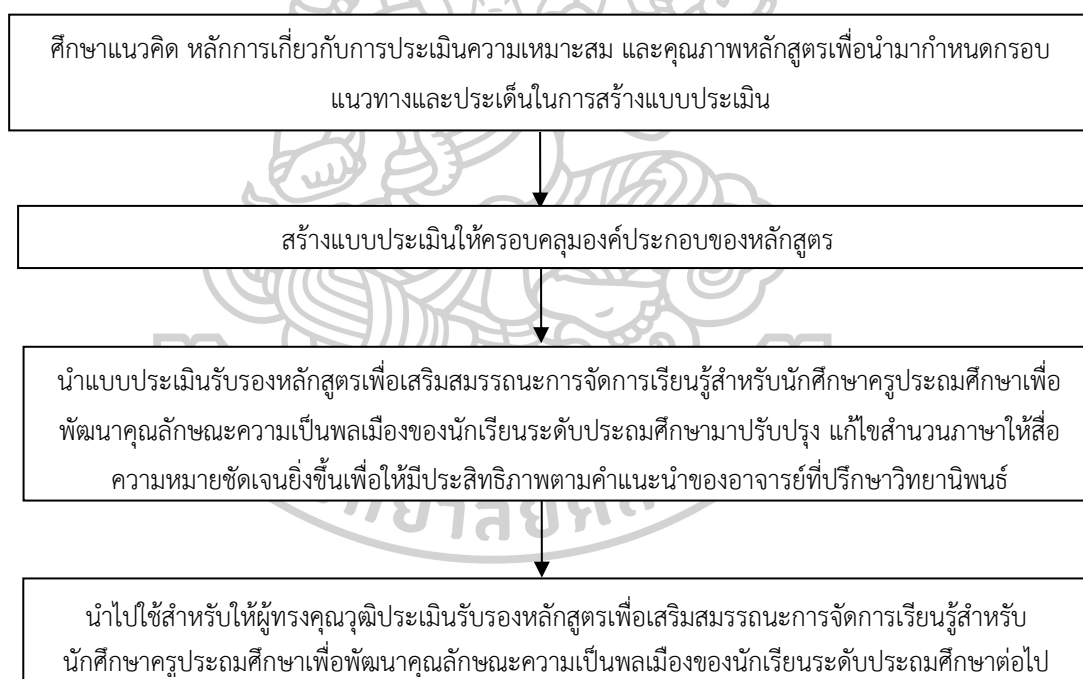
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง รายการประเมินมีความเหมาะสมในระดับ
ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง รายการประเมินมีความเหมาะสมในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง รายการประเมินมีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

4.3 นำแบบประเมินรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษามาปรับปรุง แก้ไขสำนวนภาษาให้สื่อความหมายชัดเจนยิ่งขึ้นเพื่อให้มีประสิทธิภาพตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จึงนำไปใช้สำหรับให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาต่อไป

ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สรุปได้ดังภาพที่ 20

ภาพที่ 20 ขั้นตอนการสร้างแบบประเมินรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

จากขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล และรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการ เรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาสามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินการ ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล และรับรองหลักสูตร

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ ข้อมูล	ผลที่ได้
เพื่อ ประเมินผล และรับรอง หลักสูตรเพื่อ เสริม สมรรถนะ การจัดการเรียนรู้ สำหรับ นักศึกษาครู ประถมศึกษา เพื่อพัฒนา คุณลักษณะ ความเป็น พลเมืองของ นักเรียนระดับ ประถมศึกษา โดย ผู้ทรงคุณวุฒิ	ประเมิน และ รับรองหลักสูตร เพื่อเสริม สมรรถนะการ จัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษา ครูประถมศึกษา เพื่อพัฒนา คุณลักษณะความ เป็นพลเมืองของ นักเรียนระดับ ประถมศึกษาโดย ผู้ทรงคุณวุฒิ	ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน	แบบประเมิน และรับรอง หลักสูตรเพื่อ เสริมสมรรถนะ การจัดการ เรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครู ประถมศึกษา เพื่อพัฒนา คุณลักษณะ ความเป็น พลเมืองของ นักเรียนระดับ ประถมศึกษา	วิเคราะห์ผลการ ประเมินรับรอง หลักสูตรโดยใช้ ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	หลักสูตรเพื่อ เสริมสมรรถนะ การจัดการ เรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครู ประถมศึกษา เพื่อพัฒนา คุณลักษณะ ความเป็น พลเมืองของ นักเรียนระดับ ประถมศึกษา ฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) พัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา 3) ทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น 4) ประเมิน และรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยประยุกต์แบบแผนของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิจัย 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร 2) ขั้นการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตร 3) ขั้นการทดลองใช้หลักสูตร และ 4) ขั้นการประเมินผล และรับรองหลักสูตร ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจำแนกออกเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ตอนที่ 2 ผลการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ตอนที่ 4 ผลการประเมินผล และรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ
นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

**ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อ
เสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็น
พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา**

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากแหล่งข้อมูลเอกสาร โดยการวิเคราะห์
เนื้อหา และข้อมูลพื้นฐานจากแหล่งข้อมูลบุคคลจากการสัมภาษณ์อาจารย์สาขาวิชาการประถมศึกษา
อาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้น
พื้นฐาน และสำนักงานการศึกษาเอกชน และนักศึกษาครูสาขาวิชาการประถมศึกษา ประกอบด้วย

1. ผลการศึกษาแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมือง และการจัด
การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ทั้งจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และข้อมูลจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่
เกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์ จึงทำให้ผู้วิจัยได้นำแนวคิด หลักการดังกล่าวมากำหนดกรอบโครงสร้าง
เนื้อหา การฝึกปฏิบัติการ การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และแนวทางการออกแบบและ
จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา มีรายละเอียด
ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมือง

1.1.1 ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสาร สามารถสรุปได้ดังนี้

1.1.1.1 ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสารกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม
ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่ง
ผู้วิจัยได้สรุปสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระ ที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 1-6 ได้แก่ 1) การปฏิบัติตนตามระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง
เป็นประมุข 2) การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน
3) การปฏิบัติตนตามมารยาทไทยประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัวและท้องถิ่น 4) การเคารพสิทธิ
เสรีภาพของผู้อื่น 5) การปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ 6) การยอมรับความแตกต่าง
ทางด้านความคิด ความเชื่อ ความสามารถของบุคคลอื่นโดยปราศจากอคติ 7) การเป็นสมาชิกที่ดีของ
ครอบครัวและโรงเรียนโดยมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในครอบครัวและโรงเรียน 8) ความรู้ความเข้าใจ
โครงสร้าง อำนาจ หน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น 9) การปฏิบัติตนในการเป็น
ผู้นำและผู้ตามที่ดี และ 10) การติดตาม เลือกรับและใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆใน
ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 43-57)

1.1.1.2 ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสารอื่นๆ

ความเป็นพลเมือง หมายถึง สมาชิกของสังคมที่มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคนที่มีสิทธิ เสรีภาพ และพึ่งตนเองได้ในบริบทประชาธิปไตย ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองได้แก่ 1) การเข้าใจหลักการสำคัญ และสามารถปฏิบัติตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) การยอมรับ และปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน 3) การปฏิบัติตามมารยาทไทย ประเพณี วัฒนธรรมในครอบครัว ท้องถิ่น และเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่าง 4) การมีความเข้าใจในหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ 5) การมีความเข้าใจในหลักการใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบ 6) การปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน 7) การมีความสามารถในการเข้าใจ และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 8) การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยปฏิบัติตนเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี และ 9) การมีความสามารถคิดวิเคราะห์ในการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (สิริวรรณ ศรีพหล, 2554: 22-24; ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2555: 31-35; Thai Civic Education, 2556: 17-24; ทิพย์พาพร ต้นดีสุนทร, 2556: 55-56; Cogan and Derricott, 2000: 2-5; Karsten, et al, 2002: 168-183; Trilling and Fadel, 2009: 77-84; Ahmet, 2012: 22-23 and Print, 2012: Online)

1.1.2 ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง

1.1.2.1 อาจารย์สาขาวิชาการประถมศึกษา ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

- 1) ความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองที่มีต่อครอบครัว และสังคม
- 2) การเคารพความแตกต่างของเพื่อนมนุษย์ อาทิ ความคิด ความเชื่อ เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม
- 3) การมีพฤติกรรมความเป็นประชาธิปไตย
- 4) การมีทักษะการคิดวิจารณ์ การคิดแก้ปัญหา รวมถึงการรู้เท่าทันสื่อ ข้อมูลข่าวสาร และการเปลี่ยนแปลงของสังคม
- 5) การเคารพและปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบ และกฎหมาย
- 6) การเคารพสิทธิ เสรีภาพของตนเอง และผู้อื่น
- 7) การเป็นบุคคลมีเหตุผล
- 8) การเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี

1.1.2.2 อาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ปรากฏผล การศึกษา ดังนี้

1) การเคารพสิทธิของตนเอง และผู้อื่น รวมถึงการปกป้องสิทธิของ
ตนเอง

2) การมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง

3) ความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง

4) การยอมรับ และเคารพความแตกต่างของบุคคล เพื่อให้สามารถ
อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

5) การประพฤติปฏิบัติตนตามกติกา กฎหมาย

6) การบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

7) การไม่ก่อปัญหาเพื่อสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น

8) การรู้จักใช้ทรัพยากรด้วยจิตอนุรักษ์

9) การมีทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล

1.1.2.3 ครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงาน การศึกษาเอกชน ปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

1) การเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

2) ความอดทน อดกลั้น

3) การมีความสามัคคี

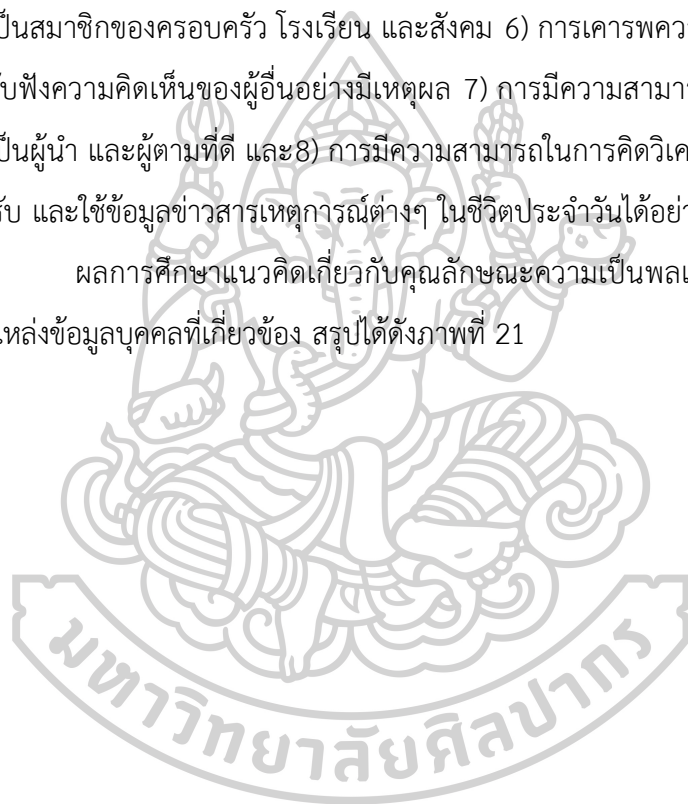
4) การมีความซื่อสัตย์

5) การปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถสรุปคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมือง ได้ดังนี้ 1) การปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) การมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ครอบครัว และ
สังคม 3) การเคารพความแตกต่าง 4) การมีจิตสาธารณะเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 5) การเคารพกฎ
กติกาและกฎหมาย 6) การมีพฤติกรรมความเป็นประชาธิปไตย ได้แก่ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ
7) การมีทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล การคิดวิจารณ์ญาณ และ 8) การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

จากผลการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองทั้งจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) การเข้าใจหลักการสำคัญ และเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตนตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) การยอมรับ และปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และกฎหมาย 3) การเข้าใจหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ 4) การเข้าใจหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และเคารพเสรีภาพของผู้อื่น 5) การมีความรับผิดชอบต่อสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ต่อตนเอง และในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และสังคม 6) การเคารพความแตกต่างทางความคิด โดยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล 7) การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี และ 8) การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

ผลการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองทั้งจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังภาพที่ 21

<p>ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสารกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การปฏิบัติตามตามระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2. การปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน 3. การปฏิบัติตามมารยาทไทยประเพณีและวัฒนธรรมในครอบครัวและท้องถิ่น 4. การเคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น 5. การปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ 6. การยอมรับความแตกต่างทางด้านความคิด ความเชื่อ ความสามารถของบุคคลอื่นโดยปราศจากอคติ 7. การเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและโรงเรียนโดยมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในครอบครัวและโรงเรียน 8. ความรู้ความเข้าใจโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น 9. การปฏิบัติตามในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี 10. การติดตาม เลือกรับและใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม 	<p>ผลการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองจากแหล่งข้อมูลเอกสารอื่นๆ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การเข้าใจหลักการสำคัญ และสามารถปฏิบัติตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2. การยอมรับ และปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน 3. การปฏิบัติตามมารยาทไทยประเพณี วัฒนธรรมในครอบครัว ท้องถิ่น และเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่าง 4. การมีความเข้าใจหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ 5. การมีความเข้าใจในหลักการใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบ 6. การปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน 7. การมีความสามารถในการเข้าใจ และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 8. การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยปฏิบัติตามเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี 9. การมีความสามารถคิดวิเคราะห์ในการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม 	<p>ผลการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การปฏิบัติตามและเห็นคุณค่าของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2. การมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ครอบครัว และสังคม 3. การเคารพความแตกต่าง 4. การมีจิตสาธารณะเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 5. การเคารพกฎ กติกาและกฎหมาย 6. การมีพฤติกรรมความเป็นประชาธิปไตย ได้แก่ การเคารพสิทธิและเสรีภาพ 7. การมีทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล การคิดวิจารณ์ญาณ 8. การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
---	---	--

<p>ผลการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองทั้งจากแหล่งข้อมูลเอกสารและแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การเข้าใจหลักการสำคัญ และเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2. การยอมรับ และปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา และกฎหมาย 3. การเข้าใจหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ 4. การเข้าใจหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และเคารพเสรีภาพของผู้อื่น 5. การมีความรับผิดชอบตามสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ต่อตนเอง และในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และสังคม 6. การเคารพความแตกต่างทางความคิดโดยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล 7. การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี 8. การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม
--

ภาพที่ 21 ผลการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองทั้งจากแหล่งข้อมูล เอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง

1.2 ผลการศึกษาแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

1.2.1 ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสาร สามารถสรุปได้ดังนี้

แนวคิด และหลักการที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 1) จัดการเรียนการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับประสบการณ์ชีวิตจริงทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในความเป็นพลเมือง และการพัฒนาประชาธิปไตยจนถึงการมีจิตสำนึก และจิตวิญญาณประชาธิปไตย 2) จัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่ฝึกฝนให้นักเรียนเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง คือการรับฟังผู้อื่น การเคารพผู้อื่นว่าเสมอกับตนเอง การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง 3) จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เห็นความเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักว่าเราทุกคนล้วนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และการคลี่คลายแก้ไขปัญหา 4) จัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในชีวิตของโรงเรียน และชุมชนรอบตัวเพื่อตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ สิทธิ และหน้าที่ของพวกเขาในฐานะปัจเจกบุคคล และสมาชิกของชุมชน 5) สอนนักเรียนให้มีทักษะในการพูด และการฟัง มุ่งเน้นการพัฒนาลีลาการอภิปรายแบบประชาธิปไตยด้วยความกล้าหาญ เพื่อให้สามารถยืนหยัดในความคิด ความเชื่อ และคุณค่าของตนเอง และ 6) จัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี ความสามารถในการตัดสินใจ ความเห็นอกเห็นใจ การรับรู้ของบุคคล (สภาการศึกษา, 2554: ออนไลน์; กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 21-27; ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555: 100-101; ทิพย์พาพร ตัน ดิสุนทร, 2556: 49-62; Thai Civic Education, 2555: 43; Holden, 2003: 25-26; Health, Rowe and Breslin, 2008: 4-7; Meisels, Atkins-Burnett & Nicholson, 1995: 12-15 and DfEE/QCA, 1999: 136)

1.2.2 ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง

1.2.2.1 อาจารย์สาขาวิชาการประถมศึกษา ปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

1) เชื่อมโยงสถานการณ์จริงทางสังคมไทย และสังคมโลกสู่การเรียนการสอนในห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจในความเป็นจริงของสังคม อีกทั้งให้นักเรียนประถมศึกษาได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบของตนเองในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศ

2) สร้างบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตยในห้องเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ กิจกรรมกลุ่มให้มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย ฝึกฝนการฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง เพื่อให้นักเรียนประถมศึกษาได้เรียนรู้ถึงการปฏิบัติตนเองในสังคมประชาธิปไตย

3) ส่งเสริมให้นักเรียนประถมศึกษาที่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม
สาธารณะประโยชน์ เพื่อได้ตระหนักถึงการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

4) นำประเด็น และเหตุการณ์ปัญหาทางสังคมสู่การ
อภิปรายเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในห้องเรียน

5) มอบหมายหน้าที่รับผิดชอบในห้องเรียน เพื่อช่วยเหลือ
หลอมความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง และสังคม

1.2.2.2 อาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ปรากฏ
ผลการศึกษาดังนี้

การส่งเสริมวิธีการประชาธิปไตย โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม
ร่วมคิด และปฏิบัติ รวมถึงการไม่ครอบงำความคิดของนักเรียน สนับสนุนให้เกิดเสรีภาพในการ
แสดงออกทางความคิดภายใต้กฎ และกติกาทั้งใน และนอกห้องเรียน

1.2.2.3 ครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ
สำนักงานการศึกษาเอกชน ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

1) ครูจะต้องปฏิบัติตน และแสดงออกให้เป็นแบบอย่างแก่
นักเรียน ทั้งกาย วาจา และใจ อีกทั้งยังต้องรู้จักใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนเกิด
คุณลักษณะดังกล่าว ฝึกฝนให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามคุณลักษณะดังกล่าวตามโอกาสที่เหมาะสมเพื่อ
เป็นการสะท้อนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองออกมา

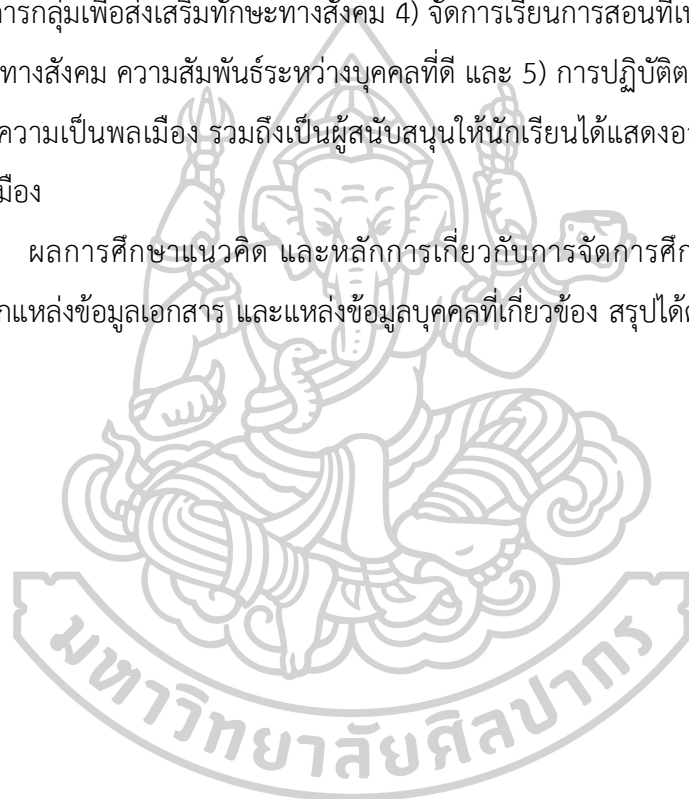
2) ส่งเสริมการทำงานกลุ่ม เพื่อให้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น

3) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกทางความคิด

ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางการ
จัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ได้แก่ 1) การเชื่อมโยงสถานการณ์จริงทางสังคมไทย
และสังคมโลกเป็นประเด็นสำหรับการอภิปรายเพื่อนำไปสู่ความตระหนักถึงความรับผิดชอบของ
ตนเองในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศ 2) การสร้างบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตยในห้องเรียน
และนอกห้องเรียน ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนแสดงความคิดเห็น โดยครูเป็น
ผู้สนับสนุนให้เกิดเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิดภายใต้กฎ และกติกา และ 3) การปฏิบัติตน
เป็นแบบอย่างของครูในการแสดงออกถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมือง

จากผลการศึกษาแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองทั้งจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงสถานการณ์จริงทางสังคมไทย และสังคมโลกเพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และการคลี่คลายแก้ไขปัญหา 2) การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ การส่งเสริมให้นักเรียนแสดงออกทางความคิดเห็นการอภิปรายอย่างมีเหตุผลเพื่อฝึกฝนการเป็นผู้พูดที่ดีและการรับฟังผู้อื่น 3) การจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคม 4) จัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี และ 5) การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของการมีคุณลักษณะความเป็นพลเมือง รวมถึงเป็นผู้สนับสนุนให้นักเรียนได้แสดงออกถึงทักษะพื้นฐานของความเป็นพลเมือง

ผลการศึกษาแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองทั้งจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังภาพที่ 22

<p>ผลการศึกษาแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองจากแหล่งข้อมูลเอกสาร</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับประสบการณ์ชีวิตจริงทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในความเป็นพลเมือง และการพัฒนาประชาธิปไตยจนถึงการมีจิตสำนึก และจิตวิญญาณประชาธิปไตย 2. จัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่ฝึกฝนให้นักเรียนเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง คือการรับฟังผู้อื่น การเคารพผู้อื่นว่าเสมอภาคกับตนเอง การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง 3. จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เห็นความเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักว่าทุกคนล้วนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และการคลี่คลายแก้ไขปัญหา 4. จัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในชีวิตของโรงเรียน และชุมชนรอบตัวเพื่อตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ สิทธิ และหน้าที่ของพวกเขาในฐานะปัจเจกบุคคล และสมาชิกของชุมชน 5. สอนนักเรียนให้มีทักษะในการพูด และการฟัง มุ่งเน้นการพัฒนาลีลาการอภิปรายแบบประชาธิปไตยด้วยความกล้าหาญ เพื่อให้สามารถยืนหยัดในความคิด ความเชื่อ และคุณค่าของตนเอง 6. จัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี ความสามารถในการตัดสินใจ ความเห็นอกเห็นใจ การรับรู้ของบุคคล 	<p>ผลการศึกษาแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง จากแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การเชื่อมโยงสถานการณ์จริงทางสังคมไทย และสังคมโลกเป็นประเด็นสำหรับการอภิปรายเพื่อนำไปสู่ความตระหนักถึงความรับผิดชอบของตนเองในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศ 2. การสร้างบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตยในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนแสดงความคิดเห็น โดยครูเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิด ภายใต้อำนาจ และกติกา 3. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูในการแสดงออกถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมือง
---	---

<p>ผลการศึกษาแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองทั้งจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงสถานการณ์จริงทางสังคมไทย และสังคมโลกเพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และการคลี่คลายแก้ไขปัญหา 2. การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ การส่งเสริมให้นักเรียนแสดงออกทางคิดผ่านการอภิปรายอย่างมีเหตุผลเพื่อฝึกฝนการเป็นผู้พูดที่ดีและการรับฟังผู้อื่น 3. การจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคม 4. จัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี 5. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของการมีคุณลักษณะความเป็นพลเมือง รวมถึงเป็นผู้สนับสนุนให้นักเรียนได้แสดงออกถึงทักษะพื้นฐานของความเป็นพลเมือง

ภาพที่ 22 ผลการศึกษาแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองทั้งจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2. ผลการศึกษาแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับสมรรถนะครูประถมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ และสมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ทั้งจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และข้อมูลจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์ จึงทำให้ผู้วิจัยได้นำแนวคิด หลักการดังกล่าวมากำหนดกรอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผลการศึกษาการศึกษาแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับสมรรถนะครูประถมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้

2.1.2 ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสาร สามารถสรุปได้ดังนี้

ครูประถมศึกษาเป็นผู้เสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดี มีความรู้ความสามารถ พัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่มีทุนทางปัญญา สร้างสรรค์การศึกษาที่เป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งต้องทำหน้าที่ที่อบรมสั่งสอน บ่มเพาะเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ และมีการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีต่อไปในอนาคต ดังนั้นครูประถมศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสมรรถนะที่บ่งชี้ถึงความสามารถ ความชำนาญ ในการใช้ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการเป็นผู้สอนระดับประถมศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายการจัดการศึกษาเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดีได้ ซึ่งสามารถกล่อมเกลานักเรียนให้เกิดคุณลักษณะดังกล่าวผ่านการจัดการเรียนรู้ทั้งใน และนอกห้องเรียน ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์สมรรถนะครูประถมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การวางแผน และออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีกลยุทธ์หลากหลายสอดคล้องกับแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน 2) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ 3) การมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ต้องสอนอย่างลึกซึ้ง และ 4) การออกแบบการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการเรียนรู้ (Council of Chief State School Officers, 2011: 8-9; Florida Department of Education, 2014: 1-3; ประไพ ธรรมธัชและสำลี ทองจิวิ, 2553: 182-184 และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ, 2552: 17-19)

2.2 ผลการศึกษาการศึกษาแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับสมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

2.2.1 ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสาร สามารถสรุปได้ดังนี้

สมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองจากที่นักวิชาการกล่าวไว้อย่างสอดคล้องกัน สรุปได้ว่าสมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็น

พลเมืองต้องครอบคลุมในเรื่องของความรู้ ทักษะ ค่านิยม และทักษะ ประกอบด้วย 1) การมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง 2) การมีความสามารถในการวางแผน ออกแบบ และการจัดการเรียนการสอน 3) การมีความสามารถในการดำเนินการวัด และประเมินผล 4) การมีความสามารถทางด้านสังคม และ 5) การมีความสามารถของครูในการประเมิน และปรับปรุงการเรียนการสอน (Mrnjaus, 2012: 82; Dürr, Spajic-Vrakaš and Martins, 2000: 60; Huddleston, 2007: 9; Brett, 2009: 37-39; Pepper, 2013: 13-18)

2.2.2 ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง

2.2.2.1 อาจารย์สาขาวิชาการประถมศึกษา ปราบกฏผลการศึกษาดังนี้

1) ด้านความรู้ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ข้อเท็จจริงของสังคมที่จะนำไปจัดการเรียนการสอนอย่างลึกซึ้ง รวมถึงการมีความเข้าใจต่อสถานการณ์ของสังคมไทย และสังคมโลก

2) ด้านทักษะ มีความสามารถออกแบบ และจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนประถมศึกษานำความรู้ และทักษะความเป็นพลเมืองดีไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริงเพื่อให้เข้าใจสังคมอย่างแท้จริง โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลายสำหรับการจัดการเรียนรู้ อาทิ สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ ละคร กรณีศึกษา การใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับการสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยในห้องเรียนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ฝึกฝนการปฏิบัติตนเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี รวมถึงการสร้างเจตคติ และค่านิยมที่ดีให้กับนักเรียนประถมศึกษา อาทิ การเคารพกฎระเบียบ กฎหมาย ในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศชาติ และสังคมโลก

3) ด้านคุณลักษณะ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ตลอดจนการวางตนให้เหมาะสมกับสถานภาพ มีความตระหนัก และเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการปลูกฝังความเป็นพลเมืองดีให้แก่ นักเรียนประถมศึกษา

2.2.2.2 อาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ปราบกฏผลการศึกษาดังนี้

1) ด้านความรู้ มีการศึกษาเนื้อหาด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง รวมถึงการรวบรวมเนื้อหา และสารสนเทศต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันทั้งสถานการณ์ภายในประเทศ และต่างประเทศ

2) ด้านทักษะ

1. มีความสามารถในการติดตามข่าวสาร ประเด็นทางสังคม หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ของประเทศ และโลกอย่างเป็นปัจจุบัน
2. สร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในห้องเรียน
3. มีความสามารถในการกล่อมเกลานักเรียนรู้จักการใช้เสรีภาพได้ถูกต้องภายใต้กฎ และกติกา
4. สนับสนุนให้นักเรียนทุกคนได้ร่วมแสดงออกซึ่งความคิดเห็น เพื่อให้ซึมซับความสำคัญของการใช้สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน
5. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการแสวงหาข้อมูล และข้อเท็จจริง

3) ด้านคุณลักษณะ

1. มีการแสดงออกถึงการใช้เสรีภาพระหว่างครู และนักเรียน
2. มีมนุษยสัมพันธ์ และปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวกกับนักเรียน
3. มีความเท่าเทียมให้กับนักเรียนทุกคน
4. มีความตระหนักต่อความสำคัญในการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2.2.2.3 ครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานการศึกษาเอกชน ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

1) ด้านความรู้

1. มีความรู้ในเนื้อหาวิชาหน้าที่พลเมือง สามารถวิเคราะห์สรุป เชื่อมโยงเนื้อหา ให้กลายเป็นมโนทัศน์ได้อย่างถูกต้อง
2. มีความรู้ที่แม่นยำ ลึกซึ้งสำหรับนำมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียนให้เหมาะสมกับวัยหรือช่วงชั้น

2) ด้านทักษะ

1. จัดการข้อมูลและการใช้ข้อมูล เมื่อครูมีทักษะการแสวงหาความรู้แล้วสิ่งที่ตามมาคือทักษะการจัดการข้อมูลและการใช้ข้อมูลให้มีประสิทธิภาพให้เป็นไปตามเนื้อหา

2. ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ครูผู้สอนจะต้องมีวิธีการในการถ่ายทอดความรู้ที่จะให้นักเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยสามารถเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะของนักเรียนในด้านความเป็นพลเมืองที่เหมาะสมกับเนื้อหา และวัยของนักเรียน

3) ด้านคุณลักษณะ

1. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในด้านความเป็นพลเมืองดีแก่นักเรียนได้

2. การให้ความสำคัญต่อการออกแบบและจัดการเรียนรู้

ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถสรุปสมรรถนะของครูผู้จัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้ดังนี้ 1) ด้านความรู้ ครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่สอนและข้อเท็จจริงของสถานการณ์ของสังคมไทยและสังคมโลก 2) ด้านทักษะ ครูต้องมีความสามารถออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนประถมศึกษา นำความรู้และทักษะความเป็นพลเมืองไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง โดยใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับวัยของนักเรียน และสามารถสร้างบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตยขณะจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวกกับนักเรียน และ 3) ด้านคุณลักษณะ ครูประถมศึกษาต้องมีเจตคติและตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

จากผลการศึกษาแนวคิด และหลักการที่เกี่ยวกับสมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองทั้งจากข้อมูลเอกสารและแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้องได้กล่าวไว้อย่างสอดคล้องกัน สามารถสรุปได้ว่าสมรรถนะครูประถมศึกษาที่จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะเป็นความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ คือ การมีความรู้ ความเข้าใจด้านความเป็นพลเมืองตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) ด้านทักษะ คือ การออกแบบและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ สื่อและการวัดและประเมิน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง และ 3) ด้านเจตคติ คือ ตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่าของการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง

ผลการศึกษาแนวคิด และหลักการที่เกี่ยวกับสมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองทั้งจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังภาพที่ 23

ภาพที่ 23 ผลการศึกษาแนวคิด และหลักการที่เกี่ยวกับสมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองทั้งจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง

3. ผลการศึกษาแนวคิด และหลักการการพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนาโมดูลทั้งจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์ จึงทำให้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดหลักการดังกล่าวมาสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้

3.1 ผลการศึกษาแนวคิด และหลักการการพัฒนาหลักสูตร

ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสาร สามารถสรุปได้ดังนี้

การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานด้านต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ปรัชญาการศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ พื้นฐานทางสังคม และรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดดังนี้

1) ปรัชญาการศึกษา เป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทาง จุดมุ่งหมาย มาตรฐานการเรียนรู้ และโครงสร้างของหลักสูตร ตลอดจนแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และการวางแผนในการวัดและประเมินผลผู้เรียน กลุ่มปรัชญาการศึกษาที่เป็นแนวทางต่อการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ สารัตถนิยม (Essentialism) นิรันดรนิยม (Perennialism) พิพัฒน์นิยม (Progressivism) ปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) และอัตถิภาวนิยม (Existentialism) สำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาที่มีการผสมผสานทั้งปรัชญาการศึกษาพิพัฒน์นิยมและปฏิรูปนิยมเพื่อมาเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร ลักษณะสำคัญของหลักสูตรคือ มีความยืดหยุ่น มีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้สอนมีหน้าที่แนะแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างสูงสุด รวมถึงสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามศักยภาพการศึกษา อาศัยข้อมูลจากศาสตร์ด้านสังคมศาสตร์ และการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผู้สอนทำหน้าที่เสมือนผู้จัดการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดียิ่งขึ้น (Oliva and Gordon, 2013: 129; Ornstein and Hunkins, 2013: 33, 48; ทิศนา ขัมมณี, 2551: 25-28 และกาญจนา คุณารักษ์, 2553: 76-99)

2) ทฤษฎีการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรผู้สร้างหลักสูตรต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของผู้เรียน โดยนำความรู้ด้านจิตวิทยาการศึกษามาเป็นพื้นฐานในการพิจารณาจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมิน ซึ่งจะทำให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรบรรลุตามจุดมุ่งหมายตามที่ต้องการ กลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) และกลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) สำหรับการออกแบบหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้

สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยม และกลุ่มมนุษยนิยมมาใช้เป็นแนวในการกำหนดเนื้อหา กิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม และวิธีการสอนเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของ นักศึกษาครูประถมศึกษา ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่เหมาะสม โดยผู้สอนมี หน้าที่จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้นักศึกษาครูประถมศึกษาได้มีโอกาสแสดงออกซึ่งการคิด การแก้ปัญหา การรับรู้ทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม นอกจากนี้ยังทำให้ผู้วิจัยได้มีแนวทางสำหรับการจัดเรียงลำดับเนื้อหาในหลักสูตรที่ไม่เป็นการเร่งรัดผู้เรียนมากเกินไป อันจะนำไปสู่การพัฒนา สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของนักเรียนระดับประถมศึกษาด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติอย่างมีประสิทธิภาพ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2533: 34-44; 135-139 และทิศนา แวมมณี, 2551: 50-70)

3) พื้นฐานจากสังคม เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดความมุ่งหมายของ หลักสูตร เลือกเนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้ ตลอดจนการนำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับ สภาพสังคมสำหรับการออกแบบหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้แก่ 1) แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2579) ที่มีเป้าหมายในการพัฒนาบุคคลตลอดช่วง ชีวิตให้มีความรู้ ความคิด คุณธรรม พละนามัยที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นสมาชิกที่ดี ของสังคม และเป็นกำลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยได้มีการพัฒนาปรับปรุง เพื่อความเหมาะสมตามสถานการณ์บ้านเมืองและความต้องการสร้างพลเมืองของยุคสมัยเสมอ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: จ-ข) 2) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551(กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 2) ที่มุ่งเน้น ให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาความเป็นพลเมืองดีของผู้เรียน รายละเอียดเกี่ยวกับ ความเป็นมาของการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดี คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตย สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก และ 3) ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561 ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกรอบการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่เน้นให้ความรู้เรื่องสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตย และ ความเป็นพลเมือง พัฒนาระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาความ

เป็นพลเมือง และความเป็นประชาธิปไตยให้กับผู้เรียนโดยจัดให้เหมาะสมกับระดับชั้นและช่วงวัยของผู้เรียน เน้นกระบวนการกลุ่มและฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมืองให้สถานศึกษาบูรณาการสาระความเป็นพลเมืองในส่วนที่หลักสูตรกำหนด โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตเน้นปฏิบัติการทั้งใน และนอกโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 21-27)

4) รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร (Tyler, 1949, อ้างถึงใน Ornstein and Hunkins, 2013; Taba, 1962: 456-459, อ้างถึงใน Oliva and Gordon, 2013: 111; Salor, Alexander and Lewis, 1981, อ้างถึงใน Lunenburg, 2011: 5-7) ได้แก่

4.1 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler ซึ่งใช้กำหนดวิธีการและเป้าหมาย นำมากำหนดองค์ประกอบหลักสูตร ได้แก่ 1) จุดประสงค์ 2) เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ 3) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 4) ประเมินผลการเรียนรู้ ลักษณะเด่นของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของ Tyler นั้นใช้จุดประสงค์เป็นการกำหนดควบคุมการเลือกและจัดประสบการณ์ การเรียนรู้

4.2 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Taba ซึ่งได้ระบุว่าหลักสูตรมีองค์ประกอบ 7 ประการคือ 1) ความต้องการของผู้เรียนและสังคม 2) จุดมุ่งหมาย 3) เลือกเนื้อหาสาระ 4) จัดและรวบรวมเนื้อหาสาระ 5) เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 7) ประเมินผลตามวัตถุประสงค์ แนวคิดของ Taba มีจุดเด่นคือ ยุทธวิธีการสอน และประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นสิ่งกำหนดสถานการณ์เงื่อนไขการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้งจะมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นผลผลิต ดังนั้นการจัดรูปแบบของการเรียนการสอนจะต้องแสดงลำดับขั้นตอนของวิธีการเรียนรู้ด้วย

4.3 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Salor, Alexander and Lewis กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และขอบเขต (Goals, Objectives and Domains) 2) การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Designing) 3) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) และ 4) การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum Evaluation) มีจุดเด่นคือ เน้นการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถาบันการศึกษา การออกแบบหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผลหลักสูตร

ผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรจากนักวิชาการที่เสนอไว้ ผู้วิจัยจึงนำมา กำหนดเป็นทิศทางในการพัฒนาหลักสูตร สำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการ

เรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้นำแนวคิดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler ที่เริ่มต้นจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง และการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง การพัฒนายุทธวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้

3.2 ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตร เพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.2.1 อาจารย์สาขาวิชาการประถมศึกษา ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

- 1) การจัดการเรียนการสอนครอบคลุมทั้งด้านความรู้ และทักษะเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์จริง
- 2) การเรียนการสอนตามหลักสูตรนักศึกษาครูประถมศึกษาควรได้รับทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ
- 3) เป้าหมายสำคัญคือการสอนให้นักเรียนประถมศึกษาที่มีคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ดังนั้นหากมีเป้าประสงค์ให้นักเรียนประถมศึกษาที่มีคุณลักษณะดังกล่าว การเรียนการสอนตามหลักสูตรควรสร้างความตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนประถมศึกษาให้เกิดขึ้นในนักศึกษาครูประถมศึกษาผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน
- 4) การนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติในสถานการณ์จริง โดยอาจารย์ผู้สอนต้องจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาครูประถมศึกษาได้เห็นเป็นแบบอย่างที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียน กล่าวคือ หากมีความประสงค์ให้นักศึกษาครูประถมศึกษาสามารถออกแบบและจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนประถมศึกษาได้นั้น อาจารย์ผู้สอนจำเป็นต้องออกแบบและการจัดการเรียนสอนเสมือนกับที่นักศึกษาครูต้องนำไปใช้จัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนประถมศึกษา

3.2.2 อาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

- 1) การจัดการเรียนสอนต้องให้นักศึกษาครูตระหนักถึงการหล่อหลอมความคิด พฤติกรรม และทัศนคติของนักเรียนให้พัฒนาตนเองเพื่อเติบโตให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง และส่วนรวมในสังคมประชาธิปไตย

2) การปูพื้นฐานให้นักศึกษาครูเห็นความสำคัญของการสร้างพลเมือง ตั้งแต่วัยเด็ก โดยเชื่อมโยงสถานการณ์ และประเด็นปัญหาทางสังคมไทย และสังคมโลก

3) การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรต้องให้นักศึกษาครูซึมซับพฤติกรรม ความเป็นประชาธิปไตย โดยให้นักศึกษาได้มีเสรีภาพในการถกเถียง อภิปราย โต้แย้ง รับรู้ถึงความ หลากหลายในการคิดที่แตกต่างกัน เพราะนอกจากครูมีหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยแล้ว ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างด้วย กล่าวคือเป็นการฝึกฝนนักศึกษาครูให้เรียนรู้กระบวนการดังกล่าว อีกทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะไปจัดการเรียนการสอนกับนักเรียนประถมศึกษา

3.2.3 ครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงาน การศึกษาเอกชน ปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่สามารถรองรับเนื้อหาในแต่ละระดับชั้นได้ และสามารถส่งเสริมสมรรถนะของนักเรียนความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนในท้องถิ่นตามวัยของ นักเรียน และการจัดการเรียนการสอนควรเน้นเป็นกิจกรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้สู่ห้องเรียนได้จริง

ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถสรุป เกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้ดังนี้ 1) การจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรนักศึกษาครูประถมศึกษาควรครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ 2) การจัดการ เรียนการสอนอาจารย์ผู้สอนจำเป็นต้องออกแบบและการจัดการเรียนสอนเสมือนกับที่นักศึกษาครู ต้องนำไปใช้จัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนประถมศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาครูประถมศึกษาเห็นแบบอย่าง ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้สู่ห้องเรียน 3) การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรต้องให้นักศึกษาครู มีความรู้และทักษะทางประชาธิปไตย โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มี เสรีภาพในการถกเถียง อภิปราย โต้แย้ง รับรู้ถึงความหลากหลายในการคิดที่แตกต่างกัน 4) การจัดการเรียนการสอนเน้นกิจกรรมปฏิบัติเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้สู่ห้องเรียนได้จริง และ 5) การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรควรสร้างความตระหนักถึงคุณค่า และความสำคัญของการ จัดการเรียนการสอนที่พัฒนาความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนประถมศึกษาให้เกิดขึ้นในนักศึกษาครู ประถมศึกษาผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน

จากผลการศึกษาแนวคิด หลักการการพัฒนาหลักสูตรจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และผลการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษา ครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาจาก แหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง จึงทำได้แนวทางสำหรับการพัฒนาหลักสูตรและองค์ประกอบของ หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) ความเป็นมา 2) หลักการ

3) จุดมุ่งหมาย 4) ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน 5) โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ ต้องให้นักศึกษามีความรู้และทักษะทางวิชาชีพไทย รวมทั้งการตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน 6) แนวทางการจัดการเรียนการสอน ควรครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่เน้นกิจกรรมปฏิบัติเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนได้จริง 7) สื่อการเรียนการสอน และ 8) แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3.3 ผลการศึกษาแนวคิด หลักการพัฒนาโมดูล

ผลการศึกษาจากข้อมูลเอกสาร สามารถสรุปได้ดังนี้

เมื่อผู้วิจัยดำเนินการศึกษาหลักการพัฒนาหลักสูตร จึงทำให้ได้มาซึ่งองค์ประกอบของหลักสูตรแล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหลักการพัฒนาโมดูลเพื่อสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาโมดูลการเรียนรู้ สรุปรายละเอียดได้ว่าโมดูลเป็นลักษณะหนึ่งของการผสมผสานการจัดหลักสูตร และการเรียนการสอนเข้าด้วยกันโดยเน้นการบูรณาการเนื้อหาสาระที่สัมพันธ์กัน เป็นการจัดหน่วยการสอนที่มีเนื้อหา และชุดกิจกรรมที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย โมดูลอาจจะอยู่ในรูปแบบที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้โมดูลควรจะมีจุดมุ่งเน้นในเรื่องของความชัดเจน มีระเบียบแบบแผน ควรใช้เวลาสั้น และมีความยืดหยุ่น ดังนั้นโมดูลจึงจัดว่าเป็นสื่อการเรียนชนิดหนึ่งที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับความถนัด และความสามารถของผู้เรียน เป็นหลักสำคัญของการอบรมทฤษฎี และนำสู่การปฏิบัติเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีทักษะสู่การปฏิบัติจริง โดยมีส่วนประกอบในโมดูล ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) เป้าหมาย 3) จุดประสงค์ 4) ระยะเวลาอบรม 5) เนื้อหา 6) ความรู้พื้นฐานที่ต้องมีมาก่อน 7) กิจกรรมการอบรม และ 8) การประเมินผล (ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2544: 78; กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์, 2553: 80-81 และสุนันทา สุวรรณศิลป์, 2543: 55) เมื่อได้ผลการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านการพัฒนาโมดูลการเรียนรู้ องค์ประกอบของหลักสูตร และสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ประถมศึกษาแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำโมดูลเป็นเอกสารประกอบหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา มีองค์ประกอบของโมดูล ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) เอกสารการเรียนรู้ 3) กิจกรรมนำทาง 4) กิจกรรมปฏิบัติการตามเอกสารการเรียนรู้ และ 5) รายการอ้างอิง

ผลจากการศึกษาแหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้องจึงทำให้ได้แนวทางสำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาที่ครอบคลุมความรู้ ทักษะ และเจตคติ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ 1) ความเป็นมา 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน 5) โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการตามโมดูลการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้แก่ การเข้าใจหลักการสำคัญ และเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตนตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การยอมรับ และปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และกฎหมาย การเข้าใจหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ การเข้าใจหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และเคารพเสรีภาพของผู้อื่น การมีความรับผิดชอบต่อสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ต่อตนเอง และในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และสังคม การเคารพความแตกต่างทางความคิดโดยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี และการมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกปรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม 6) แนวทางการจัดการเรียนการสอน 7) สื่อการเรียนการสอน และ 8) แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยนำมาเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาที่ครอบคลุมด้านความรู้ คือ การมีความรู้ ความเข้าใจด้านความเป็นพลเมืองตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้านทักษะ คือ การออกแบบและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ สื่อ และการวัดและประเมิน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง และด้านเจตคติ คือ ตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่าของการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง

ตอนที่ 2 ผลการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ผลการออกแบบ และพัฒนาร่างหลักสูตร

(ร่าง) หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ที่ผู้วิจัยนำข้อมูลพื้นฐานการศึกษาความต้องการจำเป็น และข้อสรุปเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษานำมาเป็นกรอบสำหรับการพัฒนาหลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร ร่างหลักสูตรประกอบด้วย

(ร่าง) หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนา
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

1. ความเป็นมา

การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษาได้กำหนดกรอบที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจต่อระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องผ่านการศึกษา ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการของระบอบประชาธิปไตย โดยฝึกฝนการเรียนรู้ร่วมกัน ยอมรับและอดทนในความคิดที่แตกต่างกัน ยอมรับการอยู่ร่วมสังคมที่มีการพึ่งพิงอิงกัน จึงมีความจำเป็นต้องปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และซึมซับแนวคิดความเป็นพลเมืองให้มากที่สุดเพื่อยกระดับระบอบประชาธิปไตยให้เจริญก้าวหน้าและยั่งยืน สอดคล้องกับ John Dewey นักการศึกษากลุ่มปรัชญาการศึกษาพัฒนานิยม (Progressivism) กล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นมากกว่าที่รัฐกำหนดให้มา ทั้งนี้ประชาธิปไตยคือปัจจัยเบื้องต้นของการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งเกิดจากการสื่อสารประสบการณ์ระหว่างกัน การศึกษาจึงเป็นกระบวนการของสังคม ความมั่นคง และทิศทางการพัฒนาผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผ่านการมีส่วนร่วมในชีวิตภายในกลุ่มของพวกเขา แต่อย่างไรก็ตามแม้การพัฒนาความเป็นพลเมืองจะมีเป้าหมายที่มีความสำคัญจากรายงานการวิจัยของสถาบันพระปกเกล้า เกี่ยวกับความเข้าใจต่อประชาธิปไตยในกลุ่มเยาวชน พบว่าเยาวชนในประเทศไทยมีความสับสนต่อประชาธิปไตย ขาดการวิเคราะห์เหตุผล และมองไม่เห็นภาพของการมีประชาธิปไตย ไม่ทราบว่าจะขาดการเคารพสิทธิผู้อื่นแล้วจะเกิดอะไรขึ้น ยึดความคิดเห็นของตนเอง โดยไม่สนใจความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน และเห็นว่าการเอาเปรียบบุคคลอื่นเป็นเรื่องธรรมดา สอดคล้องกับผลการศึกษาระดับนานาชาติ โครงการประเมินผลการศึกษา หน้าที่ และความเป็น โดย International Association for the Evaluation of Education Achievement (IEA) พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนไทยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา และมโนทัศน์ด้านความเป็นพลเมือง ความสามารถในการให้เหตุผลและการวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นด้านความเป็นพลเมืองในลำดับที่ 34 จาก 38 ประเทศ ทั้งนี้การที่จะจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าวได้นั้น บุคคลสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนก็คือครูประถมศึกษา โดยมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบสำหรับการพัฒนาพื้นฐานของความเป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์หรือความเป็นพลเมืองดีให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา ทั้งนี้ทุกมิติของความเป็นพลเมืองของผู้ใหญ่มีรากฐานมาจากการได้รับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในช่วงวัยเด็ก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนา นักศึกษาครูประถมศึกษาให้มีความรู้ ความชำนาญ ทักษะ และเจตคติด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้

2. หลักการ

เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล จึงกำหนดหลักการของหลักสูตร ไว้ดังนี้

2.1 หลักสูตรเน้นการสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2.2 การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรใช้การจัดกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ทักษะ และเจตคติของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยมีการนำแนวคิดสู่การปฏิบัติทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน

2.3 หลักสูตรเน้นการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาบนพื้นฐานบริบทความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2.4 การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรเน้นการประเมินผลตามสภาพจริงที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3. จุดมุ่งหมาย

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมุ่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ และเจตคติ ดังนี้

3.1 ด้านความรู้ความเข้าใจ

3.1.1 ความเป็นพลเมือง และการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง

3.1.2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.2 ด้านความสามารถ

3.2.1 ออกแบบการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.2.2 จัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.3 ด้านเจตคติ ตระหนักถึง ความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา

4. ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ครั้งนี้ใช้เวลาทั้งสิ้น 16 สัปดาห์ โดยจัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลา รวม 48 ชั่วโมง

5. โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการตามหลักสูตร

หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อ พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้กำหนดกรอบเนื้อหา และ การฝึกปฏิบัติการตามหลักสูตร โดยแบ่งออกเป็น 5 โมดูลการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

โมดูลที่	กรอบเนื้อหา	ระยะเวลา (ช.ม.)
1	ความเป็นพลเมืองและการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง	9
	เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ	
	1.1 ความหมาย ความสำคัญของความเป็นพลเมือง	3
	1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองและระบอบประชาธิปไตย	3
	1.3 ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองกับการ พัฒนาความเป็นพลเมือง	3
2	การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา	9
	เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ	
	2.1 ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองใน โรงเรียนประถมศึกษา และบทบาทของครูศึกษากับการพัฒนาความเป็น พลเมือง	6
	2.2 สารสำคัญหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับ ประถมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	3
3	การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของ นักเรียนระดับประถมศึกษา	18

โมดูลที่	กรอบเนื้อหา	ระยะเวลา (ช.ม.)
	เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ 3.1 หลักการ แนวคิดการออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3.2 หลักการ แนวคิดการออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา	3 3
	3.3 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของ นักเรียนระดับประถมศึกษา	12
4	สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	6
	เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ การออกแบบและแนวทางการเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการ เรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	6
5	การวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา	6
	เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ 5.1 การออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของ นักเรียนระดับประถมศึกษา 5.2 การออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของนักเรียนระดับประถมศึกษา	3 3
<p>6. แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร</p> <p>การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมุ่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา ได้จัดการเรียนการสอนเน้นการให้นักศึกษาสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ใช้ กระบวนการกลุ่มในการตรวจสอบ แลกเปลี่ยนความรู้ของตนเอง โดยการจัดการเรียนการสอน อาจารย์จะต่อยอดหรือปรับมโนทัศน์ของนักศึกษา อีกทั้งนักศึกษามีการศึกษาข้อมูล สร้างความเข้าใจ และความหมายของข้อมูลด้วยตนเอง อาจารย์คอยช่วยกระตุ้น และให้ความช่วยเหลือตามความ เหมาะสม โดยอยู่บนพื้นฐานการเรียนที่เน้นการคิดสู่การปฏิบัติด้วยความกระตือรือร้น (Active) เป็นการ เรียนการสอนเพื่อสร้างสมรรถนะทั้งส่วนบุคคล และเป็นทีม ภายใต้การดูแลแนะนำปรึกษาอย่าง ใกล้ชิดจากอาจารย์</p>		

7. สื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยอธิบายขยายความเข้าใจและเสริมประสบการณ์ของนักศึกษาให้กว้างขวางและครอบคลุมยิ่งขึ้น

สื่อการเรียนการสอนในหลักสูตร มีดังนี้

- 7.1 สื่ออิเล็กทรอนิกส์
- 7.2 สื่อนำเสนอในรูปแบบ PowerPoint
- 7.3 หนังสือ ตำรา
- 7.4 วิดิทัศน์
- 7.5 การสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต
- 7.6 แหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

8. แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร

การประเมินการเรียนรู้ตามหลักสูตรเน้นการประเมินผลตามสภาพจริง โดยมีการประเมินทั้งในระหว่างการจัดการเรียนการสอน และหลังการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร กำหนดให้มีการวัดและประเมินผลสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ที่ครอบคลุมด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความสามารถ และด้านเจตคติ ที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อสะท้อนไปสู่กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

8.1 ด้านความรู้ คือ ความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง การศึกษา เพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดความรู้ความเป็นพลเมือง การศึกษา เพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

8.2 ด้านความสามารถ คือ ความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถวัดได้จากแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

8.3 ด้านเจตคติ คือ ตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา สามารถวัดได้จากแบบบันทึกผลการเรียนรู้

ผู้วิจัยนำร่างหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และโมดูลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น พิจารณาถึงความเหมาะสมในการนำไปใช้และพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยวิธีการประชุมพิจารณาหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) จำนวน 7 คน ในวันพฤหัสบดี ที่ 5 กรกฎาคม 2561 เวลา 10.00-12.00 น. ซึ่งจัดขึ้น ณ โรงแรมสวนดุสิตเพลซ ผลการพิจารณา ร่างหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ร่างหลักสูตรมีค่าดัชนีความ สอดคล้องระหว่าง 0.72-0.94 โดยร่างหลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้มีค่าความสอดคล้อง 0.84 นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมร่วมกันต่อร่างหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สรุปได้ดังนี้

1. ควรสรุปเนื้อหาในแต่ละเอกสารการเรียนรู้ของโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรให้ถ่ายทอด การศึกษาด้วยตนเองของนักศึกษาครูประถมศึกษา
2. ปรับเนื้อหา กิจกรรมปฏิบัติการ และเวลาของโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรให้มีความ สอดคล้องกัน
3. เพิ่มเติมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ได้จากการ สังเคราะห์แหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคลในโมดูล ได้แก่ ทั้งจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และ แหล่งข้อมูลจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) การเข้าใจหลักการสำคัญ และเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตนตาม ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) การยอมรับ และ ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และกฎหมาย 3) การเข้าใจหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ 4) การเข้าใจหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และเคารพ เสรีภาพของผู้อื่น 5) การมีความรับผิดชอบต่อสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ต่อตนเอง และในฐานะ เป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และสังคม 6) การเคารพความแตกต่างทางความคิดโดยการ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล 7) การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดย การเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี และ 8) การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการ เลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม
4. เพิ่มเติมโมดูล และกิจกรรมปฏิบัติการของแต่ละโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร ดังนี้

4.1 โมดูลที่ 1 เพิ่มการพัฒนาโมดูลทัศน์ ทักษะและเจตคติเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาให้แก่ นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักถึงบทบาทครูประถมศึกษากับการพัฒนาความเป็นพลเมือง รวมถึงเห็นคุณค่าและความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองผ่านการปฏิบัติกิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้

4.2 โมดูลการเรียนรู้อื่น ๆ ให้เพิ่มเติมกิจกรรมให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาความเป็นพลเมืองเพื่อนำเข้าสู่การเรียนการสอน อาทิ ประเด็นทางปัญหาทางสังคมทั้งในประเทศ และต่างประเทศมาเป็นสื่อการเรียนการสอนสำหรับการตั้งประเด็นเพื่อให้นักศึกษาครูประถมศึกษาช่วยกันอภิปราย

4.3 โมดูลการเรียนรู้สุดท้ายให้เป็นการนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติ โดยนำความรู้และทักษะที่นักศึกษาครูประถมศึกษาได้เรียนรู้ตั้งแต่โมดูลการเรียนรู้ที่ 1 ถึงโมดูลการเรียนรู้ที่ 6 สู่การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้

ตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะเห็นร่วมกัน จึงมีการปรับปรุงโครงสร้างเนื้อหา การฝึกปฏิบัติการ และระยะเวลา โมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรจาก 5 โมดูลการเรียนรู้เป็น 7 โมดูลการเรียนรู้ ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 รายละเอียดการปรับปรุงร่างหลักสูตรตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

(ร่าง) หลักสูตร	ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
1. ความเป็นมา	คงเดิม
2. หลักการ	คงเดิม
3. จุดมุ่งหมาย	คงเดิม
4. ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน	คงเดิม
5. โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ โมดูลที่ 1 ความเป็นพลเมืองและการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง (9 ชั่วโมง) เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ 1) ความหมาย ความสำคัญของความเป็นพลเมือง (3 ชั่วโมง) 2) ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองและระบอบประชาธิปไตย (3 ชั่วโมง) 3) ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง (3 ชั่วโมง)	โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ โมดูลที่ 1 ปฐมนิเทศ (3 ชั่วโมง) กิจกรรมตระหนักรู้สู่ความเป็นพลเมือง: สภากาแฟ

ตารางที่ 20 รายละเอียดการปรับปรุงร่างหลักสูตรตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

(ร่าง) หลักสูตร	ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>โมดูลที่ 2 การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา (9 ชั่วโมง) เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ</p> <p>1) ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษาและบทบาทของครูประถมศึกษากับการพัฒนาความเป็นพลเมือง (6 ชั่วโมง)</p> <p>2) สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับประถมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (3 ชั่วโมง)</p>	<p>โมดูลที่ 2 การเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง (9 ชั่วโมง)</p> <p>กิจกรรมนำทาง: เสวนาพาที</p> <p>ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์และการฝึกปฏิบัติความหมายสำคัญของความเป็นพลเมือง (3 ชั่วโมง)</p> <p>กิจกรรมที่ 1 World Café</p> <p>ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองและระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (3 ชั่วโมง)</p> <p>กิจกรรมที่ 2 ใคร่ครวญ ตรึกตรอง</p> <p>ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - การยอมรับ และปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และกฎหมาย - การเข้าใจหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ - การเข้าใจหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และเคารพเสรีภาพของผู้อื่น <p>(3 ชั่วโมง)</p> <p>กิจกรรมที่ 3 สนทนารอบวง: One Question & Many Answers</p>

ตารางที่ 20 รายละเอียดการปรับปรุงร่างหลักสูตรตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

(ร่าง) หลักสูตร	ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>โมดูลที่ 3 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (18 ชั่วโมง) เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ</p> <p>1) หลักการ แนวคิดการออกแบบการจัดการเรียนรู้ (3 ชั่วโมง)</p> <p>2) หลักการ แนวคิดการออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (3 ชั่วโมง)</p> <p>3) การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (12 ชั่วโมง)</p>	<p>โมดูลที่ 3 พลเมืองศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา (6 ชั่วโมง) กิจกรรมนำทาง: รวมพลังคิด</p> <p>ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์และการฝึกปฏิบัติ</p> <p>ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา และบทบาทของครูศึกษากับการพัฒนาความเป็นพลเมือง (3 ชั่วโมง)</p> <p>ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - การมีความรับผิดชอบตามสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ของตนเอง และในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และสังคม - การเคารพความแตกต่างทางความคิดโดยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล - การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี <p>กิจกรรมที่ 1 คิด คู่ แลกเปลี่ยน</p> <p>สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับประถมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (3 ชั่วโมง)</p> <p>กิจกรรมที่ 2 การ์ตูนความคิด</p>
<p>โมดูลที่ 4 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของระดับนักเรียนประถมศึกษา (6 ชั่วโมง) เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ</p> <p>การออกแบบและแนวทางการเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา</p>	<p>โมดูลที่ 4 รูปแบบ และวิธีสอนสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (9 ชั่วโมง) กิจกรรมนำทาง: ร่วมหาทางออก</p> <p>ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์และการฝึกปฏิบัติ</p> <p>รูปแบบและวิธีสอนเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (3 ชั่วโมง)</p>

ตารางที่ 20 รายละเอียดการปรับปรุงร่างหลักสูตรตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

(ร่าง) หลักสูตร	ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>กิจกรรมที่ 1 Critical attributes</p> <p>กิจกรรมที่ 2 ออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง (3 ชั่วโมง)</p> <p>กิจกรรมที่ 3 สาธิตกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง (3 ชั่วโมง)</p> <p>โดยทั้ง 3 กิจกรรมเป็นการฝึกปฏิบัติคุณลักษณะด้านการมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม</p>
<p>โมดูลที่ 5 การวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (6 ชั่วโมง)</p> <p>เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ</p> <p>1) การออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (3 ชั่วโมง)</p> <p>2) การออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (3 ชั่วโมง)</p>	<p>โมดูลที่ 5 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (3 ชั่วโมง)</p> <p>กิจกรรมนำทาง: ฉายภาพความคิด</p> <p>ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์และการฝึกปฏิบัติ</p> <p>การออกแบบและแนวทางการเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา</p> <p>กิจกรรมที่ 1 ค้นคว้าใฝ่รู้</p> <p>กิจกรรมที่ 2 สื่อและแหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติมการเรียนรู้</p> <p>โดยทั้ง 2 กิจกรรมเป็นการฝึกปฏิบัติคุณลักษณะด้านการมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม</p>
	<p>โมดูลที่ 6 การประเมินการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (6 ชั่วโมง)</p> <p>กิจกรรมนำทาง: อย่าตัดสินใคร</p>

ตารางที่ 20 รายละเอียดการปรับปรุงร่างหลักสูตรตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

(ร่าง) หลักสูตร	ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์และการฝึกปฏิบัติ การออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (3 ชั่วโมง)</p> <p>กิจกรรมที่ 1 ออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลเพื่อ พัฒนาความเป็นพลเมืองคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา การออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผล คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา (3 ชั่วโมง)</p> <p>กิจกรรมที่ 2 ออกแบบเครื่องมือประเมินผลเพื่อพัฒนา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองนักเรียนระดับ ประถมศึกษา</p> <p>โดยทั้ง 2 กิจกรรมเป็นการฝึกปฏิบัติคุณลักษณะด้าน การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และ วิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม</p>
	<p>โมดูลที่ 7 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ (12 ชั่วโมง)</p> <p>ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์และการฝึกปฏิบัติ หลักการ แนวคิดการออกแบบการจัดการเรียนรู้ (3 ชั่วโมง)</p> <p>กิจกรรมที่ 1 การสังเคราะห์แนวคิด การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้</p> <p>กิจกรรมที่ 2 แนวคิดสู่การปฏิบัติ: ออกแบบแผนการ จัดการเรียนรู้ (3 ชั่วโมง)</p> <p>การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (6 ชั่วโมง)</p>

ตารางที่ 20 รายละเอียดการปรับปรุงร่างหลักสูตรตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

(ร่าง) หลักสูตร	ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>กิจกรรมที่ 3 แนวคิดสู่การปฏิบัติ: การจัดการกิจกรรม การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยทั้ง 3 กิจกรรมเป็นการฝึกปฏิบัติที่บูรณาการ คุณลักษณะความเป็นพลเมือง ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเข้าใจหลักการสำคัญ และเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตนตามระบอบการปกครองแบบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข - การยอมรับ และปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และ กฎหมาย - การเข้าใจหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ - การเข้าใจหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความ รับผิดชอบ และเคารพเสรีภาพของผู้อื่น - การมีความรับผิดชอบต่อสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ต่อตนเอง และในฐานะเป็นสมาชิกของ ครอบครัว โรงเรียน และสังคม - การเคารพความแตกต่างทางความคิดโดยการ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล - การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดย การเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี - การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และ วิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม
6. แนวทางการจัดการเรียนการสอน	คงเดิม
7. สื่อการเรียนการสอน	คงเดิม
8. แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	คงเดิม

จากผลการปรับปรุงร่างหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษา ครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา จาก ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จึงทำให้ได้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สำหรับการทดลองใช้กับนักศึกษาครูประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป หลักสูตรประกอบด้วย

หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา

เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

1. ความเป็นมา

การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษาได้กำหนดกรอบที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจต่อระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องผ่านการศึกษา ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการของระบอบประชาธิปไตย โดยฝึกฝนการเรียนรู้ร่วมกัน ยอมรับและอดทนในความคิดที่แตกต่างกัน ยอมรับการอยู่ร่วมสังคมที่มีการพึ่งพิงอิงกัน จึงมีความจำเป็นต้องปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และซึมซับแนวคิดความเป็นพลเมืองให้มากที่สุดเพื่อยกระดับระบอบประชาธิปไตยให้เจริญก้าวหน้าและยั่งยืน สอดคล้องกับ John Dewey นักการศึกษากลุ่มปรัชญาการศึกษาพัฒนิยม (Progressivism) กล่าวว่า ประชาธิปไตยเป็นมากกว่าที่รัฐกำหนดให้มา ทั้งนี้ประชาธิปไตยคือปัจจัยเบื้องต้นของการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งเกิดจากการสื่อสารประสบการณ์ระหว่างกัน การศึกษาจึงเป็นกระบวนการของสังคม ความมั่นคง และทิศทางการพัฒนาผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผ่านการมีส่วนร่วมในชีวิตภายในกลุ่มของพวกเขา แต่อย่างไรก็ตามแม้การพัฒนาความเป็นพลเมืองจะมีเป้าหมายที่มีความสำคัญจากรายงานการวิจัยของสถาบันพระปกเกล้า เกี่ยวกับความเข้าใจต่อประชาธิปไตยในกลุ่มเยาวชน พบว่าเยาวชนในประเทศไทยมีความสับสนต่อประชาธิปไตย ขาดการวิเคราะห์เหตุผล และมองไม่เห็นภาพของการมีประชาธิปไตย ไม่ทราบว่าจะขาดการเคารพสิทธิผู้อื่นแล้วจะเกิดอะไรขึ้น ยึดความคิดเห็นของตนเอง โดยไม่สนใจความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน และเห็นว่าการเอาเปรียบบุคคลอื่นเป็นเรื่องธรรมดา สอดคล้องกับผลการศึกษาระดับนานาชาติ โครงการประเมินผลการศึกษา หน้าที่ และความเป็น โดย International Association for the Evaluation of Education Achievement (IEA) พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนไทยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา และ มโนทัศน์ด้านความเป็นพลเมือง ความสามารถในการให้เหตุผลและการวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นด้าน ความเป็นพลเมืองในลำดับที่ 34 จาก 38 ประเทศ ทั้งนี้การที่จะจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าวได้นั้น บุคคลสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนก็คือครูประถมศึกษา โดยมีบทบาท หน้าที่ และ ความรับผิดชอบสำหรับการพัฒนาพื้นฐานของความเป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์หรือความเป็นพลเมืองดี ให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา ทั้งนี้ทุกมิติของความเป็นพลเมืองของผู้ใหญ่มีรากฐานมาจากการ ได้รับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในช่วงวัยเด็ก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนา นักศึกษาครูประถมศึกษาให้มีความรู้ ความชำนาญ ทักษะ และเจตคติด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาได้

2. หลักการ

เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล จึงกำหนดหลักการของหลักสูตร ไว้ดังนี้

2.1 หลักสูตรเน้นการสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2.2 การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรใช้การจัดกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ทักษะ และเจตคติของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยมีการนำแนวคิดสู่การปฏิบัติทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน

2.3 หลักสูตรเน้นการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาบนพื้นฐานบริบทความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2.4 การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรเน้นการประเมินผลตามสภาพจริงที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3. จุดมุ่งหมาย

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมุ่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ และเจตคติ ดังนี้

3.1 ด้านความรู้ความเข้าใจ

3.1.1 ความเป็นพลเมือง และการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง

3.1.2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.2 ด้านความสามารถ

3.2.1 ออกแบบการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.2.2 จัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.3 ด้านเจตคติ ตระหนักถึง ความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา

4. ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ครั้งนี้ใช้เวลาทั้งสิ้น 16 สัปดาห์ โดยจัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลา รวม 48 ชั่วโมง

5. โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการตามหลักสูตร

หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อ พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้กำหนดกรอบเนื้อหาและ การฝึกปฏิบัติการตามหลักสูตร โดยแบ่งออกเป็น 7 โมดูลการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

โมดูลที่	กรอบเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ	ระยะเวลา (ช.ม.)
1	ปฐมนิเทศ	3
	กิจกรรมตระหนักสู่ความเป็นพลเมือง: สภากาแฟ	3
2	การเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง	9
	กิจกรรมนำทาง: เสวนาพาที	
	ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์และการฝึกปฏิบัติ	
	ความหมาย ความสำคัญของความเป็นพลเมือง	3
	กิจกรรมที่ 1 World Café	
	ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองและระบอบประชาธิปไตยอันมี	3
	พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	
	กิจกรรมที่ 2 ใคร่ครวญ ตรึกตรอง	
	ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองกับการ	3
	พัฒนาความเป็นพลเมือง ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ได้แก่	
	- การยอมรับ และปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และกฎหมาย	
	- การเข้าใจหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ	
	- การเข้าใจหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และเคารพ	
	เสรีภาพของผู้อื่น	

โมดูลที่	กรอบเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ	ระยะเวลา (ช.ม.)
5	สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	3
	<p>กิจกรรมนำทาง: ฉายภาพความคิด</p> <p>ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์และการฝึกปฏิบัติ</p> <p>การออกแบบและแนวทางการเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา</p> <p>กิจกรรมที่ 1 ค้นคว้าใฝ่รู้</p> <p>กิจกรรมที่ 2 สื่อและแหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติมการเรียนรู้</p> <p>ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม</p>	3
6	การประเมินการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	6
	<p>กิจกรรมนำทาง: อย่าตัดสินใคร</p> <p>ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์และการฝึกปฏิบัติ</p> <p>การออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา</p> <p>กิจกรรมที่ 1 ออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา</p> <p>การออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา</p> <p>กิจกรรมที่ 2 ออกแบบเครื่องมือประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา</p> <p>ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม</p>	3 3

โมดูลที่	กรอบเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ	ระยะเวลา (ช.ม.)
7	การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ	12
	<p>ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์และการฝึกปฏิบัติ</p> <p>หลักการ แนวคิดการออกแบบการจัดการเรียนรู้</p> <p>กิจกรรมที่ 1 การสังเคราะห์แนวคิด</p> <p>การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้</p> <p>กิจกรรมที่ 2 แนวคิดสู่การปฏิบัติ: ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้</p> <p>การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา</p> <p>กิจกรรมที่ 3 แนวคิดสู่การปฏิบัติ: การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ใน โรงเรียนประถมศึกษา</p> <p>ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเข้าใจหลักการสำคัญ และเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตนตามระบอบ <p>การปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p> <ul style="list-style-type: none"> - การยอมรับ และปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และกฎหมาย - การเข้าใจหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ - การเข้าใจหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และเคารพเสรีภาพของผู้อื่น - การมีความรับผิดชอบต่อสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ต่อตนเอง และในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และสังคม - การเคารพความแตกต่างทางความคิดโดยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล <p>การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับและใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม 	<p>3</p> <p>3</p> <p>6</p>

6. แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมุ่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้จัดการเรียนการสอนเน้นการให้นักศึกษาสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ใช้กระบวนการกลุ่มในการตรวจสอบ แลกเปลี่ยนความรู้ของตนเอง โดยการจัดการเรียนการสอน อาจารย์จะต่อยอดหรือปรับโน้ตทัศน์ของนักศึกษา อีกทั้งนักศึกษามีการศึกษาข้อมูล สร้างความเข้าใจ และความหมายของข้อมูลด้วยตนเอง อาจารย์คอยช่วยกระตุ้น และให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม โดยอยู่บนพื้นฐานการเรียนที่เน้นการคิดสู่การปฏิบัติด้วยความกระตือรือร้น (Active) เป็น การเรียนการสอนเพื่อสร้างสมรรถนะทั้งส่วนบุคคล และเป็นทีม ภายใต้การดูแลแนะนำปรึกษาอย่างใกล้ชิดจากอาจารย์

7. สื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยอธิบายขยายความเข้าใจและเสริมประสบการณ์ของนักศึกษาให้กว้างขวางและครอบคลุมยิ่งขึ้น

สื่อการเรียนการสอนในหลักสูตร มีดังนี้

- 7.1 สื่ออิเล็กทรอนิกส์
- 7.2 สื่อนำเสนอในรูปแบบ PowerPoint
- 7.3 หนังสือ ตำรา
- 7.4 วิดิทัศน์
- 7.5 การสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต
- 7.6 แหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

8. แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร

การประเมินการเรียนรู้ตามหลักสูตรเน้นการประเมินผลตามสภาพจริง โดยมีการประเมินทั้งในระหว่างการจัดการเรียนการสอน และหลังการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร กำหนดให้มีการวัดและประเมินผลสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ที่ครอบคลุมด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความสามารถ และด้านเจตคติ ที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อสะท้อนไปสู่กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

<p>8.1 ด้านความรู้ คือ ความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง การศึกษา เพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของ นักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดความรู้ความเป็นพลเมือง การศึกษา เพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของนักเรียนระดับประถมศึกษา</p> <p>8.2 ด้านความสามารถ คือ ความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถวัดได้ จากแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา</p> <p>8.3 ด้านเจตคติ คือ ตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา สามารถวัดได้จากแบบบันทึกผลการเรียนรู้</p>

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ผลการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีดังนี้

1. ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีดังนี้

1.1 ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้าน ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ก่อนและหลังเรียน

ตารางที่ 21 การเปรียบเทียบคะแนนความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาก่อนและหลังเรียน

ข้อสอบวัดความรู้	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	คะแนนร้อยละ	ระดับความสามารถ	t	df	p
ก่อนทดลอง	40	22.63	2.75	56.58	ปานกลาง	-17.41	18	0.00*
หลังทดลอง	40	32.94	1.68	82.35	มาก			

*p-value < 0.01

จากตารางที่ 21 คะแนนความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองและการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาหลังเรียน ($\bar{X} = 32.94$, S.D. = 1.68) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 22.63$, S.D. = 2.75)

1.2 ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยประเมินนักศึกษาครูประถมศึกษา จำนวน 19 คน เป็นการฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยการประเมินแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนการฝึกปฏิบัติจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้และด้านจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นการประเมินนักศึกษาครูประถมศึกษาระหว่างการฝึกปฏิบัติจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 22-23

ตารางที่ 22 ผลการประเมินนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านความสามารถในการออกแบบการจัด
กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา

ข้อที่	รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน			
		ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ค่าระดับ	ลำดับที่
1.	ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ วิเคราะห์และกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม	4.11	0.84	มาก	11
2.	ระบุจุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ ต้องการพัฒนา	4.12	0.89	มาก	10
3.	กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะความ เป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาครอบคลุม ด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ	4.07	0.86	มาก	13
4.	ด้านเนื้อหา วิเคราะห์และกำหนดเนื้อหาสอดคล้องกับมาตรฐานการ เรียนรู้และตัวชี้วัดของสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม	4.26	0.86	มาก	8
5.	จัดลำดับเนื้อสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ กำหนด	3.88	0.68	มาก	19
6.	จัดลำดับเนื้อสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่กำหนด	4.00	0.78	มาก	16
7.	กำหนดเนื้อหาที่พัฒนา/ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาครอบคลุมด้าน ความรู้ ทักษะ และเจตคติ	4.51	0.71	มากที่สุด	3
8.	กำหนดปริมาณเนื้อหาสอดคล้องกับวัยของนักเรียน และ เวลา	4.07	0.68	มาก	13
9.	อ้างอิงแหล่งที่มาของเนื้อหา	4.93	0.37	มากที่สุด	1

ตารางที่ 22 ผลการประเมินนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านความสามารถในการออกแบบการจัด
กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน			
		ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ค่าระดับ	ลำดับที่
10.	ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับ จุดประสงค์การเรียนรู้	4.00	0.82	มาก	16
11.	กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียน เข้าใจเนื้อหา	4.05	0.85	มาก	15
12.	กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นลำดับขั้นตอน เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก	3.91	0.76	มาก	18
13.	กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนา/ส่งเสริม คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาที่ต้องการพัฒนา	4.30	0.87	มาก	6
14.	กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ	4.21	0.86	มาก	9
	ด้านสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ กำหนดสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหา	4.35	0.74	มาก	5
16.	กำหนดสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมหรือสนับสนุน การเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของ นักเรียนระดับประถมศึกษาครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ	4.39	0.75	มาก	4
17.	การผสมผสานสื่อพื้นฐาน (Traditional materials) และ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT)	4.30	0.63	มาก	6
18.	อ้างอิงที่มาของแหล่งการเรียนรู้	4.84	0.49	มากที่สุด	2
19.	ด้านการวัดและประเมินผล กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับ จุดประสงค์การเรียนรู้	3.79	0.59	มาก	21

ตารางที่ 22 ผลการประเมินนักศึกษาคูประถมศึกษาด้านความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน			
		ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ค่าระดับ	ลำดับที่
20.	กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้	3.82	0.66	มาก	20
21.	กำหนดเครื่องมือสอดคล้องกับวิธีการวัดและประเมินผล	3.75	0.58	มาก	22
22.	กำหนดเงื่อนไขและเกณฑ์การประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	3.72	0.53	มาก	23
23.	กำหนดวิธีการวัด เครื่องมือ และเกณฑ์การประเมินผลสอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	4.09	0.85	มาก	12
ภาพรวมค่าเฉลี่ยด้านความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้		4.15	0.58	มาก	

จากตารางที่ 22 ผลการวิเคราะห์ด้านความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาของนักศึกษาคูประถมศึกษา จำนวน 19 คน ประเมินโดยอาจารย์ พบว่า อาจารย์ประเมินนักศึกษาคูประถมศึกษา ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยด้านความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่ได้ค่าเฉลี่ยมากสุดใน 3 ลำดับแรก คือ อ้างอิงแหล่งที่มาของเนื้อหา ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.37) รองลงมา อ้างอิงที่มาของแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.49) และกำหนดเนื้อหาที่พัฒนา/ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.71) สำหรับรายการที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยสุดใน 3 ลำดับสุดท้าย คือ กำหนดเงื่อนไขและเกณฑ์การประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.53) ลำดับถัดมา คือ กำหนดเครื่องมือสอดคล้องกับวิธีการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.58) และกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.59)

ตารางที่ 23 ผลการประเมินนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านความสามารถจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ข้อที่	รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน			
		ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ค่าระดับ	ลำดับ ที่
	ด้านการประยุกต์ใช้เนื้อหา				
1.	อธิบายแนวคิดหลักของเนื้อหาได้ชัดเจนและครอบคลุม ด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ	3.91	0.71	มาก	16
2.	เชื่อมโยงแนวคิดหลักของเนื้อหา กับเหตุการณ์/ประเด็น ทางสังคมหรือประสบการณ์ชีวิตของนักเรียน	4.37	0.88	มาก	2
3.	ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เนื้อหาสำหรับการแสวงหาความรู้ เพื่อต่อยอดความรู้ความเข้าใจ	3.81	0.61	มาก	20
4.	นำเสนอเนื้อหาถูกต้อง แม่นยำ และเป็นลำดับ	3.93	0.68	มาก	15
	ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้				
5.	ฝึกฝนให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ใน ห้องเรียนกับเหตุการณ์หรือประเด็นทางสังคม	4.35	0.88	มาก	6
6.	เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะทาง สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.42	0.80	มาก	1
7.	ฝึกฝนให้นักเรียนมีทักษะการอภิปรายแบบประชาธิปไตย ได้แก่ การพูดเพื่อยืนยันความคิดของตนเองด้วยเหตุผล และเคารพหรือข้อฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง	4.23	0.82	มาก	7

ตารางที่ 23 ผลการประเมินนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านความสามารถจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน			
		ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ค่าระดับ	ลำดับที่
8.	สร้างโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (Common good) เพื่อตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบระดับปัจเจกบุคคล และสมาชิกของชุมชน	3.88	0.71	มาก	19
9.	สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ภายในห้องเรียนกับประสบการณ์ชีวิตจริง	4.37	0.84	มาก	2
10.	สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดการคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ และการคิดแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคมอย่างแท้จริง	4.12	0.71	มาก	12
11.	ลำดับกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่ชัดเจน และเป็นระบบ	3.89	0.70	มาก	18
12.	จัดสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้เชิงบวกเพื่อให้นักเรียนมีแรงจูงใจ และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้	4.14	0.77	มาก	10
13.	ให้นักเรียนเข้าถึงเนื้อหาด้วยวิธีการสื่อสาร และสื่อความหมายได้ชัดเจน	3.98	0.77	มาก	14
14.	บริหารเวลาดำเนินการจัดการเรียนรู้เหมาะสม	4.02	0.69	มาก	13
15.	ด้านการใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ ใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้	4.37	0.75	มาก	2
16.	ใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ได้เกิดประโยชน์ และคุ้มค่า	4.16	0.73	มาก	9
17.	ใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ในตำแหน่ง และวิธีการที่เหมาะสม	4.37	0.79	มาก	2
18.	นำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน	4.19	0.67	มาก	8
19.	ด้านการประเมินผล ประเมินผลครอบคลุมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด	3.91	0.71	มาก	16

ตารางที่ 23 ผลการประเมินนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านความสามารถจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน			
		ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ค่าระดับ	ลำดับที่
20.	ประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลายสอดคล้องกับ คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ	4.14	0.85	มาก	10
21.	ติดตามผลการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน อย่างต่อเนื่อง	3.77	0.57	มาก	21
22.	นำผลการประเมินสำหรับเสริมแรงนักเรียนในการเรียนรู้	3.77	0.57	มาก	21
ภาพรวมค่าเฉลี่ยด้านความสามารถจัดกิจกรรม การจัดการเรียนรู้		4.10	0.63	มาก	

จากตารางที่ 23 ผลการวิเคราะห์ด้านความสามารถจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาของนักศึกษาครู ประถมศึกษา จำนวน 19 คน ประเมินโดยอาจารย์ พบว่า อาจารย์ได้ประเมินนักศึกษาครู ประถมศึกษา ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยด้านความสามารถจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่ได้ค่าเฉลี่ยมากสุดใน 3 ลำดับ แรก คือ เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะทางสังคม และความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.80) รองลงมา ใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหาและ กระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.75) ใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ในตำแหน่งและวิธีการที่ เหมาะสม ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.79) สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ภายใน ห้องเรียนกับประสบการณ์ชีวิตจริง ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.84) และเชื่อมโยงแนวคิดหลักของเนื้อหา กับเหตุการณ์/ประเด็นทางสังคมหรือประสบการณ์ชีวิตของนักเรียน ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.88) สำหรับรายการที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยสุดใน 3 ลำดับสุดท้าย คือ ติดตามผลการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อ

พัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.57) นำผลการประเมินสำหรับเสริมแรงนักเรียนในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.57) และส่งเสริมให้นักเรียนใช้เนื้อหาสำหรับการแสวงหาความรู้เพื่อต่อยอดความรู้ความเข้าใจ ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.61)

1.3 ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านเจตคติของการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา จากแบบบันทึกผลการเรียนรู้ พบว่า

1.3.1 นักศึกษาครูประถมศึกษา จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 89 ตระหนักถึงความสำคัญของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ อาทิ การจัดการเรียนรู้โดยการซักค้าน การจัดการเรียนรู้โดยบทบาทสมมติ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา เป็นต้น ซึ่งการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว อันส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างแท้จริง เพราะนักเรียนระดับประถมศึกษาได้มีโอกาสในการปฏิบัติจริง จึงสะท้อนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองออกมาได้อย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นเหตุเป็นผล การยอมรับฟังความคิดเห็นต่างของผู้อื่น การใช้เสรีภาพโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ความสามารถในการทำงานร่วมกันตามหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ เป็นต้น

ดังที่นักศึกษาครูประถมศึกษากล่าวไว้ เป็นต้นว่า

“...การให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านบทบาทสมมติทำให้นักเรียนได้เห็นถึงคุณค่าของสิทธิของตนเอง และสิทธิของผู้อื่น และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นซึ่งทำให้นักเรียนได้พัฒนาความเป็นพลเมืองนั่นเอง หากดิฉันไม่ได้ออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามวิธีดังกล่าวข้างต้น ดิฉันคิดว่านักเรียนคงไม่เข้าใจถึงความสำคัญของสิทธิเด็กซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญและใกล้ตัวนักเรียน และจากการที่ได้เรียนรู้ และสอนด้วยวิธีนี้ ดิฉันเห็นว่าช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความเป็นพลเมือง นักเรียนได้ความรู้ ได้เข้าใจ เห็นคุณค่า ความสำคัญ และสามารถนำไปใช้ได้จริงๆ”

“...การจัดการเรียนรู้ที่สร้างประสบการณ์ให้แก่นักเรียนโดยวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมความเป็นพลเมืองให้นักเรียนได้ลองคิด แสดงเหตุผล ความรู้สึก และการกระทำผ่านวิธีสอนที่มีลักษณะเฉพาะในการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองจะทำให้เห็นผลอย่างเห็นรูปธรรม”

1.3.2 นักศึกษาครูประถมศึกษา จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 95 ตระหนักถึงคุณค่าของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา เพราะระดับประถมศึกษาช่วงวัยที่เหมาะสมกับการปลูกฝังคุณลักษณะความเป็นพลเมือง เป็นการสร้างรากฐานในการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเป็นพลเมืองดีโดยสมบูรณ์ของประเทศชาติต่อไป

ดังนั้นนักศึกษาครูประถมศึกษากล่าวไว้ เป็นต้นว่า

“...เราอาจจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงผู้ใหญ่ได้ แต่เราสามารถปลูกฝังทัศนคติของการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมให้แก่เด็กได้ เพราะว่ามันอยู่ในวัยเด็ก โดยเฉพาะมนุษย์ที่อยู่ในวัยประถมศึกษา เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ ถ้าหากเราในฐานะครูสามารถออกแบบและจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาได้อย่างถูกต้องและน่าสนใจ เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณลักษณะความเป็นพลเมืองทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความตระหนักรู้ ในฐานะพลเมืองที่ดีตั้งแต่วัยเด็ก ก็จะกลายเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมได้”

“...การปลูกฝังให้เด็กเห็นความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็กประถมศึกษา ประเทศชาติก็จะได้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ และมีความเป็นพลเมืองดี ซึ่งในภายภาคหน้า เด็กในวันนี้จะกลายมาเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ซึ่งจะพัฒนาชาติบ้านเมืองไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในอนาคต”

1.3.3 นักศึกษาครูประถมศึกษา จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 84 ตระหนักถึงประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา วัยของนักเรียน และบริบทของสถานศึกษาจะทำให้เกิดประสิทธิผลต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต่อนักเรียน

ดังนั้นนักศึกษาครูประถมศึกษากล่าวไว้ เป็นต้นว่า

“...ข้าพเจ้าทำให้นักเรียนที่นั่งอยู่หลังห้องเรียน ไม่ตั้งใจเรียน และมีทัศนคติต่อวิชานี้ว่าน่าเบื่อ และไกลตัว กลับมารู้สึกสนใจ และรอคอยที่จะได้เรียนกับข้าพเจ้าอีกครั้ง”

“...การวางแผนการสอนควรคำนึงถึงสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เพื่อความสอดคล้องกับสิ่งที่เราต้องการพัฒนาผู้เรียน เช่น การสอนเรื่องสถานภาพ และบทบาท ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ผ่านบทบาทสมมติ นำไปสู่การอภิปรายถึงผลกระทบของการไม่ปฏิบัติตามสถานภาพ และบทบาทของตนเอง”

1.3.4 นักศึกษาครูประถมศึกษา จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 79 ตระหนักถึงประโยชน์ของการนำประเด็นทางสังคมไทยปัจจุบันมาให้นักเรียนได้ร่วมวิเคราะห์ และอภิปราย อันจะทำให้นักเรียนตระหนักได้ว่าปัญหาต่างๆ เป็นเรื่องใกล้ตัว ซึ่งส่งผลให้นักเรียนสามารถสะท้อนการคิดความรู้สึกของตนเองผ่านการอภิปราย เพื่อนำไปสู่การวางแผนทางการแก้ไขปัญหาทางสังคมไทยในฐานะที่ตนเองเป็นสมาชิกของสังคมไทย อาทิ การออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา การจัดการเรียนรู้โดยการซักค้ำน และการจัดการเรียนรู้โดยบทบาทสมมติ ได้ถูกนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในเรื่องสิทธิเด็ก การละเมิดสิทธิเด็ก และการปกป้องสิทธิของตนเอง โดยนักเรียนจึงสามารถอภิปรายถึงสาเหตุของปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก แนวในการรักษาสิทธิของตนเอง และผู้อื่นได้ ซึ่งการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ผ่านรูปแบบ และวิธีสอนดังกล่าวทำให้นักเรียนสามารถมีแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ตั้งที่นักศึกษาครูประถมศึกษากล่าวไว้ เป็นต้นว่า

“...ข้าพเจ้านำประเด็นทางสังคมมาใช้ผ่านรูปแบบสอนโดยการซักค้ำน เรื่อง สิทธิเด็ก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนสามารถอภิปรายถึงการรักษาสิทธิของตนเอง และที่สำคัญพวกเขาสามารถบอกวิธีการช่วยเหลือบุคคลอื่นโดยใช้ความรู้ที่เรียนกับข้าพเจ้าไป”

“...การยกเหตุการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันมาเป็นกรณีศึกษา เพื่อให้เด็กได้ฝึกคิดวิเคราะห์ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นอย่างไร มีสาเหตุมาจากอะไร และช่วยกันคิดหาแนวทางการแก้ไขปัญหาช่วยให้เด็กมีความเข้าใจและจดจำเรื่องราวนั้นได้นานยิ่งขึ้น”

1.4 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ตารางที่ 24 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริม
สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ข้อที่	รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน			
		ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ค่าระดับ	ลำดับ ที่
1.	ด้านเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติเรียงลำดับจากง่ายไปยาก	4.56	0.51	มากที่สุด	12
2.	เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติเป็นประโยชน์และนำไปใช้ ได้จริง	4.74	0.45	มากที่สุด	4
3.	เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติส่งเสริมสมรรถนะการจัด การเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาครอบคลุมความรู้ ความสามารถ และ เจตคติ	4.58	0.51	มากที่สุด	10
4.	การจัดเรียงเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติส่งเสริมการเรียนรู้ ของนักศึกษาอย่างเป็นระบบ	4.47	0.61	มาก	15

ตารางที่ 24 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริม
สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน			
		ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ค่าระดับ	ลำดับที่
5.	ปริมาณเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติเหมาะสมกับเวลา	4.47	0.70	มาก	15
6.	ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมนำทางช่วยเตรียมความพร้อมและกระตุ้นให้ นักศึกษาได้เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมและสร้าง ประสบการณ์ใหม่เกี่ยวกับเนื้อหาที่ต้องเรียนรู้	4.74	0.45	มากที่สุด	4
7.	กิจกรรมฝึกปฏิบัติท้ายโมดูลทำให้นักศึกษาต่อยอดการ เรียนรู้และทักษะในการเรียนรู้	4.79	0.42	มากที่สุด	2
8.	กระบวนการจัดการเรียนการสอนเน้นการลงมือปฏิบัติ จริงแบบกลุ่มและรายบุคคล ช่วยเพิ่มพูนความรู้ และ ทักษะในการเรียนรู้	4.84	0.37	มากที่สุด	1
9.	การฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอส่งเสริมให้นักศึกษามีความ เชี่ยวชาญในเรื่องที่เรียนมากขึ้น	4.79	0.42	มากที่สุด	2
10.	กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีการเชื่อมโยง การเรียนรู้ในห้องเรียนสู่โรงเรียนประถมศึกษาทำ ให้นักศึกษาสามารถนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง	4.68	0.48	มากที่สุด	8
11.	การใช้กระบวนการกลุ่มในการตรวจสอบ โดย แลกเปลี่ยนความรู้ของตนเอง ทำให้นักศึกษาสามารถ ต่อยอดการเรียนรู้และทักษะในการเรียนรู้	4.74	0.45	มากที่สุด	4
12.	กระบวนการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้มีสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับประถมศึกษาที่ครอบคลุมด้านความรู้ ความสามารถ และเจตคติ	4.47	0.51	มาก	15
13.	ระยะเวลาการจัดการกระบวนการเรียนการสอนมีความ เหมาะสม	4.37	0.50	มาก	18

ตารางที่ 24 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน			
		ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ค่าระดับ	ลำดับที่
14.	ด้านสื่อการเรียนการสอน สื่อประกอบการเรียนการสอนน่าสนใจและนำไปสู่ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียน	4.53	0.61	มากที่สุด	13
15.	สื่อประกอบการเรียนการสอนมีความหลากหลาย ครบถ้วน เพียงพอ และเหมาะสมที่จะนำมาใช้ ประกอบการเรียนการสอน	4.37	0.60	มาก	18
16.	สื่อประกอบการเรียนการสอนส่งเสริมและสนับสนุน การเรียนรู้	4.58	0.51	มากที่สุด	10
17.	สื่อและวัสดุอุปกรณ์มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา	4.53	0.51	มากที่สุด	13
18.	ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้นั้นการประเมินผลตามสภาพ จริง โดยมีการประเมินทั้งในระหว่างการจัดการเรียน การสอน (Formative assessment) และหลังการ จัดการเรียนการสอน (Summative assessment)	4.74	0.45	มากที่สุด	4
19.	การประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านความสามารถ และด้านเจตคติ	4.68	0.48	มากที่สุด	8
ความพึงพอใจภาพรวม		4.79	0.42	มากที่สุด	

จากตารางที่ 24 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่ได้ค่าเฉลี่ยมากสุดใน 3 ลำดับแรก คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนเน้นการลงมือปฏิบัติจริงแบบกลุ่มและรายบุคคล ช่วยเพิ่มพูนความรู้ และทักษะในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.37) รองลงมา กิจกรรมฝึกปฏิบัติ ท้ายโมดูลทำให้นักศึกษาต่อยอดการเรียนรู้และทักษะในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.42) และการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอส่งเสริมให้นักศึกษามีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่เรียนมากขึ้น สำหรับ

รายการที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยสุดใน 3 ลำดับสุดท้าย คือ ระยะเวลาการจัดกระบวนการเรียนการสอนมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.50) สื่อประกอบการเรียนการสอนมีความหลากหลายครบถ้วน เพียงพอ และเหมาะสมที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.60) ลำดับถัดมา กระบวนการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ครอบคลุมด้านความรู้ ความสามารถ และเจตคติ ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.51) การจัดเรียงเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.61) และปริมาณเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติเหมาะสมกับเวลา ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.70)

นอกจากข้อมูลจากตารางที่ 24 ดังกล่าวแล้วผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเพิ่มเติมของนักศึกษาครูประถมศึกษาต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. ความประทับใจต่อโมดูลการเรียนรู้ และการฝึกปฏิบัติการโมดูลที่ 4 เพราะเป็นโมดูลการเรียนรู้ที่สามารถทำให้มีความรู้ ความเข้าใจถึงรูปแบบ วิธี และเทคนิคการสอนอย่างเป็นรูปธรรมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ และจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างแท้จริง

ดั่งที่นักศึกษาครูประถมศึกษากล่าวไว้ เป็นต้นว่า

“...ข้าพเจ้าประทับใจในโมดูลที่ 4 เรื่องรูปแบบ และวิธีสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา เนื่องจากเป็นโมดูลที่ทำให้รู้ และเข้าใจในรูปแบบ และวิธีสอนต่างๆ ที่เหมาะสมในการนำไปใช้สอนได้จริงในวิชาหน้าที่พลเมือง เพื่อปลูกฝัง และพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งยังประทับใจกิจกรรมนำทางของโมดูลนี้ที่มีการแสดงบทบาทสมมติทำให้มีความสนใจ และกระตุ้นความคิดในการเรียนรู้”

“...ข้าพเจ้าประทับใจในโมดูลที่ 4 รูปแบบ และวิธีสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา ทำให้ทราบวิธีสอนที่เหมาะสมกับการสอนหน้าที่พลเมือง โดยที่อาจารย์มีการเขียนอธิบายไว้อย่างละเอียด และเข้าใจง่าย บางวิธีสามารถเล่นกับความรู้ที่เด็กได้ทำให้เด็กสะท้อนอะไรออกมาอย่างที่เราคาดไม่ถึง อันส่งผลให้เราสามารถส่งเสริม และพัฒนาในส่วนที่เด็กขาดได้มากขึ้น”

2. การเห็นแบบอย่างที่เป็นรูปธรรมจากการจัดกระบวนการเรียนการสอนของอาจารย์ในหลักสูตร จึงทำให้นักศึกษาครูประถมศึกษาสามารถนำไปออกแบบ และจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาในห้องเรียนได้อย่างแท้จริง

ตั้งที่นักศึกษาครูประถมศึกษากล่าวไว้ เป็นต้นว่า

“...อาจารย์นำวิธีสอนที่พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองมาใช้สอนจริงกับนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจถึงขั้นตอนการสอนได้อย่างแท้จริง เมื่อนำไปสอนจริงจึงทำให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น”

“...การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนที่ได้ร่วมแสดงบทบาทสมมติ จึงทำให้ทราบถึงวิธีสอนที่เหมาะสมกับการนำไปใช้สอนหน้าที่พลเมือง เข้าใจขั้นตอนการสอน สามารถเลือกวิธีสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น”

ตอนที่ 4 ผลการประเมินผล และรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ผลการรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

ตารางที่ 25 ผลการรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ข้อ ที่	รายการประเมิน	ผลการรับรองหลักสูตร		
		ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ
1.	ความเป็นมาของหลักสูตร แสดงถึงปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร	4.60	0.55	มากที่สุด
2.	มีหลักการและเหตุผลแสดงแนวคิดชัดเจน	5.00	.00	มากที่สุด
3.	หลักการของหลักสูตร สอดคล้องกับความเป็นมาของหลักสูตร	5.00	.00	มากที่สุด
4.	เป็นรูปธรรมสามารถใช้กำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร	5.00	.00	มากที่สุด
5.	มีจุดเน้นที่ชัดเจนและสะท้อนภาพรวมของหลักสูตร	5.00	.00	มากที่สุด
6.	จุดมุ่งหมาย สอดคล้องตามความเป็นมาของหลักสูตร	5.00	.00	มากที่สุด
7.	สอดคล้องกับหลักการของหลักสูตร	5.00	.00	มากที่สุด

ตารางที่ 25 ผลการรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู
 ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
 (ต่อ)

ข้อ ที่	รายการประเมิน	ผลการรับรองหลักสูตร		
		ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ
	ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร			
8.	สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	5.00	.00	มากที่สุด
9.	สอดคล้องตามโครงสร้างเนื้อหา	5.00	.00	มากที่สุด
10.	เหมาะสมตามปริมาณเนื้อหา	4.60	0.55	มากที่สุด
11.	เหมาะสมระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติ	4.60	0.55	มากที่สุด
	โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการตามหลักสูตร ประกอบด้วยโมดูลการเรียนรู้ 7 โมดูล			
	โมดูลที่ 1: ปฐมนิเทศ			
12.	กิจกรรมปฏิบัติการ: ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง	4.80	0.45	มากที่สุด
13.	กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจและมีความใหม่	4.60	0.55	มากที่สุด
14.	กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม	4.80	0.45	มากที่สุด
	โมดูลที่ 2 การเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง			
15.	เนื้อหามีสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	5.00	.00	มากที่สุด
16.	กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับเนื้อหาของโมดูล	5.00	.00	มากที่สุด
17.	กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจและมีความใหม่	4.60	0.55	มากที่สุด
18.	กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม	4.80	0.45	มากที่สุด
	โมดูลที่ 3 พลเมืองศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา			
19.	เนื้อหามีสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	5.00	.00	มากที่สุด
20.	กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับเนื้อหาของโมดูล	5.00	.00	มากที่สุด
21.	กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจและมีความใหม่	4.80	0.45	มากที่สุด
22.	กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม	5.00	.00	มากที่สุด

ตารางที่ 25 ผลการรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู
 ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
 (ต่อ)

ข้อ ที่	รายการประเมิน	ผลการรับรองหลักสูตร		
		ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ
23.	โมดูลที่ 4 รูปแบบ และวิธีสอนเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา			
	เนื้อหาที่มีสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	5.00	.00	มากที่สุด
	กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับเนื้อหาของโมดูล	5.00	.00	มากที่สุด
	กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจและมีความใหม่	5.00	.00	มากที่สุด
26.	กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นรูปธรรม	5.00	.00	มากที่สุด
27.	โมดูลที่ 5 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา			
	เนื้อหาที่มีสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	5.00	.00	มากที่สุด
	กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับเนื้อหาของโมดูล	5.00	.00	มากที่สุด
	กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจและมีความใหม่	4.60	0.55	มากที่สุด
30.	กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นรูปธรรม	5.00	.00	มากที่สุด
31.	โมดูลที่ 6 การประเมินการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา			
	เนื้อหาที่มีสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	5.00	.00	มากที่สุด
	กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับเนื้อหาของโมดูล	5.00	.00	มากที่สุด
	กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจและมีความใหม่	4.60	0.55	มากที่สุด
34.	กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างเป็นรูปธรรม	5.00	.00	มากที่สุด

ตารางที่ 25 ผลการรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู
 ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
 (ต่อ)

ข้อ ที่	รายการประเมิน	ผลการรับรองหลักสูตร		
		ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ
35.	โมดูลที่ 7 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	5.00	.00	มากที่สุด
36.	กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับเนื้อหาของโมดูล	5.00	.00	มากที่สุด
37.	กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจและมีความใหม่	5.00	.00	มากที่สุด
38.	กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นรูปธรรม	5.00	.00	มากที่สุด
39.	แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	5.00	.00	มากที่สุด
40.	ตรงตามหลักการของหลักสูตร	5.00	.00	มากที่สุด
41.	ตรงตามโครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ	5.00	.00	มากที่สุด
42.	สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้จริง	5.00	.00	มากที่สุด
43.	สื่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหา	4.60	0.55	มากที่สุด
44.	สอดคล้องกับโครงสร้างการฝึกปฏิบัติ	4.60	0.55	มากที่สุด
45.	เป็นรูปธรรมสามารถช่วยขยายประสบการณ์	4.60	0.55	มากที่สุด
46.	ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมความรู้ ทักษะและ เจตคติ	4.60	0.55	มากที่สุด
47.	แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	5.00	.00	มากที่สุด
48.	ครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	5.00	.00	มากที่สุด
49.	เหมาะสมกับการวัดความรู้ ทักษะ และเจตคติ	5.00	.00	มากที่สุด
50.	สามารถดำเนินการได้จริง	5.00	.00	มากที่สุด
ภาพรวมค่าเฉลี่ยผลการรับรองหลักสูตร		4.89	0.34	มากที่สุด

จากตารางที่ 25 ผลการรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ
 นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา
 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู
 ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา ภาพรวม
 ค่าเฉลี่ยผลการรับรองหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89, s.d. = 0.34$) และทุกรายการประเมิน
 อยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นเพิ่มเติม สรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อ
 พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา เป็นหลักสูตรที่ความเหมาะสม และ
 สะท้อนความเป็นไปได้ในการพัฒนานักเรียนประถมศึกษาให้เกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ตามที่
 กำหนดเป็นเป้าหมายของหลักสูตร เนื่องจากมีหลักการ แนวคิด เนื้อหา และกระบวนการจัด
 การเรียนรู้ในแต่ละโมดูลที่เอื้อต่อการฝึกปฏิบัติ รวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม
 การเรียนรู้เป็นส่วนสัมพันธ์ที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย
2. การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้สอดคล้องกับสภาพสังคมจริงที่ส่งเสริมให้เกิดการ
 เรียนรู้อย่างมีความหมาย
3. การวัดและประเมินผลที่มีการตรวจสอบอย่างเป็นระยะและเป็นระบบ ช่วยให้อาจารย์
 การเรียนรู้ และพฤติกรรมที่สะท้อนคุณลักษณะทางประชาธิปไตยของนักเรียนประถมศึกษา
4. การวิเคราะห์สภาพสังคม วัฒนธรรม และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับคุณลักษณะ
 ทางประชาธิปไตยของเพิ่มเติมจะทำให้สามารถสะท้อนถึงพฤติกรรมทางประชาธิปไตยอย่างเป็น
 รูปธรรมมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนให้หลักสูตรเกิดประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในโรงเรียน
 ประถมศึกษาในวงกว้าง
5. กิจกรรม สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในแต่ละโมดูลอาจยืดหยุ่นตามสถานการณ์
 บริบทสังคมปัจจุบัน จะทำให้ครูประถมศึกษาหรือผู้ที่สนใจสามารถปรับกิจกรรม และสื่อการเรียนรู้ได้
 เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทชุมชน ท้องถิ่นและสถานศึกษา อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ
 การจัดการเรียนรู้ในแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) พัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา 3) ทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น 4) ประเมิน และรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยประยุกต์แบบแผนของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิจัย 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร 2) ขั้นการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตร 3) ขั้นการทดลองใช้หลักสูตร และ 4) ขั้นการประเมินผล และรับรองหลักสูตร โดยสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคลที่

เกี่ยวข้อง พบว่า หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้นำแนวคิดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) ความเป็นมา 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน 5) โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ ต้องให้นักศึกษามีความรู้และทักษะทางวิชาชีพไปโดย รวมทั้งการตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน 6) แนวทางการจัดการเรียนการสอน ควรครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ที่เน้นกิจกรรมปฏิบัติเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้สู่ห้องเรียนได้จริง 7) สื่อการเรียนการสอน และ 8) แนวทางการวัดและประเมินผล การเรียนรู้

การออกแบบ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 1) การเข้าใจหลักการสำคัญ และเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) การยอมรับ และปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา และกฎหมาย 3) การมีความเข้าใจในหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ 4) การมีความเข้าใจในหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และเคารพเสรีภาพของผู้อื่น 5) การมีความรับผิดชอบต่อสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ต่อตนเอง และในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และสังคม 6) การเคารพความแตกต่างทางความคิดโดยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล 7) การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี และ 8) การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา หลักสูตรประกอบด้วย 1) ความเป็นมา 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน 5) โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ ประกอบด้วยโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร 7 โมดูล ได้แก่ โมดูลที่ 1 ปฐมนิเทศ โมดูลที่ 2 การเรียนรู้

สู่ความเป็นพลเมือง โมดูลที่ 3 พลเมืองศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โมดูลที่ 4 รูปแบบ และวิธีสอน สำหรับจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โมดูลที่ 5 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โมดูลที่ 6 การประเมินการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และโมดูลที่ 7 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ 6) แนวทางการจัดการเรียนการสอน 7) สื่อการเรียนการสอน และ 8) แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีผลการประเมินคุณภาพและความเหมาะสมในการนำไปใช้ โดยวิธีการประชุมพิจารณาหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน พบว่า มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.72-0.94 โดยหลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้มีค่าความสอดคล้อง 0.84 แสดงว่าหลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีคุณภาพและความเหมาะสมในการนำไปใช้

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีดังนี้

3.1 ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้าน ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาหลังเรียนสูง กว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งยอมรับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

3.2 ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้าน ความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า ความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการ จัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

3.3 ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้าน เจตคติของการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า

- 1) ด้านความสำคัญ นักศึกษาครูประถมศึกษาให้ความสำคัญของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการ จัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ
- 2) ด้านคุณค่า นักศึกษาครูประถมศึกษาตระหนักถึงคุณค่าของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา เพราะ ระดับประถมศึกษาช่วงวัยที่เหมาะสมกับการปลูกฝังคุณลักษณะความเป็นพลเมือง เป็นการสร้างรากฐาน

ในการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเป็นพลเมืองดีโดยสมบูรณ์ของประเทศชาติต่อไป และ3) ด้านประโยชน์ นักศึกษาครูประถมศึกษาตระหนักถึงประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา วิชาของนักเรียน และบริบทของสถานศึกษาจะทำให้เกิดประสิทธิผลต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต่อนักเรียน และนำประเด็นทางสังคมไทยที่เป็นปัจจุบันมาให้นักเรียนได้วิเคราะห์ อภิปราย และสะท้อนผลสู่การนำไปใช้

3.4 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการประเมินรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับนำไปใช้ออกแบบและพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาของขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research- R₁/Analysis) ทั้งจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และข้อมูลจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมือง แนวคิด และหลักการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองแนวคิด และหลักการเกี่ยวกับสมรรถนะครูประถมศึกษาที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แนวคิด และหลักการการพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนาโมดูล เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยหลักสูตรมีลักษณะสำคัญ คือ มีความยืดหยุ่น มีการวางแผนร่วมกันระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา อาจารย์มีหน้าที่แนะแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ

พร้อมกับจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างสูงสุด รวมถึงสนับสนุนให้นักศึกษาได้ร่วมมือกันเรียนรู้ และพัฒนาตนเองตามศักยภาพ อาจารย์ทำหน้าที่เสมือนผู้จัดการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งจากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวจึงได้ข้อมูลที่สำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้แก่ 1) การเข้าใจหลักการสำคัญ และเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตนตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) การยอมรับ และปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และกฎหมาย 3) การมีความเข้าใจในหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ 4) การมีความเข้าใจในหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และเคารพเสรีภาพของผู้อื่น 5) การมีความรับผิดชอบต่อสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ต่อตนเอง และในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และสังคม 6) การเคารพความแตกต่างทางความคิดโดยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล 7) การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี และ 8) การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ซึ่งนักศึกษาครูประถมศึกษาต้องสามารถออกแบบและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นแบบอย่างของคุณลักษณะดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 21-27) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองสำหรับเด็ก และเยาวชนระดับประถมศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ด้านรับผิดชอบต่อทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม การเคารพกติกา เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง ทั้งมิติที่เห็นด้วยตา และมิติความคิด เคารพหลักความเสมอภาค และการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้กำลัง อีกทั้งช่วงวัยระดับประถมศึกษาเป็นช่วงที่ก้าวสู่การฝึกฝนนักเรียนให้เป็นพลเมืองของโรงเรียนได้ดี โดยเฉพาะการฝึกให้นักเรียนมีความคิดเชื่อมโยงระหว่างตนเองกับสังคม รวมถึงการไม่สร้างภาระ สร้างปัญหาให้โรงเรียน และสังคม แต่เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในปัจจุบันยังไม่ได้เน้นด้านการคิด (ทิพาพร ตันติสุนทร, 2556: 58-59) ดังนั้นในหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาจึงได้มีการกำหนดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับคุณลักษณะที่สำคัญของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับ ดนุชา ปนคำ (2555:

131-140) ที่ศึกษาวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการเสริมสร้างจิตสาธารณะตามทฤษฎีการศึกษาเพื่อสังคมที่ดีกว่าสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาปัญญาของคนในสังคมโดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคม ผลการศึกษาพบว่าสามารถนำไปพัฒนานักเรียนด้านจิตสาธารณะซึ่งบรรลุวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่กำหนด

2. การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา หลักสูตรประกอบด้วย 1) ความเป็นมา 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน 5) โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ ประกอบด้วยโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร 7 โมดูล ได้แก่ โมดูลที่ 1 ปฐมนิเทศ โมดูลที่ 2 การเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง เป็นการศึกษาและวิเคราะห์หมโนทัศน์และการฝึกปฏิบัติที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองและระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และความเป็นมาและแนวคิดสำคัญของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง ที่ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ได้แก่ การยอมรับ และปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา และกฎหมาย การเข้าใจหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ และการเข้าใจหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และเคารพเสรีภาพของผู้อื่น โมดูลที่ 3 พลเมืองศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการศึกษาและวิเคราะห์หมโนทัศน์ และการฝึกปฏิบัติที่เกี่ยวกับความเป็นมาและแนวคิดสำคัญ การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา และบทบาทของครูประถมศึกษากับการพัฒนาความเป็นพลเมือง ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ได้แก่ การมีความรับผิดชอบต่อสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ต่อตนเอง และในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และสังคม การเคารพความแตกต่างทางความคิดโดยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล และการมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี โมดูลที่ 4 เป็นการศึกษาและวิเคราะห์หมโนทัศน์ และการฝึกปฏิบัติที่เกี่ยวกับรูปแบบ และวิธีสอนสำหรับจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โมดูลที่ 5 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาและวิเคราะห์หมโนทัศน์ และการฝึกปฏิบัติที่เกี่ยวกับการออกแบบ และแนวทางการเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โมดูลที่ 6 การประเมินการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็น

พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาระดับประถมศึกษา และการฝึกปฏิบัติที่ เกี่ยวกับการออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา และการออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของ นักเรียนระดับประถมศึกษา สำหรับโมดูลที่ 4 ถึง 6 เน้นคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมี ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม และโมดูลที่ 7 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ เป็นการนำแนวคิดด้าน การออกแบบ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่การจัดการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา ที่พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ดังนี้ การเข้าใจหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และ การปกป้องสิทธิ การเข้าใจหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และเคารพเสรีภาพของ ผู้อื่น การมีความรับผิดชอบต่อสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ต่อตนเอง และในฐานะเป็นสมาชิกของ ครอบครัว โรงเรียน และสังคม การเคารพความแตกต่างทางความคิดโดยการยอมรับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี และการมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม 6) แนวทางการจัดการเรียนการสอน 7) สื่อการ เรียนการสอน และ 8) แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีผลการประเมินคุณภาพและความ เหมาะสมในการนำไปใช้ โดยวิธีการประชุมพิจารณาหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน พบว่า หลักสูตรและโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีคุณภาพและความเหมาะสมในการ นำไปใช้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับ Holden (2003: 25-26) Health, Rowe and Breslin (2008: 4-7) ที่กล่าวว่าจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เป็นการช่วยให้เยาวชนสามารถเข้าใจ สังคมที่ตนอยู่ สร้างความตระหนักในกลุ่มเยาวชนต่อสังคมของตนเอง และสังคมโลก ก่อนที่จะเข้าสู่ โรงเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาจึงมีหน้าที่สำคัญสำหรับการสอนรายวิชาการศึกษาเพื่อ สร้างความเป็นพลเมือง เนื่องด้วยทุกมิติของความเป็นพลเมืองของผู้ใหญ่มีรากฐานมาจากการได้รับ การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในช่วงวัยเด็ก

นอกจากนี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษายังเน้นการพัฒนาให้นักศึกษาครูประถมศึกษา มีความสามารถ ความชำนาญ ในการใช้ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการเป็นผู้สอนระดับประถมศึกษา เพื่อพัฒนานักเรียนประถมศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายการจัดการศึกษาเป็นพลเมือง ซึ่งสามารถกล่อมเกลานักเรียนให้เกิดคุณลักษณะดังกล่าวผ่านการจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน นอกจากนี้ยังเป็นครูที่มีทักษะด้านการวางแผน และออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีกลยุทธ์หลากหลายสอดคล้องกับแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ต้องสอนอย่างลึกซึ้ง และการออกแบบการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ซึ่งสัมพันธ์กับสมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ต้องครอบคลุมในเรื่องของความรู้ ทักษะ ค่านิยม และทักษะ ประกอบด้วย การมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง การมีความสามารถในการวางแผน ออกแบบ และการจัดการเรียนการสอน การมีความสามารถในการดำเนินการวัด และประเมินผล การมีความสามารถทางด้านสังคม และการมีความสามารถของครูในการประเมิน และปรับปรุงการเรียนการสอน (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555: 6; Council of Chief State School Officers, 2011: 8-9; Florida Department of Education, 2014: 1-3; ประไพ ธรรมธัชและสำลี ทองจิ๋ว, 2553: 182-184; สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ, 2552: 17-19; Mrnjaus, 2012: 82; Dürr, Spajic-Vrakaš and Martins, 2000: 60; Huddleston, 2007: 9; Brett, 2009: 37-39 and Pepper, 2013: 13-18) อันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่เป็นปัจจัยทำให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพ อีกทั้งนักศึกษาครูประถมศึกษาจะเกิดประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ และหลักการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 25-27) ที่เน้นให้ผู้สอนมีการปฏิบัติด้านความเป็นพลเมืองเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับผู้เรียนแทนการสอนให้รู้ ให้จำแบบดั้งเดิม พัฒนาระบบการเรียนการสอน และกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง และความเป็นประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน ที่เน้นกระบวนการกลุ่มที่ฝึกฝนให้นักเรียนเกิดทักษะพื้นฐานของความเป็นพลเมืองผ่านการลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ

ดังนั้นหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรต้องให้นักศึกษา ครูประถมศึกษาตระหนักถึงการหล่อหลอมความคิด พฤติกรรม และทัศนคติของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาให้พัฒนาตนเองเพื่อเติบโตให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง และส่วนรวม ในสังคมประชาธิปไตย รวมถึงการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรต้องให้นักศึกษาครูประถมศึกษา ซึมซับพฤติกรรมความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งการฝึกฝนนักศึกษาครูประถมศึกษาให้เรียนรู้กระบวนการ ดังกล่าวนั้นเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะไปจัดการเรียนการสอนกับนักเรียนระดับ ประถมศึกษา สอดคล้องกับ Willemse, et al (2015: 118-127) ที่ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการพัฒนา วิชาชีพครูสำหรับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง จุดประสงค์หลักของการศึกษาเพื่อศึกษา ความรู้ความเข้าใจของครูที่เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง อันเป็นข้อมูลเบื้องต้น สำหรับการศึกษาค้นคว้าความต้องการจำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอนในรายวิชา การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในวิชาชีพครู ซึ่งผลของการศึกษาพบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็น พลเมืองเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนเพิ่มความเป็นมืออาชีพด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีดังนี้

3.1 ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านความรู้ความเข้าใจพื้นฐานความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าหลักสูตร และโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนา ความรู้ ความเข้าใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็น พลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ประถมศึกษา เนื่องจากนักศึกษาครูประถมศึกษาได้มีการศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์ และฝึกปฏิบัติ ได้แก่ โมดูลการเรียนรู้ที่ 2 มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองและระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และความเป็นมาและแนวคิดสำคัญของการศึกษา เพื่อความเป็นพลเมืองกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง ที่ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ได้แก่ การยอมรับ และปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา และกฎหมาย การเข้าใจหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ และการเข้าใจหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความ รับผิดชอบ และเคารพเสรีภาพของผู้อื่น และโมดูลการเรียนรู้ที่ 3 มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความเป็นมา และแนวคิดสำคัญการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา และบทบาทของครู

ประถมศึกษากับการพัฒนาความเป็นพลเมือง ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ได้แก่ การมีความรับผิดชอบตามสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ต่อตนเอง และในฐานะเป็นสมาชิกของ ครอบครัว โรงเรียน และสังคม การเคารพความแตกต่างทางความคิดโดยการยอมรับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล และการมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยการเป็นผู้นำ และ ผู้ตามที่ดี ซึ่งการจัดการเรียนการสอนทั้งสองโมดูลการเรียนรู้ อาจารย์เน้นให้นักศึกษาครูประถมศึกษา เรียนรู้ และทำความเข้าใจเนื้อหาผ่านกิจกรรมการฝึกปฏิบัติที่หลากหลาย อาทิ การสอนโดยใช้ กรณีศึกษา การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ไม่ได้เน้นการถ่ายทอดเนื้อหาเพียงการบรรยายจากอาจารย์ จึงทำให้เนื้อหาที่ยากต่อความเข้าใจนั้นนำไปสู่ความเข้าใจที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเมื่อเสร็จสิ้นใน การวิเคราะห์ทฤษฎีแต่ละเนื้อหาแล้ว นักศึกษาครูประถมศึกษาจะได้ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อเป็น การทบทวนเนื้อหา และนำหลักการ แนวคิดสู่การฝึกปฏิบัติอย่างแท้จริง นอกจากนี้โมดูลการเรียนรู้ที่ 4 ถึงโมดูลการเรียนรู้ที่ 6 เป็นการศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีและฝึกปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบการ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาที่มีเนื้อหาครอบคลุม รูปแบบและวิธีสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และการประเมินการเรียนรู้ความ เป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ที่เน้นคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมี ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม โดยการจัดการเรียนการสอนอาจารย์เน้นให้นักศึกษาครู ประถมศึกษาเรียนรู้เนื้อหาควบคู่ไปกับการฝึกปฏิบัติ ทั้งนี้อาจารย์มีการแสดงให้เห็นตัวอย่างวิธี และ ยุทธวิธีการสอนที่หลากหลายจึงทำให้สามารถนักศึกษาครูประถมศึกษาเห็นแนวทางการนำไปใช้ ออกแบบการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองได้ง่ายยิ่งขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎี การเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) ของ David Ausubel ซึ่งเป็นทฤษฎีการเรียนรู้ กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) โดยแนวคิดนี้เชื่อว่าการเรียนรู้ต้องเป็นไปด้วยความเข้าใจ และ มีความหมาย โดยครูมีหน้าที่สำคัญคือ ต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจสิ่งที่จะสอน และสามารถจะเตรียม บทเรียนโดยสรุปใจความสำคัญของบทเรียน พร้อมกับให้คำจำกัดความของความคิดรวบยอดที่ สำคัญๆ เพื่อผู้เรียนจะได้ใช้เป็นพื้นฐานในการรับและเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ให้เข้ากับความรู้เดิม ดังนั้นการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสิ่งที่ครูสอนมีความหมายต่อผู้เรียน (สรวงศ์ โค้วตระกูล, 2533: 205-206) ซึ่งเป็นไปตามสมรรถนะที่สำคัญของครูประถมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และ สมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ครูจำเป็นต้องมีความรู้เข้าใจเกี่ยวกับ สารเนื้อหา (Content Knowledge) เข้าใจแนวคิดหลักของสารเนื้อหาต่างๆ สำหรับเป็นเครื่องมือ ในการแสวงหาความรู้เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับนักเรียน ตลอดจนการมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้งซึ่งจะทำให้สามารถสร้างสมดุลระหว่างความรู้

ทักษะ ทักษะ และค่านิยมในการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อการบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษา เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Council of Chief State School Officers, 2011: 8-9; Mrnjaus, 2012: 82; Dürr, Spajic-Vrakaš and Martins, 2000: 60; Huddleston, 2007: 9; Brett, 2009: 37-39 and Pepper, 2013: 13-18)

3.2 ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยการประเมินแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบการจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และด้านจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผลการประเมินภาพรวมด้านความสามารถในการออกแบบจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิผลโดยส่งผลถึงการยกระดับความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสูตรได้ออกแบบ และพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยเรียนรู้ผ่านโมดูลการเรียนรู้ ซึ่งในแต่ละโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรนั้นเน้นการนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโมดูลการเรียนรู้ที่ 4 มีกิจกรรมนำทางโดยให้นักศึกษาแสดงบทบาทสมมติที่เกี่ยวข้องกับปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาเพื่อเป็นการให้นักศึกษาได้เห็นถึงปัญหา และการแก้ไขปัญหาผ่านยุทธวิธีการสอนของครูที่ได้รับการออกแบบ และจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ รวมถึงเนื้อหาในโมดูลการเรียนรู้ได้ให้นักศึกษาเห็นตัวอย่างของการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา จึงทำให้นักศึกษาเข้าใจ และมีแนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การจัดการเรียนรู้โดยการซักค้ำ เรื่องการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ เรื่องการเคารพในสิทธิทรัพย์สินของผู้อื่น เป็นต้น สอดคล้องกับ Joyce and Weil (1996: 106-128; 2008: 266) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของรูปแบบการเรียนการสอนโดยการซักค้ำ และใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาด้านค่านิยมของนักเรียนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางสังคม ครอบครัว และตนเอง เพื่อตัดสินใจเลือกแนวทางที่ให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณชน สำหรับโมดูลที่ 5 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา นักศึกษาครูประถมศึกษาได้ศึกษาและวิเคราะห์หมโนทัศน์ และการฝึกปฏิบัติที่เกี่ยวกับการออกแบบและแนวทางการเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และโมดูลที่ 6 การประเมินการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาและวิเคราะห์หมโนทัศน์ และการฝึกปฏิบัติที่เกี่ยวกับการออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และการออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ

ปริมาณเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการใช้เวลามาก นอกจากนี้แล้วการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินด้านคุณลักษณะโดยหลักการแล้วเป็นมิติที่ดำเนินการได้ยากกว่าด้านความรู้ และทักษะ จึงทำให้นักศึกษาครูประถมศึกษาไม่มีเวลาที่เพียงพอต่อการฝึกปฏิบัติจนเกิดความเชี่ยวชาญ ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญและพัฒนาต่อไป สอดคล้องกับสมรรถนะมาตรฐานหลักของครูด้านการประเมิน ที่ต้องครูเข้าใจ และใช้วิธีการประเมินหลากหลายวิธีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเองของนักเรียน (Council of Chief State School Officers, 2011: 9) และ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟลอริดา (Florida Department of Education, 2014: 1-3) ที่ระบุถึงสมรรถนะครูประถมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน โดยได้กล่าวถึงว่าครูประถมศึกษาต้องมีกลวิธีการประเมินที่หลากหลาย อันจะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนอย่างต่อเนื่อง

ผลการประเมินภาพรวมด้านจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก เพราะเมื่อนักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติออกแบบการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แล้ว ในโมดูลการเรียนรู้ที่ 7 อาจารย์ให้นักศึกษาได้นำกิจกรรมที่ได้รับการออกแบบอย่างเป็นระบบสู่การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา อาทิ เรื่องการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่องห้องเรียนประชาธิปไตย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่องสิทธิเด็ก เรื่องเหตุการณ์ที่ละเมิดสิทธิเด็กในสังคมไทยและแนวทางการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก เรื่องการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กในสังคมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรมในสังคมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นต้น ภายใต้การดูแลแนะนำปรึกษาอย่างใกล้ชิดจากอาจารย์ โดยอาจารย์ได้ให้นักศึกษาครูประถมศึกษาได้ฝึกฝนการออกแบบ และจัดการเรียนรู้โดยใช้ยุทธวิธีสอนที่หลากหลาย และสามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองให้กับนักเรียนประถมศึกษาได้อย่างแท้จริง จากผลการประเมินภาพรวมด้านการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ Gainous and Martens (2012: 232-266) ที่ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในห้องเรียนของประเทศอเมริกา ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองประกอบด้วยความรู้ ความสามารถทางด้านการเมือง และความสนใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของนักเรียนมีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก อันเนื่องมาจากการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย รวมถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายของครู จากผลการศึกษาจึงชี้ให้เห็นว่าการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองนั้นมีอิทธิพลต่อความสามารถทางประชาธิปไตยของนักเรียน และการที่ครูผู้สอนที่ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายจะช่วยเพิ่มพูนความรู้ ส่งเสริมความสามารถทางประชาธิปไตยของ

นักเรียน ตลอดจนรายงานวิจัยของ IEA ของยุโรปในการศึกษาหัวข้อการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง และความเป็นพลโลก ประจำปี 2009 (ICCS) แสดงให้เห็นว่าครูมีความมั่นใจในการสอนหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง และความเป็นพลเมืองโลกค่อนข้างสูง ซึ่งค่าเฉลี่ยทั่วไปของประเทศที่เข้าร่วมในทวีปยุโรปส่วนใหญ่นั้นพบว่า ร้อยละ 79 % ครูรู้สึกมั่นใจที่จะสอนเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และระบบการเมือง ร้อยละ 78 % เรื่องสหภาพยุโรป ร้อยละ 77 % เรื่องประชาคมโลก และองค์การระหว่างประเทศ (Kerr, et al, 2010: 134-138) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Zoe (2017: 41-61) เรื่องการพัฒนาความเป็นพลเมืองสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษาของประเทศกรีซ ที่พบว่านักศึกษาจากภาคประถมศึกษาสามารถพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของตนเองจากกิจกรรมของอาจารย์ โดยสามารถวางแผน และจัดกิจกรรมได้อย่างสมบูรณ์แบบอยู่ในระดับสูง ประกอบกับการพัฒนาโมดูลการเรียนรู้เป็นไปตามหลักการพัฒนาโมดูลที่เน้นการบูรณาการเนื้อหาสาระที่สัมพันธ์กัน เป็นการจัดหน่วยการสอนที่มีเนื้อหา และชุดกิจกรรมที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังที่ปีป เมธาคุณวุฒิ (2001: 7) ฤชมันต์ วัฒนานรงค์ (2010: 80-81) และสุนันทา สุวรรณศิลป์ (2000: 55) กล่าวว่า การพัฒนาโมดูลต้องเน้นตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรม มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ มีกิจกรรมต่างๆ ที่ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับความถนัดและความสามารถของผู้เรียน นำสู่การปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะสู่การปฏิบัติจริง

แต่อย่างไรก็ตามอาจารย์พบว่ามีข้อจำกัดบางประการในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ กล่าวคือ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ประถมศึกษานั้น นักศึกษาครูประถมศึกษาได้ออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ที่ใช้ยุทธวิธีการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถสะท้อนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอย่างแท้จริง ซึ่งต้องใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ค่อนข้างมาก แต่โรงเรียนได้จัดตารางสำหรับการจัดการเรียนรู้ให้เพียงสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง จึงทำให้เวลาในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ไม่เพียงพอ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อด้านจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ พบว่า รายการที่ได้ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ คือ เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งนี้เป็นเพราะวิธีสอนที่นักศึกษาครูประถมศึกษาได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่เน้นกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม อาทิ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา ซึ่งขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษานักศึกษาครูประถมศึกษาได้นำเสนอกรณีศึกษาเพื่อให้นักเรียนกลุ่มใหญ่ได้ร่วมพิจารณาและอภิปราย หลังจากนั้น

นักศึกษาครูประถมศึกษามีการแบ่งกลุ่มย่อยนักเรียนเพื่อร่วมวิเคราะห์และอภิปรายตามประเด็นที่กำหนด พร้อมทั้งให้นักเรียนระบุบทบาทและหน้าที่ของตนเองภายในกลุ่ม ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านทักษะการปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำและผู้ตามเพื่อทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างประสานสัมพันธ์และมีประสิทธิภาพได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนประถมศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี ความสามารถในการตัดสินใจ ความเห็นอกเห็นใจ การรับรู้ของบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 21-27; ปริญาเทวานฤมิตรกุล, 2555: 100-101; ทิพย์พาพร ต้นติสุนทร, 2556: 49-62; Thai Civic Education, 2555: 43; Holden, 2003: 25-26; Health, Rowe & Breslin, 2008: 4-7; Meisels, Atkins-Burnett & Nicholson, 1995: 12-15 and DfEE/QCA, 1999: 136) รองลงมาด้านการใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ ใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ และใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ในตำแหน่งและวิธีการที่เหมาะสม ทั้งนี้ในขั้นของการออกแบบการจัดการเรียนรู้ นักศึกษาครูประถมศึกษามีการกำหนดเรื่อง เนื้อหาและวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจนก่อน ต่อมาจึงเลือกใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและวิธีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน จึงทำให้นักศึกษาครูประถมศึกษาสามารถใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ในตำแหน่งและวิธีการที่เหมาะสมตามลำดับ ลำดับต่อมาคือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ภายในห้องเรียนกับประสบการณ์ชีวิตจริง และฝึกฝนให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ในห้องเรียนกับเหตุการณ์หรือประเด็นทางสังคม และด้านการประยุกต์ใช้เนื้อหา คือ เชื่อมโยงแนวคิดหลักของเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือประเด็นทางสังคมหรือประสบการณ์ชีวิตของนักเรียน เนื่องจากโมดูลการเรียนรู้ที่ 1 ถึงโมดูลการเรียนรู้ที่ 4 อาจารย์ได้ให้นักศึกษาครูประถมศึกษาเรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ ผ่านวิธีการเรียนการสอนและสื่อที่ทำให้นักศึกษาครูประถมศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและสังคมโลกปัจจุบัน จึงทำให้นักศึกษาครูประถมศึกษาได้เห็นวิธีการเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้เนื้อหาที่เรียนกับประสบการณ์จริงของตนเอง สอดคล้องกับสมรรถนะมาตรฐานหลักสำหรับครูทุกระดับ ด้านการประยุกต์ใช้เนื้อหาที่กล่าวถึงว่าครูต้องเข้าใจวิธีการเชื่อมโยงแนวคิดและใช้มุมมองที่แตกต่างกันเพื่อสร้างแรงจูงใจผู้เรียนเกิดการคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาพร้อมกันซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาในท้องถิ่น และระดับโลกอย่างแท้จริง (Council of Chief State School Officers, 2011: 8-9) และสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนประถมศึกษาด้านการ

เรียนการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับประสบการณ์ชีวิตจริงทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในความเป็นพลเมือง และการพัฒนาประชาธิปไตยจนถึงการมีจิตสำนึก และจิตวิญญาณประชาธิปไตย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 21-27; ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555: 100-101; ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2556: 49-62; Thai Civic Education, 2555: 43; Holden, 2003: 25-26; Health, Rowe & Breslin, 2008: 4-7; Meisels, Atkins-Burnett and Nicholson, 1995: 12-15 and DfEE/QCA, 1999: 136)

สำหรับรายการที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3 ลำดับสุดท้าย ได้แก่ ติดตามผลการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง และนำผลการประเมินสำหรับเสริมแรงนักเรียนในการเรียนรู้ ทั้งนี้การประเมินทักษะจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นการฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน จึงทำให้การสะท้อนการจัดการเรียนรู้ในประเด็นดังกล่าวไม่ชัดเจน สอดคล้องกับสมรรถนะครูด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองด้านการวัดประเมินผล ที่ต้องส่งเสริมความสามารถของนักเรียนให้ทำตามหน้าที่ของตนเอง และสามารถดำรงตนเองให้อยู่ในโลกที่ซับซ้อน อันเป็นสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับครูผู้สอนในรายวิชาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียน (Mrnjaus, 2012: 82)

3.3 ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านเจตคติของการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า 1) ด้านความสำคัญ นักศึกษาครูประถมศึกษาให้ความสำคัญของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ 2) ด้านคุณค่า นักศึกษาครูประถมศึกษาตระหนักถึงคุณค่าของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา เพราะระดับประถมศึกษาเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมกับการปลูกฝังคุณลักษณะความเป็นพลเมือง เป็นการสร้างรากฐานในการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเป็นพลเมืองดีโดยสมบูรณ์ของประเทศชาติต่อไป และ3) ด้านประโยชน์ นักศึกษาครูประถมศึกษาตระหนักถึงประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา วิชาของนักเรียน และบริบทของสถานศึกษาจะทำให้เกิดประสิทธิผลต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต่อนักเรียน และนำประเด็นทางสังคมไทยที่เป็นปัจจุบันมาให้นักเรียนได้วิเคราะห์ อภิปราย และสะท้อนผลสู่การนำไปใช้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสูตร โมดูลการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

มีการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่ครอบคลุมทั้งมิโนทัศน์ ทักษะ เจตคติซึ่งเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร กล่าวคือโมดูลการเรียนรู้ที่ 1 มีกิจกรรมตระหนักผู้รู้สู่ ความเป็นพลเมืองมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อ พัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาให้นักศึกษาครูประถมศึกษา รวมถึงเห็นคุณค่า และความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองผ่านการปฏิบัติกิจกรรม และ กระบวนการเรียนรู้ โดยลักษณะของกิจกรรมนั้นอาจารย์ให้นักศึกษาร่วมกันอภิปรายถึงประเด็น ปัญหาจากทางสังคมไทยจากกรณีศึกษา และให้นักศึกษาร่วมกันพิจารณาถึงวิธีการแก้ไขปัญหาผ่าน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ได้รับการออกแบบ และจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ ส่วนโมดูลการเรียนรู้ที่ 2 ถึง 7 มีกิจกรรมนำทาง เป้าหมายเพื่อสร้างความตระหนักถึงบทบาทครู ประถมศึกษากับการออกแบบ และจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง เป็นการ เชื่อมโยงกิจกรรมสู่เนื้อหาของ แต่ละโมดูลการเรียนรู้ ซึ่งในหลักสูตรมุ่งเน้นให้นักศึกษาครู ประถมศึกษาเรียนรู้ที่จะประพจน์ และปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีด้านความเป็นพลเมือง จึงทำให้นักศึกษาครูประถมศึกษาสามารถนำความรู้ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้สำหรับการ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองให้กับนักเรียนประถมศึกษาตามมาตรฐานและ ตัวชี้วัดของระดับชั้นนั้น ๆ ดังนั้นจำเป็นต้องสร้างให้นักศึกษามีความตระหนักถึงการมีคุณลักษณะ ดังกล่าวให้เกิดขึ้นภายในตนเองก่อน สอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ Peterson and Knowles (2009: 39-59) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาค้นคว้าเชิงการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในสังคมของนักศึกษา ครู ผลจากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 67% ของนักศึกษาฝึกสอน 149 คน จากสถาบันอุดมศึกษา 12 แห่งในประเทศอังกฤษ นักศึกษาฝึกสอนรับรู้ว่าความเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในสังคมนั้นมีส่วนสำคัญ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในชุมชน และโรงเรียน รวมไปถึงบทบาทของครูมีต่อ ความหมายของวิชาพลเมืองศึกษา และกรณีศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแคนตาเบรีย (University of Cantabria) ประเทศสเปน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของครูศึกษากับ การพัฒนาความเป็นพลโลก โดยทำการสำรวจกลุ่มนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแคนตา เบรีย ผลการศึกษาพบว่า อาจารย์ผู้สอนในคณะครุศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ มีการจัดการเรียนการ สอนที่สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเป็นพลเมืองโลกให้กับนักศึกษาครู ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มมุมมอง เกี่ยวกับโลกในความคิดของนักศึกษาครู และวิธีที่นักศึกษาครูจะนำไปใช้จัดการเรียนการสอนหลัก ประชาธิปไตยในโลกโลกาภิวัตน์ให้กับนักเรียน (Estelles and Romero, 2016: 21-43)

3.4 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อ เสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็น เพราะหลักสูตร และกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมีการจัดเรียงลำดับเนื้อหาใน

โมดูลการเรียนรู้ที่นักศึกษาครูประถมศึกษาสามารถศึกษาด้วยตนเอง สอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554: 37-38) ที่กล่าวว่า การเรียนการสอนโมดูลที่มีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา การออกแบบหลักสูตรจะมุ่งเน้นการฝึกสมรรถภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ แสดงสมรรถภาพด้านความรู้ และทักษะ ตลอดจนโมดูลนั้นมีความเบ็ดเสร็จในตัวเอง ทำให้หลักสูตรมีความยืดหยุ่น ผู้เรียนแต่ละคนสามารถเรียนรู้ได้ตามความสนใจของแต่ละบุคคล เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเสริมสร้างคุณค่าในตนเอง โดยผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบชี้แนะ อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และการเรียนรู้จะเน้นกระบวนการปฏิบัติ ซึ่งเป็นไปตามหลักจิตวิทยาการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (ทิตนา แคมมณี, 2008: 50-70)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่ได้ค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนการสอนเน้นการลงมือปฏิบัติจริงแบบกลุ่มและรายบุคคล ช่วยเพิ่มพูนความรู้ และทักษะในการเรียนรู้ กิจกรรมฝึกปฏิบัติท้ายโมดูลทำให้นักศึกษาต่อยอดการเรียนรู้และทักษะในการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอส่งเสริมให้นักศึกษามีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่เรียนมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการตามหลักสูตรผ่านโมดูลการเรียนรู้ที่ 1 ถึงโมดูลการเรียนรู้ที่ 7 นักศึกษาครูประถมศึกษาได้เรียนรู้เนื้อหาควบคู่กับการฝึกปฏิบัติการจึงทำให้สามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายและเป็นรูปธรรม อีกทั้งอาจารย์มีการเปิดโอกาสให้นักศึกษาครูประถมศึกษาทุกคนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ตามศักยภาพทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล อาทิ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ โดยอาจารย์และนักศึกษาครูประถมศึกษาได้วางแผนร่วมกัน ได้แก่ การคัดเลือกผู้แสดง การซ้อมบทบาทสำหรับการแสดง ซึ่งทำให้สะท้อนศักยภาพของแต่ละคนอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการมีกิจกรรมนำทางของแต่ละโมดูลการเรียนรู้เป็นการกระตุ้น สร้างความสนใจ และเตรียมความพร้อม จึงทำให้นักศึกษาครูประถมศึกษาสนใจเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของตนเอง สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาพิพัฒนนิยม ที่มีจุดเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ และเรียนรู้จากการคิด การลงมือทำ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้สอนมีหน้าที่แนะแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมกับจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างสูงสุด รวมถึงสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามศักยภาพ (Oliva and Gordon, 2013: 129; Ornstein and Hunkins, 2013: 33, 48; ทิตนา แคมมณี, 2551: 25-28 และกาญจนา คุณารักษ์, 2553: 76-99)

สำหรับรายการที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อย 3 ลำดับสุดท้าย ได้แก่ ระยะเวลาการจัดกระบวนการเรียนการสอนมีความเหมาะสม ปริมาณเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติเหมาะสมกับเวลา ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนและการฝึกปฏิบัติการใช้เวลาค่อนข้างมาก กระบวนการจัดการเรียน

การสอนส่งเสริมให้มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาที่ครอบคลุมด้านความรู้ ความสามารถ และเจตคติ การจัดเรียงเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างเป็นระบบ เนื่องจากเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติเป็นการเป็นประสบการณ์ใหม่ของนักศึกษาครูประถมศึกษา ซึ่งในบางเรื่องอาจยากต่อความเข้าใจ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองและระบอบประชาธิปไตย ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง การวัดและประเมินผลคุณลักษณะความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นต้น สื่อประกอบการเรียนการสอนมีความหลากหลาย ครบถ้วน เพียงพอ และเหมาะสมที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เนื่องจากเวลาจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมีจำกัด จึงทำให้อาจารย์ไม่สามารถนำเสนอสื่อได้ทั้งหมด อาจารย์สามารถคัดเลือกสื่อที่จำเป็นสำหรับประกอบการเรียนการสอนได้เพียงบางส่วนเท่านั้น

4. ผลการประเมินรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่าผลการรับรองหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยทุกรายการประเมินมีระดับคุณภาพสอดคล้องกับผลการประเมินหลักสูตรที่ได้จากการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 (Design and Development) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจากหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาดังกล่าวผ่านกระบวนการออกแบบและพัฒนาอย่างเป็นระบบ และผ่านการพิจารณาหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปใช้ตั้งแนวเหตุผลที่ได้ระบุไว้แล้วในการอภิปรายผลข้อที่ 2 จึงทำให้ได้หลักสูตรมีประสิทธิภาพสามารถสู่การนำไปจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งบรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา จากการวิจัยได้ข้อเสนอแนะ 2 ด้าน ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัย พบว่า การนำหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาไปใช้นั้น อาจารย์ควรจัดสรรเวลาเพื่อให้โอกาสนักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติสัทธิการจัดการจัดการเรียนรู้ให้เพียงพอ
2. จากผลการวิจัย พบว่า ควรนำหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาไปใช้กับนักศึกษาครูที่มีความรู้พื้นฐานด้านหลักสูตร และยุทธวิธีการสอน เพื่อให้สามารถเข้าใจ และนำไปสู่การต่อยอดมนทัศน์ในการออกแบบ และจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะครูประถมศึกษาด้านการบูรณาการสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เช่น ภาษาไทย และ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น
2. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะครูประถมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หรือครูในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนที่มีความต่อเนื่องและคงทน
3. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอาเซียน และพลโลกของนักเรียนประถมศึกษา

รายการอ้างอิง

- Ahmet, D. (2012). **A Curriculum Framework for Active Democratic Citizenship Education Schools, Curriculum and Civic Education for Building Democratic Citizens**. Netherlands: Sense Publishers.
- Bailey, K. M. (2006). **Language Teacher Supervision: A Case-based Approach**. U.S.A.: Cambridge University Press.
- Barber, B. R. (2003). **Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age**. Berkeley: University of California Press.
- Brett, P. (2009). "How all teachers can support citizenship and human rights education: A framework for development of competencies." **Strasbourg: Council of Europe Publishing**. Accessed May 19, 2017. Available from [http://dswy.eu/pdfs/How all teachers HRE EN.pdf](http://dswy.eu/pdfs/How_all_teachers_HRE_EN.pdf).
- Cogan, J., & R. Derricott. (2002). **Citizenship for the 21st Century: An International Perspective on Education**. London: Kegan Paul.
- Council of Chief State School Officers. (2011). **Model Core Teaching Standard: A Resource for State Dialogue**. Washington, D.C.: Council of Chief State Officers.
- DfEE/QCA. (1999). **The National Curriculum**. London: DfEE/QCA.
- Doll, R. C. (1989). **Curriculum Improvement: Decision Making and Process**. 7th ed. Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Dürr, K., V. Spajic-Vrakaš, & I. Martins. (2000). "Project on Education for Democratic Citizenship." **Strategies for Learning Democratic Citizenship**. Accessed June 5, 2018. Available from <http://www.storiarirreer.it/sites/default/files/norme/2000%2007%2019%20Durr.pdf>.
- Easton, G. (1992). **Learning from Case Studies**. 2nd ed. England: Prentice-Hall International (UK).

- Egle, S. H., & A.S. Ochoa. (1988). **Education for Democratic Citizenship: Decision Making in the Social studies.** New York: Teachers College Press.
- Elementary Education: Current Trends. (2015). **Elementary Education: Current Trends.** Accessed January 31, 2017. Available from <http://education.stateuniversity.com/pages/1948/Elementary-Education-CURRENT-TRENDS.html>.
- Estelles, M., & J. Romero. (2016). "Teacher Education for Citizenship in a Globalized World: A Case Study in Spain." *Journal of International Social Studies* 6, 2: 21-43.
- Florida Department of Education. (2014). "Elementary Education Competencies." United States of America: University of Florida.
- Gainous, J., & A. M. Martens. (2012). "The Effectiveness of Civic Education: Are Good Teachers Actually Good for All Students." *American Politics Research* 40, 2: 232-266.
- Glatthorn A. A., F. Boschee , & B.M Whitehead. (2009). **Curriculum Leadership: Strategies for Development and Implementation.** 2nd ed. U.S.A.: SAGE Publications Limited.
- Gollob, R., & et al. (2005). "Education for Democratic Citizenship 2001-2004." **Tool on Teacher Training for Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education.** Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Griffith, R. (1996). "New Powers for Old: Transforming Power Relationships Children in Our Charge." **The Child's Right to Resources.** London: Jessica Kingsley.
- Hanushek and Rivkin. (2010). **The Distribution of Teacher Quality and Implications for Policy.** Accessed November 1, 2016. Available from www.jstor.org/discover/10.2307/27805002?uid=2&uid=4&sid=21103699433723.
- Health, M., D. Rowe, & T. Breslin. (2008). **Citizenship Education in the Primary School. Individuals Engaging in Society** Citizenship Foundation. Accessed January

- 2, 2016. Available from http://www.citizenshipfoundation.org.uk/lib_res_pdf/0593.pdf.
- Holden, C. (2003). "Citizenship in the Primary School: Going Beyond Circle Time." **Pastoral Care Journal** 6, 3: 25-29.
- Huddleston, E. (2007). "Tool on teacher training for democratic citizenship and human rights education." **Strasbourg: Council of Europe Publishing**. Accessed December 15, 2017. Available from <http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802f7279>.
- International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). (2010). "ICSS 2009 International Report Civic Knowledge and Attitude among lower-secondary students in five Asian countries." The Netherlands.
- Isac, M. M., R. Maslowski, & G. V. D. Werf. (2010). "Effective Civic Education: An Educational Effectiveness Model for Explaining Students' Civic Knowledge." **School Effectiveness and School Improvement an International Journal of Research, Policy and Practice**. 22, 3: 313-333.
- Joyce, B. R., & M. Weil. (1996). **Model of Teaching**. 5th ed. London: Allyn and Bacon.
- Joyce, B. R., & M. Weil. (2008). **Model of Teaching**. 8th ed. U.S.A.: Pearson.
- Jumani, N. B. (2007). **Study on the Competencies of Teachers Trained Through Distance Education in Pakistan**. Australia: Deakin University.
- Karsten, S., & et al. (2002). "Citizenship Education and the Preparation of Future Teachers: A Study." **Asia Pacific Education Review** 3, 2: 168-183.
- Kelly, A. V. (2009). **The Curriculum: Theory and Practice**. 6th ed. London: SAGE Publications Limited.
- Kerr, D., & et al. (2010). "ICCS 2009 European Report. Civic knowledge, attitudes and engagement among lower secondary school students in twenty-four

- European countries." Amsterdam: International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).
- Lunenburg, F. C. (2011). "Curriculum Development: Deductive Models." **Journal Of Schooling** 2, 1: 1-7.
- Massari, P. (2012). **Superstar teachers**. Accessed September 11, 2015. Available from <http://news.harvard.edu/gazette/story/2012/02/superstar-teachers/>.
- Meisels, S. J., S. Atkins-Burnett, & J. Nicholson. (1995). "Assessment of Social Competence, Adaptive Behaviors and Approaches to Learning with Young Children." University of Michigan Paper for the National Center for Educational Statistics.
- Mrnjaus, K. (2012). **Teacher competences for education for democratic citizenship: Schools, Curriculum and Civic Education for Building Democratic Citizens**. London: Springer.
- Oliva, P. F., & W. R. Gordon. (2013). **Developing the Curriculum**. 8th ed. U.S.A.: Pearson Education.
- Ornstein, A. C., & F. P. Hunkins. (2013). **Curriculum: Foundations, Principles and Issues**. 6th ed. U.S.A.: Pearson Education.
- Parker, W. C. (1996b). **Curriculum for Democracy**. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Parker, W. C. (2003). **Teaching Democracy: Unity and Diversity in Public Life**. N.Y.: Teacher College Press.
- Pepper, D. (2013). **Assessment for key competences**. Accessed October 23, 2017. Available from http://keyconet.eun.org/c/document_library/get_file?uuid=b1475317-108c-4cf5-a650-dae772a7d943&groupId=11028.
- Peterson, A., & C. Knowles. (2009). "Active Citizenship: A Preliminary Study into Student Teacher Understandings." **Educational Research** 51, 1: 39-59.
- Print, M. (2012). **Developing Political Citizens in Australia Citizenship and the future of**

- Thai Democracy. **Thirteen Annual. King Prajadhipok Institute Congress: King Prajadhipok Institute.** Accessed October 23, 2017. Available from <http://www.kpi.ac.th/kpi-congress-2017/>.
- Sarac-Suzer, H., & N. Alagozula. (2010). "Examining Pre-service Teachers' Beliefs on Democracy and Democratic Education." **Presidia Social and Behavioral** 2, 5: 79-95.
- Shuster, A. H., & M. E. Ploghoft. (1977). **The Emerging Elementary Curriculum.** 3rd ed. Ohio: Charles E. Merrill Publishing Co.
- Starkey, H. (1992). "Back to Basic Values: Education for Justice and Peace in the World." **Journal of Moral Education** 21, 3: 185-192.
- Thai Civic Education. (2556). **กรอบแนวคิดหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทย.** กรุงเทพฯ: เทคนิค อิมเมจ จำกัด.
- Tileston, D. W. (2007). **Teaching Strategies for Active Learning.** U.S.A: Corwin Press.
- Trilling, B., & C. Fadel. (2009). **21st Century Skills, Learning for Life in Our Time.** San Francisco: John Wiley & Sons, Inc.
- Tuckman, B. W. (1999). **Conducting Educational Research.** 5th ed. U.S.A.: Harcourt Brace & Company.
- Turner, B. S. (2000). **Contemporary Problem in the Theory of Citizenship and Social Theory.** London: SAGE.
- Wiles, J. (2009). **Leading Curriculum Development.** U.S.A: Corwin Press.
- Willemse, T. M., & et al. (2015). "Fostering Teachers' Professional Development for Citizenship Education." **Teaching and Teacher Education** 49: 118-127.
- Zoe, K. (2017). "Education for Citizenship in Primary Education of Greece: Proposals for Pedagogical Practices by Students of Education Faculties." **International Journal of Learning and Development** 7, 1: 41-61.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552a). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม**

ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552b). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-**

2561. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ.** กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

กฤษณพงศ์ กีรติกร. (2557). “การยกระดับคุณภาพครู.” การประชุมคณะกรรมการปฏิรูประบบผลิต

และพัฒนาครู ครั้งที่ 2/2557 วันที่ 24 มกราคม 2557.

กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์. (2553). **สมรรถนะวิชาชีพ.** กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผลิตตำราเรียน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

กาญจนา เกียรติประวัตติ. (2524). **วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

กาญจนา คุณารักษ์. (2553a). **การออกแบบการเรียนรู้การสอน.** นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยา

เขตพระราชวังสนามจันทร์.

กาญจนา คุณารักษ์. (2553b). **พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร.** พิมพ์ครั้งที่ 4. นครปฐม: มหาวิทยาลัย

ศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง. (2534). **การสอนและการฝึกอบรมทางการบริหารโดยวิธีการศึกษา.** กรุงเทพฯ :

โอเดียนสโตร์คณะศึกษาศาสตร์.

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2555). **หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการ**

ประถมศึกษา (5 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร

วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

دنوخا ปนคำ. (2555). “การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการเสริมสร้างจิตสาธารณะตามทฤษฎีการศึกษา

เพื่อสังคมที่ดีกว่าสำหรับนักเรียนประถมศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎี

บัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

- ดิเรก พรสีมา. (2554). **แนวทางการพัฒนาวิชาชีพครู**. เข้าถึงเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.bflybook.com/BookSharingSystem/Kaao3/Image/Kaao3.pdf>.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). “บทบาทของการพัฒนาพลเมือง (Civic Education) เพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืน: ประสบการณ์ไทย-เยอรมันนี้.” นำเสนอในการสัมมนา จัดโดย สถาบันพระปกเกล้าร่วมกับ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท, 7 กุมภาพันธ์
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2555). **ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย. เอกสารเผยแพร่ในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2556). **การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง**. กรุงเทพฯ: พี.เพรส จำกัด.
- ทิตินา แชนมณี. (2551). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธำรง บัวศรี. (2542). **ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบหลักสูตร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ธนวิศ การพิมพ์.
- นพลักษณ์ หนักแน่น. (2555). “การพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำของนิสิตนักศึกษาครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ระดับปริญญาบัณฑิต ระหว่าง พ.ศ. 2555-2564.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2541). **การพัฒนาการสอน**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปฐิมาภรณ์ ธรรมเดชะ. (2558). “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดพื้นที่เสรีสำหรับการ สานเสวนาและการสืบสอบเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์ด้านความเป็นพลเมืองและ ความสามารถในการวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปทีป เมธาคุณวุฒิ. (2544). **หลักสูตรอุดมศึกษา: การประเมินและการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: นิธิิน แอดเวอร์ไทซิง กรุ๊ป.
- ประณัฐ กิจรุ่งเรือง. (2560). “การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ผ่านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของครู ประถมศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติในบริบทโรงเรียนของประเทศไทย.” **วารสาร**

ครุศาสตร์ 45, 2 (เมษายน-มิถุนายน) : 170-181.

ประพิมพ์พรรณ สุวรรณภู. (2557). “การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของเด็กและเยาวชนไทย.” *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

ประไพ ธรรมธัช และสำลี ทองธิว. (2553). “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะทางวิชาการโดยใช้กลยุทธ์การปรับโครงสร้างองค์กรของฟูลแลนสำหรับครูประถมศึกษา.” *วารสารศิลปกร ศึกษาศาสตร์วิจัย* 2, 1 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 182-183.

ประเวศ วะสี. (2551). *การเมืองภาคพลเมืองสู่ธรรมาภิบาลไทย*. เข้าถึงเมื่อ 1 ธันวาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/ChawetView/2008/10/23/entry-2>.

ประเวศ วะสี. (2552). *คำบรรยายเรื่อง การศึกษาที่พาชาติออกจากวิกฤติ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

ไพฑูรย์ ฤทธิกระโทก. (2554). “การพัฒนาหลักสูตรลูกเสือสามัญตามแนวคิดการผจญภัยศึกษาของลอร์ด บาเดิน พาวเวลล์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการอยู่รอดของนักเรียนประถมศึกษา.” *วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

ไพฑูรย์ สีนารัตน์. (2555). *เพื่อความเป็นเลิศของการครุศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

มิ่งขวัญ คงเจริญ. (2555). “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย.” *คณะกรรมการการวิจัยและพัฒนา* รัฐสภา.

ยนต์ ชุ่มจิต. (2553). *ความเป็นครู*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

เลิศพร อุดมพงษ์. (2558). *การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic/Citizenship Education) ในการส่งเสริมบทบาทของภาคพลเมืองในการเมืองระบบตัวแทน: แนวทางที่ยั่งยืนผ่านประสบการณ์จากต่างประเทศ*. เข้าถึงเมื่อ 31 พฤษภาคม 2560. เข้าถึงได้จาก http://kpi.ac.th/media/pdf/M8_272.pdf.

- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: ตาปลาพับลิเคชั่น จำกัด.
- วิชัย ต้นศิริ. (2547). **วัฒนธรรมการเมืองและการปฏิรูป**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษา.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). **การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อาร์ แอนด์ปริ้นท์ จำกัด.
- วิเชียร อ่างโรตติสกุล. (2553). “การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรรายวิชาการแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวคิดกรอบอัตลักษณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สภาการศึกษา. (2554). **ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี**. เข้าถึงเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2559. เข้าถึงได้จาก http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=22721&Key=news_research.
- สมใจ อธิรัฐ. (2556). “กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์.” ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สาขาวิชาการประถมศึกษา. (2561). **รายงานการประชุมสาขาวิชาการประถมศึกษา ครั้งที่ 2/2561**. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ. (2552). **กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สิริวรรณ ศรีพหล. (2554). **การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลโลก**. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุนันทา สุวรรณศิลป์. (2543). “การพัฒนาโมดูลวิชาอนามัยและสิ่งแวดล้อมศึกษาด้วยวิธีการเรียนแบบนำตนเอง หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2554). **ครุศึกษากับความเปลี่ยนแปลงที่ท้าทาย**. กรุงเทพฯ: พัชรินทร์พี.พี.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2552). **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวานิช และคณะ. (2550). **รายงานการวิจัยโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและ
เยาวชนไทย**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

อารี สันทรวี. (2559). “การประถมศึกษามีไข่เรื่องเบื้องต้นง่ายๆเลย ระบบคุณภาพครูประถมของ
ประเทศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงสุด.” (เอกสารอัดสำเนา).

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร

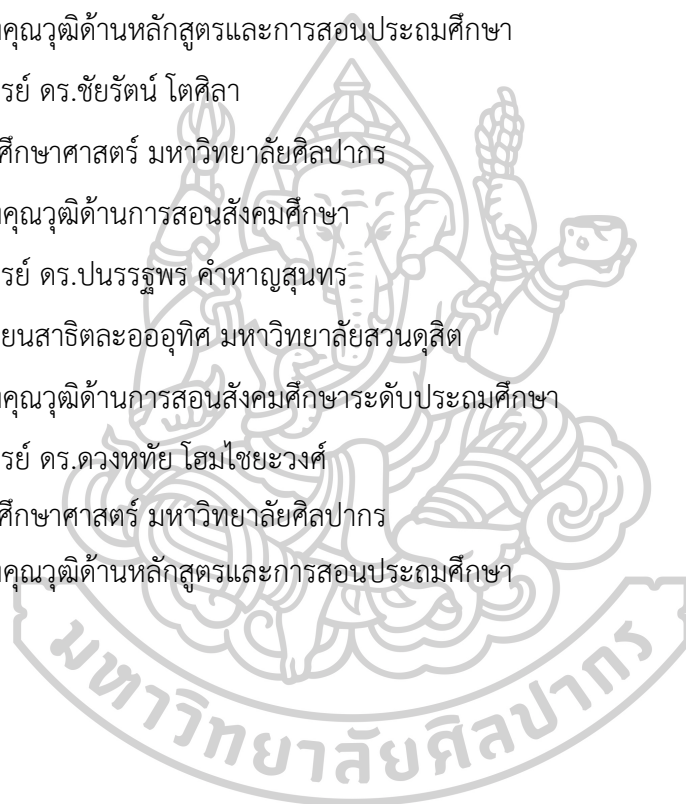

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาหลักสูตร

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิทย์ บุณนาค
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านความเป็นพลเมือง และการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชารินทร์ ตรีวัชรญาณ
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยศวีร์ สายฟ้า
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอนประถมศึกษา
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรุณศรี จันทร์ทรง
โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอนประถมศึกษา
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิภาวี มณีเนตร
โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา
6. อาจารย์ ดร.ปนรรฐพร คำหาญสุนทร
โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวีร์ บุญคุ้ม
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผล

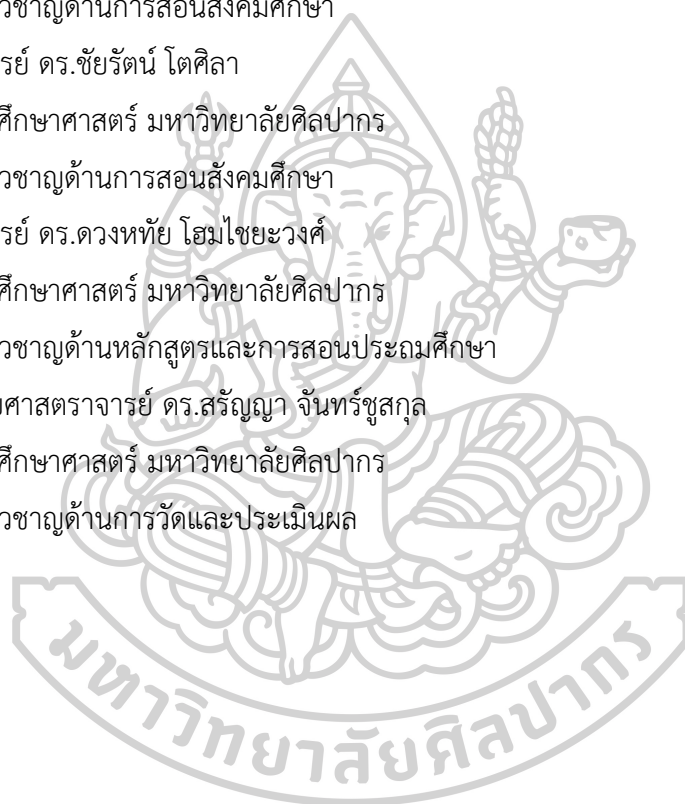
ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน และรับรองหลักสูตร

1. รองศาสตราจารย์ ดร.มนฤตย์พล อรุณบุญวลชาติ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านความเป็นพลเมือง และการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรุณศรี จันทร์ทรง
โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอนประถมศึกษา
3. อาจารย์ ดร.ชัยรัตน์ โตศิลา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนสังคมศึกษา
4. อาจารย์ ดร.ปนรรฐพร คำหาญสุนทร
โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา
5. อาจารย์ ดร.ดวงหทัย โฮมไชยะวงศ์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอนประถมศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดรุณี จำปาทอง
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา
2. อาจารย์ ดร.เกศินี ครุณาสวัสดิ์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา
3. อาจารย์ ดร.ชัยรัตน์ โตศิลา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา
4. อาจารย์ ดร.ดวงหทัย โฮมไชยะวงศ์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนประถมศึกษา
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรัญญา จันทร์ชูสกุล
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล

หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

1. ความเป็นมา

การศึกษาเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในประเทศไทย ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ด้วยตระหนักว่าประชาธิปไตยจะพัฒนาได้ ประชาชนต้องมีการศึกษาและมีความรู้เป็นพื้นฐาน แผนการศึกษาแห่งชาติเริ่มตั้งแต่ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) จนถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2579) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: จ-ช) มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลตลอดช่วงชีวิตให้มีความรู้ ความคิด คุณธรรม พละนามัยที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และเป็นกำลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยได้มีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อความเหมาะสมตามสถานการณ์บ้านเมือง และความต้องการสร้างพลเมืองของยุคสมัยเสมอ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพประชาชนให้สอดคล้องเกื้อหนุนกับการเจริญเติบโตของประเทศผ่านกระบวนการทางการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อการศึกษา (All for Education) กล่าวคือ สถาบันการศึกษาเป็นเครื่องมือ และกลไกของรัฐใช้ในการกล่อมเกลาสั่งสอนให้คนมีความรู้ ความสำนึกในทางใดทางหนึ่ง เป็นแหล่งแรกที่รัฐใช้ในการบ่มเพาะ และสอนระเบียบวินัยทางสังคม ล้วนถูกกล่อมเกลามาจากสถานศึกษา โดยมีครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ เป็นสังคมจำลองที่นักเรียนจะได้ใช้ฝึกทักษะชีวิตในการอยู่ร่วมกับคนอื่นนอกเหนือจากการรับรู้ทางวิชาการประสบการณ์ ดังนั้นการออกแบบการเรียนการสอนต้องครอบคลุมทุกมิติสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสมของวัย

สำหรับประเทศไทยได้กำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยผ่านกระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องพิจารณาหลายรูปแบบ หลายมิติ ประกอบด้วยการสร้างความเป็นพลเมืองโดยผ่านการศึกษาในระบบ (Formal Education) ซึ่งเป็นกลไกหลัก เป็นเครื่องมือของรัฐที่มีอยู่แล้วในการให้การศึกษา และหล่อหลอมให้เติบโตตามอุดมการณ์ รวมถึงระบบการปกครองของรัฐแก่พลเมืองตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดีระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกรอบการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่เน้นให้ความรู้เรื่องสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตย และความเป็นพลเมือง พัฒนากระบวนการเรียนการสอน และกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง และความเป็นประชาธิปไตยให้กับผู้เรียนโดยจัดให้เหมาะสม

กับระดับชั้น และช่วงวัยของนักเรียน เน้นกระบวนการกลุ่ม และฝึกฝนให้นักเรียนเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง ให้สถานศึกษาบูรณาการสาระความเป็นพลเมืองในส่วนที่หลักสูตรกำหนด โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตเน้นปฏิบัติการทั้งใน และนอกโรงเรียน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของเวลาเรียน การพัฒนาพลเมืองควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมทั้งในและนอกสถานศึกษา ลงมือทำทั้งใน และ นอกห้องเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนหน้าที่พลเมืองของระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ถูกบรรจุอยู่ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เป็นสาระที่ 2 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นสาระที่มุ่งให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน รายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมาของการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดี คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมประชาธิปไตย สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

อย่างไรก็ตามแม้การพัฒนาความเป็นพลเมืองจะมีเป้าหมายที่มีความสำคัญ และจำเป็นสำหรับการศึกษาทุกระดับ โดยสถานศึกษามีการฝึกให้นักเรียนรู้จักวิธีการของระบอบประชาธิปไตย การปฏิบัติตนตามพื้นฐานความเป็นพลเมือง แต่กลับพบข้อมูลจากรายงานการวิจัยของสถาบันพระปกเกล้า เกี่ยวกับความเข้าใจต่อประชาธิปไตยในกลุ่มเยาวชน พบว่าเยาวชนในประเทศไทยขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย อาทิ ขาดการวิเคราะห์เหตุผล และมองไม่เห็นภาพของการมีประชาธิปไตย ไม่ทราบว่าการขาดการเคารพสิทธิผู้อื่นแล้วจะเกิดอะไรขึ้น ยึดความคิดเห็นของตนเอง โดยไม่สนใจความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน และเห็นว่าการเอาเปรียบบุคคลอื่นเป็นเรื่องธรรมดา สอดคล้องกับผลการศึกษาระดับนานาชาติ โครงการประเมินผลการศึกษาหน้าที่และความเป็นพลเมือง ครั้งที่ 3 โดย International Association for the Evaluation of Education Achievement (IEA) ดำเนินการศึกษาวิธีการที่ประเทศต่าง ๆ เตรียมเยาวชนของตนเพื่อรับบทบาทในการเป็นพลเมือง ศึกษาความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาและมโนทัศน์เกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองและความเป็นพลเมือง ความสามารถในการให้เหตุผลและการวิเคราะห์ ทักษะคิด ความตระหนัก และกิจกรรมของผู้เรียนเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนไทยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาและมโนทัศน์ด้านความเป็นพลเมือง ความสามารถในการให้เหตุผลและการวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นด้านความเป็นพลเมืองในลำดับที่ 34 จาก 38 ประเทศ จากผลการศึกษาจึงชี้ให้เห็นว่านักเรียนไทยมีปัญหาความรู้ความเข้าใจและการวิเคราะห์ประเด็นด้านความเป็นพลเมือง

ดังนั้นการสร้างทักษะเพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นพลเมือง ระบบการศึกษาไทยจึงต้องเปิดมิติใหม่ มิใช่มีเพียงมิติของผู้รับสาร หรือผู้รับการสอน ซึ่งต้องมีการแสดงออกถึงการใช้เสรีภาพระหว่างครูกับนักเรียน นอกจากนี้ยังต้องเพิ่มมิติการสร้างประสบการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิต

จริงทางสังคม โดยที่นักเรียนทุกคนล้วนเป็นสมาชิกของสังคม ความเชื่อมโยงตัวตนของนักเรียนกับสังคมสามารถสร้างบทบาทและพื้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคม ทั้งนี้การที่จะจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าวได้นั้น บุคคลสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนก็คือ “ครูประถมศึกษา” เป็นครูที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กอายุ 6-12 ปี ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสติปัญญา จิตใจ ร่างกายและอุปนิสัย สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการมีบทบาทสำคัญในการเป็น ผู้จัดการกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับระบบการเมืองการปกครอง รวมถึงการสร้างค่านิยมในระบอบประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน โดยเน้นการบูรณาการการเรียนรู้ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของการจัดการประถมศึกษาในระดับสากล การที่ครูประถมศึกษาจัดการเรียนรู้พื้นฐานความรู้ได้หลายวิชาเอื้อต่อการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชา ทักษะ เจตคติ และคุณค่าของแต่ละวิชาเข้าด้วยกัน ครูประถมศึกษาจึงเป็นครูที่ต้องรู้รอบในเนื้อหาวิชาพื้นฐานต่าง ๆ ตลอดจนมีความสามารถจัดการเรียนรู้โดยนำศาสตร์วิชาครูสู่การปฏิบัติ (Pedagogical Content Knowledge: PCK) ประกอบกับผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยฮาวาร์ดร่วมกับมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่พบว่าครูประถมศึกษาคือบุคคลสำคัญที่พัฒนานักเรียนให้เป็นผู้สร้างความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคตได้ ทั้งนี้เพียงผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้จากครูที่มีความสามารถเพิ่มคุณค่าการเรียนรู้ (High Value Added: HVA) ให้กับนักเรียนในคุณค่าของเขาเพียงปีเดียวในโรงเรียน ครูประถมศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญ เป็นผู้นำทางด้านหลักสูตรและการจัด การเรียนรู้ (Curriculum Leader) ระดับชั้นเรียน นอกจากความสำคัญดังกล่าวครูประศึกษามีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบสำหรับการพัฒนาพื้นฐานของความเป็น “มนุษย์” ที่สมบูรณ์ หรือ “ความเป็นพลเมืองดี” ให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา ทั้งนี้ทุกมิติของความเป็นพลเมืองของผู้ใหญ่มีรากฐานมาจากการได้รับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในช่วงวัยเด็กซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีรากฐานมาจากรูปแบบการศึกษาในยุโรป โดยระบบการศึกษาระดับประถมศึกษาทั่วโลกมีลักษณะจุดร่วมที่พบ คือความพยายามที่จะสร้างการศึกษาให้มีความเป็นประชาธิปไตย เรียนรู้เรื่องระบบการเมืองการปกครอง สังคม และเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับความคิด และค่านิยมของชุมชน เพื่อสร้างรากฐานความเป็นพลเมืองดีสู่สังคม

การเรียนรู้ในวัยประถมศึกษาจึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนรู้ทุกมิติให้มีพื้นฐานที่ดีทุกด้าน ทั้งความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะ และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน การปลูกฝังอบรมบ่มนิสัย และเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจากครูประถมศึกษา นอกจากนี้จากการประมวลข้อค้นพบทางด้านประสาทวิทยา (Neuro Science) การเรียนรู้ของสมอง (Brain Based Learning) หน้าต่างแห่งโอกาส (The Windows of Opportunity) รวมทั้งทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ (Psychology of Learning) กลุ่มพุทธินิยม (Cognitivist) และกลุ่มสรค์นิยม (Constructivist) ต่างมีแนวคิดที่สอดคล้องในทำนองเดียวกันว่า นักเรียนประถมศึกษาเป็น

วัยสำคัญที่มีความพร้อมที่จะได้รับการพัฒนาพื้นฐานการเรียนรู้พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ตลอดจนคุณลักษณะ (Attribute) เนื่องจากสมองของนักเรียนซึ่งเป็นอวัยวะสำคัญที่ควบคุมระบบร่างกาย ความคิด และจิตใจของมนุษย์พัฒนาจนถึงขีดสุดต่อเนื่องจากการระบบการเตรียมความพร้อมที่ดีแล้วในระดับปฐมวัย และก้าวเข้าสู่ความเฉพาะทางวิชาการแต่ละวิชาที่ยากขึ้นในระดับมัธยมศึกษา และอุดมศึกษาต่อไป

อนึ่งการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษาได้กำหนดกรอบที่เน้นให้ความรู้เรื่องสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีเป้าหมายความสำคัญเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจต่อระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องผ่านการศึกษา ฝึกให้นักเรียนรู้จักวิธีการของระบอบประชาธิปไตย โดยฝึกฝนการเรียนรู้ร่วมกัน ยอมรับและอดทนในความคิดที่แตกต่างกัน ยอมรับการอยู่ร่วมสังคมที่มีการพึ่งพิงอิงกัน ซึ่งจะหล่อหลอมให้นักเรียนมีวัฒนธรรมของการเรียนรู้ที่สร้างคุณค่าและเพิ่มคุณค่าในเรื่องส่วนรวม ประโยชน์สาธารณะ มีทักษะชีวิต การคิด การใช้ชีวิตในแบบสังคมที่ประชาธิปไตยต้องการ รวมถึงการแสดงออกถึงวุฒิภาวะในการใช้ความคิด การมีเหตุผล และการมีความรับผิดชอบ อันเป็นวิถีชีวิตจริงในสังคมประชาธิปไตย

ความเป็นพลเมืองนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาทุกคน นักเรียนจะสะท้อนถึงสิ่งที่เกิดขึ้นกับพวกเขาในฐานะปัจเจกบุคคล และในฐานะสมาชิกของชุมชนที่มีความแตกต่างกัน อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของโลกที่พวกเขาอยู่ นักเรียนควรได้รับสิทธิ์ในการรับรู้ถึงความหมายของการอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน และมีความอดทนอดกลั้นในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างกันทางความคิด และความเชื่อ รวมถึง การส่งเสริมให้เยาวชนเคารพผู้อื่น เรียนรู้วิธีการฟัง และตอบสนองที่ผ่านกระบวนการคิดซึ่งเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการเรียนรู้ที่จะเคารพผู้อื่น การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองมุ่งเน้นการพัฒนาลีลาการอภิปรายแบบประชาธิปไตย (The Art of Democratic Discussion) ด้วยความกล้าหาญ เพื่อให้สามารถยืนหยัดในความคิด ความเชื่อ และคุณค่าของตนเอง

จากความสำคัญของความเป็นพลเมืองที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนานักศึกษาคูระถมศึกษาให้มีความรู้ ความชำนาญ ทักษะ และเจตคติด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาได้ ซึ่งการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาควรเริ่มจากวัยเด็ก จากบท ความการเพิ่มศักยภาพแกนนำชุมชน เยาวชน ของสถาบันพระปกเกล้า ที่กล่าวถึงความสำคัญของแนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองของเด็กและเยาวชนว่า มีความจำเป็นต้องปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และซึมซับแนวคิดความเป็นพลเมืองให้มากที่สุดเพื่อยกระดับระบอบประชาธิปไตยให้เจริญก้าวหน้าและยั่งยืน สอดคล้องกับ John Dewey นักการศึกษากรุปปรัชญาการศึกษาพัฒนิยม (Progressivism) กล่าวว่า “ประชาธิปไตยเป็นมากกว่าที่รัฐกำหนดให้มา ทั้งนี้ประชาธิปไตยคือปัจจัยเบื้องต้นของ

การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งเกิดจากการสื่อสารประสบการณ์ระหว่างกัน การศึกษาจึงเป็นกระบวนการของสังคม ความมั่นคง และทิศทางการพัฒนาผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผ่านการมีส่วนร่วมในชีวิตภายในกลุ่มของพวกเขา”

จากการประมวลปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นความจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง สามารถออกแบบการเรียนการสอน รวมถึงมีเจตคติที่ดีเห็นคุณค่า และความสำคัญต่อการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง และเป็นต้นแบบที่ดีแก่นักเรียนในวัยประถมศึกษาได้อย่างแท้จริง อีกทั้งเป็นครูผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่การพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองดีในอนาคตต่อไป

2. หลักการ

เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล จึงกำหนดหลักการของหลักสูตร ไว้ดังนี้

2.1 หลักสูตรเน้นการสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2.2 การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรใช้การจัดกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ทักษะ และเจตคติของนักศึกษาครูประถมศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ โดยมีการนำแนวคิดสู่การปฏิบัติทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน

2.3 หลักสูตรเน้นการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาบนพื้นฐานบริบทความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2.4 การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรเน้นการประเมินผลตามสภาพจริงที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3. จุดมุ่งหมาย

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมุ่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ และเจตคติ ดังนี้

3.1 ด้านความรู้ความเข้าใจ

3.1.1 ความเป็นพลเมือง และการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง

3.1.2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของ นักเรียนระดับประถมศึกษา

3.2 ด้านความสามารถ

3.2.1 ออกแบบการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

3.2.2 จัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของ นักเรียนระดับประถมศึกษา

3.3 ด้านเจตคติ ตระหนักถึง ความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และ จัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

4. ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา ครั้งนี้ใช้เวลาทั้งสิ้น 16 สัปดาห์ โดยจัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลา รวม 48 ชั่วโมง

5. โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการตามหลักสูตร

หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อ พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้กำหนดกรอบเนื้อหาและ การฝึกปฏิบัติการตามหลักสูตร โดยแบ่งออกเป็น 7 โมดูลการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

โมดูล ที่	กรอบเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ	ระยะเวลา (ช.ม.)
1	ปฐมนิเทศ	3
	กิจกรรมตระหนักรู้สู่ความเป็นพลเมือง: สภากาแฟ	3
2	การเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง	9
	<p>กิจกรรมนำทาง: เสวนาพาที</p> <p>ศึกษาวิเคราะห์ห่มโนทัศน์และการฝึกปฏิบัติ</p> <p>ความหมาย ความสำคัญของความเป็นพลเมือง</p> <p>กิจกรรมที่ 1 World Café</p> <p>ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองและระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p> <p>กิจกรรมที่ 2 ไคร่ครวญ ตรึกตรอง</p> <p>ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - การยอมรับ และปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และกฎหมาย - การเข้าใจหลักการสำคัญของสิทธิ การเคารพสิทธิ และการปกป้องสิทธิ - การเข้าใจหลักการใช้เสรีภาพของตนเองด้วยความรับผิดชอบ และเคารพเสรีภาพของผู้อื่น 	<p>3</p> <p>3</p> <p>3</p>
3	พลเมืองศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา	6
	<p>กิจกรรมนำทาง: รวมพลังคิด</p> <p>ศึกษาวิเคราะห์ห่มโนทัศน์และการฝึกปฏิบัติ</p> <p>ความเป็นมาและแนวคิดสำคัญการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา และบทบาทของครูประถมศึกษากับการพัฒนาความเป็นพลเมือง ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - การมีความรับผิดชอบตามสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ต่อตนเอง และในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โรงเรียน และสังคม - การเคารพความแตกต่างทางความคิดโดยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล - การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี <p>กิจกรรมที่ 1 คิด คู่ แลกเปลี่ยน</p> <p>สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับประถมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551</p> <p>กิจกรรมที่ 2 การ์ดความคิด</p>	<p>3</p> <p>3</p>

โมดูล ที่	กรอบเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ	ระยะเวลา (ชม.)
4	รูปแบบ และวิธีสอนสำหรับจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	9
	<p>กิจกรรมนำทาง: รวบรวมหาทางออก</p> <p>ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์และการฝึกปฏิบัติ</p> <p>รูปแบบ และวิธีสอนสำหรับจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา</p> <p>กิจกรรมที่ 1 Critical attributes</p> <p>กิจกรรมที่ 2 ออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง</p> <p>กิจกรรมที่ 3 สาธิตกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง</p> <p>ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม</p>	3 3 3
5	สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	3
	<p>กิจกรรมนำทาง: ฉายภาพความคิด</p> <p>ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์และการฝึกปฏิบัติ</p> <p>การออกแบบและแนวทางการเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา</p> <p>กิจกรรมที่ 1 ค้นคว้าใฝ่รู้</p> <p>กิจกรรมที่ 2 สื่อและแหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติมการเรียนรู้</p> <p>ประกอบด้วยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม</p>	3
6	การประเมินการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา	6

โมดูล ที่	กรอบเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการ	ระยะเวลา (ข.ม.)
	<p>- การเคารพความแตกต่างทางความคิดโดยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล</p> <p>การมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี</p> <p>- การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์งานเพื่อการเลือกรับ และใช้ข้อมูลข่าวสารเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม</p>	

6. แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมุ่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้จัดการเรียนการสอนเน้นการให้นักศึกษาสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการใช้กระบวนการกลุ่มในการตรวจสอบ แลกเปลี่ยนความรู้ของตนเอง โดยการจัดการเรียนการสอนอาจารย์จะต่อยอดหรือปรับมโนทัศน์ของนักศึกษา อีกทั้งนักศึกษามีการศึกษาข้อมูล สร้างความเข้าใจ และความหมายของข้อมูลด้วยตนเอง อาจารย์คอยช่วยกระตุ้น และให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม โดยอยู่บนพื้นฐานการเรียนที่เน้นการคิดสู่การปฏิบัติด้วยความกระตือรือร้น (Active) เป็น การเรียนการสอนเพื่อสร้างสมรรถนะทั้งส่วนบุคคล และเป็นทีม ภายใต้การดูแลแนะนำปรึกษาอย่างใกล้ชิดจากอาจารย์

7. สื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยอธิบายขยายความเข้าใจและเสริมประสบการณ์ของนักศึกษาให้กว้างขวางและครอบคลุมยิ่งขึ้น

สื่อการเรียนการสอนในหลักสูตร มีดังนี้

- 7.1 สื่ออิเล็กทรอนิกส์
- 7.2 สื่อนำเสนอในรูปแบบ PowerPoint
- 7.3 หนังสือ ตำรา
- 7.4 วิดีทัศน์

7.5 การสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

7.6 แหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

8. แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร

การประเมินการเรียนรู้ตามหลักสูตรเน้นการประเมินผลตามสภาพจริง โดยมีการประเมินทั้งในระหว่างการจัดการเรียนการสอน และหลังการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร กำหนดให้มีการวัดและประเมินผลสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ที่ครอบคลุมด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความสามารถ และด้านเจตคติ ที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อสะท้อนไปสู่กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

8.1 ด้านความรู้ คือ ความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดความรู้ความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

8.2 ด้านความสามารถ คือ ความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถวัดได้จากแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

8.3 ด้านเจตคติ คือ ตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถวัดได้จากแบบบันทึกผลการเรียนรู้

(ตัวอย่าง) โมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตร

โมดูลที่ 4

รูปแบบและวิธีสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาโมดูลนี้แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายรูปแบบและวิธีสอนเพื่อการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา
2. ออกแบบและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา
3. อธิบายประโยชน์ ความสำคัญ และคุณค่าของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา

หัวข้อเนื้อหา

รูปแบบ วิธีสอนเพื่อจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนประถมศึกษา
ประถมศึกษา

กิจกรรมนำทาง

ร่วมหาทางออก

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

- (1) ผู้สอนนำเสนอข่าวที่เป็นสภาวะการณ์ปัญหาพฤติกรรมของเด็กในวัยเรียนจากคลิปปิดทัศน์ อาทิ ปัญหาการทะเลาะวิวาท การลักขโมย หรือปัญหาความรุนแรงต่าง ๆ ที่เด็กในวัยเรียนเป็นผู้ก่อ
- (2) ผู้สอนสนทนาซักถามนักศึกษาเกี่ยวกับความรู้สึกของนักศึกษาหากเป็นครูประถมศึกษา แล้วต้องพบกับนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมดังสภาวะการณ์ปัญหาจากผู้สอนนำเสนอ
- (3) ผู้สอนหาอาสาสมัครเพื่อเป็นผู้แสดงบทบาทสมมติ จำนวน 6 คน
- (4) ผู้สอนแจกบทบาทสมมติให้ผู้แสดงได้ศึกษาและเตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดเตรียมอุปกรณ์และสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
- (5) ผู้สอนอธิบายลำดับเหตุการณ์สมมติและบทบาทสมมติของผู้แสดงแต่ละคนให้เข้าใจถึงบทบาทของตนเองให้ผู้แสดงเข้าใจ ใช้เวลาแสดงประมาณ 15 - 20 นาที
- (6) ผู้สอนจัดเตรียมนักศึกษาที่ไม่ได้เป็นผู้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ โดยมีประเด็นการสังเกตดังนี้
 - ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการรับชมบทบาทสมมติ
 - สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น
 - ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
 - แนวทางการแก้ไขปัญหา
- (7) ผู้แสดงเริ่มการแสดงตามลำดับเหตุการณ์และบทบาทของตนจนจบ
- (8) ผู้สอนให้นักศึกษาเล่าประสบการณ์ของตนเองที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ในบทบาทสมมติ
- (9) ผู้สอนและนักศึกษารเสนอมุมมองและทัศนะเพิ่มเติม

บทบาทสมมติ

ช่วยฉันที

ครูวิลาวัลย์เป็นครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนประจำจังหวัดแห่งหนึ่ง ในทุก ๆ วัน เมื่อครูวิลาวัลย์มาถึงโรงเรียนจะรีบเดินตรงไปยังห้องเรียน นักเรียนหลายคนจะพากันวิ่งมาหาเพื่อทำความเคารพ บางคนก็พูดคุยเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ครูฟัง ครูวิลาวัลย์รับฟังและซักถามบ้างตามโอกาส ครูวิลาวัลย์สังเกตเห็นว่า มีนักเรียนบางคนนั่งทำการบ้าน บางคนมีท่าพิรุธคล้ายกับกำลังลอกการบ้านจากสมุดของเพื่อน นักเรียนบางส่วนมีหน้าที่รับผิดชอบทำเวรประจำวัน ครูวิลาวัลย์สังเกตว่าทุก ๆ วัน จะมีนักเรียนบางคนไม่ทำเวรตามหน้าที่จึงเป็นเหตุให้ก่อการทะเลาะวิวาทอยู่บ่อยครั้ง นอกจากนี้นักเรียนบางคนมักนำชื่อพ่อชื่อแม่มาล้อเลียนกัน สร้างความอึดหนาระอาใจให้กับครูวิลาวัลย์เป็นอันมาก ครูวิลาวัลย์มักจะใช้เวลาก่อนเข้าเรียนตรวจสอบงานของนักเรียน เตรียมการสอน แต่การทำงานของเธอมักจะพบอุปสรรคอยู่เสมอ เช่น

“ครูคะ ปริณญาเขาเอาไม้บรรทัดของหนูไปซ่อนคะ”

“ครูขา ไม่รู้ใครขโมยดินสอของหนูไปคะ”

“ครูครับ พืพัฒน์มาเตะผมครับ”

เหล่านี้เป็นต้น จึงทำให้ครูวิลาวัลย์ต้องตัดสินใจลดความอยู่เสมอ สำหรับวันนี้ครูวิลาวัลย์เข้าสอนวิชาสังคมศึกษาเป็นชั่วโมงแรก เธอเตรียมการสอนมาอย่างดี ซึ่งเธอเชื่อมั่นว่าการสอนที่นั่นควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนให้มาก ๆ เธอจึงเตรียมเนื้อหา ออกแบบการสอน และเตรียมสื่อการสอนมาอย่างดี หลังจากนำเข้าสู่บทเรียนแล้ว เธอจึงแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ตั้งประธานกลุ่ม แล้วมอบหมายงานให้กลุ่มทำ ปรากฏว่าห้องเรียนวุ่นวาย อีกกระตึกครึกโครมจากเสียงนักเรียนและเสียงยกเก้าอี้ ครูวิลาวัลย์ต้องคอยยืนกำกับอยู่พักใหญ่จึงรีบร้อย ระหว่างนักเรียนนั่งทำงานเป็นกลุ่ม ครูวิลาวัลย์เดินดูการทำงานของแต่ละกลุ่ม เธอสังเกตว่านักเรียนที่เป็นหัวโจกประจำห้อง รวมทั้งนักเรียนที่เรียนอ่อนและไม่ค่อยเอาใจใส่การเรียน มักจะไม่ค่อยช่วยงานกลุ่ม บางคนแอบคุยกัน นำของเล่นขึ้นมาเล่นบ้าง บ้างคอยแหย่หรือแกล้งคนอื่น ครูวิลาวัลย์ต้องเข้าไปตักเตือนอยู่บ่อยครั้ง

เมื่อถึงเวลารายงานผลงานของกลุ่ม ครูวิลาวัลย์จึงให้ทุกคนกลับไปนั่งในที่เดิมของตน ขณะที่ประธานของแต่ละกลุ่มนำเสนอ ครูวิลาวัลย์สังเกตว่านักเรียนหลายคนไม่สนใจฟังกลับนั่งคุย นั่งเล่นกันเอง บางคนทนเพื่อนไม่ไหวก็ฟ้องครู เธอจำเป็นต้องตักเตือนคนโน้นที ดุคนนี่ที่อยู่ประจำ อย่างไรก็ตามระหว่างที่ครูวิลาวัลย์กำลังเอาใจใส่ในนักเรียนที่เป็นปัญหาเหล่านี้ นักเรียนคนอื่น ๆ ทำท่ารำคาญไม่ฟัง ครูวิลาวัลย์รู้สึกหงุดหงิดและเกิดความเหนื่อยหน่ายขึ้นในใจ หลังเลิกเรียนนักเรียนกลับบ้านกันหมดแล้ว ครูวิลาวัลย์ยังคงครุ่นคิดอยู่กับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

วิธีการแก้ปัญหาส่วนใหญ่ของครูวิลาวัลย์จะออกมาในลักษณะของการตั้งคำถาม ดุ คาดโทษ หรือทำโทษ ซึ่งบางครั้งเธอก็พบว่าใช้ได้แต่เพียงระยะสั้นๆ เท่านั้น บางครั้งเธอก็พบว่าใช้ไม่ได้เลย ข้าในบางกรณีวิธีที่เธอใช้นั้นกลับก่อให้เกิดปัญหาอื่นตามมาอีก

ในชีวิตการเป็นครูของวิลาวัลย์ เธอพบความจริงอย่างหนึ่งว่า ครูนั้นมีได้มีหน้าที่แต่เพียงสอนหนังสือให้เท่านั้น แต่ต้องมีองค์ประกอบหลายๆ อย่าง ปัญหาต่าง ๆ ที่ครูวิลาวัลย์ประสบ ล้วนแต่เป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียนทั้งสิ้น ครูวิลาวัลย์พบว่าเธอจำเป็นต้องสอนคนให้มีความเข้าใจต่อกันและช่วยกันแก้ปัญหาเหล่านั้นให้สำเร็จ แต่เธอจะสอนอย่างไรเล่าจึงจะได้ผล

บทบาทของครูวิลาวัลย์

ฉันชื่อวิลาวัลย์ เป็นครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุก ๆ วัน ฉันมาทำงานเช้าเสมอเพื่อดูแลความเรียบร้อยของนักเรียนและเตรียมความพร้อมในการสอน แต่ฉันไม่สามารถทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายได้ เพราะนักเรียนมักจะมีปัญหาระหว่างกันเสมอซึ่งทำให้ฉันต้องทำหน้าที่ตัดสินความขัดแย้งของพวกเขาเกือบทุกวัน วันนี้ฉันสอนวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาแรก ฉันแบ่งกลุ่มย่อยให้นักเรียนทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ก็จะให้พวกเขาเรียนรู้เนื้อสาระแล้ว ฉันต้องการให้พวกเขาได้เรียนรู้ถึงการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบ ในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ความกล้าแสดงออกในความคิดของตนเองด้วยเหตุผลต่อผู้อื่น และการรับฟังและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น แต่ฉันพบว่าการสอนของฉันไม่บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพราะฉันพบว่าในการทำงานกลุ่มมีนักเรียนบางคนไม่สนใจ อีกทั้งยังรบกวนเพื่อนคนอื่น ๆ นอกจากนี้ขณะที่เพื่อนรายงานหน้าชั้นเรียน นักเรียนแต่ละคนกลับนั่งคุย นั่งเล่น ไม่สนใจฟัง จึงสร้างความเหนื่อยหน่ายใจให้กับฉันเป็นอันมาก ฉันมักแก้ปัญหาด้วยการดุและลงโทษ แต่มักได้ผลเพียงระยะสั้นเท่านั้น ฉันจึงพยายามคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหา

บทบาทของนักเรียนหญิงคนที่ 1

ฉันเป็นนักเรียนที่ตั้งใจและขยันเรียนหนังสือ เมื่อครูมอบหมายงานใด ๆ ฉันจะรับผิดชอบทำงานให้เสร็จ ฉันมักทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากลุ่มเสมอ ฉันชอบทำงานให้เสร็จด้วยตนเอง โดยไม่สนใจว่าสมาชิกกลุ่มจะให้ความร่วมมือหรือไม่ ขอเพียงให้งานเสร็จลุล่วงเท่านั้น อีกทั้งฉันมักเบื้อและรำคาญใจเพื่อนที่มักก่อวาระหว่างการเรียนการสอนและไร้ความรับผิดชอบ

บทบาทของนักเรียนหญิงคนที่ 2

ฉันเป็นนักเรียนที่ไม่สนใจในการเรียน ฉันรู้สึกเบื่อทุกครั้งเมื่อครูให้ทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อน ฉันจึงชักชวนเพื่อนในกลุ่มคนอื่นคุย หรือเล่น ปล่อยให้หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้ทำงานที่ได้รับมอบหมาย

บทบาทของนักเรียนหญิงคนที่ 3

ฉันเป็นนักเรียนที่ไม่สนใจในการเรียน ขณะที่ครูสอนหรือเพื่อนนำเสนอหน้าชั้นเรียนฉันมักนำงานอื่นมาทำ หรือนำของเล่นขึ้นมาเล่น

ศึกษาวิเคราะห์หมโนทัศน์เรื่องรูปแบบและวิธีสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง
ของนักเรียนประถมศึกษาและฝึกปฏิบัติการที่ 1 - 3

เอกสารการเรียนรู้ที่ 1

รูปแบบและวิธีสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นการช่วยให้เยาวชนสามารถเข้าใจสังคมที่ตนอยู่ สร้างความตระหนักในกลุ่มเยาวชนต่อสังคม ดังนั้นการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าว ครูประถมศึกษาจำเป็นต้องนำวิธีการออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบมาใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนซึ่งสามารถจัดกระทำผ่านรูปแบบและวิธีการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ มีสาระสำคัญ และรายละเอียดดังนี้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา (Case)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาสามารถพัฒนาความสามารถในด้านต่าง ๆ 9 ด้าน ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการประยุกต์ใช้ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางสังคม ทักษะการวิเคราะห์ตนเอง และเจตคติ วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาจริง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสผู้เรียนคิดวิเคราะห์ และเรียนรู้ความคิดของผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น (ทิตานา แจมมณี, 2551: 362-363) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาประกอบด้วย

1. ผู้สอน หรือผู้เรียนนำเสนอกรณีศึกษา
2. ผู้เรียนศึกษากรณีศึกษา
3. ผู้เรียนอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ
4. ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายคำตอบ
5. ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาและวิธีแก้ปัญหาของผู้เรียน และสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ
6. ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

ตัวอย่าง
การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา
เรื่อง กฎหมายจราจรในชีวิตประจำวัน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนเรื่องการเคารพกฎหมายจราจรจบแล้ว สามารถ

1. อธิบายและยกตัวอย่างกฎหมายจราจรที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันได้
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการฝ่าฝืนกฎหมายจราจรได้
3. อธิบายถึงความสำคัญและคุณค่าของการเคารพกฎหมายจราจรได้

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเสนอกรณีศึกษา

1. ครูนำเสนอกรณีศึกษาคลิปข่าวเกี่ยวกับอุบัติเหตุทางถนน

ขั้นที่ 2 ศึกษากรณีศึกษา

2. ครูแบ่งกลุ่มย่อยนักเรียนสำหรับการศึกษกรณีศึกษา และอภิปรายร่วมกัน โดยแบ่งบทบาท

และหน้าที่ภายในกลุ่ม ประกอบด้วย

ประธาน - ดำเนินการอภิปราย สรุปการอภิปราย และนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่

สมาชิก - เสนอความคิดและร่วมอภิปราย

เลขานุการ - บันทึก และสรุปคำตอบเพื่อเสนอต่อประธานและกลุ่ม

ขั้นที่ 3 อภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ

3. ครูตั้งประเด็นคำถามสำหรับให้นักเรียนอภิปราย ดังนี้

(1) ปัญหาอุบัติเหตุทางถนน

(2) สาเหตุของปัญหาและผลกระทบของการฝ่าฝืนกฎหมายจราจร

(3) แนวทางแก้ไขปัญหา

(4) กฎหมายจราจรที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน

(5) ความสำคัญและคุณค่าของการเคารพกฎหมายจราจร

4. นักเรียนแต่ละกลุ่มละร่วมกันอภิปรายประเด็นดังกล่าว

ขั้นที่ 4 อภิปรายคำตอบ

5. นักเรียนภายในกลุ่มย่อยร่วมกันเสนอความคิดเห็นและเสนอที่ชนะเพิ่มเติมจากคำตอบที่

ได้รับการสรุป

ขั้นที่ 5 อภิปรายเกี่ยวกับปัญหาและวิธีแก้ปัญหาของผู้เรียน และสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ

6. ประธานของกลุ่มย่อยนำข้อสรุปที่ได้นำเสนอต่อกลุ่มใหญ่ โดยครูและนักเรียนร่วมกัน

อภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

ขั้นที่ 6 ประเมินผลการเรียนรู้

7. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปเป็นผังกราฟิก (Graphic Organizer) ตามประเด็นที่ครูกำหนด

ตัวอย่าง (ต่อ)	
การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา	
การวัดและประเมินผล	
วิธีการวัด	เครื่องมือ
สังเกตการตอบคำถาม	ประเด็นคำถาม
สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรม	แบบประเมินพฤติกรรม แบบบันทึกพฤติกรรม
ตรวจผังกราฟฟิก	แบบประเมิน rubrics

การจัดการเรียนรู้โดยการซักค้าน (Jurisprudential inquiry Model)

การจัดการเรียนรู้โดยการซักค้านอันเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ ในประเด็นปัญหาการขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องค่านิยมที่แตกต่างกัน ปัญหาดังกล่าวอาจเป็น ปัญหาทางสังคม หรือปัญหาส่วนตัวที่ยากแก่การตัดสินใจ โดยสามารถเลือกทางที่เป็นประโยชน์ มากที่สุด ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนให้รู้จักวิเคราะห์ปัญหา แยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น วิเคราะห์หาค่านิยมที่อยู่เบื้องหลังปัญหา ประมวลข้อมูล ตัดสินใจเลือกทางเลือกอย่างมีเหตุผล และ แสดงจุดยืนของตนได้ ผู้สอนสามารถใช้คำถามซักค้านที่ช่วยให้ผู้เรียนคิดย้อนกลับไปพิจารณา ความเห็นอันเป็นจุดยืนของตน ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนความคิดเห็นหรือจุดยืนของตนหรือ ยืนยันจุดยืนของตนอย่างมั่นใจยิ่งขึ้น กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยการซักค้านมีขั้นตอน (Joyce & Weil, 1996: 106 - 128) ดังนี้

ขั้นที่ 1 นำเสนอกรณีปัญหา

ขั้นที่ 2 ระบุประเด็น

ขั้นที่ 3 ให้ผู้เรียนแสดงจุดยืนของตนเอง ผู้เรียนเลือกจุดยืนของตนเองจะเข้ากับฝ่ายใด และบอกเหตุผลของการเลือกนั้น

ขั้นที่ 4 ผู้สอนซักค้านจุดยืนของผู้เรียน ตัวอย่างคำถาม เช่น ถ้ามีจุดยืนอื่น ๆ ให้เลือกอีก ผู้เรียนยังยืนยันที่จะเลือกจุดยืนเดิมหรือไม่ เพราะอะไร หากสถานการณ์แปรเปลี่ยนไป ผู้เรียนยังจะ ยืนยันที่จะเลือกจุดยืน ถ้าผู้เรียนต้องเผชิญกับสถานการณ์อื่น ๆ จะยังยืนยันจุดยืนเดิมนี้อีกหรือไม่ เป็นต้น

ขั้นที่ 5 ผู้เรียนทบทวนจุดยืนในค่านิยมของตนเอง ผู้สอนเปิดโอกาสให้เรียนพิจารณา ปรับเปลี่ยน หรือยืนยันในค่านิยมที่ยึดถือ

ขั้นที่ 6 ผู้เรียนตรวจสอบและยืนยันจุดยืนใหม่และเก่าของตนอีกครั้ง และผู้เรียน พยายามหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ มาสนับสนุนค่านิยมของตนเพื่อยืนยันว่าสิ่งที่ตนยึดถืออยู่นั้นเป็นค่านิยม ที่แท้จริงของตน

ตัวอย่าง

การจัดการเรียนรู้โดยการซักค้ำน

เรื่อง การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยสันติวิธี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนเรื่องการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยสันติวิธีจบแล้ว สามารถ

1. อภิปรายและยกตัวอย่างปัญหาคความขัดแย้งในสังคมไทยได้
2. วิเคราะห์ถึงสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาคความขัดแย้งในสังคมไทยได้
3. เสนอแนวทางสำหรับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยสันติวิธีในสังคมไทยได้
4. อภิปรายถึงความสำคัญและคุณค่าของการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยสันติวิธีในสังคมไทยได้

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 นำเสนอกรณีปัญหา

1. นักเรียนร่วมกันศึกษาทำความเข้าใจสถานการณ์ประเด็นและปัญหาเรื่อง ความขัดแย้งในสังคมไทยที่กำหนดให้และตอบคำถามกระตุ้นความคิด

ขั้นที่ 2 ระบุประเด็นปัญหา

2. นักเรียนร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับความขัดแย้งในสังคมไทย

ขั้นที่ 3 แสดงจุดยืน

3. นักเรียนร่วมกันศึกษาและสืบค้นข้อมูลเพื่อเสนอทางเลือกสำหรับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยสันติวิธีในสังคมไทย จากข้อมูลสารสนเทศ

4. นักเรียนนำเสนอข้อมูลร่วมกันพิจารณาวิเคราะห์ว่าข้อมูลใดมีความน่าเชื่อถือมากหรือน้อยเพียงใด และสร้างจุดยืนที่เด่นชัดของกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ซักค้ำนจุดยืนของผู้เรียน

5. แต่ละกลุ่มเสนอจุดยืนที่เลือกต่อชั้นเรียน

6. ครูสนทนาและซักถามทีละกลุ่มเพื่อสำรวจจุดยืนของนักเรียน

ขั้นที่ 5 ทบทวนจุดยืนในค้ำนิยมของตนเอง

7. แต่ละกลุ่มนำเสนอข้อมูล และคิดทบทวนประเด็นต่าง ๆ โดยพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลและความสมเหตุสมผล

8. นักเรียนกลุ่มอื่นและครูซักถามประเด็นที่สงสัย เพื่อยืนยันเหตุผลตัดสินใจเชื่อจุดยืนนั้น

ขั้นที่ 6 ตรวจสอบและยืนยันจุดยืนใหม่และเก่าของตนเอง

9. แต่ละกลุ่มพิจารณาจุดยืนที่เลือก โดยค้ำนิงข้อเท็จจริงและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นว่าจะยังคงเลือกในจุดยืนเดิมหรือไม่ เพราะเหตุใด

10. นักเรียนร่วมกันอภิปราย สรุปคุณค่า และสรุปองค์ความรู้เรื่องการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยสันติวิธีในสังคมไทย

ตัวอย่าง (ต่อ) การจัดการเรียนรู้โดยการซักค้าน	
การวัดและประเมินผล	
วิธีการวัด	เครื่องมือ
สังเกตการตอบคำถาม	ประเด็นคำถาม
สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรม	แบบประเมินพฤติกรรม
สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอภิปราย	แบบประเมินการอภิปราย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ (Role Playing)

บทบาทสมมติ (Role Playing) เป็นรูปแบบการสอนที่มีรากฐานมาจากแนวคิดทางการศึกษาของบุคคล และสังคมที่จะช่วยให้หาลักษณะเฉพาะของตนในสังคม และรู้จักแก้ปัญหาด้วยความช่วยเหลือของกลุ่ม สังคมยอมให้บุคคลทำงานด้วยกันเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาระหว่างบุคคล และพัฒนาวิถีประชาธิปไตยเพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ บทบาทสมมติใช้ในการแก้ปัญหาครอบครัวของมนุษย์ และช่วยแก้ปัญหาโดยใช้การแสดง ซึ่งปัญหาจะถูกหยิบยกขึ้นมาแสดงออก และอภิปราย (กาญจนา คุณารักษ์, 2553: 382-383) ทั้งนี้ Joyce and Weil (2015: 266) ได้เสนอขั้นตอนการสอนบทบาทสมมติไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมพร้อม ระบุปัญหา ทำปัญหาให้ชัดเจน ตีความปัญหา เปิดประเด็น อธิบายบทบาท

ขั้นที่ 2 คัดเลือกตัวแสดง วิเคราะห์บท

ขั้นที่ 3 จัดขั้นตอน แบ่งการแสดง ระบุบทบาทเข้าสู่สถานการณ์

ขั้นที่ 4 เตรียมผู้สังเกตการณ์ ตัดสินใจว่าจะดูอะไร มอบหมายภาระงานในการสังเกต

ขั้นที่ 5 แสดง เริ่มแสดง แสดง พักช่วงแสดง

ขั้นที่ 6 อภิปรายและประเมินผล ทบทวนการแสดง อภิปรายประเด็นสำคัญ ปรับปรุงการแสดงต่อไป

ขั้นที่ 7 แสดงอีกครั้ง แสดงซ้ำอีกครั้ง แนะนำก้าวต่อไป หรือสร้างทางเลือกใหม่

ขั้นที่ 8 อภิปรายและประเมินผล ทบทวนการแสดง อภิปรายประเด็นสำคัญ

ขั้นที่ 9 แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป เชื่อมโยงสภาพปัญหาเข้ากับสถานการณ์จริง และปัญหาจริงในปัจจุบัน

ตัวอย่าง
การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ
เรื่อง การเคารพในสิทธิทรัพย์สินของผู้อื่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนเรื่องการเคารพในสิทธิทรัพย์สินของผู้อื่นจบแล้ว สามารถ

1. อธิบายหลักการเคารพในสิทธิทรัพย์สินของผู้อื่นได้
2. วิเคราะห์ผลดีของการเคารพในสิทธิทรัพย์สินของผู้อื่นได้
3. วิเคราะห์ผลเสียของการละเมิดในทรัพย์สินของผู้อื่นได้
4. อธิบายประโยชน์และคุณค่าของการปฏิบัติตนเป็นผู้มีความเคารพในสิทธิทรัพย์สินของผู้อื่นได้

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมพร้อมและระบุปัญหา

1. ครูสนทนาซักถามนักเรียนเกี่ยวกับวิธีการในการหยิบบัตรของผู้อื่น และความรู้สึกของนักเรียน หากมีบุคคลอื่นหยิบของของตนเองโดยไม่ได้รับอนุญาต

ขั้นที่ 2 คัดเลือกตัวแสดง วิเคราะห์บท

2. ครูหาอาสาสมัครเพื่อเป็นตัวแสดง จำนวน 4 คน
3. ครูแจกบทบาทสมมติให้ผู้แสดงได้ศึกษาและเตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดเตรียมอุปกรณ์และสถานที่ที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

ขั้นที่ 3 จัดขั้นตอน แบ่งการแสดง ระบุบทบาทเข้าสู่สถานการณ์

4. ครูอธิบายลำดับเหตุการณ์สมมติและบทบาทสมมติของผู้แสดงแต่ละคนให้เข้าใจถึงบทบาทของตนเองให้ผู้แสดงเข้าใจ ใช้เวลาแสดงประมาณ 15 - 20 นาที

ขั้นที่ 4 เตรียมผู้สังเกตการณ์ ตัดสินใจว่าจะดูอะไร มอบหมายภาระงานในการสังเกต

5. ครูจัดเตรียมนักเรียนที่ไม่ได้เป็นผู้แสดงให้เป็นผู้สังเกตการณ์ โดยมีประเด็นการสังเกตการณ์ดังนี้
 - (1) ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการรับชมบทบาทสมมติ
 - (2) ผลดีของการเคารพในสิทธิทรัพย์สินของผู้อื่น
 - (3) ผลเสียของการละเมิดในทรัพย์สินของผู้อื่น

ขั้นที่ 5 แสดง

6. ผู้แสดงเริ่มการแสดงตามลำดับเหตุการณ์และบทบาทของตนจนจบ

ขั้นที่ 6 อภิปรายและประเมินผล ทบทวนการแสดง อภิปรายประเด็นสำคัญ ปรับปรุงการแสดงต่อไป

7. ครูให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ของตนเองที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ในบทบาทสมมติ

ตัวอย่าง (ต่อ)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ

8. ครูและนักเรียนร่วมกันตอบคำถามและอภิปรายสรุปตามประเด็นที่ครูได้กำหนดไว้
9. ครูและนักเรียนสรุปข้อคิดที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติจากสถานการณ์กำหนดขึ้น

การวัดและประเมินผล

วิธีการวัด	เครื่องมือ
สังเกตการตอบคำถาม	ประเด็นคำถาม
สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอภิปราย	แบบประเมินการอภิปราย

มือที่มองไม่เห็น

ณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนวัดกระโทกทราย วันหนึ่งหลังเลิกเรียน ครูอรพินได้นัดนักเรียนเพื่อสอนเพิ่มในวิชาหน้าที่พลเมือง หลังจากสอนเสร็จได้มอบหมายให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด ซึ่งมีนักเรียนบางคนก็ขออนุญาตนำแบบฝึกหัดไปทำต่อที่บ้าน บางคนก็ทำแบบฝึกหัดทันทีระหว่างรอผู้ปกครองมารับ ครูอรพินได้นั่งตรวจงานอื่น ๆ ของนักเรียนหลังห้องเรียน มานีเป็นนักเรียนที่ขยันเรียนที่สุดในห้องเลยเลือกจะทำแบบฝึกหัดเสร็จก่อนกลับบ้าน มานีเดินออกไปเข้าห้องน้ำโดยวางสมุดแบบฝึกหัดไว้บนโต๊ะ มานีจะจดแบบฝึกหัดที่ครูสั่งไว้ไม่ทันจึงเดินมาที่โต๊ะของมานีเพื่อขอสุมุดของมานีไปดู แต่เมื่อมานีไม่พบมานีจึงเดินกลับไปโต๊ะของตนเองเพื่อรอมานีกลับมา ระหว่างนั้นปิตินักเรียนที่มีนิสัยเกเร ไม่ตั้งใจเรียน เห็นสมุดแบบฝึกหัดของมานีวางอยู่บนโต๊ะจึงหยิบมาลอก ขณะที่ยืนลอกอยู่นั้นแม่ของปิตีมารู้กลับบ้านพอดีจึงหยิบสมุดแบบฝึกหัดของมานีติดกลับบ้านไปด้วย เมื่อมานีกลับมาเห็นสมุดแบบฝึกหัดหายไปจึงได้สอบถามกับมานีที่นั่งอยู่ในห้อง มานีปฏิเสธว่าไม่ได้หยิบไป มานีจึงกังวลใจมากจึงบอกให้ครูอรพินทราบ วันรุ่งขึ้นปิตีได้นำสมุดแบบฝึกหัดของตนเองและมานีไปส่งบนโต๊ะครู จึงทำให้ทราบว่าปิตีเป็นคนที่ยืมสมุดของมานีไป

บทบาทของครูอรพิน

ฉันชื่ออรพิน เป็นครูประจำชั้น สอนในรายวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์และสังคมศึกษา ฉันได้นัดนักเรียนเรียนเพิ่มเติมวิชาหน้าที่พลเมือง และมอบหมายแบบฝึกหัดให้นักเรียนทำ 10 ข้อ มานีมาบอกว่าสมุดแบบฝึกหัดของเธอหายไป วันรุ่งขึ้นฉันพบว่าปิตีได้นำสมุดแบบฝึกหัดของตนเองและมานีมาส่ง ฉันจึงสอบถามสาเหตุที่ปิตีหยิบสมุดแบบฝึกหัดของมานีไป

บทบาทของมานี

ฉันชื่อมานี เป็นนักเรียนที่ตั้งใจและขยันเรียนหนังสือ เมื่อครูมอบหมายงานใด ๆ ฉันจะรับผิดชอบทำงานให้เสร็จ เมื่อทำแบบฝึกหัดเสร็จฉันวางสมุดไว้บนโต๊ะแล้วเดินไปเข้าห้องน้ำ เมื่อกลับมาพบว่าสมุดหายไป จึงได้สอบถามจากมานี ซึ่งมานีไม่ได้เป็นคนหยิบไป ฉันจึงนำเรื่องนี้ไปบอกกับครูอรพิน

บทบาทของมานี

ฉันชื่อมานี เป็นเพื่อนร่วมชั้นของมานีและปิตี เมื่อเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองเสร็จ ฉันจดแบบฝึกหัดที่ครูมอบหมายไม่ทัน จึงเดินไปหามานีพบว่ามานีไม่อยู่ สมุดก็วางอยู่บนโต๊ะ แต่ฉันไม่หยิบเพราะยังไม่ได้ขออนุญาตจากมานี ฉันจึงเดินกลับมารอที่โต๊ะ

บทบาทของปิตี

ฉันชื่อปิตี เป็นนักเรียนที่มีนิสัยเกเรและไม่สนใจเรียน เมื่อเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองเสร็จ ฉันไม่ใส่ใจในสิ่งที่ครูมอบหมายให้ทำ ฉันจึงหยิบสมุดของมานีที่วางไว้บนโต๊ะมาลอก เมื่อแม่ของฉันมารับกลับบ้านฉันจึงสมุดของมานีกลับไปลอกต่อที่บ้านโดยไม่บอกใคร วันรุ่งขึ้นฉันนำสมุดของตนเองและมานีมาส่งที่โต๊ะครู จึงทำให้ทุกคนทราบว่าฉันเป็นคนที่ยืมสมุดของมานีไป

การจัดการเรียนรู้โดยการแสดงละคร (Dramatization)

การจัดการเรียนรู้โดยการแสดงละคร เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพของเรื่องราวที่ต้องการเรียนรู้ประจักษ์ชัดด้วยตนเอง ทำให้เรื่องราวนั้นมีชีวิตขึ้นมา ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจน และสามารถทำให้ผู้แสดงและผู้ชมเกิดความเข้าใจและจดจำเรื่องนั้นได้นาน มีขั้นตอนดังนี้ (ทิตนา แคมมณี, 2551: 353-356)

ขั้นที่ 1 การเตรียมบทละคร ผู้สอนและผู้เรียนควรมีการอภิปรายถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนที่จะใช้ละครเป็นวิธีการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดผู้เรียนควรมีบทบาทในการเลือกเรื่องราวที่จะแสดง ผู้สอนอาจเตรียมบทละครให้ผู้เรียนแสดงโดยต้องเตรียมเนื้อหาการแสดงตั้งแต่ต้นจนจบ

ขั้นที่ 2 การศึกษาบทละคร ผู้สอนและผู้เรียนควรช่วยเลือกบทบาทที่เหมาะสมและความสามารถของผู้เรียนกับบทที่จะแสดง ควรจะเลือกผู้ที่มีบุคลิกลักษณะตรงกับเรื่อง และมีความสามารถที่จะตีบทแตก

ขั้นที่ 3 การศึกษาบท ซ้อมการแสดง เตรียมผู้ชม และเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เมื่อได้ตัวแสดงแล้ว ผู้แสดงแต่ละคนต้องศึกษาเรื่องราว และบทของตนเป็นพิเศษพร้อมฝึกซ้อมการแสดงร่วมกัน

ขั้นที่ 4 การแสดงและชมละคร เมื่อเตรียมทุกอย่างพร้อมแล้วจึงเริ่มการแสดง ขณะแสดงผู้สอนและผู้ชมไม่ควรขัดการแสดงกลางคัน มีการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตในจุดที่สำคัญ

ขั้นที่ 5 การอภิปรายเพื่อสรุปการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ และจดจำเรื่องราวนั้นได้นานจึงต้องมีการอภิปรายสะท้อนเรื่องราวทั้งด้านความรู้ และเจตคติที่ได้จากการชมละคร

ตัวอย่าง

การจัดการเรียนรู้โดยการแสดงละคร

เรื่อง การเคารพความแตกต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนเรื่องการเคารพความแตกต่างในสังคมพหุวัฒนธรรมจบแล้ว สามารถ

1. อธิบายลักษณะสังคมพหุวัฒนธรรมได้
2. เสนอแนวทางการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมได้
3. อภิปรายถึงการเคารพความแตกต่างในสังคมพหุวัฒนธรรมผ่านชมแสดงละครได้
4. อธิบายความสำคัญและคุณค่าของการเคารพความแตกต่างในสังคมพหุวัฒนธรรมได้

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 เตรียมบทละคร อภิปรายถึงวัตถุประสงค์ของการเรียน

1. ครูร่วมสนทนากับนักเรียนเพื่อนำเข้าสู่เรื่องถึงสภาพการณ์ของสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลง ว่ามีบุคคลจากประเทศต่าง ๆ ได้เข้ามาติดต่อค้าขายหรือเข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยมีภาพประกอบเพื่อตัวอย่าง เช่น ภาพชุมชนที่อยู่ของชาวต่างประเทศที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย เป็นต้น

ตัวอย่าง (ต่อ)

การจัดการเรียนรู้โดยการแสดงละคร

2. ครูชี้แจงถึงจุดประสงค์การเรียนรู้เรื่องการเคารพความแตกต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม
 3. ครูเตรียมบทละครที่สัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนแสดงตั้งแต่ต้นจนจบ
ชั้นที่ 2 ศึกษาบทละครและคัดเลือกตัวแสดง
 4. ครูให้นักเรียนร่วมกันศึกษาบทละครเพื่อร่วมกันพิจารณาตัวแสดงให้เหมาะสมกับ
ความสามารถของนักเรียนกับบทที่จะแสดง โดยคัดเลือกผู้ที่มีบุคลิกลักษณะตรงกับเรื่อง
ชั้นที่ 3 ศึกษาบท ซ้อมการแสดง เตรียมผู้ชม และเตรียมวัสดุอุปกรณ์
 5. ครูให้นักเรียนที่เป็นผู้แสดงได้ศึกษาบทบาทของตนเอง ซ้อมการแสดงโดยมีครูเป็นผู้
คำชี้แนะ
 6. ครูจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ให้สอดคล้องกับเรื่อง
 7. ครูอธิบายบทบาทของนักเรียนที่เป็นผู้ชมโดยให้จดบันทึกสิ่งที่สังเกตในจุดที่สำคัญ
ชั้นที่ 4 แสดงและชมละคร
 8. เมื่อครูและผู้แสดงเตรียมทุกอย่างพร้อมแล้วจึงเริ่มการแสดงตามบทบาท
 9. ครูและนักเรียนที่เป็นผู้ชมต้องสังเกตและจดบันทึกในจุดที่สำคัญ
ชั้นที่ 5 อภิปรายเพื่อสรุปการเรียนรู้เพื่อสะท้อนเรื่องราวทั้งด้านความรู้ และเจตคติที่ได้
จากการชมละคร
 10. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการชมละคร ตามประเด็นดังนี้
 - (1) ความรู้สึกที่ได้รับจากการเล่นและชมละคร
 - (2) ลักษณะสำคัญของสังคมพหุวัฒนธรรม
 - (3) สิ่งสำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม
 - (4) ความสำคัญและคุณค่าของการเคารพความแตกต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม
- การวัดและประเมินผล

วิธีการวัด	เครื่องมือ
สังเกตการตอบคำถาม	ประเด็นคำถาม
สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอภิปราย	แบบประเมินการอภิปราย
สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรม	แบบบันทึกพฤติกรรม

ตัวอย่าง (ต่อ)

การจัดการเรียนรู้โดยการแสดงละคร

ณ ตลาดไชน่าทาวน์แห่งหนึ่งใจกลางกรุงเทพมหานคร สาวิตรีกับแม่ไปเดินจับจ่ายซื้อของเพื่อจัดเตรียม สำหรับการไหว้เจ้าในวันตรุษจีนที่กำลังจะมาถึง สาวิตรีกับแม่หยุดซื้อขนม ณ ร้านแห่งหนึ่ง แม่ของสาวิตรีได้สัง ขนกับพนักงานร้านคนหนึ่ง สาวิตรีจึงสังเกตเห็นว่าพนักงานคนนั้นไม่ใช่คนไทยเพราะฟังจากสำเนียงภาษา ซึ่งสร้าง ความขบขันให้สาวิตรียิ่งนัก แม่ของสาวิตรีจึงสังเกตพฤติกรรมลูกสาวของตนเอง

พนักงานร้าน: ระวังรายคะ ชูเฉอะยิง

แม่: ขอขนมลูกท้อให้ฉัน 20 ลูกนะจ๊ะ (ระหว่างรอขนมแม่หันไปมองพฤติกรรมของสาวิตรี)

สาวิตรี: คิกๆๆๆ ฮาๆๆๆ พูดภาษาอะไรตลกมากเลย มาจากไหนบ้านนอกสุดๆ

แม่: ข้าอะไรมากมายจ๊ะลูก

สาวิตรี: คุณแม่ไม่ตลกพนักงานคนนั้นหรอกคะ เขาพูดภาษาอะไรก็ไม่รู้

แม่: หยุดเลยนะคะ (ระหว่างนั้นพนักงานส่งขนมให้ แม่สาวิตรีจ่ายเงินให้กับพนักงาน)

พนักงาน: ขบขุนคะ (ท่าทางสุภาพอ่อนน้อม)

สาวิตรีและแม่เดินออกจากร้านขนม และนั่งพัก ณ ร้านกาแฟแห่งหนึ่ง

สาวิตรี: ตลกจังเลยคะ

แม่: มีอะไรตลกคะลูก

สาวิตรี: สำเนียงพูดของพนักงานคนนั้น

แม่: ไม่ใช่เรื่องตลกนะคะลูก เพราะพนักงานคนนั้นเขาเป็นคนต่างชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศของเรา ดังนั้นจึงทำให้การพูดภาษาไทยของเขาจึงไม่ชัดเจนนัก แต่เขาก็สามารถสื่อสารและทำงานได้คะ แม่จะเล่าอะไรให้ ลูกฟัง อากกับอาม่าของลูกเป็นคนจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย เมื่อเข้ามาอยู่อย่างกับอาม่าได้ทำการ ค้าขายกับคนไทย จึงได้เพื่อนเป็นคนไทยเป็นผู้ที่สอนทั้งภาษาไทย วัฒนธรรมการกินการอยู่แบบคนไทย อากกับ อาม่าก็ปรับตัวทั้งด้านภาษา วัฒนธรรมการกิน การอยู่ และประเพณีต่าง ๆ พยายามที่จะเรียนรู้และเข้าใจความ แตกต่างของกันและกันระหว่างคนจีนกับคนไทย เคารพในความเป็นเพื่อนมนุษย์ซึ่งกันและกัน จึงทำให้อยู่ร่วมกับ อย่างสงบสุขจนถึงทุกวันนี้ ฉะนั้นไม่ว่าลูกจะพบกับชาวต่างชาติที่มีความแตกต่างด้านภาษา ศาสนา การกินการอยู่ หรือประเพณีต่าง ๆ ลูกควรมองด้วยความเข้าใจในความแตกต่างและมีความเคารพในความเป็นมนุษย์เฉก เช่นเดียวกับตัวเรา

สาวิตรี: หนูเข้าใจแล้วละคะ หนูขอโทษคะคุณแม่ ต่อไปนี้หนูจะไม่แสดงพฤติกรรมแบบนี้อีก

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพ ความเป็นจริงและเกิดความเข้าใจในสถานการณ์หรือเรื่องที่มีตัวแปรจำนวนมากที่มีความสัมพันธ์กัน อย่างลึกซึ้ง โดยให้ผู้เรียนลงไปเล่นในสถานการณ์ที่มีบทบาท ข้อมูล และกติกาการเล่น ที่สะท้อน ความเป็นจริง และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น โดยใช้ข้อมูลในความเป็นจริงใน

การตัดสินใจ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งการตัดสินใจนั้นจะส่งผลถึงผู้เล่นในลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง มีขั้นตอนดังนี้ (ทิตานา แคมมณี, 2551: 370-372)

ขั้นที่ 1 การเตรียมการ ผู้สอนต้องเตรียมสถานการณ์จำลองที่จะใช้สอน โดยอาจสร้างขึ้นเอง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือผู้สอนอาจเลือกสถานการณ์จำลองที่มีผู้สร้างไว้แล้ว หากตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ขั้นที่ 2 การนำเสนอสถานการณ์จำลอง ผู้สอนควรนำเสนออย่างเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ควรแจ้งวัตถุประสงค์แก่ผู้เรียนว่าการเล่นในสถานการณ์จำลองนี้ให้อะไร พร้อมให้รายละเอียดกติกา และบทบาท

ขั้นที่ 3 การเลือกบทบาท ผู้เรียนทุกคนควรได้รับบทบาทในการเล่น ซึ่งผู้เรียนเป็นผู้เลือกเองหรือครูอาจกำหนดบางบทบาทให้ผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ตรงกับความ ต้องการหรือความจำเป็นของผู้เรียนคนนั้น

ขั้นที่ 4 การเล่นในสถานการณ์จำลอง ผู้เรียนเล่นสถานการณ์จำลอง โดยมีผู้สอนติดตามอย่างใกล้ชิดเพื่อสังเกตพฤติกรรมการเล่นของผู้เรียน และจดบันทึกข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนไว้

ขั้นที่ 5 การอภิปราย การอภิปรายเป็นการขยายภาพความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นจริงที่สถานการณ์นั้นจำลองขึ้นมา การอภิปรายจึงควรมุ่งประเด็นไปที่การเรียนรู้ความเป็นจริงว่า ในความเป็นจริง สถานการณ์เป็นอย่างไร อะไรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งผู้เรียนมักได้เรียนรู้จากการเล่นของตนในสถานการณ์นั้น จึงทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

ตัวอย่าง
การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง
เรื่อง สิทธิของตนเอง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนเรื่องสิทธิของตนเองจบแล้ว สามารถ

1. อธิบายความหมายของสิทธิได้
2. อธิบายความหมายของสิทธิมนุษยชนได้
3. อธิบายความหมายของสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิเด็กได้
4. เสนอแนวทางการปกป้องสิทธิของตนเองได้
5. อธิบายความสำคัญและคุณค่าของการปกป้องสิทธิของตนเองได้

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการ

1. ครูนำเสนอภาพข่าวเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน และร่วมอภิปรายกับนักเรียนถึงเหตุการณ์ดังกล่าวเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่สถานการณ์จำลอง

2. ครูจัดเตรียมสถานการณ์จำลองเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิเด็ก

ขั้นที่ 2 การนำเสนอสถานการณ์จำลอง

3. ครูนำเสนอสถานการณ์จำลองเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิเด็ก

โดยชี้แจงจุดประสงค์แก่นักเรียนถึงการเล่นในสถานการณ์จำลอง รวมถึงรายละเอียด กติกา และบทบาท

ขั้นที่ 3 การเลือกบทบาท

4. ครูคัดเลือกบทบาทตามความเหมาะสมสำหรับนักเรียนทุกคนแสดงตามสถานการณ์จำลองเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิเด็ก

5. ครูให้นักเรียนเตรียมการแสดง ทบทวนบทบาทการแต่ละคน ให้ทุกคนเข้าใจในสถานการณ์ปัญหาที่ตนเองได้รับ ไม่เกิน 10 นาที

ขั้นที่ 4 การเล่นในสถานการณ์จำลอง

6. นักเรียนเล่นสถานการณ์จำลอง ครูสังเกตพฤติกรรมการเล่นสถานการณ์จำลองของนักเรียน พร้อมจดบันทึกข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

ขั้นที่ 5 การอภิปราย

7. เมื่อการแสดงจบ ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายทบทวนสถานการณ์จำลองดังกล่าว อภิปรายเฉพาะจุดสำคัญของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้รับจากสถานการณ์จำลอง ตามประเด็นดังนี้

ตัวอย่าง (ต่อ)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง

- (1) ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์จำลอง
- (2) บทบาทสำคัญของตนเองที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จำลอง
- (3) ความรู้สึกที่ได้รับจากสถานการณ์จำลอง
- (4) ความหมายของสิทธิ
- (5) ความหมายของสิทธิมนุษยชน
- (6) ความหมายของสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิเด็ก
- (7) เสนอแนวทางการปกป้องสิทธิของตนเอง
- (8) ความสำคัญและคุณค่าของการปกป้องสิทธิของตนเอง

การวัดและประเมินผล

วิธีการวัด	เครื่องมือ
สังเกตการตอบคำถาม	ประเด็นคำถาม
สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอภิปราย	แบบประเมินการอภิปราย
สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรม	แบบบันทึกพฤติกรรม
สังเกตการแสดงในสถานการณ์จำลอง	แบบบันทึกข้อมูล

สถานการณ์จำลองสำหรับนักเรียน

ปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน และทวีความรุนแรงมากขึ้น สถานการณ์การละเมิดสิทธิเด็กและเยาวชน มีดังนี้

1. เด็กที่ไม่ได้รับการบริการขั้นพื้นฐานด้านต่าง ๆ จากรัฐ ด้านการศึกษา ด้านโภชนาการ พื้นฐาน เด็กด้อยโอกาสด้านการเรียนรู้ เด็กกำพร้า เด็กที่บิดามารดาต้องโทษจำคุก
2. เด็กที่ถูกทอดทิ้งจากครอบครัว จนทำให้เด็กอยู่ในสภาวะเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ
3. เด็กที่ถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ ถูกทำทารุณหรือถูกล่วงละเมิดทางเพศจากบุคคล ใกล้ชิดหรือบุคคลภายนอก

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning)

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบ คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นวิธีการฝึกคนให้มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับการดำรงชีวิตจริงที่ต้องมีการพึ่งพาจึงจะสามารถอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข การจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีขั้นตอนในการดำเนินการ 6 ขั้นตอน มีรายละเอียด (กาญจนา คุณารักษ์, 2553: 395-402) ดังนี้

1. การกำหนดปัญหา
2. การทำความเข้าใจปัญหา
3. การรวบรวมข้อมูลปัญหา การเรียนรู้การแก้ปัญหาต้องมีตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ และเชื่อมโยงแนวคิดกับการดำเนินชีวิตจริง เพื่อให้รู้จักการแยกแยะปัญหาจนสามารถหาวิธีแก้ไขปัญหาได้
4. การเชื่อมโยงปัญหา การแยกแยะประเด็นปัญหาด้วยใจเป็นกลางโดยใช้ประสบการณ์ที่เคยพบเห็นในชีวิตจริงเทียบเคียง จะได้ข้อมูลที่ชัดเจนเป็นพื้นฐาน
5. การประชุมกลุ่มย่อยเพื่ออภิปรายปัญหา การจัดให้มีการอภิปรายกลุ่มย่อยเป็นขั้นตอนสำคัญของการเรียนรู้ การได้แสดงความคิดเห็นและได้ฟังความคิดเห็นผู้อื่น การมีกิจกรรมการทำงานร่วมกัน จะช่วยเพิ่มทักษะในการทำงานกลุ่ม ผู้เรียนทุกคนจะมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับการดำรงชีวิตจริงที่ต้องมีการพึ่งพากัน
6. การนำเสนอผลการอภิปราย

ตัวอย่าง
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
เรื่อง วินัยในสังคมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนเรื่องวินัยในสังคมไทยจบแล้ว สามารถ

1. อธิบายความหมายของวินัยได้
2. วิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของการขาดวินัยในสังคมไทยได้
3. เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการขาดวินัยในสังคมไทยได้
4. อธิบายความสำคัญและคุณค่าของการปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยได้

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหา

1. ครูนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน

ขั้นที่ 2 การทำความเข้าใจปัญหา

2. ครูร่วมสนทนากับนักเรียนถึงปัญหาที่ครูนำเสนอ ประเด็นดังนี้

- (1) สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหา
- (2) ปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้เกิดปัญหา
- (3) ผลกระทบที่จะเกิดกับสังคมไทย

3. ครูแบ่งกลุ่มย่อยนักเรียนสำหรับการอภิปรายร่วมกัน โดยแบ่งบทบาทและหน้าที่

ภายในกลุ่ม ประกอบด้วย

- ประธาน - ดำเนินการอภิปราย สรุปการอภิปราย และนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่
- สมาชิก - เสนอความคิดและร่วมอภิปราย
- เลขานุการ - บันทึก และสรุปคำตอบเพื่อเสนอต่อประธานและกลุ่ม

ทวงคืนทางเท้า

ทางเท้าควรจะมีไว้ให้คนเดินสัญจรไปมา ไม่ใช่ที่ตั้งแผงลอย เลนสวนมอเตอร์ไซด์ ที่ตั้งป้ายโฆษณา ที่จอดรถ หรือส่วนต่อขยายร้านค้าริมถนน ควรจะให้คนไทยเข้าใจคำว่า “ที่สาธารณะ” มันควรจะต้องเป็นของทุกคนอย่างแท้จริงใครไม่ยอมโดนมอเตอร์ไซด์เฉี่ยวบนทางเท้า หรือต้องไปเดินบนถนนจนโดนรถเฉี่ยว มารวมพลังขอทางเท้าคืนกันครับ คนเดียวทำอะไรไม่ได้ แต่มาลองร่วมแรงร่วมใจทวงคืน อาจจะมื่อะไรเปลี่ยนแปลงในสังคมบ้าง คำกล่าวแสดงทรรศนะของเจ้าของเพจ “ทวงคืนทางเท้า” หน้าเพจนี้ประกาศจุดยืนไว้ชัดเจนว่า “ทางเท้ามีทุกอย่าง ยกเว้นที่เดิน เพจนี้เปลี่ยนแปลงสังคมไม่ได้ แต่ได้ช่วยกระตุ้นก็ยังดี” โดยเพจนี้เปิดให้บรรดาผู้ที่พบเรื่องราวต่าง ๆ บนทางเท้าที่เกิดจากการใช้ผิดประเภท นำภาพหรือวิดีโอมาโพสต์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อกระตุ้นให้เกิดความเปลี่ยนแปลง แต่ก็มีแฝงเรื่องราวดี ๆ ในบางครั้ง เรื่องของทางเท้าได้มีเพจที่ตั้งขึ้นแนวเดียวกับ “ทวงคืนทางเท้ามากมาย” อาทิ “สิทธิคนเดินเท้า” “ขอทวงคืนทางเท้า” “Footpath Thailand” เป็นต้น สื่อให้เห็นว่าปัญหาทางเท้าเป็นอีกเรื่องสำคัญที่ทางหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องเร่งดำเนินการแก้ไข ที่มา <https://thaipublica.org/2014/04/social-disorganized/> [Online] Retrieved June 1, 2018

ตัวอย่าง (ต่อ)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 การรวบรวมข้อมูลปัญหา

4. นักเรียนภายในกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาปัญหาเพื่อรวบรวมและวิเคราะห์สาเหตุปัญหาที่เกิดขึ้น โดยจัดทำเป็นผังก้างปลา (Cause & Effect diagram)

ขั้นที่ 4 การเชื่อมโยงปัญหา

5. นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อนำสู่การเสนอทางออกของปัญหาดังกล่าว

6. นักเรียนร่วมวิเคราะห์และเชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสัยพลเมือง

ขั้นที่ 5 การประชุมกลุ่มย่อยเพื่ออภิปรายปัญหา

7. นักเรียนภายในกลุ่มย่อยร่วมกันเสนอความคิดเห็นและเสนอทัศนะเพิ่มเติมจากคำตอบที่ได้รับ การสรุป

ขั้นที่ 6 การนำเสนอผลการอภิปราย

8. ประธานของกลุ่มย่อยนำข้อสรุปเป็นผังกราฟฟิก (Graphic organizer) นำเสนอต่อกลุ่มใหญ่ โดยครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

การวัดและประเมินผล

วิธีการวัด	เครื่องมือ
สังเกตการตอบคำถาม	ประเด็นคำถาม
สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอภิปราย	แบบประเมินการอภิปราย
สังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรม	แบบประเมินพฤติกรรม
สังเกตการนำเสนอโดยผังกราฟฟิก	แบบประเมินการนำเสนอ

การจัดการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม (Service Learning)

การจัดการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม หมายถึง การดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์ในการรับใช้สังคม โดยมีหลักการสำคัญ คือ การช่วยเหลือสังคมโดยตรงแล้วประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับยังสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการช่วยเหลือสังคม และสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนได้อย่างดี การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นการเรียนรู้จากความเป็นจริงตามสภาพที่แท้จริง จึงเป็นการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิต และสังคมได้จริง มีตัวบ่งชี้ที่สำคัญ (ทิศนา แจมมณี, 2551: 132-133) ได้แก่

1. ผู้เรียนมีการกำหนดขอบเขตของการศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้ในเรื่องที่กำหนด
2. ผู้เรียนมีการศึกษาความต้องการของชุมชน และเลือกกิจกรรมที่จะรับใช้สังคม
3. ผู้เรียนมีการวางแผนการรับใช้สังคมในกิจกรรมที่เลือก
4. ผู้เรียนมีการจัดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติการรับใช้สังคม
5. ผู้เรียนมีการวิเคราะห์เหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติการรับใช้สังคม และมีการคิดพัฒนา และสร้างข้อสรุปเป็นความคิดรวบยอด หลักการ สมมติฐาน
6. ผู้เรียนมีการนำความคิดรวบยอด หลักการ สมมติฐานที่ได้ไปทดลองใช้ หรือนำไปประยุกต์ใช้ในสภาพการณ์ใหม่ ๆ
7. ผู้สอนมีการติดตามผลการนำความรู้ ความคิด หลักการ สมมติฐานไปใช้ส่งเสริมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลการนำไปใช้ และอภิปรายหาข้อสรุป ความรู้ ความคิดใหม่ ๆ หรือปรับเปลี่ยนความคิดตามความเหมาะสม
8. ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ประกอบกับการประเมินผลของผู้สอนด้วย และการวัดและประเมินผลจะต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของเรื่องที่เรียนรู้ มิใช่วัดผลการรับใช้สังคม

ตัวอย่าง

การจัดการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคม

เรื่อง คุณลักษณะของความเป็นพลเมือง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนเรื่องคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองจบแล้ว สามารถ

1. ระบุคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองได้
2. ปฏิบัติตนตามคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองผ่านกิจกรรมปรับใช้สังคมได้
3. เสนอแนวทางในการส่งเสริมผู้อื่นให้มีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองได้
4. อธิบายความสำคัญและคุณค่าของการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะความเป็นพลเมืองได้

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 กำหนดขอบเขตของการศึกษาชุมชน

1. นักเรียนรวมกลุ่มกันตามความสมัครใจ พร้อมแบ่งหน้าที่รับผิดชอบภายในกลุ่ม ออกเป็นประธานกลุ่ม 1 คน รองประธานกลุ่ม 1 คน เลขานุการ 2 คน ที่เหลือเป็นสมาชิกกลุ่มและ กำหนดชื่อกลุ่ม

ขั้นที่ 2 ศึกษาความต้องการของชุมชน และเลือกกิจกรรมที่จะปรับใช้สังคม

2. นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาข้อมูลพื้นฐานในชุมชนเพื่อสอบถามความต้องการของชุมชนเพื่อนำข้อมูลพื้นฐานใช้สำหรับการออกแบบกิจกรรม

3. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาปัญหาและระดมความคิดเกี่ยวกับประเด็นและปัญหาของชุมชน แล้วเลือกประเด็นที่กลุ่มของตนสนใจ

4. ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนตามที่กลุ่มของตนได้เลือก โดยเพื่อนนักเรียนกลุ่มอื่นและครูร่วมกันวิพากษ์ประเด็นและปัญหาของชุมชน

ขั้นที่ 3 วางแผนการปรับใช้สังคม

5. เมื่อแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอแล้ว สมาชิกในกลุ่มกลับมาทบทวนสภาพประเด็นและปัญหาของชุมชนทั้งหมดแล้วเลือกกำหนดสภาพปัญหาที่ต้องการแก้ไขและพัฒนาด้วยกิจกรรมปรับใช้สังคม

6. ครูและนักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนการทำกิจกรรมปรับใช้สังคม โดยมี องค์ประกอบ ดังนี้

- (1) ชื่อกิจกรรม
- (2) วัตถุประสงค์

ตัวอย่าง (ต่อ)

การจัดการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคม

7. ครูชี้แจงเกณฑ์การวัดและประเมินผลหลังจากการทำกิจกรรมปรับใช้สังคม โดยนักเรียนต้องสามารถตอบคำถามและปฏิบัติได้ในประเด็นดังนี้

- (1) ระบุคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง
- (2) ปฏิบัติตนตามคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองผ่านกิจกรรมปรับใช้สังคม
- (3) เสนอแนวทางในการส่งเสริมผู้อื่นให้มีคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง
- (4) อธิบายความสำคัญและคุณค่าของการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะความเป็น

พลเมือง

ขั้นที่ 4 ปฏิบัติการปรับใช้สังคม

8. นักเรียนแต่ละกลุ่มดำเนินการปฏิบัติตามกิจกรรมปรับใช้สังคมตามที่ได้วางแผนไว้ โดยมีครูดูแลให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด พร้อมให้แต่ละกลุ่มจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติการปรับใช้สังคม

ขั้นที่ 5 นำความคิดรวบยอดไปประยุกต์ใช้ในสภาพการณ์ใหม่

9. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสร้างสื่อนำเสนอประชาสัมพันธ์เผยแพร่ภาพความสำเร็จของของกลุ่มผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองของผู้อื่นในการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะความเป็นพลเมือง พร้อมกับตั้งประเด็นคำถามต่อไปนี้

(1) ความรู้สึกที่ได้รับจากสื่อนำเสนอประชาสัมพันธ์เผยแพร่ภาพของกิจกรรมปรับใช้สังคม

(2) แนวทางปฏิบัติตนตามคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองผ่านกิจกรรมปรับใช้สังคม เมื่อรับรู้เกี่ยวกับสื่อนำเสนอประชาสัมพันธ์เผยแพร่ภาพของกิจกรรมปรับใช้สังคม

ขั้นที่ 6 ติดตามผลการนำความรู้ ความคิดที่ประยุกต์ใช้ในสภาพการณ์ใหม่ ๆ

10. นักเรียนแต่ละกลุ่มเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ศึกษาสื่อนำเสนอประชาสัมพันธ์เผยแพร่ภาพกิจกรรมปรับใช้สังคมแล้วนำเสนอผลของการเก็บรวบรวมข้อมูลหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ 7 วัดและประเมินผลการเรียนรู้

11. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้รับจากกิจกรรมปรับใช้สังคม

12. ตัวแทนของนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมปรับใช้สังคม การวัดและประเมินผล

วิธีการวัด	เครื่องมือ
สังเกตการตอบคำถาม	ประเด็นคำถาม
สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอภิปราย	แบบประเมินการอภิปราย
สังเกตคุณลักษณะของนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรม	แบบบันทึกพฤติกรรม แบบสังเกตคุณลักษณะของนักเรียน

กิจกรรมปฏิบัติการตามเอกสารการเรียนรู้ที่ 1

กิจกรรมที่ 1 Critical attributes

นักศึกษาวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของวิธีสอนแต่ละวิธี (Critical attributes) โดยเลือกมา 2 วิธี

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 2 ออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง

นักศึกษาออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยผสมผสานวิธีสอนอย่างน้อย 2 วิธี สำหรับสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งนักศึกษาสามารถเลือกเนื้อหา ระดับชั้นของนักเรียนตามความสนใจ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ต้องประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้ (Objectives) สาระการเรียนรู้ (Content) กิจกรรมจัดการเรียนรู้ (Learning activities) พร้อมทั้งนำเสนอการออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่น่าสนใจช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจสาระได้อย่างชัดเจน (นักศึกษาสะท้อนความคิดและซักถามเพิ่มเติมหลังการนำเสนอ)

.....

.....

กิจกรรมที่ 3 สาธิตกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง

นักศึกษาสาธิตกิจกรรมการจัดการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ที่ได้รับการออกแบบการจัดการเรียนรู้จากกิจกรรมที่ 2 (นักศึกษาสะท้อนความคิดและซักถามเพิ่มเติมหลังการสาธิตกิจกรรมการจัดการเรียนรู้)

.....

.....

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนา คุณารักษ์. (2553). การออกแบบการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 4. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

ทิตนา แชมมณี. (2551). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Joyce, B.R., and Weil, M. (1996). *Model of Teaching*. 5th ed. London: Allyn and Bacon.

Joyce, B.R., and Weil, M. (2015). *Model of Teaching*. 9th ed. U.S.A.: Pearson.

Kruse, K. (2007). *Instruction to Instruction Design and ADDIE Model*. [Online]. Retrieved May 19, 2017, from http://www.elearningguru.com/articles/art_1.htm

ภาคผนวก ค

ข้อมูลแสดงดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย
การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของ (ร่าง) หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ
นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
และโมดูลการเรียนรู้ โดยวิธีการประชุมพิจารณาหลักสูตร
โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) จำนวน 7 คน

ตารางที่ 26 ดัชนีความสอดคล้องของ (ร่าง) หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ
 นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
 ประถมศึกษา และโมดูลการเรียนรู้

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ							ดัชนีความ สอดคล้อง	ความหมาย
	คน ที่ 1	คน ที่ 2	คน ที่ 3	คน ที่ 4	คน ที่ 5	คน ที่ 6	คน ที่ 7		
1. ความเป็นมาของหลักสูตร									
1.1 แสดงถึงปัญหาและความ จำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร	+1	+1	0	+1	+1	+1	+1	0.86	สอดคล้อง
1.2 มีหลักการและเหตุผลแสดง แนวคิดชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2. หลักการของหลักสูตร									
2.1 สอดคล้องกับความเป็นมา ของหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.2 เป็นรูปธรรมสามารถใช้ กำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของ หลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.3 มีจุดเน้นที่ชัดเจนและ สะท้อนภาพรวมของหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3. จุดมุ่งหมาย									
3.1 สอดคล้องตามความเป็นมา ของหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.2 สอดคล้องกับหลักการของ หลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.3 ชัดเจนสามารถวัดผลได้	0	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0.86	สอดคล้อง

ตารางที่ 26 ดัชนีความสอดคล้องของ (ร่าง) หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ
 นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
 ประถมศึกษา และโมดูลการเรียนรู้ (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ							ดัชนีความ สอดคล้อง	ความหมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7		
4. โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ									
4.1 ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	+1	+1	+1	0	+1	+1	+1	0.86	สอดคล้อง
4.2 จัดโครงสร้างเนื้อหาได้อย่างเป็นระบบ	+1	+1	+1	0	+1	+1	+1	0.86	สอดคล้อง
4.3 จัดโครงสร้างการฝึกปฏิบัติได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับเนื้อหา	0	+1	+1	0	+1	+1	+1	0.71	สอดคล้อง
4.4 ชัดเจนนำไปจัดการเรียนการสอนได้จริง	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0	0.86	สอดคล้อง
5. ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน									
5.1 สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.2 สอดคล้องตามโครงสร้างเนื้อหา	0	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0.86	สอดคล้อง
5.3 เหมาะสมตามปริมาณเนื้อหา	0	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0.86	สอดคล้อง
5.4 เหมาะสมระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติ	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6. แนวทางการจัดการเรียนการสอน									
6.1 สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.2 ตรงตามหลักการของหลักสูตร	0	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0.86	สอดคล้อง

ตารางที่ 26 ดัชนีความสอดคล้องของ (ร่าง) หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ
 นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
 ประถมศึกษา และโมดูลการเรียนรู้ (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ							ดัชนีความ สอดคล้อง	ความหมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7		
6.3 ตรงตามโครงสร้างเนื้อหา และการฝึกปฏิบัติ	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.4 แนวทางการจัดการเรียน การสอนเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎี การจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.5 สามารถดำเนินการจัด การเรียนการสอนได้จริง	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
7. สื่อการเรียนการสอน									
7.1 สอดคล้องกับโครงสร้าง เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
7.2 มีความเป็นรูปธรรม สามารถช่วยขยายประสบการณ์	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
8. แนวทางการวัดและประเมินผล การเรียนรู้									
8.1 ตรงตามจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
8.2 ครอบคลุมจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0	1.00	สอดคล้อง
8.3 เหมาะสมกับการวัดความรู้ ทักษะ และเจตคติ	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
8.4 สามารถดำเนินการได้จริง	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
ตอนที่ 2 การประเมินเอกสาร ประกอบหลักสูตร									
โมดูลที่ 1 : ความเป็นพลเมือง ของการศึกษาเพื่อความเป็น พลเมือง									
1.1 วัตถุประสงค์สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 26 ดัชนีความสอดคล้องของ (ร่าง) หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ
 นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
 ประถมศึกษา และโมดูลการเรียนรู้ (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ							ดัชนีความ สอดคล้อง	ความหมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7		
1.2 เนื้อหาสอดคล้องกับโครงสร้าง เนื้อหาหลักสูตร	+1	+1	0	+1	+1	0	+1	1.00	สอดคล้อง
1.3 กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของ โมดูล	0	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.4 กิจกรรมปฏิบัติการมีความ น่าสนใจและมีความใหม่	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.5 กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสม และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็น รูปธรรม	+1	+1	+1	0	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
โมดูลที่ 2 : การศึกษาเพื่อพัฒนา ความเป็นพลเมืองในโรงเรียน ประถมศึกษา									
2.1 วัตถุประสงค์สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.2 เนื้อหาสอดคล้องกับโครงสร้าง เนื้อหาหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	0	+1	1.00	สอดคล้อง
2.3 กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของ โมดูล	0	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.4 กิจกรรมปฏิบัติการมีความ น่าสนใจและมีความใหม่	+1	+1	+1	0	+1	+1	+1	0.86	สอดคล้อง
2.5 กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสม และส่งเสริมการเรียนรู้เป็น รูปธรรม	+1	+1	+1	0	+1	+1	+1	0.86	สอดคล้อง

ตารางที่ 26 ดัชนีความสอดคล้องของ (ร่าง) หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ
 นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
 ประถมศึกษา และโมดูลการเรียนรู้ (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ							ดัชนีความ สอดคล้อง	ความหมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7		
โมดูลที่ 3 : การออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา									
3.1 วัตถุประสงค์สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	0	+1	0.86	สอดคล้อง
3.2 เนื้อหาสอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.3 กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของโมดูล	+1	+1	+1	+1	+1	+1	0	1.00	สอดคล้อง
3.4 กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจและมีความใหม่	+1	+1	+1	0	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.5 กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม	+1	+1	+1	0	+1	+1	+1	0.86	สอดคล้อง
โมดูลที่ 4 : สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา									
4.1 วัตถุประสงค์สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.2 เนื้อหาสอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.3 กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของโมดูล	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 26 ดัชนีความสอดคล้องของ (ร่าง) หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ
 นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ
 ประถมศึกษา และโมดูลการเรียนรู้ (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ							ดัชนีความ สอดคล้อง	ความหมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7		
4.4 กิจกรรมปฏิบัติการมีความ น่าสนใจและมีความใหม่	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.5 กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสม และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็น รูปธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
โมดูลที่ 5 : การวัดและ ประเมินผลคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา									
5.1 วัตถุประสงค์สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.2 เนื้อหาสอดคล้องกับโครงสร้าง เนื้อหาหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.3 กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของ โมดูล	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.4 กิจกรรมปฏิบัติการมีความ น่าสนใจและมีความใหม่	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.5 กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสม และส่งเสริมการเรียนรู้เป็น รูปธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดความรู้ความเป็นพลเมือง
การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

ตารางที่ 27 ดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดความรู้ความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่าดัชนีความสอดคล้อง	ความหมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	0	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4	+1	+1	+1	0	+1	0.80	สอดคล้อง
5	+1	+1	0	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
6	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
7	+1	+1	+1	0	+1	0.80	สอดคล้อง
8	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
9	+1	+1	+1	0	+1	0.80	สอดคล้อง
10	+1	+1	0	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
11	+1	+1	+1	0	+1	0.80	สอดคล้อง
12	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
13	+1	0	+1	0	+1	0.60	สอดคล้อง
14	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
15	+1	+1	+1	+1	0	0.80	สอดคล้อง
16	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
17	+1	+1	0	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
18	+1	+1	+1	0	+1	0.80	สอดคล้อง
19	+1	+1	+1	0	+1	0.80	สอดคล้อง

ตารางที่ 27 ดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดความรู้ความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่าดัชนีความสอดคล้อง	ความหมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
20	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
21	+1	+1	+1	0	+1	0.80	สอดคล้อง
22	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
23	+1	+1	+1	0	+1	0.80	สอดคล้อง
24	0	+1	+1	0	+1	0.60	สอดคล้อง
25	+1	+1	+1	0	+1	0.80	สอดคล้อง
26	+1	+1	0	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
27	+1	+1	+1	0	+1	0.80	สอดคล้อง
28	+1	0	0	+1	+1	0.60	สอดคล้อง
29	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
30	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
31	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
32	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
33	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
34	+1	+1	0	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
35	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
36	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
37	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
38	+1	0	0	+1	+1	0.60	สอดคล้อง
39	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
40	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
41	+1	+1	0	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
42	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
43	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 27 ดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดความรู้ความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่าดัชนีความสอดคล้อง	ความหมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
44	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
45	+1	+1	0	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
46	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
47	+1	+1	+1	-1	+1	0.60	สอดคล้อง
48	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
49	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
50	+1	+1	+1	-1	+1	0.60	สอดคล้อง
51	+1	+1	+1	+1	0	0.80	สอดคล้อง
52	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
53	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
54	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
55	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
56	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
57	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
58	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
59	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
60	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
61	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
62	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
63	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
64	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
65	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

การหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความรู้
ความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้
เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ตารางที่ 28 ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความรู้ด้าน
ความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการจัดการเรียนรู้
เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาวิเคราะห์
ข้อสอบปรนัย โดยใช้สูตรวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูป

ข้อ ที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	0.65	0.40	21	0.82	0.40
2	0.24	0.20	22	0.82	0.40
3	0.77	0.60	23	0.70	0.20
4	0.29	0.20	24	0.47	0.40
5	0.53	0.60	25	0.29	0.40
6	0.59	0.60	26	0.59	0.60
7	0.53	0.60	27	0.70	0.40
8	0.77	0.40	28	0.88	0.40
9	0.88	0.20	29	0.29	0.40
10	0.82	0.40	30	0.77	0.40
11	0.70	0.40	31	0.65	0.80
12	0.82	0.40	32	0.47	0.40
13	0.59	0.40	33	0.59	0.40
14	0.35	0.40	34	0.35	0.40
15	0.29	0.60	35	0.41	0.20
16	0.82	0.60	36	0.53	0.20
17	0.53	0.40	37	0.53	0.60
18	0.65	0.40	38	0.35	0.60
19	0.47	0.40	39	0.59	0.40
20	0.35	0.80	40	0.65	0.40

KR20 (Alpha) = 0.86

การหาค่าดัชนีความสอดคล้องแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการ
จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับ
นักศึกษาครูประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

ตารางที่ 29 ดัชนีความสอดคล้องแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการ
จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	ความ หมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
ด้านทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้							
(1) จุดประสงค์การเรียนรู้							
1.1 วิเคราะห์และกำหนด จุดประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องกับมาตรฐานการ เรียนรู้และตัวชี้วัดของสาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.2 ระบุจุดประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องกับคุณลักษณะความ เป็นพลเมืองของนักเรียน ประถมศึกษาที่ต้องการพัฒนา	+1	+1	0	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
1.3 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ พัฒนาคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียน ประถมศึกษาครอบคลุมด้าน ความรู้ ทักษะ และเจตคติ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 29 ดัชนีความสอดคล้องแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการ
จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	ความ หมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
(2) เนื้อหา							
2.1 วิเคราะห์และกำหนดเนื้อหา สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของสาระหน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการ ดำเนินชีวิตในสังคม	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
2.2 จัดลำดับเนื้อสอดคล้องกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.3 จัดลำดับเนื้อหาสอดคล้องกับ กระบวนการจัดเรียนรู้ที่กำหนด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.4 กำหนดเนื้อหาที่พัฒนา/ส่งเสริม คุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของนักเรียนประถมศึกษา ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.5 กำหนดปริมาณเนื้อหาสอดคล้อง กับวัยของนักเรียน และเวลา	+1	+1	0	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
2.6 อ้างอิงแหล่งที่มาของเนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
(3) กระบวนการจัดการเรียนรู้							
3.1 กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับจุดประสงค์การ เรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.2 กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.3 กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ เป็นลำดับขั้นตอน เรียงลำดับ จากง่ายไปหายาก	0	+1	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง

ตารางที่ 29 ดัชนีความสอดคล้องแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการ
จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	ความ หมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
3.4 กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่พัฒนา/ส่งเสริมคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองของนักเรียน ประถมศึกษาที่ต้องการพัฒนา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.5 กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่พัฒนาคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียน ประถมศึกษาครอบคลุมด้าน ความรู้ ทักษะ และเจตคติ	+1	+1	+1	0	+1	0.80	สอดคล้อง
(4) สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้							
4.1 กำหนดสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับเนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.2 กำหนดสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ที่ ส่งเสริมหรือสนับสนุนการเรียนรู้ ที่พัฒนาคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียน ประถมศึกษาครอบคลุมด้าน ความรู้ ทักษะ และเจตคติ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.3 มีการผสมผสานสื่อพื้นฐาน (Traditional materials) และ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT)	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.4 อ้างอิงที่มาของแหล่งการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
(5) การวัดและประเมินผล							
5.1 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับจุดประสงค์การ เรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 29 ดัชนีความสอดคล้องแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	ความ หมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
5.2 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	0	+1	0.80	สอดคล้อง
5.3 กำหนดเครื่องมือสอดคล้องกับวิธีการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.4 กำหนดเงื่อนไขและเกณฑ์การประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.5 กำหนดวิธีการวัด เครื่องมือ และเกณฑ์การประเมินผลสอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้							
(1) การประยุกต์ใช้เนื้อหา							
1.1 อธิบายแนวคิดหลักของเนื้อหาได้ชัดเจน และครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.2 เชื่อมโยงแนวคิดหลักของเนื้อหา กับเหตุการณ์/ประเด็นทางสังคมหรือประสบการณ์ชีวิตของนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.3 ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เนื้อหาสำหรับการแสวงหาความรู้เพื่อต่อยอดความรู้ความเข้าใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.4 นำเสนอเนื้อหาถูกต้อง แม่นยำ และเป็นลำดับ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 29 ดัชนีความสอดคล้องแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการ
จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	ความ หมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
(2) กระบวนการจัดการเรียนรู้							
2.1 ฝึกฝนให้นักเรียนสามารถ เชื่อมโยงประสบการณ์ใน ห้องเรียนกับเหตุการณ์หรือ ประเด็นทางสังคม	+1	0	+1	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
2.2 เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อ ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะทาง สังคม และความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.3 ฝึกฝนให้นักเรียนมีทักษะการ อภิปรายแบบประชาธิปไตย ได้แก่ การพูดเพื่อยืนยัน ความคิดของตนเองด้วยเหตุผล และเคารพหรือเชื่อฟังความ คิดเห็นที่แตกต่าง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.4 สร้างโอกาสให้นักเรียนมีส่วน ร่วมในการดำเนินกิจกรรมอัน เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (Common good) เพื่อ ตระหนักในหน้าที่ความ รับผิดชอบระดับปัจเจกบุคคล และสมาชิกของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.5 สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ เชื่อมโยงการเรียนรู้ภายใน ห้องเรียนกับประสบการณ์ชีวิต จริง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 29 ดัชนีความสอดคล้องแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการ
จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	ความ หมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
2.6 สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิด การคิดเชิงวิพากษ์ ความคิด สร้างสรรค์ และการคิด แก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ ประเด็นทางสังคมอย่างแท้จริง	+1	+1	0	+1	+1	0.80	สอดคล้อง
2.7 ลำดับกระบวนการจัดการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่ชัดเจน และเป็น ระบบ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.8 จัดสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ เชิงบวกเพื่อให้นักเรียนมี แรงจูงใจ และส่วนร่วมในการ เรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.9 ให้นักเรียนเข้าถึงเนื้อหาด้วย วิธีการสื่อสาร และสื่อ ความหมายได้ชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.10 บริหารเวลาดำเนินการจัดการ เรียนรู้เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
(3) การใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้							
3.1 ใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับเนื้อหา และ กระบวนการเรียนรู้	+1	+1	+1	0	+1	0.80	สอดคล้อง
3.2 ใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ได้เกิด ประโยชน์ และคุ้มค่า	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.3 ใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ใน ตำแหน่ง และวิธีการที่ เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 29 ดัชนีความสอดคล้องแบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการ
จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	ความ หมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
3.4 นำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ของนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.3 มีการผสมผสานสื่อพื้นฐาน (Traditional materials) และ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT)	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
(4) การประเมินผล							
4.1 ประเมินผลครอบคลุมตาม จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.2 ประเมินผลด้วยวิธีการ หลากหลายสอดคล้องกับ คุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของนักเรียนประถมศึกษา ครอบคลุมด้านความรู้ทักษะ และเจตคติ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.3 ติดตามผลการเรียนรู้ของ นักเรียนเพื่อพัฒนานักเรียน อย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

**การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษา
ที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อ
พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน**

ตารางที่ 30 ความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อ
หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อ
พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	ความ หมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
(1) ด้านเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ							
1.1 เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ เรียงลำดับจากง่ายไปยาก	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.2 เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติเป็น ประโยชน์และนำไปใช้ได้จริง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.3 เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติส่งเสริม สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาครู ประถมศึกษาเพื่อพัฒนา คุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของนักเรียนประถมศึกษา ครอบคลุมความรู้ ทักษะ และ เจตคติ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.4 การจัดเรียงเนื้อหาและการฝึก ปฏิบัติส่งเสริมการเรียนรู้ของ นักศึกษาอย่างเป็นระบบ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.5 ปริมาณเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ เหมาะสมกับเวลา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 30 ความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อ
หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อ
พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	ความ หมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
(2) ด้านกระบวนการจัดการเรียน การสอน							
2.1 กิจกรรมนำทางช่วยเตรียมความ พร้อมและกระตุ้นให้นักศึกษาได้ เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมและ สร้างประสบการณ์ใหม่เกี่ยวกับ เนื้อหาที่ต้องเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.2 กิจกรรมฝึกปฏิบัติทำโมเดลทำ ให้นักศึกษาต่อยอดการเรียนรู้ และทักษะในการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.3 กระบวนการจัดการเรียนการสอน เน้นการลงมือปฏิบัติจริง แบบกลุ่มและรายบุคคล ช่วย เพิ่มพูนความรู้ และทักษะใน การเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.4 การฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้นักศึกษามีความ เชี่ยวชาญในเรื่องที่เรียนมากขึ้น	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.5 กระบวนการจัดการเรียนการสอน มีการเชื่อมโยงการเรียนรู้ใน ห้องเรียนสู่โรงเรียน ประถมศึกษาทำให้นักศึกษา สามารถนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้ อย่างแท้จริง	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 30 ความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อ
 หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อ
 พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	ความ หมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
2.6 การใช้กระบวนการกลุ่มในการ ตรวจสอบ โดยแลกเปลี่ยน ความรู้ของตนเอง ทำใ้ นักศึกษาสามารถต่อยอดการ เรียนรู้ และทักษะในการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.7 กระบวนการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้มีเสริมสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อ พัฒนาคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียน ประถมศึกษาที่ครอบคลุมด้าน ความรู้ ทักษะ และเจตคติ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.8 ระยะเวลาการจัดกระบวนการ เรียนการสอนมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
(3) ด้านสื่อการเรียนการสอน							
3.1 สื่อประกอบการเรียนการสอน น่าสนใจและนำไปสู่ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.2 สื่อประกอบการเรียนการสอนมี ความหลากหลาย ครบถ้วน เพียงพอ และเหมาะสมที่จะ นำมาใช้ประกอบการเรียนการ สอน	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.3 สื่อประกอบการเรียนการสอน ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 30 ความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อ
หลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อ
พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	ความ หมาย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
3.4 สื่อและวัสดุอุปกรณ์มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
(4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้							
4.1 การประเมินผลการเรียนรู้เน้นการประเมินผลตามสภาพจริงโดยมีการประเมินทั้งในระหว่างการจัดการเรียนการสอน (Formative assessment) และหลังการจัดการเรียนการสอน (Summative assessment)	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.2 การประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะการปฏิบัติ และด้านเจตคติ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

1. แบบวิเคราะห์เอกสาร ข้อมูลพื้นฐานสำหรับนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แบบสัมภาษณ์มี 2 ฉบับ ได้แก่
 - 2.1 แบบสัมภาษณ์สำหรับอาจารย์สาขาวิชาการประถมศึกษา อาจารย์สาขาวิชา รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ และครูประถมศึกษา
 - 2.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาการประถมศึกษา
3. แบบประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตร และโมเดลการเรียนรู้ตามหลักสูตร สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ
4. แบบทดสอบวัดความรู้ความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองและการ ออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา
5. แบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อ พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา
6. แบบบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อสะท้อนเจตคติต่อการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็น พลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
7. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริม สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของนักเรียนระดับประถมศึกษา
8. แบบประเมินรับรองหลักสูตรสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ

แบบวิเคราะห์เอกสาร ข้อมูลพื้นฐานสำหรับนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริม
สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนา
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

1. ประเภทของเอกสาร

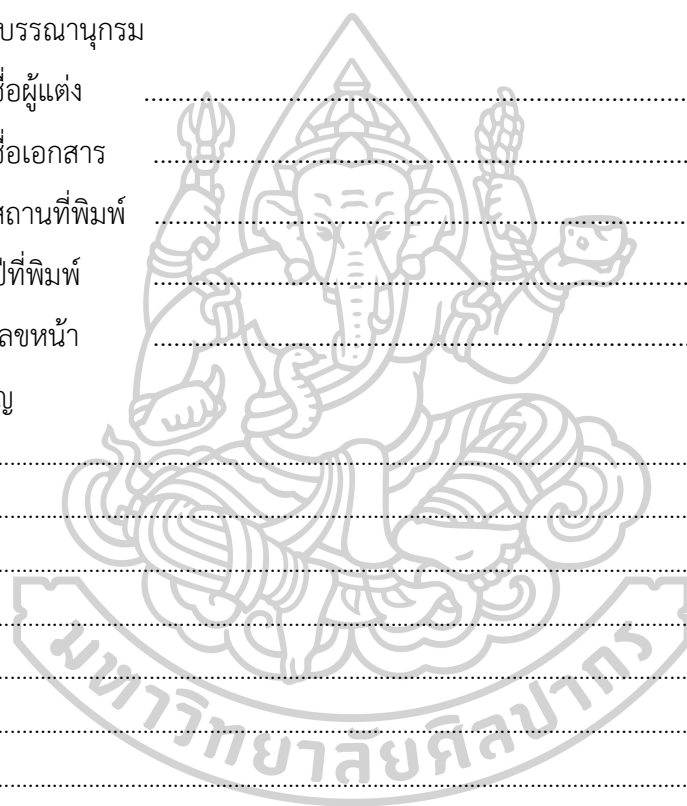
- หนังสือ บทความ จุลสาร งานวิจัย
 อื่น ๆ ระบุ.....

2. ข้อมูลทางบรรณานุกรม

- 2.1 ชื่อผู้แต่ง
2.2 ชื่อเอกสาร
2.3 สถานที่พิมพ์
2.4 ปีที่พิมพ์
2.5 เลขหน้า

3. สาระสำคัญ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

**แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และครูประถมศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและ
ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้
สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง
ของนักเรียนระดับประถมศึกษา**

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ในการกำหนดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร โมดูลการเรียนรู้ และการออกแบบการเรียนการสอนตามหลักสูตร

สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ - สกุล.....
ตำแหน่ง.....
สถานที่ทำงาน.....
วันที่สัมภาษณ์.....

ประเด็นสัมภาษณ์

1. จากมุมมองของท่าน ท่านคิดว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551) มีข้อดี และ/หรือข้อจำกัดประการใดบ้าง

.....
.....

2. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาในปัจจุบันควรมีด้านใดบ้าง และมีแนวทางพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดังกล่าวอย่างไร

.....
.....

3. สมรรถนะ (ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ) ของครูผู้จัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมือง สำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ได้ผลควรเป็นอย่างไร และ/หรือประกอบด้วยตัวชี้วัดอะไรบ้าง

.....

.....

4. หากมีความจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับ นักศึกษาครูประถมศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา ท่านคิดว่าหลักสูตรดังกล่าวควรมีรูปแบบหรือลักษณะ และสาระสำคัญเป็นอย่างไร

4.1 รูปแบบของหลักสูตร

4.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

4.3 หัวข้อเนื้อหา

4.4 กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้

4.5 การวัดและประเมินผล

.....

.....

5. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

**แบบสัมภาษณ์นักศึกษาครูประถมศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้
เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา**

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ ในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร โมดูลการเรียนรู้ และการออกแบบการเรียนการสอนตามหลักสูตร

สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ - สกุล.....
วันที่สัมภาษณ์.....

ประเด็นสัมภาษณ์

1. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาในปัจจุบันควรมีด้านใดบ้าง และมีแนวทางพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดังกล่าวอย่างไร

.....
.....

2. ในฐานะที่นักศึกษาเป็นครูประถมศึกษาหากจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนประถมศึกษา นักศึกษาควรมีเทคนิค กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนอย่างไร

.....
.....

**แบบประเมินหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้
สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา**

จุดประสงค์ของแบบประเมิน

แบบประเมินฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิใช้ประเมินหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

1. หลักสูตร

ประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

- 1.1 ความเป็นมา
- 1.2 หลักการ
- 1.3 จุดมุ่งหมาย
- 1.4 โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ
- 1.5 ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน
- 1.6 แนวทางการจัดการเรียนการสอน
- 1.7 สื่อการเรียนการสอน
- 1.8 แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

2. โมดูลการเรียนรู้

ประกอบด้วยโมดูลการเรียนรู้ตามหลักสูตรจำนวน 5 โมดูล แต่ละโมดูลมีองค์ประกอบ

ดังต่อไปนี้

- 2.1 วัตถุประสงค์
- 2.2 เนื้อหา
- 2.3 กิจกรรมปฏิบัติการ

คำชี้แจงสำหรับผู้ประเมิน

ขอให้ท่านพิจารณารายการประเมินที่กำหนดให้แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับคะแนนที่ตรงกับผลพิจารณาของท่านและให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

- 1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าการประเมินดังกล่าวมีความเหมาะสม
 - 0 หมายถึง ท่านไม่แน่ใจกับการประเมินดังกล่าว
 - 1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าการประเมินดังกล่าวไม่มีความเหมาะสม
- แบบประเมินฉบับนี้แบ่งเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย
- ตอนที่ 1 การประเมินหลักสูตร
 - ตอนที่ 2 การประเมินโมดูลการเรียนรู้

ตอนที่ 1 การประเมินหลักสูตร

รายการประเมิน	1 เหมาะสม	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุง
1. ความเป็นมาของหลักสูตร				
1.1 แสดงถึงปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร				
1.2 มีหลักการและเหตุผลแสดงแนวคิดชัดเจน				
2. หลักการของหลักสูตร				
2.1 สอดคล้องกับความเป็นมาของหลักสูตร				
2.2 เป็นรูปธรรมสามารถใช้กำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร				
2.3 มีจุดเน้นที่ชัดเจนและสะท้อนภาพรวมของหลักสูตร				
3. จุดมุ่งหมาย				
3.1 สอดคล้องตามความเป็นมาของหลักสูตร				
3.2 สอดคล้องกับหลักการของหลักสูตร				
3.3 ชัดเจนสามารถวัดผลได้				

ตอนที่ 1 การประเมินหลักสูตร (ต่อ)

รายการประเมิน	1 เหมาะสม	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่ เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุง
4. โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ				
4.1 ตรงตามจุดมุ่งหมายหลักสูตร				
4.2 จัดโครงสร้างเนื้อหาได้อย่างเป็นระบบ				
4.3 จัดโครงสร้างการฝึกปฏิบัติได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับเนื้อหา				
4.4 ชัดเจนนำไปจัดการเรียนการสอนได้จริง				
5. ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน				
5.1 สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร				
5.2 สอดคล้องตามโครงสร้างเนื้อหา				
5.3 เหมาะสมตามปริมาณเนื้อหา				
5.4 เหมาะสมระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติ				
6. แนวทางการจัดการเรียนการสอน				
6.1 สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร				
6.2 ตรงตามหลักการของหลักสูตร				
6.3 ตรงตามโครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ				
6.4 แนวทางการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้				
6.5 สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้จริง				
7. สื่อการเรียนการสอน				
7.1 สอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ				
7.2 มีความเป็นรูปธรรมสามารถช่วยขยายประสบการณ์				

ตอนที่ 1 การประเมินหลักสูตร (ต่อ)

รายการประเมิน	1 เหมาะสม	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุง
8. แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้				
8.1 ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร				
8.2 ครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักสูตร				
8.3 เหมาะสมกับการวัดความรู้ ทักษะ และเจตคติ				
8.4 สามารถดำเนินการได้จริง				

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตร

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อผู้ประเมิน.....
(.....)

ตอนที่ 2 การประเมินโมดูลการเรียนรู้

รายการประเมิน	1 เหมาะสม	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุง
โมดูลที่ 1 ความเป็นพลเมืองและการศึกษา เพื่อความเป็นพลเมือง				
1.1 วัตถุประสงค์สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร				
1.2 เนื้อหาสอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหา หลักสูตร				
1.3 กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์และเนื้อหาของโมดูล				
1.4 กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจ และมีความใหม่				
1.5 กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและ ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม				
โมดูลที่ 2 การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็น พลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษา				
2.1 วัตถุประสงค์สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร				
2.2 เนื้อหาสอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหา หลักสูตร				
2.3 กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์และเนื้อหาของโมดูล				
2.4 กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจ และมีความใหม่				
2.5 กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและ ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม				

ตอนที่ 2 การประเมินโมดูลการเรียนรู้ (ต่อ)

รายการประเมิน	1 เหมาะสม	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุง
โมดูลที่ 3 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของนักเรียนระดับประถมศึกษา				
3.1 วัตถุประสงค์สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร				
3.2 เนื้อหาสอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหา หลักสูตร				
3.3 กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์และเนื้อหาของโมดูล				
3.4 กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจ และมีความใหม่				
3.5 กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและ ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม				
โมดูลที่ 4 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความ เป็นพลเมืองของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา				
4.1 วัตถุประสงค์สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร				
4.2 เนื้อหาสอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหา หลักสูตร				
4.3 กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์และเนื้อหาของโมดูล				
4.4 กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจ และมีความใหม่				

ตอนที่ 2 การประเมินโมดูลการเรียนรู้ (ต่อ)

รายการประเมิน	1 เหมาะสม	0 ไม่แน่ใจ	-1 ไม่เหมาะสม	ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุง
4.5 กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม				
โมดูลที่ 5 การวัดและประเมินผล คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ระดับประถมศึกษา				
5.1 วัตถุประสงค์สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร				
5.2 เนื้อหาสอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร				
5.3 กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของโมดูล				
5.4 กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจและมีความใหม่				
5.5 กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรูปธรรม				

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโมดูลการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อผู้ประเมิน.....

(.....)

(ตัวอย่าง)

แบบทดสอบวัดความรู้ความเป็นพลเมือง การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และการออกแบบการ
จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา
สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ 40 คะแนน
2. ให้นักศึกษาเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวแล้วทำเครื่องหมาย x ลงใน
กระดาษคำตอบ
3. เวลาที่ใช้ในการทำข้อสอบ 40 นาที

1. คำว่า “ความเป็นพลเมือง” มีความหมายตรงกับข้อใด
 1. ผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจของผู้ปกครอง มีความสุภาพและมีมารยาททางสังคม
 2. ผู้ที่อยู่ภายใต้การดูแลและมีบทบาทเพียงการรับคำสั่งและทำตามคำสั่ง
 3. ผู้ที่มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ มีความสุภาพอ่อนโยนและมีมารยาททางสังคมที่ดี
 4. ผู้ที่อยู่ภายใต้อำนาจของผู้ปกครอง และมองเพียงผลประโยชน์ของตนเองเพียงอย่างเดียว
2. จากคำกล่าวที่ว่า “เป็นสมาชิกทางกฎหมายของชาติ มีสิทธิลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งทั้ง
ระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ” จากคำกล่าวนี้มีความหมายตรงกับข้อใด
 1. Legal citizenship
 2. Minimal citizenship
 3. Active citizenship
 4. Transformative citizenship
3. ข้อใดคือความหมายของคำว่า “Active citizenship”
 1. พลเมืองที่เป็นสมาชิกทางกฎหมายของชาติ มีสิทธิ และข้อผูกมัดบางอย่างกับรัฐ
 2. พลเมืองตามกฎหมาย มีสิทธิลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและ
ระดับประเทศ
 3. พลเมืองที่มีส่วนร่วมการออกแบบหรือสนับสนุนและรักษาโครงสร้างทางสังคมและ
การเมืองที่มีอยู่
 4. พลเมืองที่มีการแสดงออกถึงคุณค่า หลักจริยธรรม และอุดมการณ์นอกเหนือจากสิ่งที่มีอยู่
เป็นพลเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงดำเนินการต่าง ๆ
4. จากข้อความที่กล่าวว่า “ผู้ปกครองนั้นจะครองอำนาจอยู่ได้ไม่ใช่เพราะโองการจากสวรรค์ อ่าง
ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือโดยมีกำลัง แต่อยู่ในอำนาจโดยการที่ประชาชนให้ความยินยอมด้วย
ความเต็มใจ และประชาชนเท่านั้นเป็นผู้ตัดสินชะตากรรมรัฐบาล” จากข้อความนี้สอดคล้องกับ
แนวคิดสำคัญของระบอบการปกครองประชาธิปไตยในช่วงกลางศตวรรษที่ 18 แนวคิดใด

1. ฉันทานุมัติ
 2. การเป็นตัวแทน
 3. อำนาจของประชาชน
 4. การปกครองโดยเสียงส่วนใหญ่
5. การออกกฎหมายเลิกทาส ในสมัยรัชกาลที่ 5 การจัดตั้งเมืองสมมติดุสิตธานี ในสมัยรัชกาลที่ 6 และการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นแบบประชาธิปไตย ในสมัยรัชกาลที่ 7 จากเหตุการณ์ดังกล่าวสัมพันธ์กับแนวคิดสำคัญของการปกครองของไทยในปัจจุบันหลายประการ **ยกเว้น** ข้อใด
1. หลักการสาธารณะประโยชน์
 2. หลักเสรีภาพและความเสมอภาค
 3. หลักอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน
 4. หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากที่คุ้มครองเสียงข้างน้อย
6. เพราะเหตุใดพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงมีทั้งสิทธิและหน้าที่ในเวลาเดียวกัน
1. เพราะพลเมืองเป็นทั้งผู้ปกครองและผู้ได้ปกครอง
 2. ประชาชนจะมีสิทธิก็ต่อเมื่อได้ทำหน้าที่ของพลเมือง
 3. สิทธิและหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการจัดระเบียบทางการเมือง
 4. สิทธิและหน้าที่แสดงให้เห็นว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของพลเมือง
7. การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร สัมพันธ์กับพื้นฐานของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยใด
1. หลักการดรภาพ
 2. หลักความเสมอภาค
 3. หลักอำนาจอธิปไตย
 4. หลักสิทธิและเสรีภาพ
8. การก่อตั้ง “มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง” สัมพันธ์กับการศึกษาความเป็นพลเมืองอย่างไร
1. เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความเป็นพลเมืองให้กับเยาวชนของชาติ
 2. เป็นจุดเริ่มต้นของการประสานความรู้ในวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง
 3. เป็นจุดเริ่มต้นของการกลมเกลียวอุปนิสัยและให้มีความสุจริตในกิจการทั้งปวง
 4. เป็นจุดเริ่มต้นของการขยายความรู้ในวิชาจรรยา ระเบียบรัฐธรรมนูญ และการปกครองท้องถิ่น

9. จากข้อความที่กล่าวว่า “วิชาหน้าที่พลเมืองเน้นวินัย หน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัวและในห้องเรียน การใช้ภาษา กิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ การยอมรับและเข้าใจตนเอง ยอมรับความแตกต่าง รวมทั้งยกตัวตัวอย่างความซัดแย้งในห้องเรียนและเสนอวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี” จากข้อความดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองระดับชั้นใด

1. ระดับปฐมวัย
2. ระดับประถมศึกษา
3. ระดับมัธยมศึกษา
4. ระดับอุดมศึกษา

ให้นักศึกษาอ่านข้อความต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อที่ 10

หลักการสำคัญของการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง จะไม่เน้นการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองแบบดั้งเดิมตามที่กระทรวงศึกษาธิการสั่ง หรือตามที่รัฐบาลสั่ง ไม่เน้นความรู้เรื่องประชาธิปไตย แต่ให้ความสำคัญกับความเป็นประชาธิปไตย ด้วยเหตุผลดังกล่าวการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองจึงไม่ใช่การสอนด้วยการบรรยาย แต่ผู้สอนต้องพัฒนาการสอนในรูปแบบของกิจกรรมที่มีการลงมือปฏิบัติ หรือการเรียนรู้ผ่านการคิดสู่การฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นความเชื่อมโยงที่มีนัยสำคัญมาก คือ ให้ผู้เรียนตระหนักว่าเราทุกคนล้วนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และการคลี่คลายแก้ไขปัญหานั้น สำหรับกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวจะปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นวิทยากรกระบวนการ ที่มีหน้าที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับประสบการณ์ชีวิตจริงทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ในความเป็นพลเมือง และการพัฒนาประชาธิปไตยจนถึงการมีจิตสำนึก และจิตวิญญาณประชาธิปไตย

10. จากคำกล่าวข้างต้น นักศึกษาเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด

1. เห็นด้วย เพราะ มนุษย์ที่แท้จริงต้องผ่านการขัดเกลาและฝึกฝนในทุกมิติรวมไปถึงมิติความเป็นประชาธิปไตยเช่นกัน
2. เห็นด้วย เพราะ ครูพัฒนาการสอนให้อยู่ในรูปแบบของกิจกรรมหรือส่งเสริมการคิดไปสู่การปฏิบัติของผู้เรียน
3. ไม่เห็นด้วย เพราะ ต้องทำตามหลักสูตรการศึกษาที่กำหนด เพื่อรักษาความเป็นแบบแผน
4. ไม่เห็นด้วย เพราะ ต้องจัดการเรียนการสอนให้ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และการสร้างเจตคติที่ดี

**แบบประเมินความสามารถในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา**

ชื่อ - สกุลนักศึกษา..... รหัส.....
ครั้งที่..... วันที่.....
โรงเรียน..... ชั้น..... เรื่อง.....

คำชี้แจง

แบบประเมินนี้เป็นแบบประเมินลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สำหรับใช้ประเมินทักษะการออกแบบและการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาสำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา การประเมินแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบการจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เป็นการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนการฝึกปฏิบัติจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และด้านจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เป็นการประเมินนักศึกษาครูประถมศึกษาระหว่างการฝึกปฏิบัติจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ ดังนี้

- ระดับคะแนน 5 หมายถึง นักศึกษาครูมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
ระดับคะแนน 4 หมายถึง นักศึกษาครูมีการปฏิบัติในระดับมาก
ระดับคะแนน 3 หมายถึง นักศึกษาครูมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
ระดับคะแนน 2 หมายถึง นักศึกษาครูมีการปฏิบัติในระดับน้อย
ระดับคะแนน 1 หมายถึง นักศึกษาครูมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
ด้านการออกแบบการจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้					
(1) ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้					
1.1 วิเคราะห์และกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม					
1.2 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาที่ต้องการพัฒนา					
1.3 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ					

รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
(2) ด้านเนื้อหา					
2.1 วิเคราะห์และกำหนดเนื้อหาสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม					
2.2 จัดลำดับเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด					
2.3 จัดลำดับเนื้อหาสอดคล้องกับกระบวนการจัดเรียนรู้ที่กำหนด					
2.4 กำหนดเนื้อหาที่พัฒนา/ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ประถมศึกษาครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ					
2.5 กำหนดปริมาณเนื้อหาสอดคล้องกับวัยของนักเรียน และเวลา					
2.6 อ้างอิงแหล่งที่มาของเนื้อหา					
(3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้					
3.1 กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้					
3.2 กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหา					
3.3 กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นลำดับขั้นตอน เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก					
3.4 กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนา/ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาที่ต้องการพัฒนา					
3.5 กำหนดกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ					
(4) ด้านสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้					
4.1 กำหนดสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหา					
4.2 กำหนดสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ					
4.3 มีการผสมผสานสื่อพื้นฐาน (Traditional materials) และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT)					
4.4 อ้างอิงที่มาของแหล่งการเรียนรู้					
(5) ด้านการวัดและประเมินผล					
5.1 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้					
5.2 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้					
5.3 กำหนดเครื่องมือสอดคล้องกับวิธีการวัดและประเมินผล					
5.4 กำหนดเงื่อนไขและเกณฑ์การประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้					
5.5 กำหนดวิธีการวัด เครื่องมือ และเกณฑ์การประเมินผลสอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษา					
รวม					
	_____ คะแนน				

รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
ด้านจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้					
(1) ด้านการประยุกต์ใช้เนื้อหา					
1.1 อธิบายแนวคิดหลักของเนื้อหาได้ชัดเจน และครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ					
1.2 เชื่อมโยงแนวคิดหลักของเนื้อหา กับเหตุการณ์/ประเด็นทางสังคมหรือประสบการณ์ชีวิตของนักเรียน					
1.3 ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เนื้อหาสำหรับการแสวงหาความรู้เพื่อต่อยอดความรู้ ความเข้าใจ					
1.4 นำเสนอเนื้อหาถูกต้อง แม่นยำ และเป็นลำดับ					
(2) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้					
2.1 ฝึกฝนให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ในห้องเรียนกับเหตุการณ์หรือประเด็นทางสังคม					
2.2 เน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะทางสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล					
2.3 ฝึกฝนให้นักเรียนมีทักษะการอภิปรายแบบประชาธิปไตย ได้แก่ การพูดเพื่อยืนยันความคิดของตนเองด้วยเหตุผล และเคารพหรือเชื่อฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง					
2.4 สร้างโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (Common good) เพื่อตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบระดับปัจเจกบุคคล และสมาชิกของชุมชน					
2.5 สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ภายในห้องเรียนกับประสบการณ์ชีวิตจริง					
2.6 สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดการคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ และการคิดแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคมอย่างแท้จริง					
2.7 ลำดับกระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่ชัดเจน และเป็นระบบ					
2.8 จัดสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้เชิงบวกเพื่อให้นักเรียนมีแรงจูงใจ และส่วนร่วมในการเรียนรู้					
2.9 ให้นักเรียนเข้าถึงเนื้อหาด้วยวิธีการสื่อสาร และสื่อความหมายได้ชัดเจน					
2.10 บริหารเวลาดำเนินการจัดการเรียนรู้เหมาะสม					
(3) ด้านการใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้					
3.1 ใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหา และกระบวนการเรียนรู้					
3.2 ใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ได้เกิดประโยชน์ และคุ้มค่า					

รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
3.3 ใช้สื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ในตำแหน่ง และวิธีการที่เหมาะสม					
3.4 นำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน					
(4) ด้านการประเมินผล					
4.1 ประเมินผลครอบคลุมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด					
4.2 ประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลายสอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของนักเรียนประถมศึกษาครอบคลุมด้านความรู้ทักษะ และเจตคติ					
4.3 ติดตามผลการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง					
4.4 นำผลการประเมินสำหรับเสริมแรงนักเรียนในการเรียนรู้					
รวม					
	_____ คะแนน				

บันทึกเพิ่มเติม

จุดเด่นของการออกแบบ/การจัดการเรียนรู้

.....

.....

ประเด็นที่ควรปรับปรุงและพัฒนา

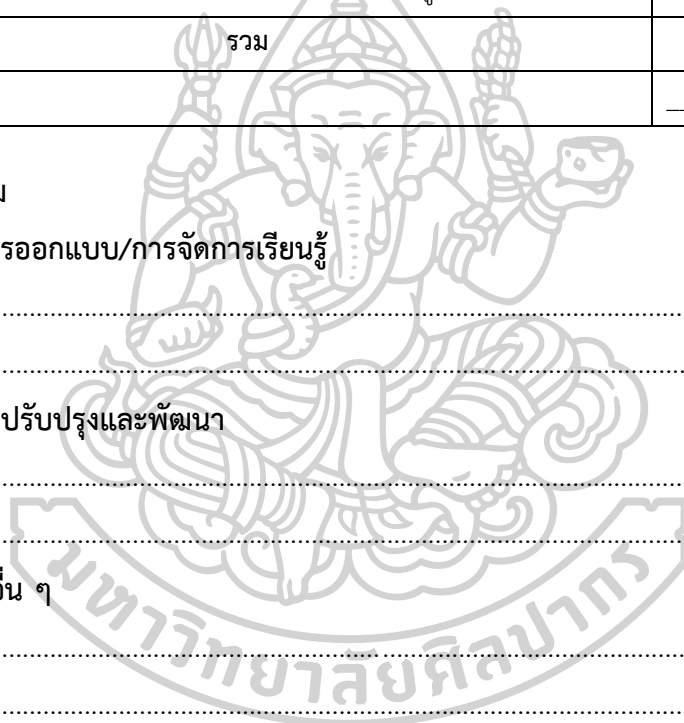
.....

.....

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

แบบบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อสะท้อนเจตคติ

คำชี้แจง: แบบบันทึกนี้ใช้เพื่อให้นักศึกษาเขียนบันทึกผลการเรียนรู้เพื่อสะท้อนเจตคติต่อการตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และประโยชน์ของการออกแบบ และจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา หลังจากจบการการเรียนการสอนแต่ละโมดูล และหลังจากการฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ จึงขอให้นักศึกษา *เขียนบันทึกอย่างอิสระ* ตามความเป็นจริง

ชื่อ - สกุลนักศึกษา..... รหัส.....

บันทึกครั้งที่..... วันที่..... เวลา.....

1. การเรียนรู้ของนักศึกษาที่เกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไป

.....

.....

.....

.....

.....

2. เจตคติของนักศึกษาที่เกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นสำคัญอื่น ๆ (ถ้ามี)

.....

.....

.....

**แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะ
การจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง
ของนักเรียนระดับประถมศึกษา**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยแบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านความพึงพอใจในภาพรวม แบบสอบถามนี้ ใช้หลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาระดับความพึงพอใจ ดังนี้

5 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความพึงพอใจระดับมากที่สุด

4 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความพึงพอใจระดับมาก

3 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความพึงพอใจระดับปานกลาง

2 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความพึงพอใจระดับน้อย

1 หมายถึง นักศึกษาครูประถมศึกษามีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

2. แบบสอบถามนี้ไม่มีข้อถูกหรือผิด จึงไม่มีผลกระทบบใด ๆ ต่อนักศึกษา ทั้งนี้ นักศึกษาสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ โดยพิจารณา และตัดสินใจตอบด้วยตนเองตามความเป็นจริง

โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ขวามือเพียงช่องเดียวที่ตรงกับระดับความพึงพอใจ
ของนักศึกษา

รายการ	ระดับความพึงพอใจของนักศึกษา				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
(1) ด้านเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ					
1.1 เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติเรียงลำดับจากง่ายไปยาก					
1.2 เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติเป็นประโยชน์และนำไปใช้ได้จริง					

รายการ	ระดับความพึงพอใจของนักศึกษา				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1.3 เนื้อหาและการฝึกปฏิบัติส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาครอบคลุมความรู้ ทักษะ และเจตคติ					
1.4 การจัดเรียงเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างเป็นระบบ					
1.5 ปริมาณเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติเหมาะสมกับเวลา					
(2) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน					
2.1 กิจกรรมนำทางช่วยเตรียมความพร้อมและกระตุ้นให้นักศึกษาได้เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมและสร้างประสบการณ์ใหม่เกี่ยวกับเนื้อหาที่ต้องเรียนรู้					
2.2 กิจกรรมฝึกปฏิบัติท้ายโมดูลทำให้นักศึกษาต่อยอดการเรียนรู้และทักษะในการเรียนรู้					
2.3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนเน้นการลงมือปฏิบัติจริงแบบกลุ่มและรายบุคคล ช่วยเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการเรียนรู้					
2.4 การฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอส่งเสริมให้นักศึกษามีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่เรียนมากขึ้น					
2.5 กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีการเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนสู่โรงเรียนประถมศึกษาทำให้นักศึกษาสามารถนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง					
2.6 การใช้กระบวนการกลุ่มในการตรวจสอบ โดยแลกเปลี่ยนความรู้ของตนเอง ทำให้นักศึกษาสามารถต่อยอดการเรียนรู้ และทักษะในการเรียนรู้					
2.7 กระบวนการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนประถมศึกษาที่ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ					
2.8 ระยะเวลาการจัดกระบวนการเรียนการสอนมีความเหมาะสม					

รายการ	ระดับความพึงพอใจของนักศึกษา				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
(3) ด้านสื่อการเรียนการสอน					
3.1 สื่อประกอบการเรียนการสอนน่าสนใจและนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียน					
3.2 สื่อประกอบการเรียนการสอนมีความหลากหลายครบถ้วน เพียงพอ และเหมาะสมที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน					
3.3 สื่อประกอบการเรียนการสอนส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้					
3.4 สื่อและวัสดุอุปกรณ์มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา					
(4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้					
4.1 การประเมินผลการเรียนรู้เน้นการประเมินผลตามสภาพจริง โดยมีการประเมินทั้งในระหว่างการจัดการเรียนการสอน (Formative assessment) และหลังการจัดการเรียนการสอน (Summative assessment)					
4.2 การประเมินผลการเรียนรู้ครอบคลุมด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านทักษะการปฏิบัติ และด้านเจตคติ					
(5) ความพึงพอใจภาพรวม					

นักศึกษาประทับใจโมดูลใดมากที่สุด เพราะเหตุใด

.....

.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

แบบประเมินรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษา
เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา

คำชี้แจง แบบประเมินฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อสำหรับให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรับรองหลักสูตรเพื่อเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ขอให้ท่านพิจารณารายการประเมินที่กำหนดให้แล้ว ทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องระดับคะแนนที่ตรงกับผลพิจารณาของท่าน โดยแบบประเมินรับรองหลักสูตรมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ในการประเมินความเหมาะสม ซึ่งกำหนดเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ท่านคิดว่ารายการประเมินมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ท่านคิดว่ารายการประเมินมีความเหมาะสมในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ท่านคิดว่ารายการประเมินมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ท่านคิดว่ารายการประเมินมีความเหมาะสมในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ท่านคิดว่ารายการประเมินมีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับ				
		5	4	3	2	1
ความเป็นมาของหลักสูตร						
1	แสดงถึงปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร					
2	มีหลักการและเหตุผลแสดงแนวคิดชัดเจน					
หลักการของหลักสูตร						
3	สอดคล้องกับความเป็นมาของหลักสูตร					
4	เป็นรูปธรรมสามารถใช้กำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร					
5	มีจุดเน้นที่ชัดเจนและสะท้อนภาพรวมของหลักสูตร					
จุดมุ่งหมาย						
6	สอดคล้องตามความเป็นมาของหลักสูตร					
7	สอดคล้องกับหลักการของหลักสูตร					
ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร						
8	สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
9	สอดคล้องตามโครงสร้างเนื้อหา					

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับ				
		5	4	3	2	1
10	เหมาะสมตามปริมาณเนื้อหา					
11	เหมาะสมระหว่างทฤษฎีและปฏิบัติ					
โครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติการตามหลักสูตร ประกอบด้วย						
โมดูลที่ 1 ปฐมนิเทศ						
12	กิจกรรมปฏิบัติการ: ตระหนักรู้สู่ความเป็นพลเมือง ส่งเสริมให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง					
13	กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจและมีความใหม่					
14	กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม					
โมดูลที่ 2 การเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง						
15	เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					
16	กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับเนื้อหาของโมดูล					
17	กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจและมีความใหม่					
18	กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม					
โมดูลที่ 3 พลเมืองศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา						
12	เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					
20	กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับเนื้อหาของโมดูล					
21	กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจและมีความใหม่					
22	กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม					
โมดูลที่ 4 รูปแบบ และวิธีสอนสำหรับจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง ของนักเรียนระดับประถมศึกษา						
23	เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					
24	กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับเนื้อหาของโมดูล					
25	กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจและมีความใหม่					
26	กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม					
โมดูลที่ 5 สื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ของนักเรียนระดับประถมศึกษา						
27	เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					
28	กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับเนื้อหาของโมดูล					
29	กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจและมีความใหม่					
30	กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม					

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับ				
		5	4	3	2	1
โมดูลที่ 6 การประเมินการเรียนรู้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา						
31	เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					
32	กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับเนื้อหาของโมดูล					
33	กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจและมีความใหม่					
34	กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม					
โมดูลที่ 7 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับประถมศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ						
35	เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					
36	กิจกรรมปฏิบัติการสอดคล้องกับเนื้อหาของโมดูล					
37	กิจกรรมปฏิบัติการมีความน่าสนใจและมีความใหม่					
38	กิจกรรมปฏิบัติการเหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม					
แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร						
39	สอดคล้องตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
40	ตรงตามหลักการของหลักสูตร					
41	ตรงตามโครงสร้างเนื้อหาและการฝึกปฏิบัติ					
42	สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้จริง					
สื่อการเรียนการสอน						
43	สอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหา					
44	สอดคล้องกับโครงสร้างการฝึกปฏิบัติ					
45	เป็นรูปธรรมสามารถช่วยขยายประสบการณ์					
46	ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมความรู้ ทักษะ และเจตคติ					
แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร						
47	ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
48	ครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
49	เหมาะสมกับการวัดความรู้ ทักษะ และเจตคติ					
50	สามารถดำเนินการได้จริง					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

ลงชื่อผู้ประเมิน.....

(.....)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาววิลาพัฒน์ อรุณบุญวลาชาติ
วัน เดือน ปี เกิด	18 มกราคม 2524
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2545 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา (เกียรตินิยมอันดับ 2) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม พ.ศ. 2549 สำเร็จการศึกษาปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2558 ศึกษาต่อระดับปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม
ที่อยู่ปัจจุบัน	11/3 หมู่ 18 ตำบลคลอง 1 อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120

